Printed by
V. VENKATESWARA SASTRULU
of V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS
at the 'Vavilla' Press
Madras.—1953.
3rd Edition.—1953.

లక్ష్మీనరసింహావతార మను ఈపురాణకథను ప్రబంధముగా వ్రాసి నతఁడు కవిత్రయములోని ఎఱ్ఱయ. రామాయణారణ్యపర్వశేష హరివంశము లితని యితర కృతులు. వీనిలో రామాయణము నామావశిష్టము. కాని నేఁడు కొందఱు పరిశోధకులు ఇందలి పద్యములు చాల భాస్కరరామాయణములో కలిసిపోయె నని గాలించి పయికిఁ దీయుచున్నారు. నిజము నిలుకడమీఁదఁ దెలియును.

ఊరు - తీరు

ఎఱ్ఱాప్రెగడ యూరు పాకనాటిలో గుడ్లూరు. ఇందు నీలకంఠుని దేవళము కలదు. విప్రనారాయణచరిత్ర రచించిన మల్లయ 'ఎఱ్ఱయ చెదల్వాడనిలయుఁ' డని చెప్పెను. (1-13. విప్ర.) దాన ఎఱ్ఱయ గుడ్లూరు వదలి చెదలువాడను నివాసముగాఁ జేసికొనె నని ఊహింపవలయును. ఇతని తల్లి పోతమ్మ. తండ్రి సూరన్న. ఇతనిది శ్రీవత్సగోత్రము. ఆపస్తంబ సూత్రము. ఇతఁడు శివభాగవతుఁడు. [1]లక్ష్మీనరసింహావతారమును బట్టి [2]ఎఱ్ఱయవంశవృక్ష మిటులు నాటుకొనె నని చెప్పవచ్చును.

భీమన

బొల్లన	పోలమ [భార్య]
ఎఱపోతన్న	పేరమ [భార్య] [3]
గొల్లన, పోలన, జన్నన, సూరన	పోతమ [భార్య]

ఎఱ్ఱాప్రెగడ

1. చూ. ఆరణ్య. 7-469. 2. 1-15. లక్ష్మీనరసింహావతార పీఠిక.
3. ప్రేకమ అని శ్రీ వీరేశలింగముగారి పాఠము.

కాలము

ఇతఁడు హరివంశమును వేమభూపాలునకు అంకితమిచ్చెను. వేమభూపాలుఁడు పోలయ వేమారెడ్డి. ఇతఁడు అనవేమారెడ్డి తండ్రి. ఇతఁడు ప్రతాపరుద్రుని ప్రభుత్వకాలమున ఒక సేనానాయకుఁడు. ప్రతాపరుద్రుఁడు చెఱలో పెట్టఁబడిన పిదప 1320 మొదలుకొని 1349 వఱకు ఇతఁడు రాజ్యము చేసెను. కావున ఎఱ్ఱాప్రెగడ ఆనాఁటివాఁడు. అనఁగా ఇప్పటికి సుమారు ఆరువందల సంవత్సరముల క్రిందటివాఁడు.[1]

గురువు-తండ్రి-తాను

ఎఱ్ఱయ గురువు శ్రీశంకరస్వామి[2]. ఇతఁడు కామకోటి మొదలగు పీఠములకు చెందిన ఆచార్యుఁడు కాఁడు. మఱి నిత్య శివరాత్రి వ్రతపరుఁడగు శైవాచార్యుఁడు[3]. ఇఁక ఎఱ్ఱన తండ్రి సూరన ఆరాధ్యుఁడు[4]. ఇఁక ఎఱ్ఱన శంభుదాసుఁడు. అటులయినను విష్ణువిద్వేషి కాఁడు. విష్ణుభక్తుఁడు[5]. ఎఱ్ఱన తాత ఎఱపోతన 'కబ్బము లల్లుట నీకు వెన్నతోఁ బెట్టినది[6]. ఆరణ్యపర్వ

---

1. శ్రీ వీరేశలింగముగారి కవుల చరిత్ర చూ. 2. చూ. లక్ష్మీ. 1-18. పీఠిక. 3. ఉ. యామము లెన్మిదింట నియతాకృతిఁ బ్రత్యహముఁ శివార్చనా రామత యొప్పు నిత్య శివరాత్రి వ్రతంబుగఁ బూని. లక్ష్మీ. 1-11 పీ. బసవపురాణమును సంస్కృతీకరించిన శంకరారాధ్యుఁ డెవరో తెలిసికొనవలెను. 4. శా. ప్రాజ్ఞప్రస్తుత భవ్య భోగ విభవ స్ఫారాత్ముఁ డారాధ్య సర్వజ్ఞుండు...లక్ష్మీ. 1-25. పీ. 5. క...శంభుదాసుం డనఁగాఁ । బరఁగిన గోవిందగుణా । దరసంభృత సౌమనస్య ధన్యుఁడ వెందున్. లక్ష్మీ. 1-18. పీ. 6. క...ప్రబంధరచనా । ప్రావీణ్యము నీకు సహజ పరిణత సిద్ధం । బై వెలసిన యది. లక్ష్మీ. 1-20. పీ.

శేషము పూరించి ప్రబంధపరమేశుఁడ వైతివి[1]. బహుపురాణములును ధర్మశాస్త్రమును ఎఱిఁగినవాఁడవు' అని ఎఱ్ఱనతో ననెను [2]. వేమ భూపాలుఁడు సకలభాషాకవిత్వ విశారదుఁడవు అని ఎఱ్ఱయను ప్రశంసించెను[3]. ఇఁక ఎఱ్ఱన తన్నుగుఱించి "సకల లోకైక విదితుఁ డయిన నన్నయభట్టమహా కవీంద్ర సరస సారస్వ తాంశ ప్రశస్తి దన్నుఁ జెందుటయు' అని తాను జెప్పుకొనియెను[4]. విద్యా బల మింతగా నున్నను ఎఱ్ఱయ వినయమునఁ గాళిదాసును మించినవాఁడు.

వ. 'కతిపయాక్షర పరిగ్రహ జనితం బయిన నైసర్గిక చాపలంబు కతంబున' (లక్ష్మీ. 1-12.)

ఇతని సౌజన్యముముని మూర్ధన్యము, ఒజ్జల కితఁ డడిగట్టు[5]. సచ్చరితుఁడు. నిత్య సౌమ్య మతి. ధీరోత్తముఁడు[6]. ధర్మైక తత్పరుఁడు. శివ చిత్తుఁడు[7]. తన దైవమునకు దుష్టుని గాలి ఎక్కడ తగులునో యని వీవనతో విసరఁగలవాఁడు.

ఉ. ఎక్కడి పెద్దు భూతియును నెమ్ములు సొమ్ములు భిక్ష జీవనం
బొక్కటి కట్టఁ జీరయును నుండఁగ నిల్లును లేదు నిక్కువం
బిక్కఱకుం దపస్వి జను సేఁచిన నయ్యెడు నేమి యంచుఁ దా
నొక్కని శర్వునిం బఱుపనొల్లఁడు దైత్యుఁ డనాదరంబునన్.

లక్ష్మీ. 2-124.

---

1. లక్ష్మీ. 1-17. పీ. 2. సరస బహుపురాణ ధర్మశాస్త్ర కథా విస్తరవేదివి. లక్ష్మీ. 1-19. 3. హరి. పూ. 1-37. 4. అరణ్య 7-469. 5. క. గురు భజన పరాయణుఁడు...వినయోదయ భరితుఁడు. (లక్ష్మీ. 1-18. పీ.) 6. హరి. పూ. 1-37. 7...ధర్మైక తత్పరుఁడు...... శివపదాబ్జ సంతత ధ్యాన సంసక్త చిత్తుఁడు. అరణ్య. 7-469.

రచనకు బీజము

ఏదో ఒక మహాప్రబంధము వ్రాయవలయు నను కుతూహలము ఎఱ్ఱయకు ఉత్కటమాయెను. ఒక క్షణము సమాహితచిత్తుఁడై కూరుచుండెను. అపుడు తాత ఎఱపోతసూరి భావమున ఆవిర్భవించి 'నాయనా నీవు ప్రబంధపరమేశ్వరుఁడనఁగా ఆరణ్యపర్వశేషమును నిర్వహించితివి. ఇపుడు నా ప్రియదైవమగు అహోబలేశ నరసింహుని అవతారమును స్తుతింపుము' అని ఆదేశించెను. ఎఱ్ఱయ పులకించెను. అతని మనసు వికసించెను. అతని కనులు విచ్చెను. అతఁడు అద్భుతానందరసమూర్తియాయెను. 'ఇది యీశ్వర శాసనము. నా తాత ప్రాచీన మునులవంటివాఁడు. నీవు నా పేరివాఁడ వని నన్నెపుడును ఆదరించుచుండును. ఆ మహాత్ముఁడును ఉభయకవిత్వప్రౌఢుఁడగు నా తండ్రియు విష్ణుప్రశంసచే పవిత్రమైన నా ప్రబంధము వలన సంతోషింతురుగాక' అని అనుకొనెను. ఈ లక్ష్మీనరసింహావతారరచన కుపక్రమించెను.

ప్రబంధమా లేక పురాణమా?

ఎఱ్ఱయ యీ లక్ష్మీనరసింహావతారమును ప్రబంధమనియు[1], కావ్యమనియు[2], విశేషించి విజ్ఞానవాఙ్మయ మనియు[3], వ్యవహరించెను. మఱియు ఈ ప్రబంధమునందు......'అనుచు

1. ఇట్లు మహాప్రబంధ కల్పనా కుతూహలాయత్తంబగు లక్ష్మీ. పీఠిక. 1-14. 'ఆతీర్థం జెలఁగింపుమాకుఁ బరమోదాత్త ప్రబంధోక్తులన్.' 1-5. 2. శ్రీకర కావ్యరూపజన్. లక్ష్మీ. పీ. 1-28. 3. ఈ విజ్ఞానాత్మకవాఙ్మయంబును. లక్ష్మీ. పీ. 1-26. మొదలగునవి. చూ.

ననేక విధంబులఁ బ్రహ్లాదుండు విజ్ఞానపరవశుండై పలుకుచున్న పలుకులు' 5-73

'తన తనీగాలిసోఁకునఁ జాలఁ జిగురొత్తు
చతుర మనోజ్ఞ విజ్ఞాన లతలు.' 5-157

'పురుషాకారముతోడ నున్న *సిరియో పుంస్త్వంబు లేదో యటే
తరువో పుత్తడిరూపొ చిత్తమను చైతన్యంబు శూన్యం బొకో
విరసత్వంబుల ప్రోవొ నిశ్చల కళావిజ్ఞాన సర్వస్వమో.' 2-88.

అని యితఁడు విజ్ఞానశబ్దమును శ్రీ, కల్యాణ[1] శబ్దములతో పాటు ఇనుమిక్కిలిగా వాడును. ఈ విజ్ఞానము భక్తిప్రధాన మయినది[2]. ఇందు నాలుగైదాశ్వాసములు జ్ఞానభక్తి భరిత ములు. కాఁగా ఈతఁడు ఉపయోగించిన ఈ జ్ఞాన విజ్ఞానశబ్ద ములు పరమేశ్వరోద్దిష్టములు; ఆ పరమేశ్వరుఁడు ఈ ప్రబంధ మున నామరూపములు కల నరసింహస్వామి.

దీనికి మూలము

ఈ లక్ష్మీనరసింహావతారమునకు మూలము బ్రహ్మాండాది పురాణములు.

వ. 'మహర్షులు...అఖిల పురాణేతిహాసంబులు పరిపాటి వినుచుండి బ్రహ్మాండపురాణంబునఁ దీర్ఘ భాగశ్రవణంబు సేయుం సమయంబున' కథారంభ. 1-1.

వ. 'బ్రహ్మాండాది పురాణోక్తంబయిన శ్రీనృసింహావతారం బను పురాణంబుఁ దెనుఁగుబాసఁ బ్రకటింపవలయును.' చూ. లక్ష్మీ. 1-27. పీ.

---

* ఈ సిరి అను పదమును శిఖి అని నే నెన్నడో దిద్దుకొంటిని గాని వ్రాఁతప్రతులలో శిఖి అను పాఠము లేదు. 1. చూ. హరివంశము. 2. ప్రసన్నభక్తి నయ వాఙ్మయం. లక్ష్మీ. 1-16.

కాని బ్రహ్మాండపురాణములో ఈ కథ అల్పాల్పము. ఎఱ్ఱన దేవశ్రవునిచే

క. ఏచుచు పెద్దలచే మును, వీను లలరఁ దరతరంబ విన్న విధంబున్[1]
మానసమున నున్న తెఱఁగుఁ, గానుపునం గన్న క్రమముఁ గథన మొనర్తున్.
చూ. లక్ష్మీ. 1-24. కథారంభ.

అని చెప్పించెను. కావునఁ గొంత కల్పించినటులు మన మూహింపవలసియున్నది. ఆ కొంతలో ఈ క్రిందికొంత చేరదు. ఏలనఁగా ఇందలి నాలవ యాశ్వాసమును, ఐదవ యాశ్వాసములో కొంతపాలును విష్ణుపురాణమునందలి నృసింహావతార విషయక ప్రశ్న ప్రతివచనములకు ఆంధ్రీకరణము. ఇది భారతాంధ్రీకరణమువంటిదే. ఉదా.

పఠ్యతాం భవతా వత్స సారభూతం సుభాషితం,
కాలే నైతావతా యత్తే సదోద్యుక్తేన శిక్షితమ్.
శ్రూయతాం తాత వక్ష్యామి సారభూతం తవాజ్ఞయా,
సమాహితమనా భూత్వా యన్మే చేత స్యవస్థితమ్.
అనాది మధ్యాంత మజ మవృద్ధి క్షయ మచ్యుతం,
ప్రణతోఽస్మ్యంతసంతానం సర్వ కారణ కారణమ్.
1. అంశ. 17. సర్గ. 13, 14, 15.

ఉ. "పాపఁడ యింతకాలము వాయక యొజ్జలయొద్దనుండి నీ
వే పగిదిం బఠించి తది యేర్పడఁ బ్రస్ఫురితార్థ సారమై

---

1. ఆ. భాగవతము దెలిసి పలుకుట చిత్రంబు, శూలికైనఁ దమ్మిచూలికైన
విబుధ జనులవలన విన్నంత గన్నంత, తెలియవచ్చినంత తేటపఱతు.
భాగ. 1-19.

తీపులు పీనులం గురియ దివ్య సుభాషిత రత్న మొక్కటు
ద్దీపిత ధీ విజృంభణ విధేయత యొప్ప నుపన్యసింపుమా.

క. అనుటయుఁ బ్రహ్లాదుం డి, ట్లనియెను నీ యాన తిచ్చి నట్టిద యయ్యా
వినిపించెద నా మది మెచ్చిన యర్థం బవధరింపు చిత్తప్రీతిన్.

సీ. ఆదియుం మధ్యంబు నంత్యంబు నెవ్వాని కరయ లేదని చెప్పు నాగమములు
పొడమటయును లేక పొదలుటయును లేక తఱుగుటయును లేక తనరు నెవ్వఁ
డెవ్వనివలనన యెంతయు సంభవస్థాన సమాహార దశలు చెందుఁ
గారణంబుల కెల్ల కారణంబై యెవ్వఁ డపగత కారణుండై వెలుఁగు

ఆ. నమ్మహానుభావు నచ్యుతు నవికారు, నమిత తేజు విష్ణు నాదిదేవు
నాశ్రయించినాఁడ నధిప యింతయు కాక,యితరమైన యర్థ మెఱుఁగ నేను.

... ... 4. ఆ. 5, 6, 7.

విద్యాబుద్ధి రవిద్యాయా మజ్ఞానా త్తాత జాయతే,
బాలోఽగ్నిం కిం న ఖద్యోత మసురేశ్వర మన్యతే?
త త్కర్మ య న్న బంధాయ సా విద్యా యా విముక్తయే,
ఆయాసా యాపరం కర్మ విద్యాఽన్యా శిల్పనైపుణమ్.
తదేత దవగ మ్యాహ మసారం సార ముత్తమం,
నిశామయ మహాభాగ ప్రణిపత్య బ్రవీమి తే.
న చింతయతి కో రాజ్యం కో ధనం నాభివాంఛతి?
తథాపి భావ మే వైత దుభయం ప్రాప్యతే నరైః.
సర్వ ఏవ మహాభాగ మహత్త్వం ప్రతి సోద్యమాః,
తథాపి పుంసాం భాగ్యాని నోద్యమా భూతిహేతవః.
జడానా మవివేకానా మశూరాణా మపి ప్రభో,
భాగ్య భోజ్యాని రాజ్యాని సం త్యనీతిమతా మపి.
తస్మా ద్యతేత పుణ్యేషు య ఇచ్ఛే న్మహతీం శ్రియం,
యతితవ్యం సమత్వే చ నిర్వాణ మపి చేచ్ఛతా.

... ... 1. అం. 19. సర్గ. 40-46.

క. మిడుఁగు అని తలఁచు బాలుఁడు
మిడుఁగుఱుఁబుర్వుఁ గని మేన మిడికెడుజనుఁడున్
బొడఁగనఁ దగు ప్రో వింతయు
జడనిధిఁగాఁ జూచు నవ్వుల జాఱని తెలిపెన్.

వ. అట్లగుటం జేసి.

క. పెడవిద్య లెవ్వియును భవ, ముడుపఁగలే వాత్మబోధ ముడుపునదియ యొ
క్కడువిద్య యట్టివిద్యలు, దొడఁగు పనియ మంచిపని విధూతకలంకా.
4-161.

క. ఇది యంతయుఁ దగఁ గనుఁగొని. మది నిస్సారంపువిద్య మఱగక బంధ
చ్ఛిదఁ జేయు నాత్మవిద్యకు,నొదవఁ దొడఁగినాఁడ నుడుగ నుద్యమ మెట్లున్.
4-162.

సీ. ఉద్యోగముల కెల్ల నొదవును ఫలసిద్ధి యెవ్వాఁడు తొలుమేన నెంతచేసె
నంతియ వానికి నబ్బు నిబ్భామున శ్రీలు విద్యలు నెల్లమేలు నాత్మఁ
గోరనివాఁడును గోరి యోపినయంత నుత్సహింపనివాఁడు నొకఁడు గలఁడె
శూరత లేక యుదారత లేక యే తెలివియు లేక యే తెఱఁగు లేక

గీ. యూరకుండెడు నీచుల కొదవు గరిమ
వారివెరవున నెయ్యది వచ్చుఁ జెపుమ
యయిన నుద్యోగి గావలె నండ్రు బుధులు
భాగ్య మిట్టిది యని కానఁబడదుగాన. 4-163.

క. కావున ముక్తికి యత్నము, గావింపఁగవలయుఁ సమత గల్గుటఁ గోరం
గావలయు నెప్పుడును స,ద్భావంబున సమత యొక్వ్విధం బండ్రేనిన్. 4-164.

ఇందు మొదటి మూఁడాశ్వాసములలోని వర్ణనాదులలో ఇతరానుకరణము లేనిచో అవి స్వకపోల కల్పితములు. మఱియు గోపాల నారాయణ అండ్ కో బొంబాయి. ప్రకటించిన నరసింహపురాణమునకును దీనికిని పొత్తు లేదు.

వాస్తవ కథ

హిరణ్యకశిపుఁడు మహాపరాక్రమము గల రాజు.

ఇంద్రుడును మఱియొక బలశాలి. ఇతఁడు ఇలావృతవర్షమునకు రాజు. ఇలావృతమునకు స్వర్గమని పేరు. ఇలావృతవర్షము నందలివారికి దేవతలని పేరు. హిరణ్యకశిపుఁడు ఇంద్రునితో పోరి స్వర్గమును ఆక్రమించుకొనెను. దేవత లతనికి భీతి చెంది మనుష్యవేషములతో తిరుగఁదొడఁగిరి. అపుడు భారతవాసులకు మనుష్యులని పేరు. వారు మనువు ప్రజలు. పూర్వకాలమున మనుష్యశబ్దార్థ మిప్పటివలె ఇంత వ్యాపకము కాదు.

హిరణ్యకశిపుఁడు విష్ణుసమకాలికుఁడు. ఈవిష్ణువు వామన విష్ణువునకు వెనుకటివాఁడు. ఇలావృతమునకును ఉత్తరమున నున్న క్షీరోదతీరభూములకు (?) ఇతఁ డేలిక.

ప్రహ్లాదునకును తండ్రికిని పడలేదు. హిరణ్యకశిపుఁడు కొడుకు నెంతయో హింసించెను. ప్రహ్లాదుఁడు విష్ణువు నాశ్రయించెను. తుద కెటులో ఈతండ్రి కొడుకులనడుమ సద్భావము ఏర్పడెను. హిరణ్యకశిపుఁడు అనుతాపము చెంది ప్రహ్లాదునెడల వాత్సల్యము పూనెను. ధర్మజ్ఞుఁడగు ప్రహ్లాదుఁడును తండ్రిని పరమభక్తితోఁ[1] జూడ మొదలిడెను. నృసింహుఁ

1. ఇ త్యుక్త్వాంతర్దధే విష్ణు స్తత్ర మైత్రేయ పశ్యతః,
స చాపి పున రాగమ్య వవందే చరణౌ పితుః.
తం పితా మూర్ధ్న్యుపాఘ్రాయ పరిష్వజ్య చ పీడితం,
జీవసీ త్యాహ వత్సేతి బాష్పార్ద్రనయనో ద్విజ.
ప్రీతిమాం శ్చాభవ త్తస్మి న్ననుతాపీ మహాసురః,
గురుపిత్రో శ్చకారైవం శుశ్రూషాం సోఽపి ధర్మవిత్.
పిత ర్యుపరతిం నీతే నరసింహస్వరూపిణా,
విష్ణునా సోఽపి దైత్యానాం మైత్రేయాఽభూత్పతి స్తతః.

విష్ణు. 1. అంశ.

డేల హిరణ్యకశిపును వధించెనో విష్ణుపురాణము చెప్పదు. నృసింహుఁడు స్తంభమును బద్దలు కొట్టుకొని ఆవిర్భవించు టయు విష్ణుపురాణమున లేదు.

మృగయావిహారమున హిరణ్యకశిపుని ఒక సింహము చీల్చిచంపియుండును. ఇతఁడు విష్ణువిద్వేషి కావున ఆ విష్ణువే సింహరూపమున హిరణ్యకశిపుని చంపె నని కల్పన చేసియుం డురు, అని వాస్తవవాదులు అందురు. ఇది అధునాతనుల హిస్టరీ. ఇఁక మన గ్రంథమునందలి

కథాశరీరము - రసము

మొదటి మూఁడాశ్వాసముల కథాశరీరము భిన్నరసము లయు భావములయు ఉపయాస్తములచే సుళ్లు తిరిగెను. ఏ రస మునకును నిలుకడ లేదు. పిదప (శ్రీనృసింహ)రౌద్రమున కంగ ముగా అంకురించిన ప్రహ్లాదుని భక్తి మాత్రము హిరణ్యకశిపు ద్వేషాదులచే పల్లవించి పుష్పించి ఫలించెను. ఆ భక్తి జ్ఞాన సమకటమై వెలసెను. కావున నీ ప్రబంధము కలగాపులగమై పురాణమని పేరు పొందెను.

ఈ కథకు బ్రహ్మమానస పుత్త్రుల శాపము బీజము. హిరణ్యకశిపు వధ కార్యము. భగవంతుఁ డీ శాపమును

'శత్రుండు నిరంతరంబు న(మ)ద్గతంబైన హృదయంబునం దస్మదీయ సాదృశ్యంబు తనకుఁ గావలయుటం దలంచుటఁ దత్ ప్రకారంబు సాయుజ్య సంపత్కారణంబు.' 1-101.

అని విశేషించెను. దీని కనుగుణముగా ఎఱ్ఱయ హిరణ్యకశిపుని చిత్రింపలేదు. హిరణ్యకశిపుఁడు 'ఏను జగము లెల్ల నేలువాఁడ.

విష్ణుఁ డనఁగఁగలఁడె వేఱొకండు? నేనే పరమేశ్వరుఁడను' అని యీ మొదలుగా నను. వాత్సల్యమే లేని అతని హృదయము భయాదులచే భ్రమర కీట న్యాయముగా భాగవతమునందలి కంసాదుల హృదయమువలె భగవంతునికి గూఁడు కాలేదు. నిధన సమయమునందును హిరణ్యకశిపుఁడు జయుఁడని పాఠకులకు జ్ఞప్తి కలుగదు. శాపమునకు భగవంతుఁడు చెప్పిన ప్రతిఫలము ఇంచుకయు ముట్టదు. భగవంతుఁడు ప్రహ్లాదునితో నీతండ్రికి ఉత్తమలోకప్రాప్తి యగునని మాత్రము చెప్పెను.

ఇందు కరుణ వీర రౌద్రాద్భుత శృంగార రసములు ఉన్నను ఈ ప్రబంధము వర్ణనీయుఁడగు నరసింహమూర్తి వలె 'శృంగార వీర కరుణాద్భుతానేకరస నికర సంకుల ప్రకార దుర్నిరూపోపప్లావమై' యున్నది. (5-82) పౌరాణికమగు నీకథ కథాశేషముగా నడపుచో నిటులు కాక తప్పదు. దానఁజేసియే గద్యమునం దెల్లయు 'లక్ష్మీనరసింహావతారం బను పురాణకథ యందు' అని వ్రాసెను. చెదలువాడ మల్లయ అప్పకవి మొదలగువారు ఈ లక్ష్మీనరసింహావతార మను ప్రబంధమును నృసింహ పురాణమనియే వాడిరి. ఈ పేరిలో సౌలభ్య మున్నది కదా. తండ్రి పెట్టుకొన్న పేరుకు పొడ్డుపెట్టి, లోకులే బొడ్డుకోసి, పెట్టు పొట్టి పేరులు మన మెఱిఁగినవే. మఱియు భీమన నృసింహపురాణమొకటి కల దని వినికి.

అష్టరస వాదియా?

ఉ. ఆడుదు రెల్లప్రొద్దు లలితాభినయంబున దేవకామినుల్
పాడుదు రింపు వీనులకుఁ బండువుసేయఁగ వేడ్కఁ గిన్నరుల్
గూడి సమగ్రతత్త్వరసగోష్ఠి సుఖింతురు యోగిబృందముల్
క్రీడ యొనర్తు రష్టరస కీర్తిత భంగిఁ బ్రపన్ను లయ్యెడన్. 1-61

అను వైకుంఠ వర్ణనలో అష్టరస ప్రసక్తియే కలదుగాన, ఇతఁ డష్టరసవాది యని యనుచో ఈ ప్రమాణము దుర్బలము. ఏలనఁగా ఈ ప్రసక్తులది భక్తి కావున ఇది ప్రకరణానుగతము.

శాంతరసము లేదని యెవరు ననరు. మహాభారతము శాంతరసప్రధాన మగు మహాకావ్యము. దానిఁ గొంత తెలిఁగించిన ఎఱ్ఱయ అష్టరసవాది యనుట అతని తల్లి గోత్రాలని యనుట. శాంతము, రసము కాదను పక్షము రూపకములలో. ఇంతియ కాక ఇట 'ఇష్టరస' అని పాఠాంతరము. ఈ పాఠమే సాధు పాఠము.

పోతన

సంస్కృత భాగవతమున ప్రహ్లాదకథ ప్రసిద్ధము. పోతన వలన ఆంధ్రలోకమున సుప్రసిద్ధము. మొనమొన్నటివఱకు తెలుఁగునాట బాలుర కందఱకును కంఠస్థము. స్త్రీలు చల్ల చిలుకుచునో మెల్ల యలుకుచునో యీకథను కోయిలల కుగ్గుపెట్టుదురు. ఆంధ్రభాగవతమునకు మాతృక యగు సంస్కృతభాగవతములోని విజ్ఞానవాక్యములకును విష్ణుపురాణమునకును, పోలికకలదు. విష్ణుపురాణము భాగవతమునకు మూలము కదా. ఎఱ్ఱయ పద్యములు కొన్ని పోతన పోఁతలోఁ బడి పద్మముల వలె విప్పారెను.

ఆ. కుడిచినపుడు నిద్ర గూరినయప్పుడు, మేలుకొనినయపుడు మెలఁగినపుడు
విష్ణుకీర్తనంబు విష్ణుచింతయ కాని, పలుకఁ డొండు బుద్ధిఁ దలఁపఁ డొండు.
లక్ష్మీ. 3-150.

శా. పానీయంబులు ద్రావుచుం గుడుచుచున్ భాషించుచున్ హాసలీ
లానిద్రాదులు సేయుచుం దిరుగుచున్ లక్షించుచున్ సంతత

శ్రీనారాయణ పాదపద్మయుగళీ చింతామృతాస్వాద సం
ధానుండై మఱచెన్ సురారిసుతుఁ డేతద్విశ్వముం భూవరా.
భాగ. 7-123.

ఉ. ఊషర బీజముల్ భసితయోజ్యఘృతంబులు షండ కన్యకా
న్వేషణముల్ పయోధిగత వృష్టితతుల్ మృగతృష్ణికాంబుగం
డూషలు దుర్గకానన కరోరిత చంద్రిక లేడమూక స
ద్భాషలు విష్ణుమంగళకథావిముఖాత్ముల కష్టజన్మముల్. లక్ష్మీ. 5: 24.

శా. అంధేందూదయముల్ మహాబధిర శంఖారావముల్ మూక సద్
గ్రంథఖ్యాపనముల్ నపుంసక వధూకాంక్షల్ కృతఘ్నావళీ
బంధుత్వంబులు భస్మహవ్యములు లుబ్ధద్రవ్యముల్ క్రోడ సద్
గంధంబుల్ హరిభక్తివర్జితుల రిక్త వ్యర్థ సంసారముల్. భాగ. 7-168.

సీ. వాసుదేవుని పాద వనరుహంబుల భక్తి
తగదను తండ్రియుఁ దండ్రిగాఁడు
వేదచోదితమైన విష్ణుధర్మమునకుఁ
గోపించు గురుఁడును గురుఁడుగాఁడు
భవదుఃఖములు మాన్పఁ బ్రభువైన హరిసేవ
నెడలించు హితుఁడును హితుఁడుగాఁడు
పరయోగమతమగు వైష్ణవజ్ఞానంబు
వదలిన చదువును జదువుగాదు

గీ. కేశవాకారలీలలు గీలుకొని ము
దంబుఁ బొందని తలఁపును దలఁపుగాదు
మాధవస్తోత్ర ఘన సుధా మధుర రుచులఁ
జిలుక కుండెడు జిహ్వయు జిహ్వగాదు. లక్ష్మీ. 5-22.

నిషేధరూపమగు ఈయర్థము పోతన పోఁతలో అర్థాంతరసంక్రమితవాచ్య ధ్వనిరియై సుందర శబ్దమూర్తిని ధరించి యిటులు వెలువడెను:—

సీ. కమలాక్షు నర్చించు కరములు కరములు
శ్రీనాథు వర్ణించు జిహ్వ జిహ్వ
సురరక్షకునిఁ జూచు చూడ్కులు చూడ్కులు
శేషశాయికి మ్రొక్కు శిరము శిరము
విష్ణు నాకర్ణించు వీనులు వీనులు
మధువైరిఁ దవిలిన మనము మనము
భగవంతు వలగొను పదములు పదములు
పురుషోత్తమునిమీఁది బుద్ధి బుద్ధి
తే. దేవదేవునిఁ జింతించు దినము దినము
చక్రహస్తునిఁ బ్రకటించు చదువు చదువు
కుంభినీధవుఁ జెప్పెడి గురుఁడు గురుఁడు
తండ్రి హరిఁ జేరు మనియెడి తండ్రి తండ్రి. భాగ. 7-169

ఇట్టి వ్యంగ్యరచనకును ఎఱ్ఱనయే పోతనకు త్రోవ చూపెను.

క. 'హరిభక్తుల తపము తపము
హరిభక్తుల జపము జపము' .... లక్ష్మీ. 2-33

ఉ. ఆడఁగఁబోయినప్పు డసురాత్మజుఁ డంబుజనాభు నవ్యయుం
బాడుద మాదిదేవు పదపంకజ పూజలు సేసి భక్తిమై
నాడుద మచ్యుతైక శరణాగతులం గని కర్మబంధముల్
వీడుద మంచుఁ బల్కుఁ గడు విస్మయ మందఁగఁ దోడిబాలకుల్.
లక్ష్మీ. 3-149

క. ఆడుదము మనము హరిరతిఁ, బాడుద మేప్రొద్దు విష్ణు భద్రయశంబుల్
వీడుదము దనుజసంగతిఁ, గూడుదము ముకుందభక్తకోటిన్ సూటిన్.
భాగ. 7-248.

వ. ...హిరణ్యకశిపు ప్రహ్లాదవిషయ నిగ్రహానుగ్రహావేశ వ్యతికర విషమ సంరంభదుర్వారగర్వారంభ భీషణాభిరూప సంస్థానంబును...లక్ష్మీ. 5-82

వ. ...ప్రహ్లాద హిరణ్యకశిపు రంజన భంజన నిమిత్తాంతరంగ బహిరంగ జేగీయమాన కరుణా వీర రస సంయుతుండును...... భాగ. 7-285.

సీ...ఆ. అంబుజోదర ధ్యానత, త్వరత యొకటికాని బాలకుండు......
లక్ష్మీ. 3-147.

సీ. ...గీ. అంబుజోదర దివ్య పాదారవింద
చింతనామృతపాన విశేషమత్త
చిత్తము...............   భాగ. 7-122, 150

ఇట్టివి ఇంకను పెక్కు లుదాహరణీయములు కలవు. వీని వలన ఎఱ్ఱన్న పోతన్నకు అన్నయని తెల్లము.

భావుకత

ఇందలి క్షీరసముద్రము వైకుంఠము భగవానుఁడు వసంతము పానగోష్ఠి నరసింహమూర్తి మన కనుల వ్రేలుదురు. ఎఱ్ఱయ భావనావిహంగము నడుమనడుము మూలాధారము నుండి సహస్రారమునకును, భూమినుండి స్వర్గమునకును ఎగురుట యీవర్ణనములం దెడనెడ మనము కనుఁగొనఁగలము. ఎఱ్ఱయ జన్మతః కవి. భావుకత అతనికి పరివేషము. అతని కవితాశయ్య పుష్పగుంఫితము. హృదయము రసప్రస్రవణము. ఈ పాట వినుఁడు.

ఉ. పొందవు దుఃఖముల్ భయము పొందదు పొందదు దైన్య మొయ్మెయిన్
బొందవు తీవ్రదుర్దశలు పొందుఁ బ్రియంబులు పొందు సంపదల్
పొందు సమగ్రసౌఖ్యములు పొందు సమున్నత కీర్తు లెందు గో
విందపదారవింద పదవీ పరిణద్ధ గరిష్ఠ చిత్తులన్.   2-31.

పద్య మెంత అప్రయత్నముగా నడచునో.

క. సనకుఁడు సనందనుండును, సనత్కుమారుఁడు సనత్సుజాతుండనఁగా
మునివరులు వనజభవు నందను లేతెంచిరి ముకుంద దర్శనవాంఛన్. 2-52.

అర్థమున కనుకూలముగా ఛందస్సు ఎటులు పరుగిడునో?

మ.త్త. రంగు పొంగము లెంతు వేగమ ప్రస్ఫురత్కులిశాయుధా
ఖండిత క్ష్మేలన హేతి భీతి నగ వ్రజాభయ దాయితా
చండ చండ తరంగ సంభ్రమ సంప్రవర్ధిత వార్ధికిన్
బుండరీకదళాక్ష మందిర భూమికిన్ మహిమేమికిన్. 2-145

ఎత్తి చూపుటకుఁగాని, ప్రయత్నించి తెలిసికొనుటకుఁగాని పని యుండనంతగా ఇతని కవిత్వమునం దెచటఁ జూచినను సౌందర్యము తరంగితమగుచుండును.

తరంగములు లేచిపడుచు, నురుఁగుల కాంతి ప్రసరించుచు, పగడపుఁదీఁగలు అటు ఇటు కొట్టుకొనుచుండ—బడబాగ్ని తోడి సముద్రుఁడు చేతులాడించుచు, అట్టహాసము చేయుచు, జడలు విదిర్చుచు ఫాలనేత్రముతో తాండవించుచుండు శివుని వలె నతనికిఁ గనుపట్టును. 1-34. హిరణ్యకశిపుఁడు నీట నిల్చి చేయును గ్రతపమునకు కమలి, కమలిని కన్ను మూసెనఁట. అతని వెన్ను యూరుపులకు నీ రిగురఁగా మాఅటగా మంచు నీరుకురిసె నఁట. అతని తపము లెఅఁ గంతయు నిదుర లేక సరసి నల్లఁ గల్వల కన్నులతో చూచుచున్న దఁట. 2-21. దిగ్దంతుల దంతములు ఊడఁబెటికి బ్రహ్మాండ మను వాద్యమును వాయించుచు ముక్తాప్రాలంబములు కల రాకాశశాంకుఁ డను ఛత్రము తాల్చి మేరుసింహాసన మెక్కఁ జూచుచున్నాఁ డఁట హిరణ్యకశిపుఁడు! 2-4. మలయపవనుఁడు వేసఁగికి కలఁగి తలఁగిపోనేరక తాల వృంతములలో తల దాఁచికొనె నఁట 3-69.

పెద్ద లుత్ప్రేక్షను అతిశయోక్తిని పెద్దగాఁ జెప్పుదురు. స్వభావోక్తిమాత్రము తక్కువ తిన్నదా? చూడుఁడు, వేసవిలో

పగలు లెలతోఁటనీడలు బ్రాఁతి యయ్యెఁ
బగలులును రేలు తనుగాలి బ్రాఁతి యయ్యె

శేలం వెన్నెలబయళులు ప్రియము లయ్యె
శేలుఁబగళులు నిద్రలుఁ బ్రియము లయ్యె. 3-73.

ఇప్పటి ప్రభుత్వమున నిషిద్ధమైన పానగోష్ఠిని పట్టు కొందము. ఒక సుందరిచేతి పానపాత్రమునఁ బడి చందమామ గడగడలాడుచున్నాఁడు. ఎందుల కందురా, వినుఁడు. ఆసుందరి మోమునందమునకు కన్నువెట్టిన దొంగ కాఁడా ఆ మామ? ఇపుడు పట్టు పడ్డాఁడు, ఇఁక వడవడ వడఁక కేమి చేయును? 3-97. ఇఁక వెన్నెలలోనికి పోదమా? అది రాత్రి యను తలఁపు పుట్టనీక, తమ మను మాట విననీక, అవ్యక్త యను శంక నంకు రింపనీక అంతఃకరణమునకు బ్రహ్మానందముగా నుండ లేదా? 3-91. ఇఁక బ్రహ్మమునే చూతము. అది పాఁపపానుపున పండి యున్నది. మంచుకొండ నెత్తమునఁ గ్రమ్మిన నీటి మబ్బు చాయకు నుపమేయము దాని సోయగము. అది విజ్ఞానమునకు నిర్దేశము. ఒక పెడ సగుణము ఒక పెడ నిర్గుణము. వెరసి ఉభయము 3-14.

'జ్ఞానినా ముపకారాయ త్రిధా రూపం ప్రభు ర్వహాక్
సగుణం నిర్గుణం చైవ తస్మా త్సగుణ నిర్గుణమ్.'

అను సూత సంహిత యిచట గుఱుతు వచ్చెడిని. ఎఱ్ఱాప్రెగడకు పరమేశ్వరునియెడఁ గల అభిజ్ఞత ఎంత లోఁతో అంత విరివి. అది విశేషించి మూఁడవ యాశ్వాసమున అంగవర్ణనమునందును, దర్శనముల ఊఁతతోఁ జేసిన భగవత్‌స్తుతియందును, ఐదవ యాశ్వాసమున స్తంభోద్భవవచనమునందును, దండకము

నందును [1]కనంబడును. దర్శనముల ప్రాపునఁ జేసిన స్తోత్రమున సాంఖ్యప్రస్తావములో ఈ దిగువపద్యము కలదు,—

శా. సృష్టాసృష్టఫల స్పృహావిముఖులై దిక్పూర్వతత్త్వక్రియా
సృష్టిం బ్రస్ఫుటతీవ్రబోధమున నుత్సేకించి యవ్యక్త సం
సృష్టిం బాసి విరక్తవైకృతు నుదాసీనాత్ము షడ్వింశు వి
స్పష్టైశ్వర్యుని నిన్ను సాంఖ్యు లెలమిన్ భావింతు రాత్మేశ్వరా!

"ఓ పరమపురుషా ! సాంఖ్యులు ఇహపరలోకభోగముల ఆశను పెడమొగము పెట్టి ఆకాశము మొదలుగాఁగల తత్త్వముల సృష్టిని (దిక్ఛబ్దమిచట ఆకాశపరము) తీక్షజ్ఞానముచే దాఁటి, అవ్యక్తసంబంధమును (సంసృష్టి=తిలతండులముల కలయికవంటి కలయిక) వీడి, నిన్ను వికారదూరునిగను ఉదాసీనునిగను [2]షడ్వింశునిగను అనఁగా ఇరువదాఱవ తత్త్వముగను, తలఁతురు" అని అర్థము.

వేదాంతులమతమున జ్ఞానేంద్రియము లేదు, కర్మేంద్రియము లేదు, భూతము లేదు, శబ్దాదివిషయము లేదు,

---

1. ఈ చోటుల నన్నింటను ఈముద్రణమునను పెక్కు అపపాఠములు కలవు. సుపాఠముల కొఱకు వేచియుందము.

2. షడ్వింశుఁడు అనుపదమునకు అర్థము వివరించునపుడు (చూ. 236 పుట.) శాంతిపర్వమునందలి ౬ అ-౫౬-వ వచనమునకు బదులు అనుశాసనమున ౪-౯౮ ౭ మొ. ౨౦౧ పద్యములు పొరపాటున అచ్చుపడెను. అచటి చివరవాక్యముగూడ పొరపాటే కావున పరిహరణీయము. శాంతిపర్వమునందలి వచనము ఈపీఠికలో '౨౬ తత్త్వములు' అను శీర్షికక్రింద ఉదాహరించితిని కావ అచట చూచునది.

మనోబుద్ధ్యహంకారప్రకృతిచిదాభాసు లైదుగురు. వెరసి ౨౫ ఇరువదాఱవవాఁడు పురుషుఁడు.

ఈపద్యమున ఉదాసీనుఁడగు సాంఖ్యపురుషుఁడు ఇరువది ఆఱవవాఁ డని చెప్పఁబడెను. అనఁగా ఇదియే పరతత్త్వము లేక తత్త్వాతీతము.

౨౫ తత్త్వములు

సాంఖ్యము ఏమి చెప్పెనో చూతము. సాంఖ్యకారిక,—

'మూలప్రకృతి రవికృతి,ర్మహ దాద్యాః ప్రకృతి వికృతయ స్సప్త
షోడశక శ్చ వికారో, న ప్రకృతి ర్న వికృతిః పురుషః.'

అనియు, సాంఖ్యసూత్రము,—

'సత్త్వ రజస్తమసాం సామ్యావస్థా ప్రకృతిః, ప్రకృతే ర్మహాన్, మహతో ఽహంకారో ఽహంకారా త్పంచ తన్మాత్రా ణ్యుభయ మింద్రియం, తన్మాత్రేభ్యః స్థూలభూతాని, పురుష ఇతి పంచవింశతి ర్గణః.' (౧-౬౧)

అనియు ఇరువదియైదు తత్త్వములనే చెప్పెను. 'పంచ వింశ ఆత్మా భవతి' అను శ్రుతి యిందుల కుపష్టంభకము. ఇటు లగుచో ఈ షడ్వింశుఁ డెవఁడు ?

విద్యారణ్యులు

సర్వదర్శనసంగ్రహమున విద్యారణ్యులు సాంఖ్యదర్శనము ఇరువదేనుతత్త్వములను చెప్పెననియు, పాతంజలదర్శనము

'ప్రధానాదీని పంచవింశతి తత్త్వాని ప్రాచీనాన్యేవ సమ్మతాని. షడ్వింశ స్తు పరమేశ్వరః క్లేశ కర్మ విపా కాశయై రపరామృష్టః పురుషః స్వేచ్ఛయా నిర్మాణకాయ మధిష్ఠాయ లౌకిక వైదిక సంప్రదాయప్రవర్తకః సంసారాంగారే తప్యమానానాం ప్రాణభృతా మనుగ్రాహక శ్చ.'

(=సాంఖ్యము చెప్పిన ప్రధానాదులగు ఇరువదియయిదుతత్త్వములే యోగ దర్శనమునకును సమ్మతములయినవి, ఇరువదియాఱవవాఁడు పరమేశ్వరుఁ డొకఁ డున్నాఁడు. అతఁడు క్లేశాదులచే అంటఁబడఁడు. అతఁడు ఇచ్ఛామాత్రమున నిర్మాణకాయమధిష్ఠించి [1]లౌకిక వైదికసంప్రదాయములను నడపును. మఱియు సంసారాగ్నిలో దహించుకొనిపోవుచుండు జీవుల నను గ్రహించును.)

అని యోగము ౨౬ తత్త్వముల నొప్పెననియు చెప్పెను. ఇటు లితఁడు చెప్పుటకు

'క్లేశకర్మ విపాకాశయై రపరామృష్టః పురుషవిశేష ఈశ్వరః.' (౧-౨౪)

అను యోగసూత్ర మాకర మనుచో సాంఖ్యసూత్రమునను ఇట్టి యీశ్వరుఁడు కలఁడు.

'స హి సర్వవి త్సర్వకర్తా.' (3-౫౬)

'ఈ దృశేశ్వరసిద్ధిః సిద్ధా.' (3-౫౭)

యోగదర్శనమును సాంఖ్యదర్శనమును చెప్పిన యీ యీశ్వరుఁడు జన్యేశ్వరుఁడు. దాననే అనిత్యుఁడు. కొందఱు సాంఖ్యులీశ్వరు నొప్పరు. వారు నిరీశ్వరులు. దానఁజేసి విద్యారణ్యులీ స్వల్పభేదము నాశ్రయించి, షడ్వింశుని ఈశ్వరుని విడివిడిగా చెప్పియుండనోపును.

1. ఒకపరియే ఒకటిగాని పెక్కులుగాని శరీరముల నిర్మించి వానియం దునికిగొని, అని అర్థము.

౨౬ తత్త్వములు

ఇది యిట్లుండఁగా భారతము సాంఖ్యమునసే ఇరువ దాఱు [1]తత్త్వములుగాని, యోగమున ఇరువదేనే తత్త్వము లని యిట్లు చెప్పుచున్నది,—

............యోగానాం.........
పంచవింశా త్పరం తత్త్వం పశ్యతే స నరాధిప,
... ...
బుద్ధ మప్రతిబుద్ధత్వా ద్బుధ్యమానం చ తత్త్వతః
బుధ్యమానం చ బుద్ధం చ ప్రాహు ర్యోగనిదర్శనమ్ [2]

వావిళ్లవారి ప్రతి. శాంతి (307)

యోగులిరువదేనవతత్త్వముకంటె నింకొకతత్త్వమును చెప్పరు.

---

1. క్షరంబగు నవ్యక్తంబు దొలఁగిన పంచవింశకుం డక్షరం బనం బరఁగు నక్షరంబునకుం బరంబైనదానిం బెక్కండ్రెఱుంగరు సాంఖ్యసూక్ష్మ దర్శకులు గాంతురు క్షరాక్షరపరంబు లప్రబుద్ధ బుధ్యమాన బుద్ధంబు లను నిర్దేశంబులం గలిగియుండుఁ బరతత్త్వనిర్దేశంబునం బొల్చు షడ్వింశకంబు బుద్ధంబును విమలంబును నప్రమేయంబును సనాతనంబునునై పంచవింశకంబును జతుర్వింశంబునుం గనుచు వెలుంగు. (శాంతి ౬.౨౬.)

2. అవ్యక్తము పురుషుఁడు అను రెండుతత్త్వములనే స్వీకరించు నెడల విధినిషేధ మోక్షప్రతిపాదకమగు శాస్త్రమెవరికి? కావున జీవునిఁగూడ విడిగా నొకతత్త్వముక్రింద స్వీకరింపవలయునని యోగముదెస సాంఖ్యుల ఆరోపణ. ఇది భారతము సాంఖ్యమును తనపక్షముగాఁ జేకొని చేసిన ఆరోపణ అని వేఱ చెప్పనక్కఱలేదు.

స్వాహాకారమెఱుఁగమి బద్ధుఁడు (ప్రకృష్టుఁడు) బుధ్యమానుఁడు అనఁగా తెలియఁబడుచు విషయమగుచున్నాఁడు. కావున యోగులు బుధ్యమానుని బుద్ధినే చెప్పుదురు. [1]అనఁగా తెలియఁబడువానిని (అవ్యక్త), తెలిసినవానినిమాత్రమే (పురుష) చెప్పుదురు.

ఇఁక అనుశాసనపర్వమన్ననో,—

అథ మూర్ధ్ని(ని) యః ప్రాణాన్ ధారయేత సమాహితః
బుధ్యమాన మవాప్నోతి ద్రవ్యాపస్థం న సంశయః.[2]
బుధ్యమానా[3] ప్రబుద్ధాభ్యాం స బుద్ధ ఇతి పఠ్యతే
బుధ్యమాన మబుద్ధశ్చ నిత్య మేవానుపశ్యతి
ఏకాకపురుష స్త్వేవ బుధ్యమాన ఇతి స్మృతః
పంచవింశతి తత్త్వం తత్ ప్రోచ్యతే నాత్ర సంశయః.
యది బుధ్యతి చైవాయ మన్యోయ మితి భాస్వరః
న ప్రబుద్ధోఽనువర్తేత పానీయం మత్స్యకో యథా.[4]

సనత్కుమారుఁడు శివునకు యోగమును వివరించుచు ఈశ్లోకములచే బుధ్యమానుని ప్రబుద్ధుని అబుద్ధునిఁ జెప్పెను. కాఁగా యోగమునఁగూడ ఇరువదాఱుతత్త్వములు తేలినవి. ఇది పూర్వపక్షవిరోధము. వావిళ్లవారి ముద్రణమున ఈయధ్యాయ

---

1. తిక్కన దీనిని తెలిఁగింపలేదు. 2. వావిళ్లప్రతి. అనుశాసన. ౯౦-౧౧౦. తెలుఁగుపద్యములకు 236 పుటలో 'షడ్వింశుఁడు' అనుదానిక్రింద చూచునది. 3. ప్రబుద్ధ అని పాఠాంతరము. దీనికే తిక్కన తెలిఁగింపు అనుగుణము. 4. తెలిఁగింపులో అబుద్ధుఁడని యుండుటవల్ల పాఠాంతరమేదో ఇచట నుండియుండును. చూ. అను. ౪-౨౦౦, ౨౦౧.

ములు రెండు మూడు ప్రక్షిప్తములని తోంచెడిని. దీనికి నీల కంఠ వ్యాఖ్య లేదు. పూనా ప్రతిలో ఈభాగము లేదు.

అనుశాసన మిాయధ్యాయమున నే,—

చతుర్వింశతి మేవాత్ర కేచి దాహు ర్మనీషిణః. 27
కేచి దాహు స్త్రయోవింశం యథాశ్రుతి నిదర్శనం,
వయం తు పంచవింశం వై తదధిష్ఠానసంజ్ఞికమ్. 28
తత్త్వం సమధిమన్యామ స్సర్వతంత్ర ప్రలాపనాత్. 29

క. అరయంగం దత్త్వము లనునవి
యిరువదినా ల్గండ్రు కొంద ఱిభదనుజహరా
యిరువదిమూం డనుటయుం గల
దిరువదియే నండ్రు వానినే యెట్లన్నన్. (అను. ౪-౧౭౩.)

అనియు, శాంతిలో,—

'ఆత్మానం బహుధా కృత్వా తాన్యేవ ప్రవిచక్షతే.' (౩౦౮-౧.)

ఆత్మను మాయచే విశ్వతైజసప్రాజ్ఞ విరాట్సూత్రాంతర్యా ములనుగా విభజించి, విభజించిన ఆరూపములనే తత్త్వము లనుగా చూతురు. కాని ఆత్మ ఒకటే తత్త్వము.

అనియు,

'ప్రబుద్ధులగు సాంఖ్యులును యోగులును బుద్ధికిం బరంబై పంచవింశతి తమంబైన యాతత్త్వంబు నాలోకింతురు... (౬ ౩౪.)

అనియు చెప్పుట సాంఖ్యయోగవేదాంతదర్శనములను సమిాక రించుట కని తోంచును. ఈదిగువ కోష్ఠకముచూచిన నిది తెల్లము.

ఉపని	క్షర	అక్షర	అన్య
గీత	క్షర	అక్షర	పురుషోత్తమ
శాంతి (సాంఖ్య)	బుధ్యమాన (అవ్యక్త)	అప్రబుద్ధ	బుద్ధ
...(యోగ	బుధ్యమాన	—	బుద్ధ
అనుశాసన	బుధ్యమాన	ప్రబుద్ధ	అబుద్ధ
సాంఖ్యదర్శన	అవ్యక్త	—	పురుష (జీవ, ఈశ్వర)
యోగదర్శన	...	—	...

ఎఱ్ఱయ యీ ౨౭ వ తత్త్వమును భారతమునుండియో పురాణాంతరమునుండియో గ్రహించియుండును. 'సాదాఖ్యకళ సదాశివునితోఁ గలిసి ఇరువదాఱవ తత్త్వమగు'నను తంత్ర సంప్రదాయము నిచట పోల్చి చూచునది.

నానుడ్లు

తెలుఁగువారితోఁ బుట్టిన నాను ఎఱ్ఱయనోట నీట మొలచిన తామరవలె, మనోహరముగా నుండును. ఈ దిగువ నుదాహరించిన సామెతలనుమణులతో తాపటముచేసిన ఆ యా పద్యములను జదివినచోఁ బ్రకృతార్థమున కవి ఎంత నైగనిగ్యము కూర్చెనో స్ఫుటము కాఁగలదు.

'కుంపటిలోఁ దామర మొలచిన క్రియ.' 3-127.

'బలియుం డింట బానిసనైనఁ జెఱుప వెఱతురు.' 3-47.

'మూఁడేండ్ల లేని సద్బుద్ధి ముప్పదేండ్ల లేదు.' 3-151.

'ఒక గుడ్డు మఱిగిపో నేమి యగున్?' 4-25.

'నిప్పునఁ జెద లంటునె?' 4-32.

'నోరు మూయఁ బెదతల వాపోయెద్దు.' 4-37.

భాషా జాతీయములు

ప్రతిభాషయందును జాతీయపదములు కుప్పతెప్పలుగా నుండును. కవులు సంగ్రహించినవి కడుఁగొలఁది. గొప్ప కవులు ప్రకరణానుగతములయినవానినిమాత్రమే వాడఁగలరు గదా. ఇవి భాషకు ప్రాణమువంటివి. వీని కొక నిఘంటువు వ్రాయుట ఆవశ్యకము. నన్నయ తిక్కనలవలె నెఱ్ఱయగూడ వీని నచట నచటఁ జక్కఁగా వాడెను.

'నాలు కాడునే?'	2-28.
'మాకు దిక్కు'	3-50.
'వాఁడు నాకు, వానికిఁ గలనేను.'	3-56.
'అమ్ముడు వోయినట్లు.'	3-62.
'కలువల మ్రొక్కు దైవమునకు సెక్కెఁ నసఁగ.'	3-75.
'ఏల చెడితి రోరి.'	4-15.
'పాప మడిసె.'	4-28.
'చే చఱచికొంచు.'	4-170.
'మీఁదికి మూఁరెఁడు వేర్చి.'	5-95.

ప్రయోగవిశేషములు

'కనినకంటె 3-138. చెప్ప ననియె నిదె యొజ్జలు 4-13. అతని మచ్చరంబునఁ గన్నదియ' తలఁపఁ జెలమొ 5-28. తా రొకరులఁ గోరరు 5-56. ఏల కలుగఁడు 2-30. ఒలసిన నరు గొంత కాల మఁనికియు 4-64. మాన్పఁగల యంతయు నిఖను నాఁడి చూతమే 5-7. ఇంతమాత్రమునకు 1-93 ఎందేని. ప్రకృతి సత్యముల కరణి...... అట్టి యంభోధి 1-25. ఇది నన్నయ వాడుక.

ఉ. ఇంబుగ సర్వలోక జను లెవ్వనియేని ముఖామృతాంశు బిం
బంబున నుద్భవంబయిన భారత వాగమృతంబు కర్ణరం
ధ్రంబుల నంజలిం దవిలి త్రావుదు రట్టి మునీంద్రలోక వం
ద్యుం బరముం బరాశరసుతుం బ్రణమిల్లి కరంబు భక్తితోన్.
ఆది. 1-76.

ఈ 'ఎందేని, ఎవ్వనియేని లోని ఏని అట్టి,' శబ్దములు నిత్య సంబంధము కల యత్తచ్ఛబ్దముల వంటివి. ఇట విశేషము అను ప్రయుక్తమగు 'ఏని.' చూ.

వ. ...ఎవ్వేని వేల్పు నాహ్వానంబు సేసెద నవ్వేల్పు.' అర. 7-324.

ఇందులకు భిన్నముగను నన్నయ వాడెను.

వ. 'ఎందేనినుండి యొక్క మహామహుండు...వచ్చి' ఆది. 3-180.

ప్ర శాస్త్రి. 4-14.

దేవబలంబు సిద్ధంబగుట యవలంబింపవలయుట నాకుం దోఁచిన కర్జంబు.
2-138.

దోషాభాసములు

సీ. 'ఏను దియ్యమున నటించిన' 2-56.

అనునెడ ఇంచుగాగమ యతియు,

చ. ...క్రొక్కదలఁగ దాడివెట్టిన యఖర్వ. 3-34.

క. ఆదియు మహామయు.........ఎఱుఁగం
3. గాఁ దరము గాదు......... 1-39.

క. దేవు దివ్యమహామం ....ఎఱుఁగం
3. గాఁ దరమె...... 1-64.

మ- 'ఓం! డొకటక్...రిపులక్ ఘోరాజి'

ఈ యతులును.

ఉ. పేఁపున నబ్ధి నొక్క పృథివీధరముం దగఁ దాల్చె నంచుల
   త్ప్రీపతి. 4-181.

అను పద్యములందు ప్రాససాంకర్యమును

క. వేదములాదిగఁ గల యష్టాదశవిద్యలకు నీవ స్రష్టవు తత్తద్
   బోధకులును ..... 3-30.

అను పద్యమున దధ ప్రాసమును

'పద్మజాకు' 2-28.

అనునెడ నగాగమాభావమును చూపట్టును. ఇవన్నియును నన్నయకును తిక్కనకును సమ్మతములే. 'ఉ. కాదన కిట్టిపాటి' అను నన్నయ పద్యమున సంబోధనమును సంబోదనముగా మార్చి, బుదధాతుల్యూ డంత మని సమర్థించువారు ఈ పద్యము నందలి 'బోధకులు' గమనించి సింహావలోకనము చేసికొనవలసి యుందురు. కానినాఁడు దీనిఁగూడ బోదకులుగా దిద్దవలసి యుందురు.

'మందా. వేలాక్రాంత త్రిభువన మహా ద్విద్విష ల్లక్ష్మ' 4-188.
'సుమహాణ్' అరణ్య. 5-355, 6-1.

అను ప్రయోగములు

'సుమహాదుపనిషల్ ప్రస్తుత్యభిశ్రావ్య సేవ్యా' (మహాప్రస్థాన.) 1-79.

అను తిక్కన ప్రయోగమును తలఁపునకుఁ దెచ్చుచున్నవి. మఱియు

'అట్టి క్రూరమునకు నట్టి ఘోరమునకు' 4-121.
'పీని మనోగతమునం దవిలిన దైవము' 5-6.

'పతి రహితంబు దుస్సహము' ఆరణ్య. 5-307.
'అపగతమునః బడ' 7.249.

అను నీ ప్రయోగములు చూపట్టును. ఇట్టివి తిక్కనలోను.

'సాక్షికి సమేతంబుగా శౌరియు' శాంతి. 1-371.
'సహాయంబు నొల్లక' శాంతి. 3-83.
'శాంతము ధర్మ ప్రచయం బంతటికి' „ 5-186.

ఉన్నవి. ఈ ధర్మ ధర్మి వ్యత్యయాదులు తెలుఁగునాట శిష్టజన వ్యవహారములో నున్నవి.

తపోగ్రత.—

ఇచట 'పరార్థాగ్ర ప్రాగ్రహర ప్రాగ్ర్యాగ్ర్యాగ్రీయ మగ్రియమ్' అను అమరమునుబట్టి తపమున ఉత్కర్ష మొందినవాని ధర్మము అని అర్థము చెప్పి పదసాధుత్వము సాధింపనగునుగాని—'తమలిన నెత్తమ్మి' కనుగుణముగా అర్థమమరదు. తాన 'సకారాంతము లకారాంతములును అగును' అను మతమువలం బించి ఎఱ్ఱయ తపః+ఉగ్రత అని గ్రహించియుండును - చూ - తపోగ్రత— 225 పుట - భారతమునఁగూడ నితఁడు—'సమ్యగ్యశశ్శాలి' ఆరణ్య-౬-౯౨. అని యశశ్శబ్దమును అకారాంతముగా ప్రయోగించెను.

కారక విశేషములు

'ఎవ్విధంబునంజైన'
'.............విషభక్షణంబునం
దమృతముకంటెఁ బ్రీతికరమయ్యె' 4-88.
'మేదమీఁ దెడలెడు' 4-133.
'ఆత్మవిద్యను నొదవఁ దొడఁగినాఁడ' 4-162.
'విడిపించు పనికినై యొదవి యత్నహించి యున్నవాఁడు'
ఆరణ్య. 6-349.
'శీతగిరి ఉపాంతమువలనం గదలి' 2-19.

ఇట్టివి నన్నయ తిక్కనలందును గలవు. ఇవి వైయాకరణులకు సుపరిచితములే. నాఁటికిని నేఁటికిని కారకమునఁ గలిగిన పరిణామమును పరిశీలించుటకు వీని నుదాహరించితిని. ఎఱ్ఱయ ఆరణ్యమునందును హరివంశమునందును కనుఁగొనవలసిన భాషావిశేషములు బహుళములు.

స్వ సంవాదములు

'స్ఫుర దరుణాంశు రాగ రుచి సూరెలఁ బర్వఁగ' 2-73.

'స్ఫుర దరుణాంశు రాగ రుచిఁ బొంపిరి వోయి ఆరణ్య. 4-143.

క. వెఱఁగుపడి హర్ష రాగము, దఱిగిన వదనములు వెల్లఁ దనము గదుర బి
ట్టఱ మూర్ఛ మునిఁగి యయ్యో, ద్దఱు నిలిచిరి వేత్రదండ తాడిత తనులై.
1-91.

క. వెఱఁగుపడి హర్ష రాగము, దఱిగిన వెలవెల్లనై వదనములు వ్రాలం
దెఱఁగేది ఱిచ్చపడి ర,త్తఱిఁ దత్పరిజనము లెల్లఁ దద్దయు వంతన్.
ఆరణ్య. 7-159.

సీ. మెచ్చక యెదురైన మృత్యువు మెడఁ ద్రొక్కి-
క్రొవ్వాఁడి కోఱలు ద్రెవ్వరాచి— 2-119.

సీ. మెచ్చక యెదురైన మృత్యువు మెడఁ ద్రొక్కి-
క్రొవ్వాఁడి కోఱలు త్రెవ్వఁదాఁచి— హరి. పూ. 4-155.

క. శిత నారసింహ నఖరా, హత దైత్య మహీప సూపహారంబునఁ ద
ర్పిత యయ్యె నసఁగ బరిశాం,తత నొందెఁ ద్రిలోక పీడ తత్ క్షణమాత్రన్.
5-107.

ఈ పద్యమే సరిగా హరివంశమున పూర్వభాగము 4-39 లోఁ గలదు.

ఈ కబ్బమున ద్వితీయాశ్వాసమునందుఁ గల 'తపములఁ గ్రుస్సిన తపసులఁ బట్టి తెప్పించి యచ్చరలతోఁ బెండ్లిసేయు' అను పద్యము శ్రీనాథునిదిగా హరవిలాసమునందు ముద్రితమైనది. ఈపద్య మెఱ్ఱయదో శ్రీనాథునిదో యూహింపవలసి యున్నది. ఈక్రింది పద్యమునకు దిగువ నుదాహరించిన శ్లోకము ఆకరముగాఁ గానిపించెడిని.—

క. దైవాధీనము త్రిజగము, దైవము తన్మంత్రవశము తన్మంత్రము భూ
దేవతల చేతిదగుటను, దైవములకు దైవతములు ధరణీ దివిజుల్. 1-99.

దైవాధీనం జగత్సర్వం మంత్రాధీనం తు దైవతమ్
తన్మంత్రం బ్రాహ్మణాధీనం బ్రాహ్మణో మమ దేవతా.

ఇఁక నా ధృష్టవాక్యముల కట్టిపెట్టెదను. నన్నయ తిక్కనలలోఁ జేరుటకు,—

ఉ. మించిన వేడ్క నీపలకు మిక్కుటమై మధువృష్టి గ్రమ్మ రా
యంచలు గూయఁ గ్రౌంచమును నావలఁ గూయఁగ దంగుభంగిఁ బ్రా
ఘాంచిత శబ్దసారులు మహాకవు లాద్యులు కావ్య శయ్యఁ గీ
లించిన కీర్తి సంగ సుఖకేలకు నేనుచు గాంత చేసితిన్. (లక్ష్మీ. 1-13.)

అని జంకినటులు వినయము చూపి వారి కొలఁత దీర్చఁ ఎఱ్ఱాప్రెగడ మధుమయఫణితుల నిఁకఁ జదువుఁడు.

చిరివాడ
కృష్ణాజిల్లా.
19-1-53

వేలూరి శివరామశాస్త్రి.

శ్రీ ర స్తు

శ్రీలక్ష్మీనృసింహావతారము

నృసింహపురాణము

పీఠిక

కి నిరంతరంబు కడుఁ జెన్నెసలారెడు రాగలీలను
త్సేకముఁ బొంది యొప్పుతనచిత్తముఁ జూ
పెడుమాడ్కి నిత్యర, మ్యాకృతి యైనకౌస్తు
భము నక్కుపయిం బచరించునుత్తమ, శ్లోకుఁ
డహోబలేశుఁ డఖిలోశుఁడు లోకముఁ గాచుఁ
గావుతన్. 1

ఉ. చందనచారుపత్త్రకము సంస్తుతకౌస్తుభకర్ణికంబు న
[1]స్పందితలాంఛనభ్రమరసంగమనోజ్ఞము నైనయట్టి గో
విందునురస్తలంబ యరవిందముగా నొగియించియున్న య
య్యిందిర సూచు గాతఁ గృపనింపగుచూపుల భక్తసంతతిన్.

ఉ. గద్దియయైనతమ్మివిరి కమ్మని తావికిఁ గ్రమ్ముతేఁటు లే
ప్రొద్దును మ్రోయుచందమునఁ బ్రోడలు శిష్యులుగూడి [2]చ
ట్టులఁ, బెద్దయెలుంగునం జదువఁ బేర్మి యెలర్పఁగ నొప్పువే
లుపుం, బెద్దనయంపుమత్కృతి కభీష్టచిరస్థితిదాయిగావుతన్.

---

1. స్యందిత. 2. చట్టులు.

చ. తఱలు జటాటవిం గుసుమపల్లవులై చదలేటినీటి నె
త్తఱుల జనించు క్రొన్నురువుతండములై తలఁజుట్టుపాము మే
లఱువుసుఁ గుప్పసంపుఁబోరలై చెలువార శి[1]వేందుచంద్రికల్
నెఱయఁగఁ బ్రోచు మన్ముఖమనీషితకావ్యకళాకుముద్వతిన్.
చ. తనరఁగ గ్రుచ్చి యంబిక ముదంబునఁ గౌఁగిటఁ జేర్చుచోఁ ఘన
స్తనయుగకుంభయుగ్మములు దాఁకొని యొప్పునకై యసూ
యనమైఁ, జెనకి పెనంగ నొండొకటిఁ జేరినలాగున నుల్లసిల్లఁ
బెం, పెసఁగినవానిఁ బ్రీతినుతియించెద నేనిక మోము వేలుపున్.
చ. కనకమలం[2]బునందుఁ బటికంపుఁగమండలు [3]వచ్చకాంతి భా
సురమగు మౌక్తికంపుజపసూత్రము దాల్చుట, బ్రహ్మవా[4]దియై
పరఁగినహంసముం బిలిచి బాలమృణాళముఁ జూపుచంద[5]మౌ
[6]సిరిఁ దిలకింప నొప్పుబుధసేవితమూర్తిఁ దలంతు భారతిన్.
ఉ. వీనులతేనె సైపు కురియ వింతగు కావ్యరసంబు గ్రోలి య
మ్మానవకోటికిం బరమసమానత మానఁగఁ జేసె నెవ్వఁ డె
వ్వానికి నీడు లేదు మునివర్గములోపల నమ్మహాత్ము మే
ధానిధి నాద్యరాఘవకథానిధికీర్తిధురీణుఁ గొల్చెదన్. 7
ఉ. వేదము నచ్చుపట్టి శ్రుతివీథులతత్త్వముఁ బట్టి చూచి య
వ్వేదముకంపు [7]వీనులకు వెగ్గలమై నిగుడంగఁ బాలు నా
మోదము [8]వెల్లిఁ గొల్పి యనుమోదితకీర్తులమిన్న దాఁకు న
య్యాదిమపండితుం గొలుతు నచ్యుతమూర్తిఁ బరాశరాత్మజున్.
ఉ. భాసురభారతార్థములభంగులు నిక్క మెఱుంగ నేరమిన్
[9]గాసటబీసలే చదివి గాథలు ద్రవ్వు తెనుంగువారికిన్

1. తేందు. 2. బొఫంగ. 3. వంటి. 4. దమై. 5. మై. 6. సిరితిలకింప.
7. వింపున. 8. తెల్ల. 9. గాసట బీసలే.

వ్యాసముని ప్రణీతపరమార్థము తెల్లఁగఁ జేసినట్టియ
బ్జాసనకల్పులం దలఁతు నాద్యుల నన్నయతిక్కనార్యులన్.

క. వెండియుఁ దొల్లిటి యిప్పటి
పండితుల మహాకవిత్వపదవీగరిమా
ఖండితుల నతులతేజో
మండితులఁ దలంతు నిందుమనమున నెప్పుడున్. 10

ఉ. యామము లెన్మిదింట నియతాకృతిఁ [1]బ్రత్యహముం శివా
ర్చనా, రామత యొప్ప నిత్యశివరాత్రి వ్రతంబుగఁ బూని
భవ్యయో, గామృతతృప్తి మైఁ ద్రిజగదర్పితలీలఁ దనర్చు
శంకర, స్వామి[2]మునీంద్రు భక్తజనవత్సలు మద్గురు నాశ్ర
యించెదన్. 11

వ. అని యీక్రమంబునఁ బ్రధానదేవతాసంకీర్తనంబును మహా
కవిజనప్రార్థనంబును సద్గురుచరణానుస్మరణకీర్తనంబును సమ
ర్థించి కృతార్థతం బొంది కతిపయాక్షరపరిగ్రహాజనితం బైన
నైసర్గికచాపలంబుకతంబున. 12

ఉ. మించినవేడ్కఁ బీనులకు మిక్కుటమై మధువృష్టి గ్రమ్మ రా
యంచలు కూయఁ గ్రౌంచమును నావలఁ గూయఁ గడంగు
భంగిఁ బ్రా, ఢాంచితశబ్దసారులు మహాకవు లాద్యులు కావ్య
శయ్యఁ గీలించిన కీర్తిసంగసుఖలీలకు నేనును గాంక్షఁ జేసితిన్.

వ. ఇట్లు మహాప్రబంధకల్పనాకుతూహలాయత్తం బగుచిత్తం
బుతో నొక్కనాఁడు తదనుసంధానానుబంధసమాధినిమీలి
తేక్షణుండ నై క్షణం బున్నసమయంబున. 14

---

1. ప్రత్యయముం. 2. మునీంద్ర.

సీ. ప్రజ్ఞాపవిత్రుఁడా పస్తంబసూత్రుండు
శ్రీవత్సగోత్రుఁ డూర్జితచరిత్రుఁ
డగుబొల్లనకుఁ బోలమాంబకుఁ బుత్రుండఁ
వెలనాటిచోడనివలన మిగుల
మన్నన గన్నభీమనమంత్రిపౌత్రుండు
పేరమాంబామనఃప్రియుఁడు పోత
మాంబికావిభు సూరనార్యు మజ్జనకుని
బొల్లధీనిధికిని *బోలనకును
గీ. జన్నయకు ననుజన్ముని గన్నతండ్రి
వేఁగినాటఁ [1]గరాపర్తివృత్తిమంతుఁ
డనఘుఁ డెఱపోతసూరికంసారిచరణ
కమలమధుకరపతి సారవిమలయశుఁడు. 15

వ. మదీయభావంబున నావిర్భావంబునొంది సదయానందమధుర
వాక్యంబుల నన్ను నిట్లని యనుగ్రహించె. 16

ఉ. ఉన్నతసంస్కృతాదిచతురోక్తిపదంబులఁ గావ్యకర్తవై
యెన్నికమైఁ బ్రబంధపరమేశుఁ డనంగ నరణ్యపర్వశే
షోన్నయమంత్రభావ సుజనోత్సవ మొప్పఁగ నిర్వహించితా,
నన్నయభట్టతిక్కకవినాథుల కెక్కినభక్తి పెంపునన్. 17

క. గిరిశపదభక్తిరసత
త్పరభావము కలిమి శంభుదాసుం డనఁగా
[2]బరఁగియు గోవిందగుణా
దరసంభృతసౌమనస్యధన్యుఁడ వెందున్. 18

---

* బోలమ. 1. కరాపర్తి. 2. పరగిన.

క. గురుభజనపరాయణుఁడవు
సరసబహుపురాణధర్మశాస్త్రకథావి
స్తరవేదివివినయోదయ
భరితుఁడ వతులానుభావభవ్యుఁడవు మహిన్. 19

క. కావునఁ బ్రబంధరచనా
[1]ప్రావీణ్యము నీకు సహజపరిణతసిద్ధం
బై వెలసినయది యొకకృతి
గావింప జగద్ధితంబుగా నేఁ బనుతున్. 20

ఉ. శ్రీమదహోబలేశనరసింహుఁడు నాప్రియదైవతంబు, మ
త్స్వామి, తదీయతీర్థవిభవంబును దన్మహితావతారముక్
నీమధురోక్తిగుంభన మనీషులు మెచ్చఁగఁ బ్రస్తుతింపు నీ
కేమెయి సంభవించు నఖిలేప్సితపుణ్యఫలోదయోన్నతుల్.

తే. అనినఁ బులకలు మై జాదుకొనఁగ నపుడు
మనసు వికసిల్లఁ గనువిచ్చి మహితలీల
నద్భుతానందరసమూర్తినై తలంపు
తద్గతంబుగ ధన్యత తలకొనంగ. 22

క. ఇది యీశ్వరానుశాసన
ముదయోన్ముఖ మయ్యె నాకు నూర్జితశుభసం
పద నొనరింతుఁ బ్రబంధము
సదయనృసింహావతారసంస్తవసరణిన్. 23

చ. ననుఁ దనవేరివాఁ డని మనంబున నెప్పుడు నాదరించుటక్
బనిచె గుణప్రసిద్ధియును భవ్యసమృద్ధియుఁ జేసుపుణ్యపుం

1. ప్రావీణ్యత.

బని యెట్టు మత్పితామహుండు ప్రాక్తనసంయమితుల్యవర్త
నుం, డనఘుయశుండు పూర్ణపురుషాయుషజీవితధన్యుఁ డిమ్మ
హిన్. 24

తే. అమ్మహాత్ముఁడు నిత్యదయార్ద్రహృదయుఁ
డతులితానందజలధి నోలాడుఁగాత
విష్ణుధర్మప్రశంసాపవిత్ర మైన
యస్మదీయప్రబంధసామగ్రివలన. 25

శా. ప్రాజ్ఞప్రస్తుతభవ్యభోగవిభవస్ఫారాత్ముఁ డారాధ్యస
ర్వజ్ఞుం డప్రతిమాద్భుతోభయకవిత్వ[1]ప్రౌఢశబ్దార్థయో
గాజ్ఞాసిద్ధిఘనుండు మజ్జనకుఁ డుద్యత్కీర్తి శ్రీసూరయ్యఁ డీ
విజ్ఞానాత్మకవాఙ్మయంబున ముదావేశోజ్జ్వలుం డయ్యెడున్.

వ. ఈనిశ్చయం బిట్టిది కావున బ్రహ్మాండాదిపురాణోక్తం బయిన
శ్రీనరసింహావతారం బను పురాణంబుఁ దెనుంగుబాసఁ
బ్రకటింపవలయు నమ్మహాప్రబంధంబునకు నస్మత్పితామహ
హృదయగుహావిహారమహాసింహం బగుశ్రీమదహోబల
నరసింహదేవుం డధీశ్వరుం డగుటం జేసి యవ్వాక్యరత్నరచ
నోపహారంబుల నమ్మహాదైవతంబు నారాధించితి. 27

చ. కృతికివిభుండు శ్రీవిభుఁడు, కీర్తన పావన మైనతద్గుణ
స్తుతికృతి, విష్ణుదాసులు యశోనిధు లూర్జితపుణ్యుఁ లుత్త
ముల్, కృతిఁ గొనియాడువారు కృతకృత్యుఁడ నైతి మదీయ
వాంఛిత, ప్రతతికిఁ జెందఁ గల్పతరుపాకము శ్రీకరకావ్య
రూపతన్. 28

1 ప్రౌఢి.

వ. అని యుత్సాహంబు మిగులం జిత్తంబును వాగ్వృత్తంబును నుత్తమశ్లోకసంకీర్తనరచ నాయత్తంబు నగుచుండ సత్యుదాత్తభక్తిప్రయుక్తోల్లాసభాసితుండనై కృతిఁ జేయం దొడంగి. 29

— షష్ఠ్యంతములు —

క. శ్రీమదహోబలతీర్థ
స్వామికి శరణాగతప్రసన్నునకుఁ గృపా
ధామునకుఁ బ్రణమజ్జన
కామితఫలదునకుఁ బరమకళ్యాణునకున్. 30

క. లక్ష్మీవల్లభునకు శుభ
లక్ష్మోజ్జ్వలవత్సునకు నలభ్యాప్తనచ
సూన్యాస్త్రార్థరూపునకు భవ
యక్ష్మనిరసనైక నిరుపమౌషధమునకున్. 31

క. నిత్యవివేకాపేక్ష ని
రత్యయతత్త్వునకు నిరుపమా[1]సత్త్వునకున్
సత్యప్రహ్లాదవచః
ప్రత్యయసిద్ధునకుఁ బరమపరిశుద్ధునకున్. 32

క. ప్రసభసభాస్తంభారణి,విస్ఫురదతేజోగ్నిమఖహవిర్భాగకళా
రసికాసురపశుమజనో,ల్లసనసుసంతర్పితాఖిలనిలింపునకున్.

క. కంసారికి నాత్మేచ్ఛా
సంసారికి మానిమానసస్ఫుటకేలీ
హంసమునకు దైవకులో
త్తంసమునకు దళితకలికి దండితబలికిన్. 34

1. సత్త్వ.

క. ఆధారపీఠపథికా
రాధితున కగాధమధ్యరంధ్రసుధాధా
రాధౌతప్రసృమరధా
రాధరధామాంగునకు ధరాభరణునకున్. 35

క. భీమానుజవరదునకును
రామానుజవరదునకు శరణ్యునకును సు
త్రామాను[1]ప్రభవునకును
రామాను[2]ప్రభవునకుఁ బురాతనమునికిన్. 36

క. భవనాశనీమహాన
ద్భవగాహనవిమలబుధజనాంతరకరణ
వ్యవసితసులభున కురుతర
[3]భవనిజసింహాత్మదళితభవకలభునకున్. 37

క. గరుడాచలాంచలోజ్జ్వల
గరుడాసీనునకు సిద్ధగరుడామ[4]రకి
[5]న్నరమిథున ముఖోద్గీత
స్ఫురదపదానునకు నిత్యశుభధానునకున్. 33

క. పారాన్వయధీవిద్యా, పారలసత్పుత్రపౌత్రసంపద్గుణసం
భారమదీయహితార్థా, దారపరిజ్ఞాతకల్పతరుఫలమునకున్.

క. జ్ఞానబలశౌర్యసుఖసం, తానైశ్వర్యాదివిభవదాయిదయావి
ద్యానిత్యశ్రీఘనునకు, శ్రీనరసింహునకు భక్తచింతామణికిన్.

---

1. ప్రభువ. 2. ప్రభువు. 3. భవనజ. 4. రికి. 5. నరసఖమిథునోద్గతివి.

ప్రథమాశ్వాసము

కథాప్రారంభము

వ. ఏను విన్నపంబు సేయం గలలక్ష్మీనరసింహావతారం బనుపురాణ కథకుఁ బ్రారంభం బెట్టెదనిన: నిఖిలభువనపావనం బైన నైమిశారణ్యంబునఁ బుణ్యాత్ము లగు మహర్షులు హర్షోత్కర్షం బున రోమహర్షణుం డనుపౌరాణికునివలన నఖిలపురాణేతిహాసంబులు పరిపాటి వినుచుండి బ్రహ్మాండపురాణంబునఁ దీర్థభాగ శ్రవణంబు సేయుసమయంబున నతికుతూహలోన్మీలిత మానసు లై యతని కి ట్లనిరి. 1

క. ఏతీర్థము కలియుగమున
భూతాభయదానచతురపుణ్యోన్నతి ను
ద్ద్యోతించు మునులు దివిజులు
నేతీర్థమునందుఁ బాయ రెన్నఁడు నెలమిన్. 2

శా. ఏతీర్థంబున సర్వకాలమును సర్వేశుండు సర్వాగమా
మ్నాతస్ఫీతయశుండు శ్రీవిభుఁడు ప్రేమస్థేమమై దాను న
బ్జాతావాసయు నిత్యవాసరుచిరై భాసిల్లు నొం డెచ్చటన్
జేతోవృత్తి గణింపనొల్లక జగజ్జేగీయమానస్థితిన్. 3

శా. ఏతీర్థంబుఁ దలంచువారు వినువా రీక్షించువా రెప్పుడున్
బ్రీతిం గూడి భజించువారు దురితాపేతాత్ము లై యెయ్యెడన్

[1]వీతాతంకమతిం దనర్తురు జగద్విఖ్యాతకీర్త్యుజ్జ్వలం
బేతీర్థంబు పురాణయోగివిదితం బేతీర్థ మూహింపఁగన్. 4

శా. ఏతీర్థంబు సమస్తతీర్థతిలకం బిష్టార్థసిద్ధిప్రదం
బేతీర్థంబు సమగ్రవైభవశుభోపేతప్రభూతోదయం
బేతీర్థంబు విముక్తిసాధనగృహం బేతీర్థ మింపారఁగా
నాతీర్థం బెఱుఁగింపు మాకుఁ బరమోదాత్తప్రబంధోక్తులన్.

క. అని ప్రార్థించిన మునులకు
వినయావనతాంగుఁ డగుచు విశ్రుతవాణీ
ఘనుఁ డధికబోధనుం డి
ట్లను బుధహర్షణుఁడు రోమహర్షణుఁ డెలమిన్. 6

ఉ. ఈగుణకోటియంతయును నెక్కడ[2]నొక్కెడఁ గల్గి దుర్లభం
బాగమసిద్ధమై మునిగణార్చితమైన రహస్య మేను వి
ద్యాగురుఁడైన మద్గురుముఖాంబురుహంబునఁ గంటి నిప్పుడు త
ద్వాగభిరూపితార్థము భవద్వచనంబుల కుత్తరం బగున్. 7

సీ. ప్రోగులై యుండును బోఁ గేర్పడక యున్న
శ్రుతు లన్నియును నోజ సూత్రపఱిచె
ముఖ్యశాస్త్రంబుల మునికోటిఁ జదివించి
యెల్లచోటుల వెలయింపఁ బనిచె
నాదిపురాణంబు లయ్యైమతంబుల
వేళ్లు వెట్టియు నిరూపించి నిలిపెఁ
బంచమవేదమై పరఁగుమహాభార
తముఁ జేసి పురుషార్థసమితిఁ బ్రోచెఁ

1. వీతాతంకమతిన్. 2. నెక్కడ.

గీ. బుట్టినప్పుడె సంసృతిపాలము [1]విప్పు
నట్టియెఱుకను బుట్టినపట్టెఁ గనియె
నెవ్వఁ డట్టిమద్గురు నుతియించి భక్తి
విష్ణుమాహాత్మ్యకథ లెల్ల విస్తరింతు. 8

వ. సమాహితహృదయులరై వినుండు. 9

ఉ. సంతతపుణ్యావర్తనుఁడు సద్గుణసంవృతకీర్తనుండు ని
శ్చింతమనస్సరోరుహవశీకృతకృష్ణుఁడు [2]వీతతృష్ణుఁ డా
క్రాంతనియత్యవేలవుఁడు గాలవుఁ డన్ముని తీర్థసేవనా
త్యంతికభక్తి మేదినిఁ బ్రదక్షిణవృత్తిఁ జరించె నెల్లెడన్. 10

సీ. అర్థి గంగాద్వార మాడెఁ బుష్కరములు
గనియెఁ [3]గురుక్షేత్రమునఁ జరించెఁ
గాశికిఁ గొనియాడెఁ గాశి వసించెఁ బ్ర
యాగంబు సొచ్చె గయావటమున
నిలిచె, గంగాపయోనిధిసంగమముఁ జూచె
శ్రీపురుషోత్తమసేవఁ జేసె
సింహాచలం బుపాసించె, గోదావరీ
కృతగాహనుం డయ్యెఁ గృష్ణవేణిఁ

గీ. దఱిసె శ్రీవేంకటాచలస్థాయిఁ గొలిచె
సహ్యజావేణిఁ దోఁగెఁ దత్సవిధసీమ
సప్తసాలాంతరశయాను సరసిజాక్షు
రంగనాథుని నెఱిఁగె శుభాంగుఁ డగుచు. 11

వ. ఇట్లు పరిపాటిం బ్రసిద్ధంబు లగుతీర్థంబు లాడుచు మఱియును.

1. గప్పు. 2. వీతకృష్ణు. 3. హరిక్షేత్రమున.

క. గోకర్ణము [1]సహ్యాద్రియు
శ్రీకుల్యముఁ బుష్పగమునిసిద్ధాచలముల్
లోకనుతుఁడు చూచుచు ల
క్ష్మీకలిత మహోబలంబుఁ జేరెం బ్రీతిన్. 13

క. అందు భవనాశనీనది, నందనదళితారవిందనవమకరంద
స్యందమదవదిందిందిర,జందనచంద్రాంశువిశదసలిల భజించెన్.

వ. తదనంతరంబ, 15

ఉ. ఆమునినాయకుండు వినయానతుఁడై కొలిచెం జగత్త్రయ
స్వామిఁ బ్రసన్నభక్తి[2]మయువాఙ్మయుఁ గామితభక్తలోకర
క్షామణి సర్వదైవతశిఖామణి శ్రీనిధి సత్కృపానిధిన్
శ్రీమదహోబలేశ్వరుఁ బ్రసిద్ధమహత్త్వజితాఖిలేశ్వరున్. 16

వ. ఇవ్విధంబున శ్రీనరసింహసందర్శనం బొనరించి కృతార్థుం డై
యచట ననేకమునిమహర్షి మధ్యంబున మధ్యందినదినకరాను
కారి యై తేజరిల్లువాని శ్రీమన్నారాయణచరణైకభావు దేవ
శ్రవుం డనుమునిపుంగవుం గనుంగొని నమస్కరించి యతని
చేత సంభావనంబు వడసి యాసీనుం డై [3]యమ్మహాత్ముండు
వివరించు నచ్యుతమహిమాత్మకంబు లగుపుణ్యకథనంబు
లాకర్ణించుచుఁ గృతాంజలి యై యి ట్లనియె. 17

క. చూచితి ననేకతీర్థము
లీచందముపుణ్యతీర్థ మే నెఱుఁగ మునీం
ద్రా! చిత్తము తెలివొందెను
గోచరమె యహోబలంబు కొనియాడంగన్. 18

---

1. సహ్యాగిరియు. 2. నయ. 3. గాలవుండు.

క. ఇచ్చటఁ దొల్లి జనార్దనుఁ,
డచ్చపువాలారుగోళ్ల నసురవరేణ్యున్
¹వచ్చె నన నతనిసూనుని
మెచ్చె ననఁగ నేను విందు మితకథనములన్. 19

సీ. అఖిలలోకేశ్వరుం డగు రమాధిపుతోడ
విడువనివైరంబు దొడరునట్టి
మోఱక మేటికో మొలచె దైత్యుని బుద్ధి
నెబ్బంగి నిష్ఠ దైత్యేంద్రసుతుఁడు
శ్రీవత్సవక్షు మెచ్చించె శ్రీనరసింహ
మూర్తి యేకారణమున ²ఘనించె
విభుఁ డహోబలనాథవిఖ్యాతి ³నెట్లయ్యె
నీతీర్థవరమున ⁴కిందుఁ గలుగు
గీ. పుణ్యతీర్థంబు లెయ్యవి భూరిపుణ్య
యింతయు సవిస్తరంబుగా నింపు మిగుల
నానతిచ్చి కృతార్థుఁ జేయంగవలయు
నన్ను నిమ్మును లెల్ల నానంద మొంద. 20

క. అని పలికిన గాలవుపలు
కను మోదించుచు మునీంద్రు లందఱుఁ దమ నె
మ్మనములు చెవులకు నొమ్ముగ
నొనరించి కుతూహలాధికోల్లాసితులై. 21

క. తనవదనమునన చూడ్కులు
నినుపఁగ దేవశ్రవుండు నిరుపమవిద్యా

1. వ్రచ్చె. 2. జనించె. 3. నెట్లొంద. 4. నిందు.

ఘనుఁ డి ట్లనియెను గాలవుఁ
గనుఁగొని గంభీరవాక్ప్రకార ప్రౌఢిన్. 22

క. నీ వడిగిన యర్థము ముని,సేవితము సమగ్రబోధసిద్ధిప్రద మి
ష్టావాప్తికరము శ్రుతిసం,భావితము ప్రశస్తనిత్యపాండిత్యనిధీ!

క. ఏనును బెద్దలచే మును
వీను లలరఁ [1]పరతరంబ విన్న[2]విధంబున్
మానసమున నున్న తెఱఁగుఁ
గానుపునం గన్న క్రమముఁ గథన మొనర్తున్. 24

వ. అని పలికి దేవశ్రవుం డిట్లని చెప్పం దొడంగె. 25

సీ. అఖిలలోకానందుఁ డగు చంద్రుఁ డెందేనిఁ
గలిగె నుజ్జ్వలఫేనకణముమాడ్కి
నైరావణాదిమహాకరు లెందేనిఁ
బ్రభవించె మకరశాబములపగిదిఁ
గమనీయసురతరుసముదయం బెందేని
జనియించె శైవాలచయము భంగి
భువనైకమాత మాధవుపత్ని యెందేనిఁ
బొడమె మాణిక్యంపుబొమ్మపోల్కి
గీ. నాదిమత్స్య[3]కూర్మములు విహారలీలఁ
దనరు నెందేని ప్రకృతి సత్యములకరణి
నట్టియంభోధి యొప్పారు నద్భుతైక
పారమహనీయమహిమ కాధార మగుచు. 26

1. కరిమెఱాడ. 2. కరంబున్. 3. కూర్మముల.

క. తాన లవణాబ్ధి యనినను
దాన మధురజలధి యనిన దాన యమృతపా
థోనిధి యనినను సకలా
నూనగుణస్తుతికి నాత్మ రోఁకఁడ యుదధికిన్. 27

క. కావున దుగ్ధాంభోనిధి
శ్రీవిభవము వర్ణనంబు చేసెద సాక్షా
చ్ఛ్రీవల్లభమూర్తి యగుటఁ
బావనములు తద్గుణానుభావస్తవముల్. 28

ఉ. ఒక్కొక[1]యప్డు శీతకిరణోదయవేళలఁ బొంగి నింగికిన్
నిక్కి మహాబ్ధివీచికలు నిర్మలదివ్యవిమానపంక్తిపైఁ
జిక్కటిలంగఁ గ్రొన్నురువు వెట్టినయంతయుఁ జూడనొప్పు న
[2]ద్దిక్కులు శారదాభ్రలవదీప్తివిభాగత నొందుచాడ్పునన్.

ఉ. ఎక్కుడు వేడ్కఁ గ్రోలికొని యొండకయున్న పయోధిపల్మలున్
గ్రక్కెడునో సుధాకిరణకాంతిచయంబు లనంగ నెంతయున్
మిక్కిలి యుల్లసిల్లు నునుమించులు దేరెడుముత్తియంబు లిం
పెక్కినమ్రోఁతలన్ దరఁగ లెందుఁ దటంబులఁ బ్రోవు వెట్టఁగన్.

సీ. బిగి యుల్లసిల్లెడుపగడంపుఁ గెమ్మోవి
చెలువంపుబింకంబు చిగురులొత్తఁ
దనరారుపులిననితంబబింబమున నా
కులిత మై ఫేనదుకూల మమరఁ
గ్రమ్ముముక్తాఫలఘర్మాంబుకణములు,
చెదరి యెంతయు సౌఖ్యపదవి నొసఁగ

1. వేళ. 2. దిక్కుల.

నెసఁగునుద్వృత్తమీనేక్షణరోచుల
పొలపంబు లొయ్యారములు దలిర్ప

తే. లలితభంగుల నొప్పు వేలావధూటిఁ
గ్రమ్మ[1]వీచి భుజంబులఁ గౌఁగిలించి
ఘనరసోల్లాసలీలలఁ గ్రాలి క్రాలి
యుదధి తోఁతెంచుఁ జంద్రోదయోత్సవమున. 31

ఉ. ప్రేఁపులు రేలుఁ బెద్దయును బేర్చి సమీపనగేంద్రచంద్రకాం
తోపలతోయదంబు నదులొక్క మొగింజను దెంచియాదటన్
బైపడఁ దాను నుల్లసితభాతిఁ దదీయనదాభిసారమున్
దీపెసలారఁ గైకొని మదించు నదీపతి కొర్కి వింతగన్. 32

చ. తటరుహావిద్రుమద్రుమవితానము లొప్పఁ బయోధి కింక ను
త్కటచటులోర్మిహస్తముల గర్వమున న్వెడలంగఁ ద్రోచినం
బటుతరభావ మేది బహుభంగి వికీర్ణతనొంది క్రింద న
చ్చటనచట[2]బొజుంగువడి స్రగ్గినబాడబకీలలో యనన్. 33

తే. [3]కడలుచేతు లార్పుచు ఫేనఘనతరాట్ట
హాసరుచితోఁ బ్రవాళజటాలి విద్రిచి
యౌర్వశిఖిఫాలలోచనం బనఁగ సింధు
[4]వమరుఁ దాండవ మాడెడుహరునిఁ బోలి. 34

చ. పొలుపుగ నెల్లనాఁడు నుడివోవక పెల్లుగఁ బూఁచు తీఁగెలం
దెలుపులుమీఱ తోయనిధితీరవనంబులు చూడ్కి కెప్పుడున్
ఎలమి యొనర్చు వేల్పులచలేంద్రునిఁ గవ్వముఁ జేసి[5]త్రచ్చు
చోఁ జిలికిననాఁటియయ్యమృతశీకరసేకముపాయదో యనన్.

---

1. భంగ. 2. బొసుఁగు. 3. కదలి. 4. వమరతాండవ. 5. తెచ్చుచో.

ఉ. [1]ఱెక్కలతోడి కొండల నెఱిం దనలోన నడంచికొన్న నీ
సెక్కె బలారి వంచె నొకొ యీజలపూరము పేర్మి యంతయుం
దక్కువ సేయ నన్న క్రియ దండడి నెందును జేర్చి పెల్లుగా
నొక్కట నీరు గ్రోలెడుఁ బయోదసముచ్చయముల్
పయోనిధిన్. 36

సీ. సిరిపుట్టినిల్లు రాజీవలోచనుసెజ్జ
పట్టు, మహీకాంతకట్టు జీర
గిరులు డాఁగెడుగొంది గిరిభేదిపగఱకు
బలుకోట బడబాగ్ని బ్రతుకుచోటు
పటుపయోధరములపాలి ప్రాపీమ
యమృతాంశుపాదువున కనుగలంబు
మర్యాదలకు గుఱి మహిమలకందువ
యఖిలరత్నములకు నాకరంబు
గీ. సురతభవనంబు వాహినీసుందరులకుఁ
గూర్మినిల్కడ గంభీరగుణము నెలవు
తనరు నొప్పిదముల కెల్లఁ దానకంబు
వనధిఁ గొనియాడఁ జతురాననునకు వశమె. 37

వ. ఇట్లపారవిభవోదారం బగుదుగ్ధపారావారంబునకు నలం
కారం బగుచుఁ దదీయమధ్యప్రదేశంబున ననేకశతసహస్ర
కోటియోజనవిస్తారవిపులరూపం బై శ్వేతద్వీపంబు దీపించు
చుండు. 38

---

1. ఱెక్కల.

క. ఆదియు మహిమయు నేర్పడ
నాదిపురుషుఁ డొకఁడ యెఱుఁగ నన్యుల కెఱుఁగం
గాఁ దరము గాదు కమలభ
వాదిదివిజసంఘ మది మహాద్భుతము మహిన్. 39

సీ. క్షీరాబ్ధితరఁగలవేరణిఁ గూడిన
ఫేనసంహతి చిక్కఁ బేరె నొక్కొ
రాకాసుధాకరప్రభలు ప్రోవిడి బ్రహ్మ
వెరవున గట్టి గావించె నొక్కొ
హరి పురాంతకుతోడిపురుడున రజతాద్రి
కెనగాఁగ నిది సృజియించె నొక్కొ
దనుజారిహాస్యమ్ముఁ దనియక వెండియు
నురగేంద్రుఁ డీమూర్తి నొందె నొక్కొ
గీ. యుదరమున ముత్తియంబు లొయ్యొయ్య మూగి
కొట్టువలు పేరి పెనుమిట్టు గట్టెనొక్కొ
యనఁగ జంపనకుందేందుహారరుచిర
కీర్తివితతులు నచట సంధిల్లు దీవి. 40

శా. శ్వేతద్వీపనివాసు లందఱు శరజ్జీమూతరేఖాసిత
స్ఫీతాకారులు ఘోరదుష్కరజరాపేతు ల్హరిధ్యానసం
జాతానందనిరూఢు లూర్జితయశస్సంభావ్యు లంభోజసం
భూతేంద్రాదిసమస్తదేవపరిషత్పూజానమస్యోచితుల్. 41

క. హరిభక్తి తేపగా దు,స్తరసంసారాబ్ధిఁ గడచుసాధుజనులకుం
గరమై దివిజగణానిరం, తరనిత్యానందమయపదస్థితి నెసఁగున్.

వ. అమ్మహాద్వీపంబునడుమఁ బ్రచండమార్తాండమండలసహస్ర
దుర్నిరీక్ష్యసహజతేజోవిరాజితంబును, వివిధమణికిరణపటల

జటిలఘనకనక ప్రాకార ప్రకరపరిక్షిప్తంబును, దరళ పతాకా పల్లవిత కేతువనవిలసితంబును, సముత్తుంగమంగళ మణిభిత్తి నిర్మితనిర్మలహర్మ్య శిఖరవిలిఖితగగనభాగంబును, బహుయోజనసహస్ర[1]దుర్నిరీక్షవ్యాయతవిశాల సన్నివేశంబును, రమణీయరమ్యసహస్రముఖసంచారచతురప్రాకారంబును,సంభృతాఖిలదిఙ్ముఖద్వారతోరణస్ఫురణాభూషితంబును నయి వైకుంఠనామధేయం బగుమహాపురంబు భూరిమహిమాభిరామం బగుచుండు. 43

క. నాలుగునోళులవానికి
నాలుక లిరువేలు గలఘనస్థిరమతికిన్
బోలునె వినుతింపఁగ నన
ఁబోలికలకు మిగిలి యొప్పుఁబురియొప్పిదముల్. 44

సీ. నారాయణునిదివ్యనామసంకీర్తనం
బనిశంబుఁ జేయుమహాత్ములకును
బద్మాక్షుశ్రీపాదపద్మంబు లత్యంత
భక్తిమైఁ బూజించుప్రాజ్ఞులకును
నిశ్వరూపునిమూర్తివిభవంబు నేకాగ్ర
బుద్ధి భావించుసత్పురుషులకును
లక్ష్మీశ్వరునిసముల్లాసహేతువు లగు
వ్రతములు సల్పుసద్వర్తనులకు
గీ. భవము దీఱినతుది వచ్చి భవ్యసుఖము
లనుభవింపంగఁ దగునెల వగుటఁ జేసి

1. దుర్నిరీక్షాత్యా.

యఖిలవస్తుసంపదలకు నాకరంబు
గుణవిధావిభాసురము వైకుంఠపురము. 45

చ. శ్రుతిమతధర్మయోగములు చోద్యపుమాల్యములప్పురంబు
నం, జతురతఁ [1]బుణ్యవస్తువులు సారవిముక్తిపదమ్ము,లమ్మువా
రతులితవిష్ణుశాసనసమాహితులైనమహాత్ము లంచితో
ద్ధతిఁ గొనువారు భూరివిహితవ్రతపారగులైనబోధనుల్.

సీ. తమవాఁడిచూడ్కి కందర్పున కేపని
యైన సాధించుదివ్యాస్త్ర మనఁగఁ
దమతియ్యపలుకులు ప్రమదరాగాంబుధిఁ
దనరారుమవ్వంపుఁదరఁగ లనఁగఁ
దమవింతచెయ్వులు కమనీయశోభల
శృంగారతరువులేఁజిగురు లనఁగఁ
దమముద్దునవ్వులు తమకంపుఁజీకటి
నిగిడించునరిదివెన్నెల లనంగఁ

గీ. జొక్కుమందు లనఁగ సోయగంబుల[2]గను
లనఁగ సుఖమునిక్క లనఁగఁ జాలి
యనుపమానమూర్తులై యుల్లసిల్లుదు
రంబుజాయతాక్షు లప్పురమున. 47

ఉ. మారుని గన్నతండ్రి సిరిమానసమున్గబళించునేర్పుసొం
పారఁగ నైజమై చనుమహారసికుండు సమగ్రసారశృం
గారరసాధిదేవత జగద్రమణుండు మురారి యట్టిశృం
[3]గారరసైకపాత్ర మనఁగాఁ దగదే పురరత్నమెమ్మెయిన్. 48

1. బుణ్యా. 2. గను. 3. గారరసైక.

ఉ. శ్రీసతికి స్మరారికిని సేసలు పెట్టిన పెండ్లిపెద్దల
బ్జాసనుఁ డంబుజోదరమునం దుదయించినాఁడు చేరి యు
ల్లాసము పల్లవింప నుపలాలనఁ జేసినయమ్మ లెల్ల సం
తోసమున న్ముకుందుసయిదోడులు తత్పురిపుణ్యభామినుల్.

సీ. [1]హారిదాస్యసంపత్తి కరులు శ్రీకరు లెల్లఁ
గల్క్యవతారసంకల్పలీల
శ్రీనాయకుఁడు సవరించినబలుమావు
బడిపుట్టినవి హాయప్రతతు లెల్లఁ
బుట్టువుఁ జావును బోవంగఁ దట్టిన
గరుడంపుదిట్టలు పురుషు లెల్ల
[2]దివ్యవిమానమాత్రృకలు గేహము లెల్లఁ
గౌస్తుభజ్ఞాతులు క్రమ్రరత్న
గీ. జాతు లెల్ల విరించి హంసవ్రజంబు,
బలఁగ మింపారు రాయంచపదువు లెల్ల
[4]విమలకమలాక్షునాభిపద్మమున కన్న-
దమ్ములప్పు కొలఁకులతమ్మ లెల్ల. 50

ఆ. సకలకాలకుసుమసంపద నొంపారి
నిఖిలసుఖవిహారనిర్వృతులకుఁ
గారణంబులై యుదారమందారంబు
లగుచుఁబురవనంబు లలరు నెపుడు. 51

1. హారిదాసులను హత్తికరులు. 2. దివ్యవిమానమాత్రికము. 3. పదవు.
4. విమలకమలాక్షు నాభిసద్మమునఁ గన్న, తమ్ములెప్పుడు.

సీ. హరిభూతి[1]భావిభవాగ్ని తాపంబులఁ
బెట్టనంబోనరించునికి సమితి
నక్షత్రహోమములు నుష్టానము మునికోటిఁ
జనియించుఁగోకిలనమువలయంబు
శ్రీకాంతుకమనీయశ్రీలాస్యభావమాత్ర
కథలు వేదోక్తను శాకటాకణంబు
ప్రణవమంత్రోక్తాదపరిపాకమింపార
నభ్యాసమొనరించునలికులంబు

తే. ఘోరసంసారతాపనివారణంబుఁ
జేయుచున్నతభూరుహచ్ఛాయవయము
పరమనిర్వాణగంధంబుఁ జల్లుఁ బుష్ప
జాతి యప్పురియుపవనస్థలులయందు. ౭౭

చ. ఉరుతరశంఖచక్రరుచి నొప్పి,లసద్విమలోదరస్థితాం
బురుహవిభూతిఁ జేర్చి పరిపూర్ణజలాశ్రయశాశ్వతోన్నతిఁ
బరఁగి నవోత్పలాంచితవిభాసరిమ న్సిరిఁ జెంది యొప్పు న
ప్పురికమలాకరంబులు విభుండగు విష్ణునిమూర్తులో యనన్.

సీ. తరితాల్పుఁ బొక్కిటితమ్మికమ్మనితావి
యల్లనల్లెసలను జల్లిచల్లి
పరమాత్మపదముఁ దొరఁగి పాఱెడు నేటి
తరఁగలపై లీల వాఁటివాఁటి
శౌరికౌఁగిటఁ జొక్కుచపలాక్షిపులకల
చెలువంబునకుఁ బ్రోదిఁజేసిచేసి

1. భావ. 2. పరస గీర్వాణగ్రంథంబు చల్లు.

హారిప్రోలవినతాంగుడై యున్నయురగారి
యెఱకలు పలుమాఱు గిఱిపి గిఱిపి
గీ. కొలువు తఱిఁగోరి సంభ్రమాకులతఁ [1]బాఱు
తెంచు వేల్పుమూకలసేద దేర్చితేర్చి
వెన్నునగరిలోపల నెల్ల వెంటలకును
దాసరైయొప్పుఁబురము మందానిలంబు. 54

వ. మఱియు నప్పురంబు పురుషోత్తముమహిమయుంబోలె వర్ణనాతీతమై భవంబును, లక్ష్మీహృదయంబునుంబోలె నారాయణనివాసయోగ్యంబును, వేదాంతసారంబునుఁబోలె మహాయోగిదర్శనోపలాలితంబును, భాగవతపురాణంబునుంబోలె నచ్యుతావతార కథాబహుళంబును, నరసింహుదివ్యరూపంబునుంబోలె బ్రహ్మాదవరదగౌరవకారణంబును, మహాగిరికంధరంబునుంబోలె హరినిద్రాసుఖోచితస్థానంబును, బుండరీకాక్షు వక్షంబునుంబోలెఁ గమలాకరకమలరజోనురంజితంబును, శంకరువామభాగంబునుంబోలె సర్వమంగళాలంకృతంబును, సహ్యోబలతీర్థంబునుంబోలె భవనాశనీరాగాగత సాధుజనానుష్ఠితహరిదర్శనోత్సవంబును, నిధిలోకంబునుంబోలె సతత సన్నిహిత ముకుంద శంఖపద్మకాంతికమనీయంబును, సముద్రమథనావసానంబునుంబోలె దామోదరదయాలబ్ధామృతముదితసుమనస్సముదయంబును, బాతాళంబునుంబోలె విశ్వంభరోద్వహనసమస్తభోగీంద్రభోగాస్పదంబును, జ్యోతిశ్చక్రంబునుంబోలె విష్ణుపదాశ్రితనిరతమునిమండలానుగతధ్రువస్థానరమణీయంబును నగుచు ననేక నీలమ

1. బారుచెంచు వేల్పు మూకల సేదదేర్చి.

మణిప్రభా నివహాంధకారితగగనభాగం బయ్యును పీతాం
బర విలసితంబును, శేషభోగాస్పదం బయ్యును నశేషభోగ
నివాసంబును, బహుసంయమిజనాధిష్ఠితం బయ్యును పరమ
ముక్తిపదంబును, సముత్తుంగ[1]గాంగేయభవనభాసురం
బయ్యును శిఖండివిహారహర్మ్యంబును, వివిధవిలాసినీవిలస
నోల్లసితం బయ్యును జితేంద్రియగమ్యంబును, సముద్రో
పరిస్థితం బయ్యును సురవిముఖ విరాజమానంబును నై విలయ
క్లేశంబులకు నగమ్యప్రదేశంబును, భయంబులకు ననాశ్రయం
బును, ధర్మంబులకుఁ బరమధర్మంబును, మోక్షంబులకు నపరో
క్షంబును, మాంగల్యంబునకు నౌజ్జ్వల్యంబును, నానందం
బునకు నిష్యందంబును, సౌభాగ్యంబునకు, నిత్యయోగ్యం
బును, నాశ్చర్యంబులకు ననేకధుర్యంబును, [2]సకలభువన
భూషణంబును,సకలదురితనిస్తారకంబును, సకలశ్రుతి పురాణ
వర్ణనీయంబును, సకలసాధుజనాకర్ణనీయంబును నై యుల్ల
సిల్లు నట్టివైకుంఠపురంబునందు. 55

శా. రాకాచంద్రసహస్రకోటితులనారమ్యోల్లసత్కాంతియుం
బ్రాకారప్రతిహారతోరణసభాప్రాసాదవేదీవితా
నాకీర్ణంబు సుదీర్ఘకేతు[3]తతసౌధాగ్రంబు నై యొప్పు లో
కైకశ్రీకర మంబుజాక్షునగ రత్యాశ్చర్యధుర్యస్థితిన్. 56

ఉ. ఆనగరంబు రాజు వివిధాద్భుతరత్నమరీచిమండలో
త్తానలసద్విమానరచితం బగుభూరిభుజంగపుంగవా

1. గాంగేయభవభాసురంబు. 2. సకల భువన పోషణంబును; సకల భవవిశోషణంబును. 3 రత.

స్థానమనోజ్ఞభోగగరిమంబున నుత్కటభవ్యయోగలీ
లానుభవంబునం బొలుచు నచ్యుతుఁ డాత్మవివేకయుక్తుఁడై.

శా. హేమస్తంభమణిప్రదీపములు[1] లింపేపారఁ, గర్పూరసా
రామోదం బెలరారు [2] మేటితెర లొప్పారన్ లసన్మౌక్తిక
స్తోమప్రస్ఫురితోపహారవితతు లొప్పంపారు మాంగల్యర
తౌముద్రల్ దనరారుఁ జక్రధరుశ్రీశయ్యానివాసంబునన్. 58

ఉ. చుట్టును గల్పవృక్షములు చుట్టును బుష్పలతావితానముల్
చుట్టును గేళిశైలములు చుట్టును సిద్ధరసాంబువాహినుల్
చుట్టును బూర్ణదీర్ఘికలు చుట్టును గోకిలకీరనాదముల్
చుట్టును హంసికాగతులు సొంపెసఁగున్ హరిమందిరంబునన్.

మ. మును లేతెంచి నుతించుచుందు రురుసమ్మోదంబుతో నమ్రులై
పను లాజ్ఞాపన సేయువేళలఁ దగం బాత్రుల్ దిలింపోత్తముల్
పెనుపైఁ గొల్తురు మూఁడులోకములు తృప్తిం బిన్నపెద్దల్ మహా
ఘనతేజోనిధి యైనశ్రీవిభు శుభాగారాంగణక్షోణులన్.

ఉ. ఆడుదు రెల్లప్రొద్దు లలితాభినయంబుల దేవకామినుల్
పాడుదు రింపు వీనులకుఁ బండువ సేయఁగ వేడ్కఁ గిన్నరుల్
గూడి సమగ్రతత్త్వరసగోష్ఠిసుఖింతురు యోగిబృందముల్
క్రీడ యొనర్తు[3]రిష్టరసకీర్తితభంగిఁ[4]బ్రపన్ను లయ్యెడన్. 61

వ. ఆదివ్యమందిరంబునకు రక్షకులై యష్టదంష్ట్రులు చతుష్షష్టి దంతులు మహోన్నతకవక్షస్థలబాహుచరణదారుణాభిరామ శరీరులు విచిత్రభూషణాంబరగంధమాల్యాంగరాగులు నాయతశక్తియుక్తులును నానావిధాయుధహస్తులును నసమాన

---

1. అంపేరఁ. 2. మేటితెర వొప్పారన్. 3. రష్టరస. 4. ప్రసన్న.

పత్త్వ సంరంభగంభీరులును నిరుపమాష్టవిధైశ్వర్యధుర్యు లును నగువా రనేకశతసహస్రలక్షకోటి పద్మసంఖ్యల మొత్తంబులై విష్ణుకింకరులు చండప్రచండాదులు పూర్వ ద్వారంబున గణపతియను ప్రభృతులు దక్షిణద్వారంబునను గంధరకోరకముఖ్యులు పశ్చిమద్వారంబునను పద్మాక్షపద్మ దుర్గేందుప్రముఖు లుత్తరద్వారంబునను నిరంతరంబు నుం దురు మఱియుఁ జతుర్భుజులును శంఖచక్రధరులును బీతాం బరులును నీలాంబుదవర్ణులు [1]నగణ్యాపంఖ్యు లన్నగరికి నెల్లెడ లనుం గావలివారై చరియింతురు. ఇట్టి గణకోటికి నెల్ల మేటి యు నారాయణప్రసాదభాజనుండును నగు విష్వక్సేనుం డనుమహాపురుషుండు గణవిమానసహస్రంబులు పరివేష్టింప నద్భుతవిమానారూఢుం డగుచు శ్రీమహాలక్ష్మిఁ గొలుచుకొని తిరుగుచుండునట్టియసమసామ్రాజ్యంబు జగదేకపూజ్యం బై తనకు ననురూపం బగుచు నుండ నుద్దీపితుం డై. 62

సీ. పద్మనివాసిని [2]పట్టపుదేవులు
నలినాసనుఁడు ప్రియనందనుండు
విహగాధి నాథుండు మహనీయవాహనం
బహికులాధీశుఁ డింపారుశయన
[3](మతిలోకనందకం) బద్భుతోజ్జ్వలహేతి
ఘనపాంచజన్య ముత్కటపుఁ జింద
మింద్రాదిసురలు సమిద్ధసేవకకోటి
సిద్ధమునీంద్రు లాశ్రితగణంబు

1. నగణ్యసంఖ్య. 2. పట్టానదేవులు. 3. ఇదిపూరణము.

తే. ధర్మసంస్థాపనలు వినోదంపుఁబనులు
శ్రుతులు నుతు లిట్టి యతులితోన్నతులఁ జేర్చి
లీల బ్రహ్మాండకోటిఁ బాలించుచుండు
నా ర్తరక్షాపరుండు నారాయణుండు. 63

క. ఆదేవుదివ్యమహిమం
బాదేవుఁడు తానె యెఱుఁగు నన్యుల కెఱుఁగం
గాఁ దరమె విధిపురందరు
లాది యయినదివిజులకును నందునె యెందున్. 64

సీ. భూరిరజోగుణస్ఫురణపద్మజుఁ డనా
భువనప్రపంచంబు వొడవుఁ జేయు
మహానీయసత్త్వసమాధివిష్ణుం డనాఁ
బొదలించు జగములఁ బోలుపుఁ దెలుప
గాఢతమోగుణాకలన నీశుం డనా
నొక్కట నిఖిలంబు నుడిచి యడంచుఁ
గలితగుణత్రయోజ్జ్వలపరాత్ముండనా
నెగడి విశ్వమునకు మిగిలి వెలుఁగుఁ
గీ. గేవలుండె నిఖిలదేవచూడామణి
యఖిలదేవతామయైకమూర్తి
సకలదేవశరణచరణాంబురుహుఁడు ల
క్ష్మీశ్వరుండు జగదధీశ్వరుండు. 65

చ. సిరి గరుడుండు చారుతులసీదళదామము కౌస్తుభంబు ప్ర
స్ఫురదురుశంఖచక్రములుఁ బొక్కిటితమ్మియుఁ[1]బచ్చపుట్టమిం

1. బచ్చపట్టునిం.

ప్రకటితమహాశక్తియుం గ్రతువు పూనినయుల్లము నైనమూర్తి
యే, [1]నరపతిపుత్రాలు, వాఁడొకఁడ నాథుఁడు శాశ్వతసౌఖ్య
సిద్ధికిన్. 66

ఉ. తపములఁ బోనిపాపములు దానగుణంబులఁ బోనిదోషముల్
జపముల నాఁకిపోనికలుషంబులు దప్పరఁ దూలిపోవు న
చ్యుతపుణ్యవలఁ బాప్ప నొక్క మతి పర్వము నైనఁ బరేశుపేరి తీ
యపుప్రపలు కింపుమీఱ [2]నెనయందొడగూర్పఁగ నేర్పుగల్గినన్.

క. [3]కరుణయు తనకుఁ దోడప్పు త
త్పరచిత్తులదెసయ తనకు భాగ్యము భక్తో
ద్ధరణంబ తనకు వ్రతి శ్రీ
వరుఁబోలం గలుగ నొరుఁ జెప్పఁడు జగమందున్. 68

సీ. నాలుగు మొగములబాలుఁ బొక్కటి తత్సృ
సృజియించి జగములు సేయఁబనిచె
సింహారు తెలినీటిరయే అంఘ్రితలమునఁ
గలిగించి దురితము గ్రమ్మఁ బనిచెఁ
పదలు గానఁగ రానిచదువులు మనసునఁ
బొడమించి తగవులు నడుపఁ బనిచె
గర్వంబుఁ గెంపులు కడకంటిచాయలఁ
బుట్టించి దివిజులఁ బ్రోవఁ బనిచె
గీ. దలఁపులకుఁ జేరుగడ తాన తెలువులకును
నిక్క దాన పలుకులకు నెరము దాన

1. నరపతి పుత్రాలువాఁడొకఁడనాథుఁడ శాశ్వతసౌఖ్యసిద్ధికిన్. 2. సన.
3. కరుణయుఁడనకు.

యజరుఁ డమరుఁ డనంతుఁ డవ్యయుఁ డచింత్యుఁ
డనఘుఁ డజుఁ డంచితశ్లోకుఁ డచ్యుతుండు. 69

వ. ఇట్టిపరమేశ్వరుండు పరమప్రభావభరణుం డగుచు [1]భువనాహితచరితంబులం జూపుచు శుభంబులం జూపుచు భక్తజనపారిజాతంబనఁ బ్రఖ్యాతియుం గరుణారసప్రీతియుం దనకు సహజంబులై వెలయ వైకుంఠపురంబున విహరించుచుండఁ గ్రమంబునఁ దిమికమఠవరాహావతారంబు లుదారంబులై ప్రవర్తిల్లినయనంతరంబ యొక్కకాలంబున నీలమణిసుందరం బగునిందిరాసుందరీదివ్యదేహంబునం బొదలుకాంతిప్రవాహంబు సిగ్గునవెలుకఁబాఱినపోలికం జాలుకొని వెలిమొగులు మొత్తంబులు దెసలకడ గ్రడలుపడి తూలం బ్రకటయోగనిద్రావసానంబున నానందంబునొందు గోవిందులోచనారవిందంబులచందంబు ననుకరించుటకు నాయితం బయినకరణిం గమలంబులు కమనీయరుచినిచయంబులం బచరింపఁ బరమపురుషపాణితలంబునఁ బ్రద్యోతమానంబగుపాంచజన్యంబు నకు నన్వితంబుగాఁ బూర్ణేందుబింబంబు నిబిడచంద్రికానిష్యందంబు నిగిడింప నీరజోదరుపేరురంబునఁ బొలుచు వలుదమానికంబునకుఁ జేదువచుట్టం బనాఁదగి యరుణకిరణుండు నిరావరణంబు లగుకిరణంబులవేడిమి మూఁడుజగంబుల నిగిడింప సజ్జనచిత్తంబులం [2]గేలిన్పృత్తంబులు సల్పుజలశయునునిరతిశయగుణంబు లనుగుణంబులైన యోజ రాజమరాళంబులు విమలకమలాకరంబుల విహరణకళాకౌశలంబులు నొగియింప జగదేకాశ్రయం బగుశ్రీవత్సలాంఛను

1. భువనహిత. 2. గేలిన్పృత్తంబు.

...త్రితజనంబుల మనోరథంబులచాడ్పున సస్యసముద
యంబులు సమగ్రఫలంబులం బొలుపార నవక్రవిక్ర
మావక్రుం డగు వక్రధరాభావినరసింహావతారంబున నుదార
శ్రీయుం డగునై తేయరుధిరబిందుసందోహంబుతోడి బాంధ
వంబు ననుసంధింపం దివ్ర పగిది బంధురబంధూకంబు లవంధ్య
సహస్రదీప్తిం దిలకింప నకుంఠితకైవల్యకళ్యాణకారణం
బగు నహరనారాయణమహిమాకార పారావారంబుం జేరు
ప్రబుద్ధజనంబులబుద్ధుల తెఱంగునంగలంక దేరి [1] యొరవు
లెఱలి విలసిల్లు నుత్ఫుల్లహల్లకోల్లాసియుఁ గుముదామోద
ముదిత మధుకరనికరంబును గువలయచ్ఛాయానుబంధాంధ
కారితకువలయంబును గాశప్రకాశితాశావివరంబును నై
శరత్సమయంబు సకలలోకాలంకారం బగుచున్నయెడ. 70

చ. నిరుపమభోగితల్పమున నిర్మలయోగవిశేషలీలమై
శరనిధికన్యకామణికుచద్వయకీలితవక్షుఁ డై మనో
హరసుఖనిద్ర చున్నకమలాక్షుఁడు మేల్కనియెన్బ్రబోధిపెం
పరఁగలప్రోతమంగళమృదంగమృదుధ్వని యై చెలంగఁగన్.

సీ. నెఱసినచిక్కని యుఱచన్నుగవచెన్ను
  పరిపూర్ణకుంభవిభాతి యనఁగఁ
జెలిత్రాలుకన్నులఁ బోలయు మెఱుంగులు
  కోలునీరాజనలీల లనఁగ
జిగిమీఱుపలుచనిచెక్కులచెలువంబు
  రమణీయదర్పణరచన యనఁగఁ

1. యొరు నెరుకలిం.

దళుకొత్తుచిఱునవ్వు తెలుపులసొంపులు
పుష్పోపహారవిస్ఫూర్తి యనఁగఁ

గీ. దనమనోహరభావంబు దనవిభునకు
నుచితమంగళవిధముల నుల్లసిల్ల
మున్ను మేల్కని మున్నీటిముద్దుకూఁతు
రమరె లీలాబ్జమధుపగానములు చెలఁగ. 72

చ. ఉరుతర[1]తల్పపన్నగఫణోజ్జ్వలరత్నసహస్రదీప్తిమైఁ
బరఁగఁ గరంబు పొల్పెసఁగెఁ బద్మదళాక్షునిమేను నూతన
స్ఫురదరుణాంశురాగరుచి సూరెలఁబర్వఁగ నుల్లసిల్లు సుం
దరమహనీయనీలవసుధాధరశృంగము పోల్పుఁ బట్టఁగన్.

వ. అంత. 74

సీ. అంబుధినాదంబు నతకరించుచుఁ బర్వె
నభమునఁ బాంచజన్యస్వనంబు
జయజయశబ్దవాచాలితం బయ్యె సు
దర్శనలీల సుదర్శనంబు
ముదమలరారఁ గౌమోదకి బహువిధ
భ్రమణవేగమున నర్తన మొనర్చె
నఖిలైకనందకం బగునందకము ప్రోల
దీప్తిపరంపర దీటుకొలిపె

గీ. పసిఁడినీరు మీఁదఁ బరఁగినక్రియ నిజ
పక్షకాంతి దిశలఁ బ్రజ్వరిల్ల

---

1. కల్ప.

నాదిదేవప్రముఖులుఁ బ్రాంజలులయి పొడ
చూచి నిలిచె భుజగసూదనుండు. 75

వ. ఇట్లు బోధంబు నొంది కొండొకసేపు గోవిందుండు మంద
స్మితసుందరవదనారవిందుండగుచు నిందిరతోడ సరససల్లాప
సౌఖ్యంబునం దగిలి కొండొకసేపు. 76

ఉ. ఆనళినాయతాక్షి నయనాంచలచంచలతావిభ్రమ
భ్రూనటనంబు నాతరుణిపూర్ణముఖేందువిలాసహాస మ
మ్మానిని భూషణసముచితమంజులలీల యెంతయున్
మానసముం బ్రమోదరసమగ్నముగా నొనరింపనున్నెడన్.

క. దెంగముఁ గొలువ వేడ్కలు
సందడిగా నేఁగుదెంచి సంయమివరులున్
బృందారకులు న్నిల్చిరి
క్రందుగ జగదీశమందిరద్వారమునన్. 78

వ. అప్పుడు. 79

సీ. అవసరం బిప్పుడ యగునంతదాఁకను
జగళమై నిలుఁడు దిక్పాలవరులు
సందడిసేయక యందఱు నించుక
సేపు కూర్చుండుఁడు సిద్ధమునులు
దండియఁను మీరు దడియంగఁబడకయు
...టువొందు గంధర్వముఖ్యు
లిందాఁక బాగడితి రించుకవడి యింక
జగడంబు మానుఁడు చారణేంద్ర

సీ. లనుచు నుద్ధతవేత్రదండాభిరామ
హస్తులై పణిహారు లందంద నిలువ
నధికమై యొప్పె సమ్మర్ద మాదిదేవు
భూరిమందిరతోరణభూమియందు. 80

వ. అట్టిసంకులసమయంబునందు. 81

క. సనకుఁడు సనందనుండును
సనత్కుమారుఁడు సనత్సుజాతుం డనఁగా
మునివరులు వనజభవునం
దను లేతెంచిరి ముకుందదర్శనవాంఛన్. 82

వ. ఇట్లు చొచ్చి యనివార్యగమనంబున నరుగుదెంచువారికి
నడ్డపడి విష్ణుసారూప్యదేదీప్యమానకాయులును దత్ప్రతీ
హారపాలనపదవీనిత్యనిరపాయులును జయవిజయనామ
ధేయులును నగువా రిద్ద ఱమ్మునీంద్రుల కిట్లనిరి. 83

ఉ. ఇప్పుడ మేలు కాంచెఁ బరమేశుఁడు [1]సాగరజన్యకాంతిలోఁ
జెప్పలఁ దేలుచున్న తనతీయపుఁజూపుల నేని నొండుమైఁ
ద్రిప్పఁడు పాఁపపాన్పుపయిఁ దివ్యపదంబు పసిండిపావయం
దొప్పఁగ నేని మోపఁడట నొండ్లను జేరరు పూనియెవ్వరున్. 84

క. ఈసిద్ధులీసురప్రభు
లీసంయమివరులు జగదధీశ్వరుఁ గొలువం
గా సమయము గాచి తదే
కాసక్తత నున్నచంద మటు గనుఁగొనుఁడా. 85

---

1. సాగరకన్యకాంతతో.

క. వీరును నొక్కింతవడవు
సైరణతో నిలిచి సమయసముచితముగ ల
క్ష్మీరమణుఁ గని కృతార్థప
మాకంభుల రసుఁడు తెద్దయాలాపములన్. 86

చ. అనుటయు నాదిదేవుఁ బరమాత్ముఁ గనుంగొన నెమ్మనంబులన్
మొనయుకుతూహలాంకురము మోడ్పడఁ గోపముచిచ్చు
తాఁకునన్, ఘనతరబోధపల్లవము గంపంగ సైరణ యన్మహా
వ్రతం,బునకు విఘాత మొంద మునిపుంగవు లొక్కట
నుగ్రమూర్తులై. 87

తే. అఖిలలోకగమ్యుఁ డగుపరమేశ్వరుఁ
జూడఁ గొల్వ నబ్బు సుకృతమునకు
నంతరాయ మైతి రట్టియిద్దురితంబు
ఫలము ననుభవింపవలయు మీరు. 88

ఉ. కావున ధర్మవిద్విషులు కల్మషకారు లనంగ దుష్టమో
హావిలబుద్ధితో నసుర లై జనియింపుఁడు సంతతంబు ల
క్ష్మీవిభువీఁదిమచ్చరము కిన్కయుఁ[1] గాఁటియఁ బెట్టుఁగాత
మీ, భావము లెప్డు దేవగిరి బాములు పెక్కగు నిక్క
మెంతయున్. 89

వ. అని వారిఁ ఘోరంబుగా శపించిన. 90

క. వెఱగుపడి హర్షరాగము, [2]దఱిగిన వదనములు వెల్లదనము
గదురఁగ, ట్టఱిమూర్ఛ మునిఁగి యయ్యిద్దఱు నిలిచిరి
వేత్రదండతాడితతను లై. 91

వ. ఆసమయంబున. 92

1. కాఁటియఁ. 2 కఱకిన.

సీ. ఇమ్మహాపురుషుల [1]కింతమాత్రకుఁ గాఁగ
నేలకో యీకోప మిట్లుపుట్టె
నప్పురాంశుదీధితు లగ్గిసల్లుట గాదె
యీమూర్తులకుఁ గన లిట్లు కలిసి
యూహింపఁగాఁ గార్య మొకటి యేమేనియుఁ
గలుగు నూఁక వీర లలుగువారె
సాత్త్వికులై యిట్లు సైఁచిరిగాక యా
యిద్దఱు నల్పులే యిద్ధరుహిమ
గీ. సనకుఁడు మునులును సిద్ధులు నమరవరులు
నాదిగా నెల్లవారలు నచట నచటఁ
గూడి పెక్కుభంగుల మాటలాడుచుండఁ
దమ్ముల మంబునిధిధ్యానసమతఁ బేర్చె. 93

వ. ఆవృత్తాంతం బంతయుఁ దనదివ్యచిత్తంబున నవధరించి సకల జగన్నివాసుం డగు వాసుదేవుండు లక్ష్మీసహితంబుగా ససంభ్రమంబున నచ్చోటికి విజయముచేసి సనకాదులంజూచి మీరు సకలలోకద్వారంబుల ననివారితసంచారుల రగు వీరు చేసిన తప్పు నాయది యుపశమంబు నొందుం డని యనునయించిన నయ్యోగీశ్వరులు మహాయోగీశ్వరేశ్వరుం డైన లక్ష్మీశ్వరు సందర్శనంబును సంభాషణంబునుం గని కృతార్థులై పరమానందంబునఁ దదామంత్రణంబువడసి నిజేచ్ఛంజనిరి. మధుమథనుండును మఱడి యభ్యంతరమందిరంబునకుం జని వైనతేయుం బనిచి ప్రతీహారపాలురం దనపాలికి రావించిన నయ్యిరువురుం బురాణపురుషునకుఁ బరమభక్తిప్రకారంబు

1 కొంతమాత్ర.

లగుసాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి కృతాంజలు లై యొక్క దెస నొదిఁగి నిలిచిన నప్పరమాత్ముండు బహుళ కారుణ్యపుణ్యావలోకనసుధాసారంబు వారలపైఁ బరపి దర హాసప్రసాదసాదరవదనుం డగుచు నిట్లనియె. 94

క. మీఁజేసినమానులకినుకకు
మా అలుగక యున్న మీపమ గ్రతుమ వే
మాటలుఁ గొనియాడఁగాఁ దగుఁ
గీటునె సాత్వికులబుద్ధి కిల్బిషచయముల్. 95

ఉ. ఎంత గొఱంతఁ జేసియు మహీసురముఖ్యులు నాకుఁజూడఁగా
నెంతటివారి కైనను సహింపఁగఁ బాత్రము లమ్మహాత్ములం
[1]డెంతటిపూజ లైనఁ దగు నెంతటి[2]మన్నన లైన నొప్పుఁ దా
రెంతలుగా మదిం దలఁతు రేని యు[3]నంతలుఁదత్ప్రభావముల్.

సీ. అజ్ఞానరోగంబు లడఁతఁ బెట్టెడుచోట
దివ్యౌషధంబు భూదేవసేవ
పురుషార్థసిద్ధులఁ బొందెడుచోటను
నమరభూరుహము విప్రార్చనంబు
దురితాంధకారంబు పరఁగి క్రమ్మినచోటఁ
బటుభానురుచి బ్రహ్మభాషితంబు
దుఃఖభయంబులు దొడరి సోఁకినచోట
నభయమంత్రము బ్రాహ్మణాశ్రయంబు
గీ. సారభద్ర ముత్తమవర్ణచరణరజము
భవ్యతీర్థంబు బాడబపాదజలము

1 డెంతటిపూజ్యా. 2 మన్ననసైన. 3 నంతయు.

సకలజన్మంబులకు నగ్రజన్మకులము
చేరుచో టిదిసిద్ధాంతసిద్ధమతము. 97

శా. నారూపంబులు మేదినీసురులు నానారూపదీవ్యత్తప
స్స్ఫారోదారులు భూరితేజులు జగత్సంభావ్యకోటిప్రసా
దారంభప్రతిభావిభాసితులు విశ్వాధారు లామ్నాయసం
స్కారాకారులు లోకసమ్మతయశోగంభీరతాజృంభితుల్.

క. దైవాధీనము త్రిజగము
దైవము తన్మంత్రవశము తన్మంత్రము భూ
దేవతలచేతి దగుటను
దైవములకు దైవతములు ధరణీదివిజుల్. 99

తే. బ్రాహ్మణావమానపరు లైనవారలు
నన్ను నాత్మ నొల్లకున్నవారు
విప్రవరులఁ గరము వేడుకఁ బాటించు
వారలెల్ల నన్ను వలచువారు. 100

వ. కావున బ్రాహ్మణవచనాతిక్రమణం బొనరింపక జన్మాంతరం
బులు గైకొనవలయు, నతిమాత్రశత్రుత్వంబునకు ననుమా
నింపవల దదియు నుదాత్తసిద్ధిప్రదంబు, యట్లని శత్రుండు
నిరంతరంబు నుద్గతంబైనహృదయంబునం దస్మదీయపాదస్పృ
శ్యంబు తనకుఁ గావలయుటం దలంచుటఁ దత్ప్రకారంబు
సాయుజ్య [1]సంపత్కారణంబు మీఁదు చిరకాలంబు నన్ను
భజియించినదాసు లగుటంజేసి పరమైశ్వర్యభాజనంబు లగు
జన్మంబులఁ దేజోవిభవంబు లనుభవించి తుది [2]నస్మదైక్యంబు

---

1. సంపత్కారంబు. 2. నస్మదైక్యత్వంబు

నొండంగలవారు లేదియంతయు నేను మాయాబలంబున
మీకు శ్రేయఃకారణంబులుగా నుత్పాదించిన యుపా
యంబు పరకాదుల కాదు శర్వుం డైనమద్భక్తజనంబుల
ధిక్కరింప శక్తుం డగునె? యిత్తెఱంగు మాంగళ్యంబుగా
నంగీకరించునది, యంతరంగంబుల కలంక దొలంగుం డని
యానతిచ్చి వెండియు ని ట్లనియె. 101

మ. భగవాం డైనను మూర్ఖచిత్తుం డయినన్ బాపాత్ముం డైనన్
మదీయగుణధ్యానవిధేయధీపరిణతుం డై యున్న నే నాతనిన్
సుగుణుంగా నతిధన్యుంగా సుజనుంగా శుద్ధాత్ముంగా
నిత్యుంగా, జగదేకప్రభుంగాం బ్రభూతవిభవస్ఫారాత్ముంగాం
జేయుదున్. 102

శా. ఏ నెవ్వాండనొ నాచరిత్రము తెఱం గెట్టింగియో మున్నయ
ధ్యానం బెట్టిదియో యెఱుంగనివిమూఢాత్ముండు మున్నామ మె
ట్లైనం బేర్కొనం గాంచు నేని దురితోదగ్రాంధకారచ్యుతా
భానుం డౌతం డనంగభవ్యపదముం బ్రాపించువాండుం మదిన్.

క. నారాయణాఖ్యుం డగుసుతుం
జేరుకొనిన బోయ కెట్టి పెం పొదవెను వాం
డేరూపువాండొ ముందర
మీ రటు దలపోయుండా సమాహితబుద్ధిన్. 104

వ. మదీయశరణాగతుల రగుటం జేసి మీకు నెందును శుభంబ.
సకలచరాచరజనకుం డైన కశ్యపమహామునీంద్రుండును
దక్షకన్యావరేణ్య యగుదితియునుం దొలుత భవదుద్భవ
కారణం బయ్యెదరు. ప్రహ్లాదవిరోచనబలిప్రముఖు లగు

భాగవతోత్తములు భవదీయవంశంబునం బరమపావనులై యుదయించెదరు, అని యిట్లు నిర్దేశించిన దేవదేవుననాలతి నానందంబు నొంది యయ్యిద్దఱు ముకుందునకు నందంద మ్రొక్కుచు బహువిధంబులఁ బ్రస్తుతించిరి. హరియుం బేరోలగం బిచ్చి నిజదర్శనార్థు లగు సురమునిప్రముఖులఁ గృతార్థులం జేసి నిఖలజగంబుల రక్షించుచుండె నంత. 105

క. అజయవిజయులు పుట్టిరి
తేజంబునఁ గశ్యపునకు దితికిని సుతులై
రాజితధై తేయకుల
భ్రాజిష్ణుసుఖైకయోగ్యభాగ్యస్ఫురణన్. 106

క. అని గాలవమునివరునకు
ననఘుఁడు దేవశ్రవుండు హర్షముతోఁ జె
ప్పిన పుణ్యకథన మంతయు
వినుతోక్తుల విస్తరించి వెండియుఁ బ్రీతిన్. 107

ఆశ్వాసాంతము

క. సౌభాగ్యభాగ్యలక్ష్మీ, లాభోన్నతవక్ష భువన[1]లాలనదక్షా
లోభాదిరహితసంపద్వైభవభవ్యాత్మలక్ష్య ధర్మాధ్యక్షా.

మాలిని.—
భూరికృపారసపోషణ కౌస్తుభభూషణ దుస్తరభూమభవో
త్తారణ దైత్యవిదారణ విశ్వవిధాయక మంగళదాయక నా
భీరుహపంకజపీఠచతుర్ముఖ [2]పేషితదుర్ముఖ వేశలధా
రారుచిరాసిధరా దురితాగ్నిశరా నృహరీ గుణరత్నగిరీ. 109

1. లాలితదక్షా. 2. ప్రేషిత.

క. [1]వినుతివిశారదనారద, మునిమధురోద్గీతనినద [2]మోదాభ్యస్తా
దనుసుఖఖండనమండన, సునిశితనిర్వక్రచక్రశోభితహస్తా.

వనమయూరము.—

స్ఫారగుణహార శ్రుతిసార జగదేకా
ధార విదూర నగధార నవమేఘా
కార యవికార యనికార కరుణాలం
కార భవభావశుభకారణవిహారా. 111

గద్యము. ఇది శంకరస్వామిసంయమీశ్వరచరణసరోరుహధ్యా
నానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిమిత్రసంభవ శంభు
దాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయప్రణీతంబైన లక్ష్మీ
నరసింహావతారంబను పురాణకథయందుఁ బ్రథమా
శ్వాసము.

---

1. వినుతవిశారదనారద. 2. మోదభ్యస్తా.

శ్రీరస్తు

ద్వితీయాశ్వాసము

మదహోబలతీర్థ
గ్రామణి శ్రుతికామినీశిఖామణి కరుణా
ధామ జగదవనవిహిత
స్థేమ దురితకరటిసింహా శ్రీనరసింహా. 1

వ. దేవా రోమహర్షణుండు మహర్షుల కిట్లనియె. అట్లుపుట్టి హిరణ్యకశిపు హిరణ్యాక్షులనువేళ్లఁ బ్రసిద్ధివహించిన యయ్యిద్దఱు దైత్యులయందును నగ్రజుండు. 2

సీ. కనలుబింకపుఁగింకఁ గలుఁగు వేఁడిమియెల్ల
 [1]నెక్కటికై యొడ లెత్తె ననఁగఁ
గఱకుఁ బ్రల్లదమునఁ గల్గుపోఁడిమియెల్ల
 నచ్చమై తెగఁబొడ వయ్యె ననఁగఁ
గటికయై తనరారుగర్వంబునకుఁ గల
 చేగ యెల్లను రూపు చెందె ననఁగ
వెగ్గలంబై పేర్చు పీఁకంబునకుఁ గల
 పసిక యెల్లను మేను వడసె ననఁగఁ

---

1. నొక్కటియైయొడలొత్తె.

గీ. ప్రళయకాలదహనుఁ బాటించువాఁడ యనఁ
జండదండధరునిసఖుఁ డనంగఁ
దేజరిల్లె నైజతీవ్రప్రమాణమున హి
రణ్యకశిపుఁ డసురవర్యాగ్రణుఁడు. 3

మహాస్రగ్ధర. తనదోర్దర్పంబు తెల్లం దలఁచి సకభసోత్ఖాతవి
గ్రంతిపంత, ధ్వసితబ్రహ్మాండవాద్యోత్తరళితగతులం దారతా
రౌఘయుక్తా, జనితప్రాలంబరాకాశశధరకలితచ్ఛత్రుఁ డై
మేరుసింహాసన మెక్కెం జూచు దైత్యేశ్వరుఁ డతులని
జైశ్వర్యైకభాగ్యాకృతి నొప్పన్. 4

తే. అమరు లనినఁ జంప నలుగు ¹హవ్యాహారు
లనిన నోటికళ్లు గొనఁగఁ దలఁచుఁ
²త్రిదివవాసు లనిన నదమంగఁ జూచుఁ బా
తాళమునకు దేవతల నతండు. 5

క. ద్వేషించు నాగమంబుల
రోషించుఁ ధర్మపదనిరూఢస్థితికిన్
శోషించు మత్సరోద్ధతి
భూషించు మదాతిరేకమునఁ జరితంబున్. 6

వ. ఇట్లు ప్రకృతిపౌరుష్యదూష్యప్రకారుం డగుచు నయ్యసుర
వీరుండు సంతతైశ్వర్య విహారంబుల వర్తిల్లుచుండి; తనమనం
బున నొక్క నాఁ డిట్లని వితర్కించు. 7

చ. అమరులతల్లికంటెను మదంబ వరిష్ఠ త్రిలోకరాజ్యభో
గములును నాకయోగ్యములుగాని నిలింపుల కెట్లు గల్గు ను

1. నవ్యాహారు. 2. త్రిదివరాసు.

దృఢమగరిమంబుమై సురల నందఱ ముచ్చులఁ బోలెఁ దీవ్రదం
డమునను [1]జంపి యేన తగ దక్కఁగ నేలుదు లోక మంత
యున్. 8

క. కావున నుగ్రపుఁదపముఁ
గావించెదఁ దపముచేతఁ గానిది కలవే
యేవిధములపనులకైనను
కేవలబలమున నుపాయకృత్యము వెలిగన్. 9

సీ. అమరపదంబును నమరేంద్రపదము త
పం బను భూజంబుపంక్తు గావె
సప్తర్షిపదము భాస్వత్ ధ్రువపదమును
దప మను పుష్పగంధములు గావె
పద్మజపదమును బద్మాక్షుపదమును
న్నతతపశ్శక్తిరత్నములు కావె
సిద్ధపదంబును శ్రీకంఠుపదమును
రూఢతపోభానురుచులు గావె
గీ. తపములావునఁ గాదె యిద్ధరణివలయ
మఖిలమును దాల్చియున్నవాఁ డహి యొకండ
కాన ధర్మార్థకామమోక్షముల కెల్లఁ
దపము సాధన మగుట సిద్ధంబ కాదె. 10

క. పోయెద నిప్పుడ యుద్యద
మేయతపోనిష్ఠ నజుని మెచ్చించెద ను
త్కాయక్లేశవ్రతవిధి
నేయుల్లము లైనఁ గరఁగ కెమ్మెయి నుండున్. 11

1. జంపె నెన్నఁదగదక్కఁగ నేలుదు.

వ. అని తలపోసి యప్పుడ కదలి మునిసిద్ధసేవితం బైనగంధ
మాదనంబునకుం జని యందు జటావల్కలాజినప్రముఖతపో
లక్షణ లక్షణీయాకారుం డై యాధీరుండు. 12

క. నాలుకలు గ్రోయునవన్నులు
నాలుగుదిక్కుల నమర్చి నడుమ నిలిచి సూ
ర్యాలోకనపరుఁ డై మును
గా లొక్కటి మోపి నిలిచె ఘనతపవేళన్. 13

సీ. ఏపారుతుఱఁగలి నెఱపుంట లొండొండ
ప్రేపిన కేమియు వెగడుపడక
వడిగాలి [1]సుడిసిన పిడుఁగుఁగు లందందఁ
బొదివినఁ జాలిమిఁ బ్రిదులనీక
పొంగారి దట్టంపు బొగలు దూఁదుకొనంగఁ[2]
బర్విన నెంతయుఁ బ్రమసిపడక
యఱిముఱి నల్గడ నడరి పెన్గొఱవులు
పైఁ బడ్డ గడలకుఁ బాసిపనక
గీ. దిట్టతనము పేర్చి దేహాభిమానంబు
విడిచి నిష్ఠ యేడుగడయుఁ [3] గాఁగ
పరమతప మొనర్చెఁ బంచతపస్సుల
కితఁడె యొక్కఁ డనఁగ దితిసుతుండు. 14

శా. విద్యుత్కేతువు లొప్ప శక్రధనురావిష్కారఘోరంబుగా
నుద్యద్గర్జితదుందుభిధ్వనులతో నుగ్రాంబుదవ్యూహముల్

---

1. సురిగిన. 2. దాటుకొనంగ అనియుండును. 'దూదుకొను' అన్నై ఘంటుకము. 3. గాక.

మాద్యద్భాస్కరమండలాక్రమణసామగ్రిన్ దివిం బర్వె నే
కోద్యోగంబున గ్రీష్మశాత్రవునివీరోత్సాహముందూలఁగన్.

క. తోలువానలు గురియఁగఁ జ
జ్జఃనివహము దైత్యవిభునిసంతప్తాంగం
[1]బులయందుడిందు నౌర్వ
జ్వలనశిఖల డిందు జలధిసలిలముపోలెన్. 16

తే. బట్టబయటఁ బ్రౌఢపద్మాసనస్థుఁడై
యున్న యతనిమీఁద నొక్కపెట్టఁ
గులనగంబుమీఁద గూల్చువిధంబునఁ
గూల్చె జలధరములు ఘోరవృష్టి. 17

స్రగ్ధర. దీర్ఘస్ఫీతాంబుధారల్ దేలఁబొడువ నుద్వేగదూరుండు
స్ఫూర్జన్నిర్ఘోషోత్తర్జగర్జానినదము లడరన్ నిశ్చలాంగుండు
[2]ప్రేంఖన్నిర్ఘాతోత్పాతవిద్యున్నికరము లడరన్ నిర్వికా
రుండు స్థైర్యం,బఘాతీతంబుగా నయ్యసురవరుఁడు వర్షాగ
మం బట్లు పుచ్చెన్. 18

క. పదపడి హేమంతుని సం
పద[3]యొయ్యన శీతగిరియుపాంతము చలనం
గదలి చనుదెంచు పయ్యెర
నొదవి తనమయంబ యగుచు నొప్పఁగఁ బర్వెన్. 19

ఉ. ఒక్కట మైహికంబు లగుచుత్తరమారుతము ల్శరీరముల్
వ్రక్కలు సేయ నేతెఱఁగువారికి నోర్వఁగరానిరాత్రులన్
బుక్కిటిబంటినీటఁ బరిపూర్ణఘనస్థితి నిల్చె దానవుం

1. బులయందుండిడి. 2. ప్రేంఖన్. 3. యొయ్యన. 4. బొల్చె
నెంతయున్.

దక్కుజ మైనదిష్టఁ గొనియాడఁగఁబట్టుగఁ [4]బొల్చి యొంత యున్. 20

సీ. దనుజఘోరతపోగ్రతకుఁ బలుఁకినమాడ్కిఁ
గమలినవె త్రిష్టి కెస్తుమాయ
వ్రతము వేఁడిమి వెప్పుదితిజు కేఁకి నోడు
క్రమమునఁ గడలుఁ దీరమున కొడుఁగ
నసుర వెచ్చనియూర్పు [1]లడరఁగనింకెడు
నీటి [2]మాఱనవంచు నీరుగుఱిచు
జలదేవతలు దైత్యకలితనం బగ్గించు
[3]సెలువ్రన పారపోక్తులు చెలఁగ

గీ. దివిజవైరితపము తెఱఁగెల్లఁ గంటికి
నిదుర లేక వారచునదియుఁబోలె
వికచకుముదనేత్రవిభవ దైదై [4]రేలఁ జె
న్నొందె జానవెంద్రుఁ డున్న పనిసి. 21

వ. మఱియు నష్టహోత్రుండు తపోవిశేషాభిలాషంబు దనకుం బరిపోషణం బొనరింప నిర్ధోపహ్యాదయుండై కడంగి. 22

తే. [5]వేళ్లఁదూండ్లఁ బూరలఁ గొంత నీళ్లఁ గొంత
గారవమునఁ దపోయాత్రఁ గోరి నడపె
గాడ్పు గ్రోలుచు మఱికొంతకాల ముండె
వెండి యాచందమునన దా విస్మయముగ. 23

వ. ఇవ్విధంబున ననేక సంవత్సరంబులు ధీరవ్రతాచారుండై యున్న యాదైతేయతాపసుతపంబు పెంపునకుం దలంకి

---

1. లడరెమునింకెడు. 2. మారసమంచు. 3. సెలగున. 4. రేలు చెన్నొంద. 5. వేళ్లదిండ్ల

పురందరుండు దేవగురునాశ్రమంబునకుం జని నమస్కరించి
యతనిచేత నాశీర్వచనంబుల నభినందితుం డై యిట్లనియె.

మ. జనకుం డొక్కఁడ వేయుతల్లులు జగత్సామ్రాజ్యపూజ్య
స్థితుల్, దనకుం బాలనుచున్ సమత్సరమతిన్ దైతేయుఁ
డత్యుగ్రదర్పనదుర్వారతపస్కుఁ డయ్యెఁ గరుణాసంపన్నుఁ
డా ధాత పట్టున ప్రత్యక్షత[1]నొంద మత్పదవి వేఁడున్
వాఁడు నెబ్బంగులన్. 25

క. అసురతపంబు జగంబుల
కసహ్యమై యునికిఁ జేసి యంబుజభవుఁడున్
వెసఁ దత్ప్రశమనమునకై
యసంశయము దివిజరాజ్య మతనికి నొసఁగున్. 26

క. నిను నాశ్రయించియును నే
ననఘా కడలేనివనట యనువననిధిలో
మునుఁగుదునె ప్రతీకారం
బొనరింపఁగదయ్య దీని నూహించి కృపన్. 27

చ. అనుటయు దేవమంత్రి దరహాసముతో దివిజేంద్రుఁ జూచి యి
ట్లను; నిది యేమి భీతిలఁగ నంచితసత్యతపోనిరూఢి నీ
కనినపదంబు ద్రిప్పఁగ జగత్పతిపద్మజు కైనఁ బాడియే
విను దితిసూనుఁ డివ్విధము వేఁడెడ నన్నను నాలు కాడునే.

వ. అదియునుంగాక. 29

సీ. ఏ దేవుతుద మొదలెఱుఁగక నేఁడును
శ్రుతిమార్గములు బహుగతులఁ దిరుగు

---

1. నొంది.

ఏదేవు నాత్మలో వీక్షించు ధన్యులు
ప్రార్థనీయులు పద్మభవుని కైన
ఏదేవులీలలై యొప్పుఁజగంబులు
సృష్టిరక్షా[1]పముపేక్షఁ బరఁగు
ఏదేవునకు సాటి యేదేవుఁడును గాఁడు
నానాగమోక్తనిర్ణయము లొప్ప

గీ. నట్టి మాధవదేవునంబుధిశయను ల
క్ష్మీకపోలముకురమితముఖాబ్జు
నాశ్రయించినాఁడ నతఁడు నీయెడఁ గృప
గలఁడు నీకు నేల [2]కలఁగ నఘ. 30

ఉ. పొందవు దుఃఖముల్ భయము పొందదు పొందదు దైన్య
మెమ్మెయిన్, బొందవు తీవ్రదుర్దశలు పొందుఁ బ్రియంబులు
పొందు సంపదల్, పొందు సమగ్రసౌఖ్యములు పొందు
సమున్నతకీర్తులెందు గోవిందపదారవిందపదవీపరిబద్ధగరిష్ఠ
చిత్తులన్. 31

క. తను నెబ్భంగిఁ దలంతురు
జను లాభంగిన తలంచు సరసీరుహాక్షుం
డనుఁడును వారలఁ గావున
ననిశంబు కృతార్థమతులు హరిపదభక్తుల్. 32

క. హరిభక్తులతపము తపము
హరిభక్తులజపము జపము హరిభక్తులభా
సురజన్మము భవసారము
హరిభక్తులు భువనపావనైకవిహారుల్. 33

1. సమాపేక్ష. 2. కలుఁగఁడనఘ.

క. హరి యను రెండక్కరములు
దొరకొనఁ దీపొసఁగు జిహ్వతుది నెవ్వని క
న్నరుఁ డొకఁ[1]డిభ్యుఁడు భవసా
గరనిస్తరణప్రకారకౌశలమునకున్. 34

సీ. దారుణదురితాంధకారసూర్యోదయం
బధికపాతకవిపినానలంబు
నిబిడకల్మషమేఘనిర్భరపవనంబు
బాధపాపాంబుధిబాడబంబు
క్రూరకిల్బిషశైలకులిశనిపాతంబు
ఘనకలుషోరగగరుడమూర్తి
ఘోరదుష్కృతకాలకూటగంగావతాళి
యతులాఘహరిణపంచాననంబు

గీ. సకలకల్యాణమూలంబు సకలవేద
[2]శాస్త్రసారంబు సకలార్థసంచయంబు
సకలమంత్రరహస్యంబు సాధుహృదయ
వర్తనము విష్ణునామసంకీర్తనంబు. 35

శా. వేదాంభోధి మథించి వెండియు మహావిస్తీర్ణశాస్త్రార్థసం
వాదంబుల్దలపోసి చూచి బలువై వర్తిల్లులోకోక్తియుం
గాదా నంచు గణించి యొక్కతలఁపై కాదే మునిశ్రేణి సం
పాదించెన్ హరిసేవనంబుఁ దగ సంభావ్యంబు సేవ్యంబుగన్.

ఉ. శ్రీస్తనకుంకుమద్రవనిషిక్తభుజాంతరభాగవిస్ఫుర
త్కౌస్తుభరత్ననూత్నరుచిగర్వితనాభిసరోజసౌరభ

1. డభ్యుఁడు. 2. శాస్త్రవారంబు.

ప్రస్తుతమత్తభృంగరవశాగరసోల్బణభోగిభోగత
ల్పాస్తరణుం దలంచుసుకృతాత్ములపాస్తసమస్తకల్మషుల్.

వ. అని పలికి యాఖరదూషణశోషణ [1]కారణంబు నఖిలదురి
తోత్తారణం బైననారాయణమంత్రంబు సవిశేషసంస్కారం
బుగా నుపదేశించి యిది పరమగోప్యం బైనజప్యంబు నీవు
నియతమానసుండ వై దీనిని సేవింపుము దుస్థితు లెయ్యె
వియు నిన్నుం బొరయ లేకున్నట్టి నిమ్మహావాక్యప్రభావంబు
భాషింప నెవ్వరికి నశక్యంబు. 38

తే. అంబుజాయనుం డాదిగా నాద్యు లెల్ల
నిమ్మహామంత్రపరమార్థ మెల్లనాఁడు
నాత్మఁ గన్గొని ముదమంది యాచరించి
యభినుతించి భజింతు రత్యంతనియతి. 39

వ. హిరణ్యకశిపుతపోవిజృంభణంబునకు భయం బందవలవదు.
దైత్యులయైశ్వర్యం బయ్యును దుదిముట్ట నేరదు. నీరజో
దరుతోడిమాత్సర్యంబు కార్యంబుగాఁ దలఁచువారికి నేరూ
పంబున నిత్యోన్నతులు గలుగ నేర్చునె? విష్ణుద్వేషంబును
నిరంతరదోషంబును శ్రుతిధర్మవిరోధంబును సుజననిరోధం
బును నసురస్వభావంబులు గావున. 40

క. నారాయణవిద్వేషులకు
క్రూరుల కాయువును శ్రీయుఁ గులము బలంబుం
బేరును బెంపును బోలియును
ఘోరనరకకూపములను గూలుదురు తుదిన్. 41

---

1. పరాయణ పదద్వయనిరాకరణ.

తే. విష్ణుఁ డిహపరదైవంబు విష్ణుదేవు
నొల్లమియ యిహపరముల నొల్లకునికి
విష్ణుపదభక్తిభావపవిత్రుఁ డగుట
యైహికాముష్మికప్రీతి నందఁ గనుట. 42

మ. అనువాచస్పతిభాషణంబులకు నాహ్లాదంబు సంధిల్లన
య్యనఘుం డచ్యుతపాదసంస్మృతిరసైకాయత్తచేతస్కుఁడై
మునివంశోత్తమునం ద్రిపద్మము శిరంబుం జేర్చి వీడ్కోలతం
డానరింపఁగ జనియెఁ బురంబునకు నిత్యోద్భాసితైశ్వర్యుఁడై.

వ. చని వెండియు వివిధవితర్కజనితపరిస్పందం బగుడెందంబు
డిందుపఱుపనేరక సురవిభుం డసురతపంబునకు నపాయం
బాపాదించు నుపాయంబు ప్రయోగంబుచేయుట మేలుకాక
యని తలంపుపుట్టిన నప్పుడ రంభాప్రభృతు లగు నప్సరో
వనితలం బిలిచి గౌరవంబుగా నేకాంతంబ యక్కాంతల
కి ట్లనియె. [ల్

శా. లావణ్యోదయముల్ ప్రియంబులుచితాలాపమ్ము లాటోపము
భావంబుల్ చతురస్వభావములు చెప్పం బెద్దమీయందు మీ
కీవిశ్వంబున గెల్వఁ గూడనివిభుం డేవాఁడు లేఁ డిప్పుడుఁగ
దేవేంద్రస్థితి మీరు కల్గుటఁ గదా దీపించె రూపింపఁగన్.

ఉ. మించినపేర్మి నేయెడల మిన్నులుముట్టి వెలుంగునట్టినా
అంచుల[1]కైదువుల్ తృణకణాకృతులై వెడబాయఁ బేర్చి ద
ర్పించిన ధీరచిత్తములఁ బెల్కుఱనాటి [2]కలంప నాకు మీ
యంచితచారుచంచలకటాక్షము నమ్మినయస్త్ర మిమ్మెయిన్. 46

1. కైదువుల్. 2. కలంక.

సీ. ఉల్లంబు మీపాదమ్ములుచ్చిపోకకుఁగదా
వాలమ్ములకు నోర్చు వారికోర్కి
మీక్రొవ్వుఁజన్నుల మీఁదియున్కి యగదా
వ్రతముల చరిగెడు వారియాస
లీలమీకెమ్మోవి గ్రోలుటకై కదా
వడి సోమరస మాను వారితృష్ణ
మీయింపుఁగూటమి మెఱయుటకై కదా
వనితలఁ బోఁకాడు వారితివుట

గీ. పుణ్యసస్యంపుఁబంటలు భూరినియమ
తరుఫలంబులు సౌఖ్యాధిదైవతములు
నిఖలసంసారసారంబు లఖిలలోక
రత్నములు మీర లప్సరోరమణులార! 47

ఉ. మానము [1]ప్రోదికై నియతిమాత్రముగాఁ బొడవై ధరిత్రినె
వ్వానికి వ్రాలకున్న గరువంపు[2]శిరంబును వంచఁ [3]జూచు ను
న్మానమహత్త్వధన్యుఁ డగుమానిసి యైనను రోషవిభ్రమ
భ్రూనటనాభిరామ లగుపొల్తుల పాదతలంబుచేరువన్. 48

చ. వ్రతములఁ [4]గ్రొచ్చి శీలముల వ్రచ్చి జపంబులఁ గ్రోలి
యుత్తమ,క్రతువులఁ దోలి యోగములు గ్రాఁచి తపంబుల
వేఁచి [5]యొందు న, ప్రతిహతలీలమై మదనుబాణచయంబుల
తోడునీడలై, ధృతులు తలంచుచుందు సుదతీమదతీక్ష్ణకటాక్ష
కోణముల్. 49

1. ప్రోదికై 2. శరంబును 3. జూచుచు 4. గొల్చి 5. యందు

సీ. చామల నగుమోముఁ జందురుఁ బొడవున
రాగాంబుధులు నిట్ట గ్రమ్ము ననుట
పాలఁతులనుసుదీపుఁబలుకులయింపున
నుల్లంబు నోలంబు నొందు ననుట
మెలఁతల తఱచు రెప్పలవలిగప్పులు
జవనంపుఁజీఁకటిగవియు ననుట
చెలువలనిద్దంపుఁ జెక్కుల చాయల
భావము ల్వ్రేలవెలఁ బాఱు ననుట
గీ. యద్భుతంబులై విపులభవాబ్ధిఁదిరుగు
జనులహృదయంబు లనియెడుజలచరములు
లీలఁదిగువంగ వలరాజుకేల నున్న
బలువలలుగావె కాంతలచెలువు లెల్ల. 50

క. కావున మీ తెఱఁ గంతయు
భావించి జగద్ధిత మగుపని యొక్కటి సం
భావముతో మిముఁ బనిచెద
నేవిధమున నైన నిర్వహింపఁగవలయున్. 51

క. దితిజుఁడు హిరణ్యకశిపుఁడు
వ్రతచర్యానిష్ఠ నున్నవాఁ డాతని ధీ
రత గంభీరతయును విక
లత నొందింపుఁడు భవద్విలాసప్రౌఢిన్. 52

ఉ. మీ రిటుపూని యీక్రమము మేకొని చేసిన దివ్యరాజ్యల
క్ష్మీరమణీయవైభవము చిందిలిమందిలిగాక దక్కుఁ బెం

పాఱఁగ నాకు నాకుల జరామరతాగరిమం బొకింతయుఁ
జేసి నొందంగనీ [1]కడరఁ బ్రీతి భుజింతు [2]రభీష్టభోగముల్.

చ. చనుఁ డసురేంద్రుఁ డున్న వికచద్ద్రుమపుష్పసుగంధిగంధమా
దనవనభూమికిన్ భవదుదంచితయోగ్యసహాయలీలకై
పనిచెద నీక్షణంబ మధుపవ్రజకోకిలకీరమీనకే
తనమధుమానసాస్పదసుధాకరదక్షిణమారుతంబులన్. 54

వ. అనిన నయ్యింతు లందఱు నట్లకాక యని యియ్యకొని
రప్పుడు తిలోత్తమ యయ్యమరోత్తమున కిట్లనియె. 55

సీ. ఏను గ్రేఁగంట నొక్కించుక చూచిన
ఖలుఁడెంత యైనను గరఁగు ననిన
నాయింపుఁబలుకు కర్ణములు సోఁకినఁ బితా
మహుఁడైన జదువులు మఱచు ననిన
[3]నే దియ్యమున నటియించిన హరుఁడైన
మరునికన్నులసన్నఁ [4]దిరుగు ననిన
నారూపు చూచిన శౌరియు నహితల్ప
[5]ముకలి పల్లవశయ్యఁ బొరలు ననిన

గీ. [6]నఱితి యైనఁ బాల్మి యను కైన నుల్లంబు
చులక నైన [7]జపము లులక నైన
నేమములతపంబు నిల్చునె నాయెదు
రెదుర నధిప మాట లేల యింక. 56

1. కడరు 2. నభీష్ట. 3. ఏను దియ్యమున నటించిన. 4. దఱుగు.
5. ముదలి. 6. నరతి. 7. దపము.

క. చూచెదవు గాక యే నిటు
చూచిన నయ్యసురతపము సొంపఱి ప్రతని
ష్ఠాచరణము తూపర మగు
గోచరమై మనసు త్రిప్పుకొని పోలంగన్. 57

వ. అని పంతంబులు పలికిన యమ్మగువమాటకు మరున్నాయ
కుండు మనంబునం బ్రమదంబునొందె నయ్యిందువదనలందఱు
పురందరువీడ్కొనిచని గంధమాదనంబుఁ జొచ్చి రంత. 58

క. వారలతోడ నెయ్యాత్త
స్ఫారవిభవ మెల్లఁ గొని వసంతుఁడు దనయా
కారంబుఁ జూపె నక్కాం
తారంబున శిశిరసమయదర్పా[1]పహుఁడై. 59

చ. ఇదె చనుదెంచెఁ జైత్రుఁడని యెల్లవనంబులకుం బ్రమోద
ముల్, పొదలఁగ [2]మేలివార్త గొని బోరున వచ్చిన దాడికాఁ
డన, న్మృదువనదేవతాముఖసమీర మెదుర్కొన నుల్లసిల్లె
నిం, పొదవఁగ దక్షిణానిల మనూనమనోహరఖేలనంబునన్.

ఉ. పండిన [3]యాకుడుల్లి నవపల్లవముల్ తిలకింపఁ బూఁబొదల్
నిండఁగఁబర్వె లేఁగొనలు సిద్ధములై నిగుడంగ మ్రాకు లొం
డొండఁదలిర్చె నామనిసముజ్జ్వలయోగరసాదనక్రియన్
[4]గొండికపాయముల్ మగుడఁ గోరి భజించినసిద్ధులో యనన్.

ఉ. ఎందును బుష్పసౌరభమ యెందును మందమదాళి ఝుం
కృతుల్, ఎందును సాంద్రపల్లవము లెందును గోకిలకంఠ
కూజితం, బెందును విస్ఫురత్ఫలము లెందును గోమలకీర

---

1. వహుఁడై. 2. మేని. 3. మ్రాకు. 4. నొండొక.

భాషితం, బంధము లయ్యె మంచమరుదంచితచారువనాంత
రంబులన్. 62

తే. సరస కింశుకకోరకసంచయంబు
చెలువు తిలకించె భావినృసింహదేవు
[1]దీప్తనఖపంక్తి ప్రకటమై తేయరుధిర
సేకరుచి నొప్పు తెఱఁగు సూచించినట్లు. 63

ఉ. కాముఁడు లోక మంతయును గైకొని పట్టము గట్టికొన్నఁ జే
రామని సేయుపండువులయం దొడగూడినదివ్యగంధముల్
నామెఱుఁగారుక్రొవ్విరు లెలర్చినసంపెఁగ లొప్పెఁ గామసం
భావితకామినీశలభంబులు గ్రందుగఁ [2]జెంది మ్రందఁగన్.

చ. అవిరళచారుకోరకచయంబులలోకములంద చూడ్కులం?
దవులఁగఁజేసె నెల్లెడలఁ దద్వన[3]భూములు, గాఢరాగముల్
యువతులచిత్తవృత్తముల నూన్ప ననంగుఁడు సంగ్రహించె
నాఁ, బ్రవితతలీలఁ బెల్లెసఁగెఁ బల్లవసంతతి గుత్తులోయనన్.

చ. తనియక కమ్మువిచ్చి చవి దాఁకినచొక్కునఁ గన్ను[4]వ్రాలఁ
జం, చునఁ జవికాటు గాఁ గఱచుచున్నవమాతజపల్లవంబు గై
కొని విహరించుకోకిలము కొమ్మల తియ్యని మావి మోవి
మో,హావరుచిఁ బాసి పంచమపధికావలికిం కటఁజేసె[5]నావనిన్.?

సీ. అంచబోదల మోద మారంగఁ జెక్కిళ్లు
గొట్టుచు నెలదూఁడుకొనలు నలుప
నలిబాలికల ముదం బెఱరాఁ బింపిళ్లు
గూయుచు మధువులు గ్రోలి సోల

1. దీప్తి. 2. జెందు. 3. భూముల. 4. వ్రాల. 5. నామనిన్.

[1]జక్కవదో లక్కజపువేడుకల దిష్ట
[2]దివురున నకరువుల్ దిగిచికొనఁగ
మలయానిలుఁడు గర్వ మలరంగ గుఱువులు
వాఱుచు నెత్తావిమూఁటలాడఁ

గీ. బసిఁడిగద్దియ[3]యాదుద్దుపైఁగరంబు
ప్రీతినెలకొన సిరి పేఁటఁ బెంపుఁబడయఁ
గామినులచూడ్కి రేకులకాంతి వడసి
దర్పముసఁగ్రాల నొప్పారెఁదమ్మివిరులు. 67

చ. వలివిరవాదిక్రొవ్విరులవాతుల మూతులువెట్టి తేనియల్
గొలఁదికి మీఱఁగ్రోలికొని క్రొవ్వున జివ్వల నీన నొక్కమై
దలముగ దీటు గట్టుకొని దాఁటెడుతేఁటులచైద మెల్లెడన్
గలయఁగ వృక్షవాటికలఁగ్రమ్మెనకాలతమోనికాయముల్.

తే. పొగడ[4]మ్రాకుమొదళ్లను బుష్పరసము
దొరఁగి నెత్తావియందును నెరయ నొప్పెఁ
బూచుకొఱకు నైమున్నయింపులు దలిర్పఁ
గడఁగి వనలక్ష్మి యుమిసినకళ్లె యనఁగ. 69

క. పూఁచినయశోకములయం,
దేచినతుమ్మెదలరవము లింపెసఁగెఁ జొరిం
దాఁచువనదేవతల చర
ణాచలితము లైనయందియలమ్రోఁత యనన్. 70

చ. విలసితచంద్రకాంతమణివేదులపై మృదుమారుతాహతిన్
దలముగఁ వ్రాలి తా నవిగఁ దాఱనిపువ్వు లయత్నశయ్యలై

1. జక్కవడో. 2. దివురన కరువలి. 3. గాగ్రుద్దపై. 4. మ్రాకులమొదలను.

పొలుపుగ మాధవీవలయముల్ తరుణీతరుణవ్రజంబులన్
బిలిచె మనోజలీలలకుఁ జేర్పు మదాకులభృంగగీతులన్. 71

చ. చిలుకలపిండునొప్పిదము చిత్రసురాయుధలీలయేపునం
[1]జెలఁగ మధువ్రతావలులచిక్కనిమ్రోఁతనుగర్జ లుల్లస
త్ఫలరసపూరముం దెరలఁ బర్వఁట[2]సౌధలు గాఁగ మేఘ
సం,క్తులక్రియనొప్పుభూజవహతతుల్ మధువేళఁబయోద
[3]వేళనాన్. 72

చ. మనసిజమంత్రఘోషములు మన్మథునానతిమాట లిందిరా
తనయవిలాసహాసములు దర్పకునార్పు టెలుంగు లంగజ
స్మునిచదువుల్ మనోభవునిమోహనగీతు లనంగఁ జారుఖే
లనములు నెల్లదిక్కులఁ జెలంగె మదోత్కటకోకిలధ్వనుల్.

చ. అరుదుగఁ దేఁటితేఁగకొనయం బెసకం బగుపచ్చవింట ని
బ్బరముగ మోపి కెందలిరుబత్తడికం బరువంపుమావిక్రొ
వ్విరిబలుగాఁడితూఁపు లిడి వీరపుగర్వము నెమ్మనంబులోఁ
బిరిగొనఁ దోలితొప్పరలఁ బెట్టె ననంగుఁడు పాంథలోకమున్.

సీ. వెలయు నీవెన్నెలవెల్లికాంతులసిరి
సిలుఁదుదీవులు చేరి మెఱయ కున్న
వెలయు నీవెన్నెలతెలుపునఁ జామల
చూపు చీఁకటిఁ జొచ్చి సొరగ కున్న
నెనయు నీవెన్నెలతనువున నింతుల
ఘనకుచంబుల [4]యుమ్మ గదియ కున్న

1. జెలఁగు. 2. సౌదులుగాక. 3. వేళలన్. 4. యుమ్మ.

నొదవు నీవెన్నెలయురవడిఁ బోలఁతుల
తమకంపుఁజెయ్వులఁ దగల కున్న
గీ. మునిఁగిపోరె మన్మథున కగ్గమై పోరె
చాలఁ గొంకువోరె తూలిపోరె
యనఁగ నుల్లసిల్లె నామనిరే లతి
స్ఫారసారసారసాంద్రరుచులు. 75

వ. ఇట్టివసంతసమయంబునందుఁ బురందరాదేశంబు నెఱపం బూని
చనుదెంచినవనజలోచన లద్దనుజతాపసునివాసంబును ముని
సిద్ధగంధర్వసేవితంబు [1]నైన యావనంబున. 76

సీ. కమనీయకరపద్మకాంతిపల్లవములు
కోమలస్మితదీప్తి కుసుమములును
చారుపయోధరస్ఫారగుచ్ఛములును
లలితబింబాధరోజ్జ్వలఫలములు
సురభినిశ్వాసభాసురగంధ[2]పవనము
లుచితసల్లాపకీరోక్తములును
గలమధురోద్గీతకలకంఠరవములు
కాంచీనినాదభృంగస్వనములు
గీ. నతిశయిల్లంగ మధుసమయాధిదేవ
తలు శుభాకారలీలలు దాల్చి రనఁగ
నెమ్మి పుష్పాపచయకేలి నెపముఁ బెట్టి
యందుఁ జరియించి రింపార నిందుముఖులు. 77

క. క్రమమున నాటలపైఁబడి
[3]యమరాంగన లమరవైరి కంతను [4]నింతన్

---

1. నై. 2. పవనులునుచిత. 3. నమరాంగన. 4. వింతన్.

పమదగలఁ జేరి తమయిం
పమరెడుచెలువున నటించి రభినవభంగిన్. 78

చ. [1]కదలఁ గుచద్వయంబు వడఁక న్దనుమధ్యము కక్షదీధితుల్
చెదరఁగ మోము లేఁ[2]జెమటఁ జెన్నొదవన్ బొలపంబుగన్గవం
బొదలఁగఁ గంకణస్వనము పొల్పెసలార సుమాస్త్రదర్పముల్
ముదరఁగ నుల్లసిల్లె నొకముద్దియ కందుకఖేలనంబునన్. 79

ఆ. పిఱిఁది పెంపుప్రేగుపఱుపనందంద ప
య్యెద వోలంగఁ జన్ను లదర నంది
యలు సెలంగ నలసయాన మెలర్ప రా
యంచఁ బట్టఁ దిరిగె నబల యొక్తె. 80

సీ. మునికాళ్లఁ మోపి నిక్కినఁ బదచ్ఛవి నేల
యును బల్లవించిన యొప్పు మెఱయ
[3]వలులేది నతనాభి వెలసి యొక్కింత సా
గినమధ్య మొంతయు ఘనతఁ దియ
మొగ మెత్తి మీఁదికి నిగిడించుచూడ్కులఁ
గన్నులవిప్పెల్లఁ గానఁబడఁగఁ
గడలొత్తుకరమూలఘనకాంతి చూపఱ
డెందంబుతో నిక్కిడెక్కొనంగ
గీ. నొయ్య డాకేల దవ్వుల నున్నతీఁగఁ
దిగిచి నఖదీప్తు లంతంత దీటుకొనఁగ
లీలఁ బెఱకేల నచ్చరలేమ యొర్తు
గోసెఁ బువ్వులు ప్రమదవికాస మెసఁగ. 81

1. కదలుకుచ. 2. జెమట చెన్నొదవన్. 3. వలలేది.

తే. ఓష్ఠ కరతాళ మొనరింప నోష్ఠ సమర
గీతి పచరింప సరితాళగింప నోష్ఠ
మధురమదిరా[1]రసోల్లాసమత్త యగుచు
నాడె నొక్కతె లలితాంగి హారగతుల. 82

సీ. అమృతంపుసోన పై నడరినట్లే పాటఁ
చెన్నున మోరళ్ళఁ జివుళు లొత్తె
మారుతాహతిపేర మ్రాకులు దల యూఁపఁ
దొడఁగె [2]మరందమాధుర్యమునకు
నింపులగమి తైనయారాగరసము దీఁ
గలకుఁ గోరకపులకముల నొసఁగె
సెలయేటులకు నశ్రుజలములు దొరగించె
గిరులును మంజులగీతిఁ గరఁగె

గీ. ననినఁ బోలుఁ బొసఁగు నగుఁ దగు ననఁగ స
చేతనంబు లెల్లఁ జిత్రరూపు
నట్లు సోగి నిలువ నంగన యొక్కతి
[3]పాడెఁ గలమనోజ్ఞభంగు లలర. 83

క. జంకెలు బుజ్జనములునుం
గింకలు దళుకొత్త నోష్ఠ గీరంబులకుఁ
నంకలు జదుల్లు కరములు
నంకణముల సదువు గరపె హాసితోక్తులచేన్. 84

సీ. కెమ్మోవితావికే గ్రమ్ముతుమ్మెదగమి
తూలెడు కురులలోఁ దొడిబడంగ

1. రసోలస. 2 మృధిరణ. 3. పాడఁగలమనోజ.

జలితకర్ణోత్పలదలముల కాంతి స
    పాంగనేత్రములు రెంటఁ బరపుగాఁగ
సీమంతమునఁ బొల్పు సేసము త్రియములఁ
    బెరయు [1]గ్రుమ్మడికమ్మవిరులు దొరఁగ
నాందోళనక్రాంతి నమరుపాలిండ్లపైఁ
    జెమటబొట్టులు హారసమితిఁ గ్రోవ
గీ. వళులలావున నలికౌను బలిసి నిలువఁ
జూచువారిచూడ్కికి నొప్పుచూఱలిడుచు
లీలఁబాడుచుఁ దీఁగయుయ్యాలనెక్కి
పోయియూఁగ నొప్పారెఁ బొలఁతి యొకర్తు. 85

చ. వలపల డాపలన్ వరుసవాలు గనుంగొనఁ జూపు లార్చుచున్
దిలకము దిద్దుచున్ గురులు దీటుచు వీనులమానికంపుటా
కులఁ బొరిఁ ద్రిప్పుచున్ దశనకోరకము ల్వెలయంగ మోవిమె
ప్పులరఁగ మోము[2]విచ్చుచును నద్దముఁ జూచె నొకర్తు
వేడుకన్. 86

వ. ఇవ్విధంబున మదనవికారకారణంబు లగువిభ్రమవ్యాపారం
బులఁ బ్రవర్తిల్లువయ్యంగనల తెఱంగునకుఁ గరంగనియంత
రంగంబు నిస్తరంగంబగునంబురాశియుంబోలెఁ బొలుపు
మిగుల నాదైత్యతపోధనుండు. 87

మ. పురుషాకారముతోడ నున్నసిరియో పుంస్త్వంబు లేదో
యటే, తరువో పుత్తడిరూపొ చిత్తమును జైతన్యంబు
శూన్యంబొకో, విరసత్వంబులప్రోవొ [3]నిశ్చలకళావిజ్ఞానసర్వ

1. గ్రుమ్మడి. 2. లిచ్చుచు. 3 నిర్భర.

స్వామ్యా, యరు దీచంద మనంగ నిల్చె [2]ధృతియం దస్యంద
మందస్థితిన్. 88

వ. అంత. 89

సీ. కలయంగ నడవిలోఁ గాచినవెన్నెల
లై చారుహాసంబు లవిధిఁ బోవఁ
బ్రతికూలవిధికిఁ జేపడినయత్నంబు లై
చూచినంతటఁబోక చూపు లొదుఁగఁ
పాట లన్నియు నాటపాటలై చెవిటికూఁ
దిన సంకువిధమునఁ దేరఁజనఁగ
నాటలు పసిబిడ్డయాటలై పెంపఱి
యొరులయాటలఁ బడ నోగితముగ

గీ. గర్వములు బెండుపడఁ గౌతుకములు ముదుఁగ
నదటు లాఱడివోవఁ బ్రల్లదము లడఁగ
నసురచిత్తంబు గానఁగ నలవి గాక
సిగ్గువోయిరి యచ్చరచెలువ లెల్ల. 90

ఉ. ఆతనినిష్ఠయుఁ ఘననిరాకులధైర్యము దన్ను నెంతయుం
బ్రీతుని గా నొనర్పఁ గృపపెంపు దలిర్ప సరోజసంభవుం
డాతతసిద్ధసంయమిగణావృతుఁ డై మహనీయహంసవి
ఖ్యాతమనోజ్ఞయానమున నచ్చటికిం జనుదెంచె నత్తఱిన్.

ఉ. చాలుఁ దపంబు చాలఁగఁ బ్రసన్నుఁడ నైతి వరంబు లిత్తు నీ
లోలత యేర్పడంగ నతిలోకనుతవ్రత వేఁడు మన్న వా

1. ధృతియందస్పంద.

చాలవరేణ్యుఁ డంబురుహసంభవుమాటలు వీనులందు ధా
రాళసుధారసప్లవనరమ్యము లై ప్రమదం బొనర్పఁగన్. 92

తే. చక్క జాగిలి మ్రొక్కి యంజలిపుటంబు
మౌళిఁ గదియించి నిలిచి సముంచితార్థ
మధురబహువిధస్తోత్రసమ్యగ్రచన
మున్నుగా నతఁ డిట్లని విన్నవించె. 93

క. దేవర ప్రసన్నుఁ డగునటె?
సేవకులకుఁ బడయరానిసిద్ధియుఁ గలదే?
భావితవివిధైశ్వర్యశు
భావహము గదా భవత్కటాక్షం బెందున్. 94

వ. కావున నసురేంద్రత్వంబు నాకుం గృపసేయవలయు నిదియ
మదీయాభిలాషం బనినఁ బితామహుం డసురేంద్రున
కిట్లనియె. 95

చ. సమధికపూర్వదేవకులసంజనితుండవు నీవు నీకు న
య్యమరపదంబు దక్కువ సురాధిపతిత్వము నీక [1]దెంత య
య్యమరవరేణ్యసంపదకు నగ్గల మై వెనుపొందు వైభవం
బమరుట యేమిటం గలుగు నట్టివరంబుఁ దలంపు మింపుగన్.

క. అనినఁ దగువరముఁ దనన
మ్మనమున నూహించి యసుర మఱి యిట్లనియెం
బనజభవుఁ డింక వీఁ డే
మని వేఁడునొ యనుచు నాకులాత్మత [2]నొందన్. 97

1. యంత. 2. నొందున్.

సీ. దేవకులంబుచేఁ దేవయోనులచేతఁ
బితృకోటిచేఁ దైత్యపతులచేత
గ్రహములచేఁ దారకములచే మునులచే
ననలపవమానతోయములచేత
నదులచే గిరులచేఁ దరులచేఁ బశుమృగ
పక్షిదంశకకీటపంక్తిచేత
నసికుంతశరపరిఘాద్యాయుధములచేఁ
గాష్ఠపాషాణసంఘములచేత
గీ. నవని నంతరిక్షంబున దినమునందు
వాసరంబులయందు శర్వరులయందు
నాకు హాయంబు లేకుండ లోకవంద్య
యిమ్ము మఱి యిష్టియును నొల్ల నింతనిజము. 98
తే. అనిన నిచ్చితి ననియెఁ బద్మాసనుండు
దైత్యపతియు మహాప్రసాదంబు దేవ
యనుచు నొదల మోడ్పుకే లమర [1]నొప్పె
హర్షపులకాంకురాలంకృతాంగుఁ డగుచు. 99
వ. వనరుహాసంభవుండు దితిసంభవునిఁ బ్రభూతవరదానసంభా
వితుం జేసి నిజనివాసంబునకుం జనియె, నసురేశ్వరుండును
నమందానందమందస్మితసుందరుం డగుచు నాత్మగృహంబు
నకుం జని జననికి నమస్కరించి తద్వృత్తాంతం బంతయు
నెఱింగించి తదభినందితుం డై ప్రియానుజుం డైన హిర
ణ్యాక్షు [2]డనుమోదింపఁ బెంపారుచున్న సమయంబున
నమ్మహావీరులతపోలాభంబునకు నభినవోల్లాసంబునం బొంగు

1. నొప్పె. 2. నమమోదింప.

నంతరంగంబులతోడ నముచిపులోమబలజామశంఖకర్ణవిప్ర [1]జిహ్వయగ్రీవప్రముఖు లైనదానవు లనేకులు చనుదెంచి యతనిం గని నముచితసల్లాప[2]సత్కారంబులు వడసి యతని కిట్లనిరి. 100

మ. వెతిసంతానము దానవాన్వయము నీతేజంబు నితోర్జిత స్థితి నేపారుటఁ జేసి నేఁడు దల యెత్తెఁ బేర్చి యీదైత్యసం తతి యంతంతకు నీసుమైఁ [3]బరమ చోద్దర్పంబు [4]సొం పేదఁగా ధృతిదూలం[5]బడిపాటి దప్పి పరిసెఁ దేవాహిత [6]శ్రేణియున్.

ఉ. జన్నములుం బరాన్నములుఁ జాలఁగ మ్రింగి కరంబుఁ గ్రొవ్వి వే ల్పన్నసఁ గ్రాలునచ్చరలయాటలు చిత్తములన్ గరంపఁగాఁ గిన్నరపల్లకీమధుర గీతులు వీనుల కింపుఁ బెంపఁగాఁ జెన్నుగ నుండి మమ్ము నొకచేరికిఁ గైకొన రాదిపాకసుల్.

మ. హరి తనకు స్థలం బని పురాంతకుఁ డాముకవైరి నేఁత తె ప్పరుసన మాన్ప నొల్లఁ డని పద్మభవుండును నాత్మలోన ని ర్జరులకు మేలు గోరు నని సంయమికోటితలంపుల న్నిజ స్ఫురణమ యావహించు నని పొంగుచు నుండు మహేం ద్రుఁ డెప్పుడున్. 103

ఉ. ఆట్టిసురాధినాథునవ టంకము బాపి నిలింప[7]వర్గముం దట్టము లొగ్గి తాపసులదైన్యము పాల్పడఁ జేసి లోకముల్ గట్టిగ నీవ యేలుము ప్రకాశితదైత్యకులాభివృద్ధికై పట్టము గట్టి మమ్ముఁ దగఁబంచి పను ల్గొను మీశ్వరుండ వై.

---

1. జిహ్వహయగ్రీవ. 2. సంస్కారములు. 3. బరవ. 4. సొంపొం దఁగా. 5. బడుపాటదప్పి 6. దేవాహితశ్రేణికిన్. 7. వర్గమున్.

వ. [1]అని పల్కిన నసురులు తత్క్షణంబ భృగువంశోద్భవుండగు కావ్యు నచ్యుటికిం బిలిచి తదుపదిష్టప్రకారంబునం దొడంగి మయనిర్మితమాణిక్యమయమహితసింహాపీఠంబున నమ్మహాను భావు నునిచి భార్గవపురస్సరంబుగా నఖిలతీర్థోదకంబుల నభిషేకంబుగావించి దైత్యదానవరాక్షసాన్వయంబునకుం బతిని గమ్మని పట్టంబు గట్టి వివిధాశీర్వాదంబుల నతనిం బ్రస్తుతించిన నసురులయార్పులు నిస్సహాణపణవకాంస్యకాహళానకతూర్యంబులయులివ్రులు దిక్కులు వగిలించె నంతం జోదక దిక్పతులడెందంబుల గారించె నంత. 105

ఉ. దానవనాథునొందల నుదగ్రత నొప్పునవాతపత్ర [2]మ
మ్లానసుధాంశుబింబగరిమంబునఁ బెంపెసలారి యింద్రలో
కీనయనోత్పలాళులు ఖేదము నొందఁగఁ జేసె ఘోరఘు
ర్మానుగరప్రచండకిరణాకులభాస్కరమండలాకృతిన్. 106

సీ. అసురవల్లభుప్రతాపాగ్ని పర్వెడులీల
దిశల నుల్కాపాతదీప్తి పొదివె
దైతేయనాథునుద్ధతికి నుల్కినభంగి
ధాత్రి సముత్కంపనదశ యయ్యె
దనుజతేజముఁ గని దైన్య మొందినమాడ్కి
మార్తాండుఁ డెంతయు మాఁగువాఱె
విబుధారికినుకకు వెగడొందుతెఱఁగున
వనరాశి కలము ఘూర్ణనము నొందె
గీ. గిరులు వడఁకె నధికపరుషంబులై పవ
నములు చెలఁగె నిబిడతిమిర మడరె

1. అనిపల్కి యసురతత్క్షణంబ. 2. మామ్లాన.

వహ్ని యుగ్రధూమవారిదజ్వాలంబు
లగుచుఁ బొనుఁగుపడియె నద్భుతముగ. 107

క. అవి యెల్లఁ జూచి దైత్యులు
దివిజకులాపాయభంగిఁ దెలిపెడునవి యీ
వివిధోత్పాతము లని ప్రమ
దవికాసితులైరి దుష్టతామసబుద్ధిన్. 108

వ. ఇట్లభిషిక్తుండై [1]యసుపూర్వగీర్వాణపుంగవుండు గర్వగరి
మాక్రాంతస్వాంతుండును నగుచు మయనిర్మితంబును మణి
మయూఖమంజరీపుంజులంబును మనోరథానురూపగమనం
బును నగుమహారథం బెక్కి హిరణ్యాక్షప్రముఖు లగు
నాప్తజనంబులు పరివేష్టింప ననేకదానవసేనాసమేతుండై
చని మహాశైలసంగ్రహోచ్చయుఁ బ్రాంశుప్రాకారపరివృతయు
నుత్తాలవిశాలాట్టాలకవిలసితయు నుదగ్రగోపురాగ్రగృహీత
గ్రహమార్గయు సముదిరోత్సేధసౌధదీధితిధవళాయమాన
దశదిశాభాగయు సకలసమయసముదితసుమనోవికాసభాస
మానోద్యానద్యోతితరోధోంతరయు సమస్తభోగభూమి
యు నమరావతీనామధేయయు నగుమహాపురి భార్గవోపదిష్ట
శుభముహూర్తంబునం బ్రవేశించి. 109

క. అందుండి సకలసంపద
లుం దనకుఁ జేరంగ నఖిలలోకంబులు న
స్పందితనిజాజ్ఞ నేచల
లం బాల్పుగఁ జాల్చె రాజ్య[2]లలితోత్సవముల్. 110

1. యపూర్వ. 2. లీలోత్సవముల్.

క. దైతేయులు దానవులును
భూతనిశాచరపిశాచములు సద్దయు సం
ప్రీతిం బొదలఁగ నాతని
యాతతసామ్రాజ్య మంతకంతకుఁ బేర్చెన్. 111

తే. ఆహిరణ్యకశిపునైశ్వర్య మెంతయు
ద్రెల్ల వోడఁగె నంత దివిజకులము
పేర్చి [1]తఱుఁగఁ జొచ్చెఁ జెప్పవేసవిమెండ
వెడలి యివురుచెఱువుతమడువుపోలె. 112

క. వైరము గొని దైత్యుఁడు దు
ర్వారభుజాబలవిభవసాహసులుఁ దై
వారింపఁ దొడఁగె నమరులఁ
జోరులు తపసు స్వనోదములుగాఁ గడిమిన్. 113

స్రగ్ధర. వేదండోద్దండహేలావిలుఠితరథప[2]దావిష్కృతస్వీయభా
స్వత్సాదాతానేకసేనాప్రకరపరికరప్రాభవాభీలలీలా
వైనర్థిం బేర్చి దైత్యేశ్వరుఁడు రణధురావాంఛఁ బైకొన్న
మాఱు, భేదింపం ద్రుంప నొంపన్ బిఱుసనక విజృంభింప
వోర్వ న్నిలింపుల్? 114

వ. అమ్మహావీరుండు. 115

సీ. పేర్చుచుఁ బఱతెంచుభీకరంబు నని మొనఁ
బెడచేఁ బెడమోము వడఁగ నడఁచి
భీతిఁ బాఱెడుపురుహూతు వెన్కొని బాడు
దల వట్టి దర్పంబు దలకు మీఱ

1. జుఁగ. 2. దావిష్కృతా.

నమరావతీపురం బంకించి జూరాడి
చెలఁగి సురస్త్రీల చెఱ లుబట్టి
వెల్లయేనుంగును వెలిమావుఁ గైకొని
మందారమును హరిచందనంబు
గీ. పారిజాతసంతానకల్పకతరువ్రల-
గొని సుమేరునిశిఖరస్వర్ణకోటిఁ గొండ
లక్ష్మిఁ ద్రవ్వి తండము గొని యమరవిభునిఁ
గరుణ [1]ముందల విడిచి విక్రమము మెఱసి. 116

వ. మఱియును. 117

ఆ. శిఖలు చూపకుండ శిక్షించి [2]హావికి నై
నోరు దెఱవకుండ మేర వెట్టి
వేఁడిగొల్ల నుడిపి విబుధారి కినుకమై
భీతిపాత్రుఁ జేసె వీతిహోత్రు. 118

సీ. మెచ్చక యుద్దురైనమృత్యువుమెడ ద్రొక్కి
క్రొవ్వాఁడికోఱలు ద్రెవ్వ రాచి
కినుకతో జంకించి కింకరకోటులఁ
బొంకంబు చెడఁ గొంకువోవ నడిచి
మదమువుఁ గొని మాఱుమలయు కాలానుపోతు
నొడిసి కొమ్ములుపట్టి ముడుఁగఁ ద్రోచి
మండెడుపటుకాలదండంబు చేతులఁ
బిసికి వేఁడిమి యార్చి బెండుచేసి
గీ. పేదప్రాణులఁ బొరిగొనుబిరుదుమగఁడ
వగుదు వీ వని యందంద మొగము మీఁదఁ

---

1. ముందలవిడిచి అనుటలెస్స. 'జీవముతో విడిచిపెట్టి' అని అర్థము. 2. హాతికి, హాలికి.

జప్పటలు వెట్టి దైత్యుఁడు జమునిలాప్రఁ
జేవయునుఁ బొల్లుగాఁ గాకుచేసి విడిచె. 119

క. రక్కసుఁడ వయ్యె నమరుల
దిక్కొరిగితి దాయ [1]వీవిధిం బొమ్మనుచున్
స్రుక్కఁగ [2]నడిచె నిశాచరు
నక్కజముగ నసురపతి గదాహతి నాజిన్. 120

సీ. లీలమైఁ బాతాళమూలంబుదాఁకను
సలిలధిసలిలంబుఁ గలఁచి పొచ్చె
జలములు స్రుక్కఁగ సకలరత్నంబులు
[3]వెరఁజి సాగరపతి వీడుకొలిపి
మకరకర్కటకూర్మమత్స్యమహానాగ
బలముల బలుపిడి బారిసమరి
క్రూరదుర్వారదారుణపాశవిసరంబుఁ
దోరంపుఁగడఁకఁ దుత్తుమురు చేసి
గీ. పశ్చిమాశాధినాథు [4]విపశ్చిదర్చ్యు
నిజగాంభీర్య దైతేయనాయకుండు
సమరతలమున భంగించె సకలదైత్య
సముదయంబును నానందజలధిఁ దేల. 121

క. జవమును బలమును బొలుపఱి
భువనంబుల నెందుఁ దిరుగుపోఁడిమి యెడలన్
బవమానుం డవమాన
ప్రపిహితమతియయ్యె నసురపతికోపమునన్. 122

1. నీవిధిం. 2 నడఁచె. 3. వెఱచి. 4. విపశ్చిదర్చ్య.

క. నానావిధులు పుచ్చుకొని భ
వ్యానవమానము నాచికొని సురారి కడిమిమై
ఘోరతపఃశిఖి దగ్ధతకా
యంత్ర నని ప్రేరేకఁ జేసె నయ్యసురేశున్. 123

ఉ. ఎక్కడి దెప్పు భూతియును నెమ్ములు సొమ్ములు భిక్ష జీవనం
బొక్కటి కట్టఁజీరయును నుండఁగ నిల్లును లేదు నిక్కువం
బిక్కటిఁ [1]ద్రక్షద్విజునఁ జేసిన నయ్యెడు నేమి యంచుఁ దా
నొక్కని శర్వునిష్పలుప శొల్లఁడు దైత్యుఁ డనాదరంబునన్.

వ. ఇవ్విధంబున సకలదిక్పతుల నధిక్షేపించి యతీయపదంబులుం
దాన కైకొని మాఱు లేక మలయుచును సర్వదేవైకభీకరుం
డై విజృంభించి. 125

సీ. ఘనరాశిజలములు వడిఁ ద్రిప్పుకొనులీలఁ
గలఁగించు [2]మందరాగమ్ము కరణి
నంబుజప్రియకుముదాప్తులఁ జోరిఁ బట్టి
బాధించు సింహికాప్రభవు భంగి
ఘనగోత్రగోత్రశృంగంబులు వెసఁ దాకి
పొడి చేయు దేవ్రదంభోళి పగిదిఁ
బ్రబలవలాహకప్రకరంబు వ్రచ్చి పం
దఱలాడుఁ బటుమారుతంబుమాడ్కి

గీ. దిగ్గజంబులగుండెలు దిగులుకొల్పు
ఘోరరవమునఁ గ్రూరమృగారిపోల్కిఁ
బ్రకటభుజదర్పమునఁ దన్నుఁ బట్టలేక
దుర్నివహుఁ డై హిరణ్యాక్షపూర్వజుండు. 126

---

1. దపస్వులు లేచిన. 2. మందరనగరము.

సీ. తపములఁ గ్రుస్సినతాపసులఁ బట్టి తె
ప్పించి యచ్చరలతోఁ బెండ్లి సేయు
మోదంబుతో సర్వముఖులలాపంబులఁ
గట్టి బొక్కసమునఁ గాఁగ మెత్తు
భుజగేశ్వరులశిరంబునయున్నమణు లూడ్చి
కొమరు నా వస్త్రువగుండు లెత్తుఁ
తెలఁగి గంధర్వులచేతివీణెలు పిశా
చుల కిచ్చి పాడించి చూచి నవ్వు
గీ. ఖడ్గములుఁ బాదుకలు ఘుటికములు నపహ
రించి సిద్ధపుంగవుల గారించుచుండు
భువనబాధలు దన కిట్లు ప్రాప్తమోక
లుగ సురారి పేర్చె నుల్లాసుఁ డగుచు. 127
క. సదభిమతము లగు[1]మఖముల
విదితముగ 'హిరణ్యకశిపవే స్వాహా' య
న్నదిదక్క మంత్ర మొండె
య్యది పోకుండఁగ సురారి యాజ్ఞాపించెన్. 128
చ. సరసిజసంభవుండు హరి శర్వుఁ డనంగఁ గలారె వేఱె యొ
క్కరుఁడు జగత్త్రయంబునకుఁ గర్తయు భర్తయు సంహ
ర్తయుఁ, 'దిరముగ నేన కాక యని' దేవకులద్విషుఁ
డాగమక్రియా, కవులకు దన్నుఁ గొల్వఁ డని గర్వమున
న్నియమించె నెల్లచోన్. 129
సీ. భానుఁ బిల్పించి నాపంపునఁ బాయని
తెరువరి వై మీఁదఁ దిరుగు మనియెఁ

1. దుఃఖము.

శ్రీరస్తు

తృతీయాశ్వాసము

[1]శ్రీమద్గరుడాచల
ధామ సుధాధామతీవ్రధామసహస్రో
ద్దామయశస్తేజోనిధి
శ్రీమచ్ఛ్రీమహిళేదేవా శ్రీనరసింహా. 1

వ. దేవా రోమహర్షణుండు మహర్షులకిట్లనియె నంత బృహ
స్పతిమతంబు తమకు సమ్మతంబుగా నేకమతంబున నమృతా
శనులు నముచిశాసను మున్నిడుకొని యప్పొద్దు కదలి
యుత్తరాభిముఖులై చని. 2

మహాస్రగ్ధర.—
కనిరుగ్రగ్రాహనక్ర[2]క్రమణఘుమఘుమాకారకల్లోలడోలా
ప్లావన[3]ప్రద్యోతకేళీసుభసఫణాభ్రాచ్చారుజూటాగ్రజాగ్ర
ద్ఘనరత్నోదంచితోద్య[4]త్కటు కుటిలమయూఖచ్ఛటాటోప
మిథ్యాత్వ, జనితారంభశుంభత్సలిలనివహాని స్తంద్రరత్నా
కరేంద్రున్. 3

---

1. శ్రీశ్రీమద్గరుడాచల. 2. గ్రహ. 3. 'ప్రత్యూష' ఐయుండును.
4. త్కటు.

వ. కని తదీయమహామహిమకు నంతరంగంబులఁ గుతూహ
లాద్భుతానందంబులు సందడింప నంతఱుఁ దమలో నిట్లనిరి. 4

సీ. కల్పాంతవేళ భీకరసూకరాకృతిఁ
దనరి విచ్చలవిడిఁ దఱిసియాడె
నఖిలంబు మ్రింగి మాయాశిశుమూర్తి యై
లీలమైఁ దనయిచ్చఁ దేలియాడె
శ్రుతిచోరుపైఁ గిన్కఁ జూపి మీనాకార
మింపారఁ దనివోవ నీఁదులాడె
నమృతంబు నెపమున నచలంబు లోఁబైచి
తన యొప్పు గోలఁదులఁ ద్రచ్చియాడె

గీ. నెపుడు పాయ కున్నట్టివాఁ డిందు నిమ్ము
కుందుఁ డర్థిం ద్రుపై నెంత కూర్మి గలదో!
యఖిలజగదీశ్వరున కింత యనుగలముగ
నేమితప మొనరించెనో యిప్పయోధి. 5

చ. ఇది యొకఁ డేల యీజగము లిన్నియుఁ జెన్నునఁ గన్నతల్లిబ
ల్లిదుఁ డగుశౌరిపేరురము లీలమెయిం దనయాటయిల్లుగా
ముదము దలిర్ప నొప్పెసఁగుముద్దియ యీతనికూఁతు రట్టియీ
యుదధివరేణ్యపుణ్యమున కొండొకఁ డెంచను నీడుగల్గునే.

వ. అని యనేకవిధంబులం గొనియాడుచుం జని యనువీక్ష [1]నం
బుధియవలిదరిఁ జొచ్చి దవ్వుదవ్వులయందు శ్వేతద్వీపంబును
దన్మధ్యగోచరంబును నగువైకుంఠపురంబునుం గని మ్రొక్కి
యొండొరులకుం జూపుచు. 7

1. నంబుధినమందఱు.

శా. ఈవారాశికిఁ దానభూషణముగా [1]నీకీవి శుభ్రాంబుజ
శ్రీవిభ్రాజితమయ్యెఁ దీనినమరన్ జెన్నొంది హేమోజ్జ్వలం
బై వైకుంఠపురంబు కర్ణికతెఱం గారంగ నిందూర్జిత
శ్రీవత్సాంకునిఁ జూతమింకఁ బ్రమదస్థేమున్ మహోపేంద్రుఁగాన్.

కం. అని పలుకుచుఁ జిత్తంబులు
ఘనతరభక్తిరసభరితకలితములై పే
ర్చిన నమరవరులు నిజకర
వనరుహపుటఘటితనిటలవన్యస్తకులై. 9

శ్లోకము. శ్వేతద్వీపాయ సంసారతిమిరశ్వేతభానవే,
నమః కైవల్యకంఠాయ వైకుంఠనగరాయ చ. 10

వ. ఇట్లు తొడంగి బహువిధస్తోత్రనాదంబులు రోదోంతరంబున
మేదురంబులుగాఁ బురంబు సొత్తెంచి రాజమార్గంబున రాజ
మందిరాభిముఖులై వచ్చువిబుధులకలకలం బాకర్ణించుచు
వైకుంఠనాథుండును ననాథనాథుండును నగు శ్రీనాథుండు
నాకౌకసులం దడయక తోడ్కొని తేర వైనతేయు నాన
తిచ్చి పుచ్చిన. 11

సీ. భాసురసౌవర్ణపక్షయుగ్మముకంటెఁ
బ్రకటితం బగుబంధుపక్ష మమర
నంచితహరిచందనాంగరాగముకంటె
రాజితం బగుముఖరాగ మెసఁగ
లాలితహారాద్యలంకారములకంటెఁ
బూరుషాకారంబు భూషణముగ

1. నీకేవి.

నష్టిగమమ్మృదుపదన్యాసంబుకంటెః [1]ప్రి
యోక్తిపదన్యాస ముల్లసిల్ల

గీ. విబుధకోటి నెఱర్కాని వినతపట్టి
యాదిదేవునియాదరం బపుడు చెప్పి
యంపఁ జను సంతసిల్లంగ నంతిపురము
కొల్వుకూటంబునకు వారిఁ గొనుచుఁ జనిరి. 12

చ. అనుపమలీల నొప్పుపరమాత్మునిదివ్యసభానివాసముల్
గనుఁగొని యద్భుతప్రమదకౌతుకపూరములన్ మునింగి య
య్యనిమిషకోటిచిత్తము నిరంతరదైత్యనికాయఘోరవే
దనఘనభార మెల్ల దిగఁద్రావి భజించె నవీనభావమున్. 13

అంగవర్ణనవచనము

వ. ఇట్లు సభామంటపప్రవేశం బొనరించి యనంతరంబ వారగ్ర
భాగంబున నుదగ్రభోగిభోగమహాశ్వేతశయనీయంబునఁ
గమనీయమహిమశైలశృంగసంగతం బగు పత్రోయతోయదంబు
చాయకు నుపమేయం బగుచుం బొలుపారుసోయగంబును,
నవపారిజాతపల్లవంబుల యుల్లాసంబు నుల్లసం బాడుచు
శ్రుతిసీమంతసిందూరరంజనరంజితంబు లైనవి యివి యని
కొనియాడఁబడుం [2]జాలిచాలఁ జెన్నొందుచరణతలంబులును,
వరణాం[3]గుష్ఠనిష్ఠ్యూతిసూత్యతం బగుమిన్నేటి[4]తెలినీటికిఁ
బ్రోదిగావించు నుజ్జ్వలనఖచంద్రికానిష్యందంబును, సువృ
త్తంబులు సుస్నిగ్ధంబులు నై నెఱసంగడీలకై వడి నెల్లనడ
వడికి మైవడియై మెఱయు నిరుదొడలును, దొల్లియు మధు

---

1. ప్రియోక్త. 2. జాలరాలఁ. 3. గుష్టనిష్ట్యూత. 4. తెలిపినీటికి.

కైటభాసురశిరోవిదళనంబునకుం దగినవెల వయ్యె నింకను హిరణ్యకశిపువక్షోవిదారణంబునకుం గారణప్రదేశం బయ్యె డునని జతనంబునం బొదివి పాటించినయనువునఁ గనకాంబర సంవృతం బగుచు నొప్పారుసూరుయుగళంబును, నాభికమల కందళితంబులగుచు[1] నెలదూడు మొలకలపోలువునం గటితట ఘటితరత్నశృంఖలోపలంబుల ముందటిచెసఁ దోఁచు[2] తఱుల మెఱుంగులును, గల్పారంభకాలంబున *నభ్యంతరస్థితభువన ప్రపంచంబు వెలువరించుటవలనం గృశతనొంది స్రుక్కెంగాక యనంగఁ గృత్తసుందరం బై లలితవళికలితంబు నగుమధ్యం బును, నేప్రొద్దునుం జేరువ యగుకౌస్తుభరత్నంబునం బెలయు తననీడఁ జూచి యొక్కొకమాటు మఱపున నితరసుందరి యనుసందేహంబు నొంది యాందోళించుడెందంబున నొక్కింత వడి యసూయాసౌందర్యంబునం దిలకించునిందిరకుం బ్రియ మందిరం బై యనవరత సురభిసురుచిరతరుణతులసీదళదా మంబునఁ బొదలురుచిసముదయంబుల సమధికశ్యామా యమానంబు లగుభుజాంతరంబులును, సిరినెఱికౌఁగిటఁ గఱుకుచనుముక్కునొత్తునం గములినచోటి కందుచందంబున లలితాలంకారం బై కనుపట్టు శ్రీవత్సలాంఛనంబును, దేవాది చతుర్విధభూతనిర్మాణంబునకుఁ జతురాగమధర్మప్రతిష్ఠాపనం బునకు లోకపాలచతుష్టైశ్వర్యప్రదానంబునకుఁ జతుర్ముఖము ఖకపోలస్పర్శనోపలాలనంబునకు నొక్కొక వరుసనచాలి చరి తార్థతం బొంది మణివలయమండితంబు లై యాఖండలీయం బగుమత్తవేదండంబు నఖండదంత[3]దండంబులుంబోలెఁ ద్రిరే

1. నెలంతడు. * అభ్యంతరిత. 2. తఱుచు. 3. దంతంబులుం.

ఖాలక్షితం బై తనకు నిఖిలవ్యాపారంబులయందును ధురీణంబు లగుచుఁ బెనుపొందు చతుర్భుజంబులును, భావికాలంబున నసురేంద్రు వేదురంబు చీరి నెడం దొరఁగు రుధిరధారల చెలువంబు సూచించుచాడ్పునఁ గెందామరరేకులం దెగడు కరశాఖలం గాంతితరంగితంబు లగునంగుళీయక మాణిక్యమయూఖ రేఖానివహంబులును, జతురాననజనకం బగుజలరుహంబునకు నిమీలనోన్మీలనంబు లుత్పాదించుచు వినోదించుటకు సవరించినచంద్రసూర్యబింబంబులపగిదిఁ గమనీయ కాంతి తేజోవిలసితంబులఁ బచరించుచుఁ గరద్వితయంబున నమరు పాంచజన్యసుదర్శనంబులును, నపరహస్తయుగళంబున బరిగృహీతంబులై మూర్తంబులై నసంపద్విజయంబులకరణిఁ బ్రకాశితంబులగు కౌమోదకీనందకంబులును, గరకలితకంబురత్నంబు నిర్మించిన యచ్చునుంబోలెఁ ద్రిరేఖాలక్షితంబై లక్ష్మీభుజలతావేష్టనంబునఁ బునరుక్తసన్నివేశం బగురత్నగ్రైవేయకంబువలన విలసనైకధురంధర యగుకంధరయును, శ్రవణప్రవేశసమయంబునకు నవసరంబు వేచి కదిసిపొదిఁగియున్న మహామునీంద్రస్తుతి సూక్తంబులో యనుతలంపు లుత్పాదించు నవతంసమౌక్తికంబులుం, దమయందుఁ బ్రతిబింబితంబు లగుటవలన మధురస్మితలతాబీజగర్భంబుల యోజ రాజిల్లు కమ్రకపోలతలంబులును, సుప్రసాదాలాపసమయంబుల నధరబింబప్రభాపటలపాటలం బగుటవలన లోకరంజితంబుల నర్థంబుల నతిసమర్థంబు లగువిమలవాక్య స్వరూపంబులరూపున దీపించు[1]సితదంతకిరణకలాపంబులును, గొలందివడనినిడుద

1. సితదంతకరకలాపంబును.

తనంబున నిగుడు వెడఁదకన్నుఁగవకు నిరుదెసలకర్ణోపాంతం-
బులు విశ్రాంతిసీమ లగుటకుం దగి నడుమం దాన నిలిచి యనా-
యతంబై సుగంధఘ్రాణపవనపరిమిళితపురోభాగం బగుచుం
దనరారుఘనతరఘ్రాణంబును, దెలిమోముచందురుం గొలువఁ
జేరినకుముదవదనవికాసంబుల మాసరంబుల మాడ్కి నలు
దిక్కులం బిక్కటిల్లు నుత్ఫుల్లలోచనరుచినిచయంబులును
సకలసురాసురస్థితివిలయంబులు నిజకటాక్షవిక్షేపవిభవంబు
లకు నధీనంబులుగాఁ జెంపారుతొంగలి ఱెప్పలయొప్పిదంబు
మీఁదఁ బ్రతిబింబించె నన [1]నపూర్వవిలసితంబు గలిగించు
భ్రూయుగంబును, శిరోభూషణపద్మరాగరత్నంబునఁ బరఁగు
రాగంబు గలయఁ బర్వి కెంబట్టు తలసుట్టినయట్టియుట్టిలంపుఁ
బొలుపు పుట్టింపఁ జెంపారువిశాలమౌళి సన్నాహంబును
నగుచు నఖిలమునిజనధ్యేయప్రకారం బైనయాకారంబు
నిర్వికారసంస్కారంబుల నుదారం[2]బు లగుచునుండ, నిబిడాం-
జనశ్యామం బగునిజదేహధామంబు బహులస్తోమంబునఁ
దత్ప్రదేశంబంతయుఁ గోమలతమాలపల్లవోపహారంబులు
విస్ఫారంబు లైనమాడ్కిం జూడ్కులకు వేడ్కలు నిండింపఁ,
ప్రౌఢపర్యంకభుజంగఫణామణిమరీచులు మేనం గలయ బెరసి
జలనిధివీచికాస్ఫాలనలగ్నంబు లగుప్రవాళాంకురంబు లను
శంక నంకురింపఁ జేయ మహారత్నరచితంబు లైనసభాస్తంభ
తోరణకవాటకుట్టిమకుడ్యవేదివితానాదులను దేజోమహనీ-
యంబు [3]లగునభ్యంతరశరీరంబులను బ్రతిఫలితమైననిజ
మూర్తి దా నఖిలచరాచరాంతర్గతుం డగుట ప్రత్యక్షంబుగా

1. అపూర్వవిలసితంబు. 2. బగుచునుండ. 3. లగు నభ్యంజన శరీరంబులను.

దెలుపం బూనినతెఱంగునc దేజరిల్ల సాగరకన్యకాకరసరో రుహసౌరభసంభావితంబు లై మొరయు మధుకరంబులు సాకారంబులై కొలుచుసకలశబ్దమంత్రాక్షర జాలంబులకు ననుగలంబులై కలసి మెలcగ, మూర్తంబులై సర్వాగమం బులు నేమేమి యని యుత్తమాంగంబులు మంగళచారణపీఠం బులు గా నమర్చి యొగ్గి డగ్గఱికొలువ, సుచిరప్రశస్తాలా పంబులు గోరి యశేషధర్మ విశేషంబులు నంగీకృతాకృతులై చేరి కృపాకటాక్షంబు లపేక్షింప, సర్వలోకశరణ్యుండును, సర్వదేవతావరేణ్యుండును, సర్వయోగార్థగణ్యుండును నగుచు శ్రీదేవీవిలోచనచకోరంబులు నిజవదనేందుచంద్రికా ప్రవాహంబుల నోలాడుచుండ, నాత్మీయమనోరథమధుపం బులు తదీయలావణ్యమధురసంబులం దనివి లేనియనువునం గ్రోలి క్రాలుచుండ, నమ్మహాదేవి నెమ్మేనుదీcగ దనబాహా శాఖలం దగిలి ధన్యవిలాసంబుల భాసిల్లుచుండc, బుండరీ కాక్షుం డయ్యును ననురక్తావలోకనుండును, నీలవర్ణుం డయ్యును దరహాసధవళితకపోలుండును, గమలాకళత్రుం డయ్యును వివాహకౌతూహలియును, నిరంతరవనవాసియు యయ్యును ననంతభోగేశ్వరుండును, గుణరహితుం డయ్యును సాధుజనపూజనీయుండును, జన్మవిముఖుం డయ్యును, భక్త ప్రియుండును, గోత్రోద్ధరణసమర్థుం డయ్యును సమస్తలోక బాహ్యుండును, విగతబంధుండయ్యును సతతసన్నిహిత పితామహుండును నగుచు పుణ్యంబులకు నాధారంబును, నాపదలకుc బ్రతికారంబును, నధర్మంబునకు నవమానంబును, మంగళంబులకు నాస్థానంబును, సత్యంబునకుc బరమమిత్రం

బును, యాగమార్గంబులకు నాదిసూత్రంబును, రక్షకు
మూలంబును, మోక్షంబునకు నాలవాలంబును, విజ్ఞానం
బునకు నిర్దేశంబును, బూజాస్తోత్రంబులకు నధిగమ్యప్రదే
శంబును నగుచు నొప్పుచున్న దేవాదిదేవుఁ, బురాణ
పురుషుఁ, బురుషోత్తముఁ, బ్రకృతిపురుషుఁ, బురుషా
ధీశ్వరుఁ, బరమేశ్వరు నంత నాలోకించి. 14

క. అందంద చాఁగి మ్రొక్కుచు
బృందారకు లధికభక్తి [1]భీతివికాసా
నందంబుల డెందంబుల
సందడి గొన మస్తకప్రశస్తాంజలు లై. 15

క. ఆవిశ్వరూపరూపము
భావించుచుఁ దత్ప్రభావభంగుల మది సం
భావించుచుఁ దత్పరమతు
లై వినుతింపంగఁ దొడఁగి రప్పరమాత్మున్. 16

ఉ. శ్రీవసుధాకళత్ర యతసీసుమనోతిమనోజ్ఞగాత్ర మా
యావిహితత్రిలోక నిగమార్థవివేక [2]విపాపభవ్యసం
సేవక సౌమ్యమానసవశీకృతరూప భవాంధకారని
ర్ధావనదీప దీప్తనవతామరసేక్షణ విశ్వరక్షణా. 17

చ. భవదురునాభిరంధ్రభవపద్మరజః[3]పరమాణుపాకసం
భవుఁడు విధాత, తద్విమలభావకళాకణమాత్రవైభవో
ద్భవము జగంబు, తద్వివిధభంగికసర్గములోన నొక్కరుం
డివి యని నిశ్చయింపఁగలఁడే భవదీయగుణంబు లచ్యుతా.

1. భీతవికాసా. 2. విపాకభవ్య. 3. పరిమాణ.

ఉ. ఎందును నిన్నుఁ గన్నజను లెందునుగల్గరు వెండి యుద్దెసం
జెందవు నిన్ను నెద్దెసలఁ జెందని క్రించులభక్తి, నొక్కటిన్
బొందు గొనంగఁ జాలు కృతపుణ్యులు గల్గినఁ జాలువారికిన్
బొందగునీ, లసత్కరుణ పుణ్యయశోమహనీయ మాధవా.

శా. విన్నంజాలు భవన్మహత్త్వము భవద్విజ్ఞానసద్గోష్ఠియం
దున్నంజాలు భవత్పదాంబురుహసేవోత్సాహసంపన్నులం
గన్నంజాలు భవత్సమంచితజగత్కల్యాణనామంబుఁ జే
ర్కొన్నంజాలు నమందశాశ్వతశుభారూఢుండు లక్ష్మీశ్వరా.

ఉ. అక్షరయోగయుక్తులు సమంచితతత్త్వదయానురక్తులా
లక్షితసత్యధర్ములు విలంఘితకర్ములు బుద్ధికల్పితా
పాక్షరవాక్యరూపులు నిరాకృతకోపులు సంయమక్షమా
శిక్షితు లక్షయుల్ నినుభజించుమహాత్ములు నీరజోదరా. 21

చ. తమతమపూర్వవాసనలఁ దత్పరులై వివిధాగమోక్తకృ
త్యములు [1]వహించి భవ్యపరతత్త్వమునయ్యయిసంజ్ఞలం బ్రయ
త్నమునఁ దలంచుసంయతమనస్కుల కెల్లను జేరుచోటు శ్రీ
రమణ భవత్పదంబు సుచిరస్థితి నేఱుల కబ్ధిచాడ్పునన్. 22

ఉ. విద్యల కెల్ల నాద్యుఁడును వేద్యుఁడు నై తనరారునిన్ను న
భ్యుదయతకర్మరూపముగ నుల్లమునం దలపోసి యెంతయుం
జోద్యపుభక్తి యజ్ఞపురుషుం డని పూనిభజింతు రెందుఁ[2] త్రై
విద్యులు [3]నాకలోకపదవీప్రదవీప్ర త్రిలోకనాయకా. 23

శా. దృష్టాదృష్టఫలస్పృహావిముఖులై దివ్యావ్యక్తతత్త్వక్రియా
సృష్టిం బ్రస్ఫుటతీవ్రబోధమున నుత్సేకించి యవ్యక్తసం

1. వహించె. 2. త్రైవిద్యులు. 3. నాకలోకపదవీపదవిప్ర.

సృష్టిఁ బాసి నిరస్త¹వైకృతునుదాసీనాత్ము షడ్వింశు వి
స్పష్టైశ్వర్యుని నిన్ను సాంఖ్యులెలమిన్ భావింతురాత్మేశ్వరా.

చ. యమనియమాభివర్ధితము లై మఱుఁగుడంగ మనశ్శరీరముల్
శమితములుగా మహచ్ఛ్రమము సంతతజీవపరాత్మతత్త్వరూ
పములు విభేదమై మఱవు పాటిలి కాలము మ్రింగి యోగిస
న్నమము గనుచిత్సుఖానుభవగర్వము సర్వము నీవ కేశవా. 25

చ. పరఁగుపదార్థపంచకము పాశము లై తనుఁజుట్టిఁదూలుచున్
²దిరిగెడుజీవుఁడన్ బశువు దేశికపుణ్యకటాక్షవీక్షఁ ద
త్పరమతిఁ జేరఁగా నపరబాధవిముక్తి శుభంబు నిచ్చునీ
శ్వరుఁడుగ నిన్నెఱుంగుదురు శైవులు శాశ్వతచిన్మయాత్మకా.

ఉ. దాస్య మొకండునుం బరమధర్మముగాఁ గొనియన్యధర్మ మా
శాస్యముగా గణింపక యసంశయనిశ్చలభక్తిసంతతో
పాస్య నశేషభవ్యపురుషార్థభవైకవిధాయి నిన్ను నా
లస్యతఁ³బాంచరాత్రులు దలంచి భజింతురు భక్తవత్సలా.

శా. ద్వైతభ్రాంతివికల్పితం బఖిలమున్ స్వప్నేంద్రజాలోపమం
బై తూలన్ పృథురజ్జుసర్పసదృశవ్యామోహవిచ్ఛేదనం
బై తత్త్వజ్ఞత యావహిల్లి యపరోక్షాభేద⁴చిత్సౌఖ్య వి
ఖ్యాతుంగాంతురునిన్ను నౌపనిషదుల్ కళ్యాణనారాయణా.

శా. ధ్వస్తాశేషమతాఖిలాత్మతను చేతశ్శుద్ధు లుక్తాంగవి
న్యస్తప్రస్తుతమంత్రవర్ణులు నిరస్తాలస్యు లంతశ్శమా

---

1. వైకృతనిదాసీనాత్ము. 2. దిరిగెడుజీవుడున్. 3. పంచరాత్రులు.
4. బత్సౌఖ్య.

భక్త్యస్తోదగ్రదక్షాదీయమూర్తివిభవుల్ ప్రాజ్ఞుల్ మహామాంత్రి
కుల్, [1]హస్తోచ్చాప్రియసురాంఘ్రిప్రపం బయిన నిన్ స్తుతించు
దాసుల్ హరీ. 29

క. వేదము లాదిగఁ గలయ
ష్టాదశవిద్యలకు నీవ ప్రవ్రట్టవు దత్త
ద్బోధకులును భవదాజ్ఞా
పాదకులు సమస్తధర్మపాలనచతురా. 30

సీ. జలములు సృజియించి జలములయందు నీ
యంచితబీజంబు నావహించి
యది యప్రమేయమహాద్భుతాండస్వరూ
పంబునఁ బెంపారఁ బద్మభవుఁడు
జనియించె నందుఁ దజ్జాతులు భృగుమరీ
చ్యాదులచేత సురాసురాది
వివిధభూతోద్భవవిస్తార మేపారి
త్రిభువనవ్యాప్తి నుద్ధృత మయ్యె
గీ. నింతయును జూప[2] నడఁపంగ నెంతయును బ్ర
వీణవై దేవ నీమాయ వినుతి కెక్కె
విమలకమలాక్ష సదవనదక్షకటాక్ష
విగతపరితాపహృద్దీప విశ్వరూప. 31

క. కేవలకరుణామూర్తివి
గావున భక్తాభయత్వకారణము పని నీ

1. హస్తోత్త్రేయ, హస్తోచ్చేయ. 2. నడుగ.

కీనశక్వము గాచుటకై
శ్రీవల్లభ [1]యెప్పుడు నవతరింతు నిజేచ్ఛన్. 32

ఉ. కడఁక బలిష్ఠు నిన్ను మధుకైటభులై తుల్యలఁ జక్రధారచే
మెడలు తెగంగ త్రెంపునెడ మిక్కుటమైన తదీయరక్తముల్
పడిసినయోడికల్ నెరయ ప్రాసినలత్తుకభంగిఁ జోద్యపుం
బొడవుగ నొప్పె నీ తొడవు తోర్పుటొప్పు దలంతు మాధవా.

ఉ. పసువులు గోలుపోయి యొకజాడయుఁ గానక బమ్మరించున
మ్ముదుసలివేల్పు వేఁడ్కొ నెస ముమ్మొనబడిం బ్రళయాబ్ధినీట గ్ర
క్కదలఁగ దాడివెట్టిన [2]యుఖర్వభవత్తిమిరూప మిప్పుడున్
మదమది గొలుచుండు మునిమానసపూరములం జగన్నిధీ.

ఉ. కమఠతనూవిలాసమున [3]గర్వపుఁగొండ ధరించి తేవ న
య్యమృతముఁ దెచ్చి యాశ్రితజనావళి కిచ్చితి నేఁడు నమ్మహా
కమఠతనూవిలాసము దగన్ దలఁపన్ గొని యాడఁగన్న వా
రమృతముఁ గాంచి నిర్మలసుఖాంబుధిఁ దేలుదు రార్తరక్షకా.

చ. గొరిజల త్రొక్కునం బ్రిదిలికుండలిభర్తయు దుంగ నూర్పులం
దెరలి మహార్ణవోదకము త్రిప్పకొనం బటురోషతాడనన్
జిరిఁగి యజాండకర్పరము చిల్లులువోవఁగ యజ్ఞపోత్రివై
ధర పదిలంబుగా నిడిన తావకలీలఁ దలంతు నవ్యయా. ౩౬

ఉ. ఖేదములేక యజ్ఞమయకేసరముల్ గదలంగ విస్ఫుర
న్మేదురహేషితధ్వను లమేయములై ప్రణవస్వరూపతన్
రోదసి నిండఁగా హయశిరోవపువొప్పయుగాంతసంహృతిన్
వేదము లుద్ధరించినపవిత్రయశుండవు నీవు శ్రీనిధీ. 37

1. యపుడునవసరింతు. 2. నఖర్వ. 3 గర్వపుఁగొండధరించుతేవసీ.

మ. స్ఫురదాతామ్రజటాకలాపములతోఁ బూర్ణేందు[1]సౌందర్యసుం
దరవక్త్రంబులతో మహోగ్రఘనకోదండేషువిస్ఫారభా
సురపూర్వాపరభాగవైభవముతో సొంపారునీరూపముల్
నరనారాయణనామధేయములు[2]వర్ణింబుల్ జగన్మంగళా.

ఉ. భూతభవద్భవిష్యదురుభూతసమృద్ధుల నొప్పునీసము
ద్గాతతనిత్యరూపముల నన్నిఁటి నెట్టిది నా నెఱుంగ సం
ప్రీతి నుతింప శక్తుఁడె విరించియుఁ, గేవలభక్తియుక్తులన్
గాతరులన్ గృపాగరిమఁ గావుము మమ్మఖిలాండనాయకా.

క. గోవింద కృష్ణ కేశవ
శ్రీవల్లభ పద్మనాభ శ్రీకర సితరా
జీవాక్ష చక్రధర నీ
సేవకుల ననుగ్రహింపు శీతలదృష్టిన్. 40

క. పరమవనమాలికాధర
గరుడధ్వజ శార్ఙ్గధన్వ కాంచనవర్ణాం
బరధర కౌస్తుభరత్నా
భరణ ప్రసన్నుఁడవు గమ్ము పాలింపు దయన్. 41

క. వైకుంఠనాథదయితక
ళాకుంఠితకరణచతురధర్మావన దీ
నాకల్పభవచ్ఛరణా
వైకాయనతత్వ మాకు నభయ మొసఁగవే. 42

ఆ. అమృత యభవ యలయ యక్షయ యవికార
యప్రతర్క్య యనఘ యజిత యచల

1. సోదర్య అని యుండును. 2. వర్ణింబుల్.

యప్రమేయు యపుల యహ్యా యనాద్యంత
యూ_ర్తమతుల మమ్ము నవధరింపు. 43

వ. అని యనేకప్రకారంబులఁ బ్రస్తుతించుచు సభ_క్తికచిత్తు లై యున్న యన్నాకౌకసులఁ గరుణావలోకనంబునం గై కొని యాలోకేశ్వరుండు మీఁదెసఁ బ్రసన్నుండ నైతి నెయ్యది యిష్టం బేమికారణంబునం జనుదెంచితి రింతదైన్యం బేల వచ్చె మీయాపద యపనయించెద నెఱింగించునది యనిన డెందంబులఁ గొందలంబులు డిందుపడ బృందారకు లందఱు నందంద సాష్టాంగదండప్రణామంబు చేసి యిట్లని విన్న వించిరి. 44

తే. దేవ దేవేశ దేవ దివ్యచి_త్త
మునకు గమ్యంబు గానిది భువనకోటి
నెందునుం గల్గునే నైన యేము విన్న
పంబు చేయఁగ [1]విను డభిప్రాయము మెయి. 45

వ. చి_త్తగింపుము దితిసూనుం డైనహిరణ్యకశిపునకు హిరణ్యగర్భుండు వరం బిచ్చి యధికుం జేసిన నయ్యసురాధముండు క్రోధమాత్సర్యంబులు దన్నుం జుట్టుకొనఁ బెరిఁగి యదితిసంతతిం బరిభవించి త్రైలోక్యదుర్జయుం డై యున్న వాఁడు.

తే. [2]బలియూనింట బొనిస నై నఁ బఱప [3]వెఱచు
నొరులు సిరియింటిదాసుల నోటలేక
మమ్ము నసుర భంజించుట మాకుఁ జెప్ప
సిగ్గు లయ్యెడు నిందు వచ్చియును దేవ. 47

1. వినుఁడభిప్రాయము. 2. 'బలియము నింటి' 3. 'వెఱతునొరులం'.

చ. అలఘుశరోషదృప్త్యసురాధిపతి ప్రగదాహతిఁ గడుఁ
గలఁగినమ స్తకంబు లివె కల్పితదానవతర్జనంబుల
న్వెలవెలఁ బాఱుమోము లివె నిష్ఠురదైత్యనితాంతసేవమై
నలజడిఁబడ్డమోము లివె యయ్య కృపం బరికించి కావవే.

తే. ఆహిరణ్యకశిపుఁ డడరి సమస్తసం,
పదలు గొనిన దివ్యపదముఁ బాసి
యిప్పు డున్నవార మిల హిరణ్యకశిపు
హీను లైననరులలోన గలసి. 49

ఉ. దానవుచేతఁ గప్పుబడి దైన్యము నొందుట కోర్వలేక నీ
దైనపదాంబుజంబు లభయం బని చేరితి మెవ్విధంబునం
దైనఁ బ్రసన్నమానసుఁడ వై మముఁ జేకొనవయ్య మాకుది
క్కైనను గాక యున్ననసురాంతక!నీపదయవ్యయొయ్యెడన్.

వ. అని కృప వుట్టం బలుకు దివిజులపలుకులు మనస్కరించి మధు
మథనుండు కొండొక యూహించి యనంతరంబు వారల
కి ట్లనియె. 51

చ. ఎఱుఁగుదు నేను దైత్యునియుదీర్ణమదోద్ధతచేష్టితంబు మి
మ్ముఱక పరాభవించుటయు నుల్లమున న్దలపోసి వానికిఁ
గొఱఁతలు నిండునంతకును గ్రక్కరతఁ గైకొనకున్నవాఁడ,ను
క్కఱఁ దిమిరం బడంపఁదిమిరారియుఁబూనునెవేగకుండినన్.

వ. అమ్మహాసురుండు సరసీరుహసంభవుం బ్రసన్నుఁ గావించిన
యప్పుడుం దనకుం జావులేకుండ ననేకప్రకారంబులు
యోజించుకొని వేఁడినవాఁడు గావున వాఁ డడిగినచం
దంబు లెయ్యవియుం గాకుండ నొక్కటి తప్పిశమనో

హాయంబు నిరపాయంబుగాఁ బ్రయోగించుటకు నూహిం
చినవాఁడ నని యెట్లనిన. 53

సీ. ఆననభంగి పంచాననపదురేఖ
        [1]యఖిలాంగమును బురుషానుకారి
తీవ్రనఖంబులు తీవ్రశస్త్రంబులు
        సంధ్యాముఖము ఘనశౌర్యవేళ
విపులాంకపీఠంబు రిపునాశపథశిల
        తద్భుజామధ్యభేదనము గదన
మమరభుజంగమస్త్రాభ్యాసనిగ్రహా
        నోదన విజయప్రమోదలీల
గీ. యిట్లుఘోరాద్భుతస్ఫూర్తి నెసక మెసఁగ
నతులనరసింహదివ్యావతార
మేను ధరియింతుఁ దడవులే దింక నాత్మఁ
గలఁక విడువుఁడు దేవతాగణములార! 54

క. వినుఁ డాశ్రితరక్షణమే
యనువునఁ గావింతునొక్కొ యని యనిశము నే
మనమునఁ దలపోయుదు మఱి
తునె శరణాగతులమిమ్ము దురితరహితులన్. 55

చ. ఒకమఱి నన్నుఁ జేర్కొనిన నుల్లమునం దొకమాఱు నక్తసభ
క్తికమతియై తలంచినను దెల్లము భక్తుఁడు వాఁడు నాకు,వా
నికిఁ గలనేను, వేఱొకటి నేరక నన్నుఁ దలంచుపుణ్యులఁ
బ్రకటదయానురక్తిఁ బరిపాలనసేయుట చెప్ప నేటికిన్. 56

1. యఖిలాంగములు పురుషానుకారి.

ఉ. చెప్పితి సర్వవేదములఁ జెప్పితి శాస్త్రవిచారపద్ధతుల్
జెప్పితి సత్పురాణములఁ జింతితకల్పకుహీఁటహాం బనా
నొప్పుమదీయకీర్తనపు, యుగ్రతపంబులఁ జెందు పుణ్యముల్
జొప్పడు నస్మదీయగుణశోభనముం గొనియాడ నేర్చినన్.

క. ఏవాఁడు నన్ను నెఱుఁగడు
గావునఁ ద్రైలోక్యహితముఁ గావింపంగన్
భావము దెలుపుచు నుండుడు
నీవిశ్వంబునకు నేన యెప్పుడు కరుణన్. 58

తే. సకలభూతజాతములకు సముఁడ నేను
వినరె యట్లయ్యు ధర్మవిద్వేషు లైన
తామసాత్ముల సైరింప ధర్మబుద్ధిఁ
బోగడఁ గనిపసాత్త్వికతతిఁ బ్రోతుఁ గరుణ. 59

వ. మీరు సాత్త్వికచిత్తులకు గావున నాకు సంరక్షణీయులు. తామసమర్దనంబు గార్యంబుగా నాకుమీరెవ్వరుం జెప్ప వలదు. మీపదంబులు మీకును స్థిరంబులై సరిగాఁ దలంచి నిరాతంకహృదయులరై యుండుఁడు. పొండని యానతిచ్చిన నాజగన్నాథువచనంబులు మహాప్రసాదం బని యంజలిరచనా రమణీయంబు లగుమౌళిభాగంబులన్ బరిగ్రహించి పురందరాదిబృందారకు లానందంబున నానందకహస్తుచేత నామంత్రితులై మరలి భావితరసింహాకారాప్రకారం బూహించి యాశ్చర్యకుతూహలప్రమోదభక్తిపరవశమానసు లగుచుఁ దత్కారణోద్యోగప్రవర్తకుం డగువాచస్పతిఁ బ్రస్తుతింపుచుఁ బరమేశ్వరు వాక్యంబుల నానావిధంబులన్ భావించి సంతోషిల్లుచు నిజస్థానంబులకుఁ జని రక్కాలంబున నచ్చట. 60

చ. జగములుమూఁడు గెల్చి యొకశంకయుఁ గింకయు లేక దైత్యుఁడ
త్యగణితవైభవంబున నిరంతరభోగపరంపరారతిన్
దగిలి మనంబుగోరినవిధంబుల వేడ్కలఁ దేలుచుండు సొం
పుగఁ దనధర్మపత్ని యగుపాత్రియుఁ దాను నుదాత్తలీలలన్.
చ. ఉదధిపురోర్ధ్వ నర్థపతియొద్ద నిలింపకులేంద్రునొద్ద ను
న్మదకలలీలఁ గ్రాలు నెలనాఁగలు నాగరికంపుఁజందముల్
పొదల విలాసహాసము లపూర్వపుగర్వములం దలిర్ప న
య్యదితిసుతాహితుం గొలుతు రమ్ముదుపోయినయ ట్లజస్ర
మున్. ౮౭

క. విశ్వావసుతుంబురులును
నశ్వముఖులు నరుగుదెంచి యుండలు నాదై
త్యేశ్వరు నారాధింతురు
శశ్వత్సంగీతకప్రసంగప్రౌఢిన్. ౮౮
శా. వీణావేణుమృదంగసంగతకళావిన్యాసముల్ బంధుర
శ్రోణీరమ్యఘనస్తనీనటనచారుప్రేక్షయున్ సంతత
ఘ్రాణప్రీణనగంధబంధవిలసత్కాదంబరీకేలియున్ [న్.
[1]ప్రాణంబు ల్దనకొం డెలుంగఁ డతఁ డెబ్బంగిన్ సమస్తక్రియ
సీ. అమృతశీకరసేకహరితవనావలీ
సుందరమందిరకందరములు
రత్నపుష్పామోదరమ్యకాంచనలతా
కోమలమేరునికుంజములును
కనకాంబుజక్షోదపునరుక్తవాలుకా
లలితమందాకినీపులినములును

1. ప్రాణంబుల్ దలకొం.

హంసకుటుంబనిత్యావాసహేమాబ్జ
చారుమానససరిత్తీరములును
గీ. నాదిగాఁగల్గు దివిజవిహారభూము
లన్నియును దానరై వేడ్క లగ్గలింప
ననుదినంబును నచ్చరల్వెనుకఁ దిరుగఁ
దానుఁ బ్రియయును విహరించె దైత్యవిభుఁడు. 65

వ. ఇట్లు సంతతప్రమోదంబు లగువినోదంబులఁ గాలంబు చను
చుండ నొక్కతఱి వసంత సమయావసానం బగుటయు. 66

ఉ. ఒయ్యన మాధవీలతల నుండుట లుజ్జనఁ జేసెఁ దుమ్మెదల్
గ్రుయ్యఁగఁ బొఱి పాటలతతిప్రకరంబుల మూఁగె నుక్క
నన్,దియ్యనివింటికి న్మరుఁడు దీసిన[1]య మ్ముల గాన మెచ్చోఁదా
నెఱ్ఱ్యెడ మల్లెక్రొమ్మొగడ లేపునఁ బాంథులవేఁటలాటకున్.

చ. మలయజవారిసేకముల మాత్రికనూతనహారలీలలన్
వలిపెపుసన్నకావులను వారిరుహాక్షుల వీఁగుఁజన్నులన్
గలిగినచల్వ కిం బ్రదికెఁ గాక జనావలి యుట్టివేసవిన్
గలదె శరణ్య మన్య మనఁగాఁ గడుఁ బెర్చె నిదాఘదాహ
ముల్. 68

తే. అదరిపాటున వేసవి పొదలికొనినఁ
గలఁగి తలఁగి పోనేరక మలయపవనుఁ
డిందుఁ దలదూర్చికొనియె నా నింపొనర్చె
నమరుతాలవృంతముల మందానిలంబు. 69

1. యమ్ములు.

మ. [1]తమచుట్టుం బయలైననూత్నకళికాంతస్ఫారవేదుల్మహో
ద్యద్రుచంద్రోదయశీల రేలుగరంగం దత్ప్రోయసంసేవనల్
గమియుం బట్టిపుఁగంగనొప్పుఁగరంగత్కేళికాంతారభూ
జము లొప్పెమియుఁ గోలుపోకకడునిస్సారంపుఁబెన్వేసవిన్.

చ. ఘణిభుజానిపీడనఁ గరంగినకాంతలవిస్ఫురన్నితం
బములఁ దలిర్చు సన్నవలిపంబులు వీడియు జాఱవయ్యెఁ జె
న్నమరువినూతనక్షతనఖాంకములం బెనలారఁ గ్రమ్ము నం
జెమటలఁజాల బట్టులయి చిక్కఁగ నంటి కొనంగఁ జేసినన్.

చ. పరిమెయిమెట్టితో లుబహుభంగులఁ గ్రాలెడుమిత్రుఁజైత్రునిం
బొరిగొన [2]వచ్చు గ్రీష్మ మనుపొచ్చెపుఁ[3]బోరిపురారిఫాలభా
సురపటువహ్ని యంచు వెఱఁజొచ్చినమన్మథుఁగాచె నత్తఱిన్
సరసశిరీషకేసరలసన్మహిళామృదుకుంతలకాగ్రముల్. 72

తే. పగలు వెలతోఁటసీడలు బ్రాఁతియయ్యెఁ
బగళులును రేలు దనుగాలి బ్రాఁతయయ్యె
రేలు వెన్నెలబయళులు ప్రియములయ్యె
రేలుఁబగళులు నిద్రలు ప్రియము లయ్యె. 73

వ. ఇట్టి ఘర్మసమయంబున నసురవల్లభుండు వల్లభాజనసహితంబుగ నొక్కనాఁడు నిజమందిరాభ్యంతరకేళికాంతారంబునందు. 74

సీ. ఎండకన్నెన్నఁడునెఱుఁగని క్రొమ్మావి
నీడలఁ దనుపారునెలవులందుఁ

1. తమచుట్టం. 2. వచ్చె. 3. చేరఁ బురారి.

గలిగొట్టుఁ బువ్వులందలి తేనెసోనలవానఁ
దడిసినపాదరింప్లి గొడములందు
విరియనూఁకించు క్రొవ్విదపుమల్లియమొగ్గ
తెలదావిఁ జొక్కించు నిక్కలంపు
రాయంచరోఁజకలరాయిడి: దుష్ప
సల్లెడు కొలఁకులచలువలందుఁ

గీ. పరిగితిరిగి పెక్కుదెఱఁగులయాకుల
మెఱసిమెఱసి చెన్ను మిగిలిమిగిలి
క్రాలఁ బొద్దు మాపకడ నయ్యెఁ గలువల
మ్రొక్కు దైవమునకు నెక్కు నన:గ. 75

తే. ఇట్టివేసవితఱిఁ బగ లిట్టిదిపి
సైనసయిరించునే దివిజారి యనుచు
వెఱచి తోఁగెడు తెఱఁగున వేఁడివెలుఁగు
వరుణుఁ డేలెడు దెసనొక్కవలన నొదిఁగె. 76

చ. ఇను ననమాన తేజు దివసేంద్రుఁ గనుంగొనుమాక్కిఁ జూడఁ
గాఁ, జన దొరు నల్పతేజు ననుచాడ్పునఁ జంచలభృంగతా
రకా, ఘనవనజాతలోచనము గ్రక్కున మీలన మొందఁ
జేసెఁ బద్మిని పతిభక్తి సత్త్వమువమెలిమికిం గుఱి దాన
పో మ్మసన్. 77

చ. సురుచిరతారకాకుసుమశోభినభోంగణభూమిఁ గాలము
న్నరువపుసూత్రధారిజతనంబున దిక్పతికోటిముందటన్
సరసముగా నటింపఁగ నిశాసతి కై తినక్రొత్తతోఁపుఁబెం
దెర యన [1]నొప్పెసాంధ్యనవదీధితి పశ్చిమదిక్తటంబునన్.

---

1. నొప్పు.

క. నలుదెసలయందుఁ వొళితొలి
తలసూపు దమనిప్రరోహతతులు వియోగా
కులచక్రవాకమిథునం
బుల వగయనుచిచ్చురాజు [1]పొగలనఁ దగియెన్. 79

తే. [2]పొదలి కెందొండ దివియును భువియు దిశలుఁ
బొదివికొనియుండు చీఁకటిప్రోవు వలన
మిక్కుటంబుగఁ గాటుక గ్రుక్కినట్టి
[3]కరవటంబన జగదండఖండ మమరె. 80

ఉ. రాజితతేజుఁడై నదినరాజపురోహితుఁడై నపిష్టుటన్
రాజదయాద్రిపీఠముతిరంబుగ నెక్కుడుసంధికట్టునన్
ఘాౘిజితపద్మపుడంబునకు బాధయొనర్చుచు జారచోరసం
పూజితమైతమంబుగడుఁ బొంగె నధర్మము [4]తోడిజోటిరై.

క. పదపడి పూర్వదిశాసతి
వదనంబునఁ దెల్పు[5]మిగిలె వనజాహితుచూ
లుదరంబునధరియించినఁ
గదిరినపాండురకపోలకాంతివిధమునన్. 82

వ. అంత. 83

సీ. తిమిరభూతమునోకు [6]తెరల జగత్త్రయీ
లలనదాల్చినరక్తతిలకమనఁగ
సఖ్యంబునకునిశాసతి యొసంగినఁ బ్రాచి
ప్రాపించు గురివిందబంతియనఁగఁ

---

1. పొగలనడఁగియెన్. 2. పొదవి. 3. కరపటంబున. 4. తోడిచోటు
రై. 5. మిగిలి. 6. వెలియ.

పోషధివెడఁ గ్రుంకితోఁచుపురందర
కుంభిసిందూరితకుంభమనఁగ
కులిశాయుధుని పెద్దకొలువున నెత్తిన
దీపించుమాణిక్యదీపమనఁగ

గీ. కుముదినీరాగసంబద్ధగుళికయనఁగ
గామినీరంజనౌషధకబళమనఁగ
బోడవు పెంపున బింబంబు పొలుపుమిగులఁ
జంద్రుఁ డుదయించెఁ గాంతి నిస్తంద్రుఁ డగుచు. 84

వ. ఇట్లుదయించి. 85

చ. [1]దెసలను గ్రొమ్ములాయ్యవతిదీర్ఘములైనకరంబులన్ బ్రియం
బెసఁగఁ గనూఁదినిక్కి రజనీశ్వరుఁ డున్నతలీలఁ [2]జేర్చునా
కసమును పేరిభూరుహము కాంతనిరంతరతారకాలస
త్కుసుమచయంబుఁ గోయుట కొకో యనఁ బ్రాఁకె సముత్సుకా
కృతిన్. 86

ఉ. వెన్నెలవెల్లిపాల్కడలి వ్రేఁకదనంబునఁ జేర్చి దిక్కులన్
మిన్నును [3]ముంపనందు రజనీకరబింబము కుండలీభవ
త్పన్నగతల్పకల్పనము భంగిఁ దనర్చెఁ దదంతరంబునన్
వెన్నునిభంగిఁ జూడ్కులకు వేడ్కయొనర్చెఁ గలంకమత్తఱిన్.

చ. వడిగొనితేఁకలుప్పతిలవాలినకేసరముల్ దలిర్చఁ బు
ప్పొడిదలమెక్కి తేనియలు పొంగి తరంగలుగాఁ జెలంగి పైఁ
బడు నెలదేఁటిదాఁటులకుఁ [4]బందువులై నవసౌరభంబు లు
గ్గడువుగ నుల్లసిల్లె ఘనకైరవషండము నిండువెన్నెలన్. 88

1. దిసలను. 2. దేర్చు, చేర్చు. 3. ముంచియందు. 4. బందువలై.

ఉ. వెన్నెలవెల్లపచ్చడముపిచ్చినయంబరశయ్యమీఁదఁజే
రన్ననుండిదిగ్వనితలాదటఁ జుట్టునుగొల్వ రాత్రియన్
కన్నియఁగూర్మిచిక్కఁదనకౌగిటఁ జేర్చిసుఖించినాఁడనన్
జెన్నుపహించెఁజందురుఁడు శ్రీకమనీయకళంకరేఖతోన్. 89

సీ. కరఁగెడునవచంద్రకాంతోపలంబుల
        తఱచుసోనలఁగడు దలముకొనుచుఁ
జటులచకోరసంచయములమొఱకల
        గర్వంపుదాఁటులఁ గడలుకొనుచు
విరియుకైరవములవివృతరంధ్రములపైఁ
        దీప్రంబుగాఁ గ్రమ్మిత్రిప్పకొనుచుఁ
గామినీజనములకమనీయవిభ్రమ
        స్మితకాంతిలహరుల మెండుకొనుచుఁ
గీ. తొదలిపొదలి చదలఁ బొంగారిపొంగారి
మించిమించి దిశలుముంచిముంచి
[1]యభినుతేందుచంద్రికాంభోధియఖిలంబు
నీట నిట్టలముగ నిట్టవొడిచె. 90

వ. ఇట్లతిమనోహరగంభీరధీరంబైన సుధాకరకాంతిపూరంబు రాత్రి యనుతలంపుఁ దోపనీక తమం బనునామంబును విననీక యవ్యక్తి యనుశంక నంకురింపనీక లోచనంబులకు నమృతసేచనంబును, శరీరంబునకుఁ జందనాసారంబును నంతరంగంబునకు నానందతరంగంబును నగుచు విజృంభించిన సమయంబున. 91

1. యభినుతేంద్ర.

క. తనదేవియుఁ దానును న
ద్దనుజవిభుఁడు విమలసౌధతలమునఁ గాంతా
జనపరివృతుఁడై సుకృతసు
జనితములగు మధురమధురసంబులు వేడ్కన్. 92

క. తెప్పించి సహజసౌరభ
మొప్పారఁగ దివ్యరుచిసమున్నతములునై
యుప్పొంగు వానిఁ గనకపుఁ
జిప్పల నించెను మదము చిక్కఁబడుచుండఁగన్. 93

ఉ. అందఱుఁ దైకొనం బరిచితాసవకుంభముఁ గాంతలుఁ దానొక్కచో
టం దనుపార దివ్యమధురామృతపానకేళి యం
దందయొనర్పఁగాఁ దొడఁగెఁ బరిహాసవిభ్రమక్రియా
కందళితంబులైన సవికారవిహారములింపు బెంపఁగన్. 94

క. ఆరమణులమదిరారస
పూరిత[2]చషకములఁ దోఁచుపూర్ణేందుఁడు పొ
ల్పారెను వాసనకై క
ర్పూరంపుం[3]బల్కులిడినపోలిక యమరన్. 95

చ. నెలఁతయొకర్తు చేతిహరినీలశిలామయపాత్రిఁ బూర్ణసం
వలితతరంగమై పొదలు వారుణిఁ దోఁచుసుధాంశుమండలం
బలముకరాళరాహువదనాహతి స్రుక్కి కరంబుఁ బిమ్మిటిం
గలఁగి పొరింబొరిన్ వడఁకుకైవడిఁ గానఁగనయ్యె నయ్యెడన్. 96

చ. సురుచిరపానపాత్రమున సుందరియొక్కతె కేల నిండుచం
దురుఁడు ప్రకంపితాంగములతోఁ దిలకించెఁ దదాననాంబుజ

---

1. సమునై. 2. ఝషకము 3. బల్కులిడిన; బలుకుక్కులిడిన.

స్ఫురితవికాసవైభవము సొంపులడంకువ ముచ్చిలించి చె
చ్చెరఁ జనుదెంచి యట్టుపడి చేడ్పడి భీతివడంకుచాడ్పునన్. 97

చ. పాలఁతుక[1] యొర్తె యొప్పు మధుపూరితపాత్రికఁ గానవచ్చు ను
జ్జ్వలహిమధాముచేతఁ దనరక్తము కాంతికిఁ గాంతిపూరముల్
[2]గలయఁగఁ ద్రచ్చి చేర్చి యొకటికంబుగఁ బుచ్చిన వెన్నెలల్లుతోఁ
గలపికొంచి క్రోలుటకుఁ గా నిడికొన్న తెఱంగునందగన్. 98

ఉ. ఈరమణీలలామవదనేందుని జెందిపవిత్రయైన యి
వ్వారుణిఁ గాని పాయదు ధ్రువంబుగ నాత్మకలంకమంచు నిం
పారు మునింగెఁ గాక యమృతాంశుఁడనన్ బ్రతిబింబచంద్రుఁ
[3]డొప్పారె నొకర్తుచేతిసముదంచితకాంచనపానపాత్రికన్.

తే. [4]చషకమునఁ గామినీముఖచంద్రుఁడును సు
ధాంశుఁడును బింబితాంగులై యలరుటొప్పె
నర్థిఁ దమలోనఁ జెలిమి సేయంగ శపథ
మునకు వరుణతనూజలో మునిఁగినట్లు. 100

వ. ఆసమయంబున. 101

చ. ఎనసిన[5] రాగబీజమున నీరికలెత్తినదర్పహాసముల్
ఘనతరశాఖలై యలమొగంబులఁ గెంపులుపల్లవచ్ఛవిన్
బనుపడ వాలుకన్గొనలఁ బర్వె మెఱుంగులు పుష్పలీలగాఁ
దనరె[6] నితంబినీజనము తద్ద్రుమరూఢిసురాంబు సేచనన్. 102

వ. ఇట్లు మదిరాపానమత్తలైన మత్తకాశినులయుద్వృత్తవిహా
రంబులు నుత్తమలావణ్యసంస్కారంబులు నృత్తగీతవాద్య

1. మొత్తు 2. గలయఁగఁ జేర్చి త్రచ్చి, 3. ప్పార. 4. ఝషకమున
5. శోగ 6. నితంబినీజన దదద్ద్రుమరూఢి.

కళావిలాసంబులుగాఁ గవించుచు సాంద్రానందహృదయుండై
పెద్దయుం బ్రొద్దు వినోదించి యందఱం బోవం బనిచి. 103

క. లలితోత్తరచ్ఛదంబగు
తలిమంబునఁ దాను హృదయదయితయుఁ రాఁగా
కులసుస్థితిఁ బొందె గంగా
పులినతటాభ్రము మహేంద్రపురవంతి క్రియన్. 104

వ. అంత. 105

క. కలఁగాంచి యసురవల్లభు
కులభామిని మేలుగాంచి కుతుకాద్భుతసం
చలతాపరవశయై యా
కులభావము నొంది వెండి కొండొకవడికిన్. 106

తే. పూర్వదేవవిభుండు ప్రబుద్ధుఁడయ్యె
సతినిజస్వప్నవృత్తంబు పతికిఁ జెప్పఁ
వెఱచి మతినున్నికొనియుండె విచలమధుప
[1]కలితసుప్తపంకజయగు నలినిపోలె. 107

ఉ. రాతిరియెల్ల జాఱెఁ దను రాగముతోడఁ గుముద్వతీరతిన్
ప్రీతిభజించి ఖేదమునఁ బ్రేయసియుం సొగియంగ [2]దానును
ధ్యాతపరిశ్రమాస్తుఁడగుపోలికఁ జంద్రుఁడు పశ్చిమాబ్ధిలో
యాతలసుప్తికై [3]డిగె నల్పవిభావికళాంగరాగుఁడై. 108

ఉ. చల్లనివాఁడు గావునని శాకరుప్రాపున దీప్తిలీలమై
నెల్లజగంబులు న్మిగిలియిమ్ములనుండితిమింత నెంతయున్

1. కేలిసుప్తపంకజయగునలినిపోలె. 2. ద వను. 3. డిగియ; 'డిగియె.'

దెల్లమిత్రప్రమూర్తి యొకు తేజముపై పడు భానుఁగూడిన
ర్తిల్లఁగవచ్చునే యనుగతిన్ దివిచుక్కలడంగెఁదోడుతోన్.

తే. అంచితోద్యానవాటికలందు నవవి
భాతదళితకుసుమవిభాతి యమరె
నప్పుడరయంగఁ జంద్ర[1]క్షీరాబ్ధివెల్లి
డొంకిచనఁ దోఁచుసంప్రతిష్ఠవలనఁగ. 110

సీ. వెడవెడమూఁతులువిచ్చు తామరలపై
నుడిసి నెత్తావులుసూఱలాడి
యనుఁగుఁదోఁటలు సొచ్చి యలరు తేనియఁ జేసి
యెలదేటి పదువులఁజెలఁగినడచి
రాయంచకవలనిద్రలు దెల్పి కొలఁకులఁ
దరఁగ యుయ్యాల యాట దగులుపఱచి
సోర్ణగండులసొచ్చి సురతఖేదమునందుఁ
జెలువలఁజెలువుర సేదదేర్చి

గీ. యడరి గృహపతాకికలకు నాటగఱపి
ప్రోది నెమళులయొఱకెఁ బొదులువిచ్చి
మందసంచారముగ సుకుమారమగుచు
మెఱసెఁ బ్రత్యూషసమయసమీరణంబు. 111

క. రవిరాకకుఁ బూర్వదిశా
యువతిగృహాంగణము కుంకుమోదక సేక
ప్రవిభాతమయ్యెననఁగా
నవారుణోదయవిజృంభణము విలసిల్లెన్. 112

1. వరాబ్ధి.

మ. సరసస్నేహఘనంబులాయతదశాసంసక్తముల్ కజ్జల
స్ఫురితోపాంతములిష్టభూరివిషయంబుల్ కామినీనేత్రభా
సురకోణముల్ దమునేఁడు[1]ప్రాంచుకరశోణ సుస్నిగ్ధరాగంబులై
పరఁగంగా వెలవెల్లనయ్యె గృహదీపవ్రాతముల్ వేకువన్.

మ. అలిసమ్మంజుల[2]గీతులుం బటుతరంగాలోలనాదంబులుం
విలసత్కైరలతావికీర్ణసుమనోవృష్టిప్రచారంబులుం
గలహంసీహసితానులాపములునై గంభీరపద్మాకరం
బులు శోకవ్యపసంగమోత్సవములం బొల్పారెఁ గాల్యంబులై.

వ. అంత. 115

మ. అనితర[3]కాంతఁ బద్మినిఁ బ్రియాతిలకంబు మొఱంగిపోయి రే
యెనసిన వేడ్కఁ   నొంపుదనయిచ్చ మెయిన్విహరించి[4]మేననం
టిననవరాగలీల జిగిజేఁగ*నొప్పియొదింగియొయ్యనొ,య్యనఁ
బొడచూపెనాసుదయముమయ్యెఁ బతంగుఁడు ప్రాఙ్ముఖంబునన్.

సీ. కమనీయదిగ్వధూకర్ణపల్లవములా
కాశకింశుకకోరకప్రతతులు
వాసరవారణవదనసింధూరముల్
వనరుహాంకురమోదవర్తనములు
కుముదినీనవతపఃక్రమవల్కలంబులు
తిమిరాపహరణప్రదీపశిఖలు
త్రైలోక్యమందిరరత్నతోరణములు
ప్రత్యూషనటరక్తపత్రకంబు

1. ప్రాంచు 'పేఁగుదాఁచు' అని యుండునేమో. 2. గీతులం. 3. కాంతఁ.
4. జాఱిన; * జొంపిన నవరాగ.

సీ. లసఁగ నూతనంబులై కెంపులై సొంపు
లలర మణిమరీచు లతిశయిల్ల
నఖిలభువనమంజులాంజలిపుటపూజ్య
మానుఁడగుచు బాలభానుఁ డొప్పె. 117

వ. ఆసమయంబున నసురేశ్వరుండు విహితదినముఖవ్యాపారుండై యంతఃపురంబు వెలువడి యాస్థానభవనంబునకు వచ్చి సకల సురరిపుప్రకరంబులు పరివేష్టింప నభీష్టచేష్టితంబులఁ వర్తిల్లు చున్నయెడ భృగువంశవరుండును, దైత్యవంశగురుండును, నిజమంత్రమహిమావధీరితశక్రుండును నగుశుక్రుండును జను దెంచి హిరణ్యకశిపుఁగాంచి యాతనిచేత నభివందితుండై వివిధాశీర్వాదంబుల నమ్మహావీరు నభినందితుం జేసి తదను మతిం దదీయ[1]జీవితేశ్వరిని దీవింప నభ్యంతర మందిరంబునకుం జనిన. 118

మ. గురుఁ[2]డాదవ్వులఁ గాంచి సంభ్రమముఁ జత్తుగ ప్రీతియుం
భక్తిత,త్పరభావంబును నొప్పనప్పుడు వెసంబద్ధాక్షి ప్రత్యు
ద్గమా,దరసంసక్తి నమస్కరించె మహితోద్యత్పీఠవిన్యాసను
స్థిరసంపూజలొనర్చితత్కృతశుభాశీరుక్తికల్యాణియై. 119

వ. తత్సమీపంబున సముచితాసనంబున నుండఁ గరకమలంబులు మొగిడ్చి యమ్మహాత్మున కిట్లనియె. 120

క. రేయొక కలఁ గాంచితి ముని
నాయక యే నది మదీయనాయకుమది యె

1. జీవితేశ్వరుని. 2. గురుఁడాదప్పులు

క్త్రి ఘుండఁ జేయునో యని
యా యనకెఱఁగింపనైతి నాత్మ నునిచితిన్. 121

క. దైవము గురుఁడును బంధుఁడు
నేః ధమున మాకు మీఁక లీప్సితశుభస
ద్భావంబులు సతతంబును
గా ంపఁగఁ గ ర్తలౌటఁ గవిజనవినుతా!. 122

సీ. అవధరింపుము జలదాసితపక్షుఁడు
ఘనశంఖచక్రలాంఛనభుజుండు
మహితకౌమలవనమాలాసలక్షణ
వక్షుఁడు వికసితవారిజాక్షుఁ
డభినవపీతాంబరావృతదేహుండు
భూదేవుఁడొక్కఁడు దపూర్వలీలఁ
జనుదెంచి ననుఁ జూచి సస్మితవదనుఁడై
తనచేత నొప్పు సంతానఫలము

గీ. నాకు నిచ్చి మున్ను నామెడ నున్న హా
రం బు నిజనఖాంకురములఁ దిగిచి
కొంచు వేగ చనియె నని రాత్రి నేఁగల
గం టి నపుడు మేలుకొంటి ననఘ. 123

వ. వీనిఫలం బెయ్యది యానతీయవలయు ననినఁ గావ్యుఁడు కొం
డొక దలపోసి నివ్వెఱయించి యద్దైత్యరాజమహిషి కి ట్లనియె.

ఉ. ఆధరణీసురో త్తముఁడనాదియనంతుఁ డనంగ నొప్పల
క్ష్మీప్రియుఁ డచ్యుతుం డతఁడు మేకొని నీకును బుత్త్రు నిచ్చెస

బోధపదున్ గర్భుఁ డైనపఁగుపుణ్యునినింతట సంతసిల్లు మే
బాధ్యతమాలఁబోమదిఁ దలంపఁగ మీఁదిశుభాశుభస్థితుల్.

ఉ. చీరికిఁ గైకొనం డసురసింహుఁడు దుస్సహగర్వబుద్ధినె
వ్వారిని వారిజోదరు సవాక్యభుజున్ మధుకైటభారిజం
భారిపురస్సరామరగణైకశరణ్యు వరేణ్యు భక్తని
స్తోత్రముఁ జేరుకొన్న మదిసైఁపఁడు మేలిట యెట్లు గల్గెడున్

క. నీమగని తేజమున ను
ద్దామశమనగర్భుఁ డనఁగఁ దగి 'కుంపటిలోఁ
దామర మొలచిన క్రియఁ దే
స్వి మునివిభుఁడైన సుతుఁడు సిసువయిచున్. 127

క. నీవైనను మనమున జగ
దావాసుని వాసుదేవు దాస్యము నెప్పుడుం
భావింపుము దుర్గతులం
బోవరు తద్భక్తజనులు పుణ్యవిచారా. 128

వ. అట్లైనఁ బుసంధిరత్నంబవైన నీకతంబున నసురవంశంబు విధ్వంసంబునొందక నిర్వాహంబు వడయునని భార్గవుఁడు సెప్పి యప్పోలంతి వీడ్కొని నిజగృహంబునకుం జనియె నంత. 129

క. కలఁగన్న యదియింతవనఁగ?
నెలఁతకు నెలమసలె జగమునిఖిలంబును జే
రెలమింబొందఁగఁదగియెడు
నెలమసలం దెజవసూలు నెలకొనిచెలసెన్. 130

సీ. ఉదరస్థుఁ డగుబాలునుజ్జ్వల[1] కాంతియ
వెలిఁబేర్చెనా మేనువెలసువాతెఁ
గడుపులో నొప్పారు కొడుకునిర్మలబుద్ధి
తెలుపనాఁ గనుఁగవ తెలుపువాఱె
గర్భశోభితుఁడగు నర్భకు సహజవి
రక్తినాఁ జవుల యాసక్తి దొఱఁగె
లో నున్న సుతుని విలోకవిజ్ఞానంబు
క్రమమనా నాభి వికాస మొందెఁ
గీ. గుక్షిసంగతుఁడగు పుత్త్రకుని గుణాలి
వొదలు తెలుఁగున మధ్యంబు వూర్ణమయ్యెఁ
బూర్వజన్మసంచితతపఃపుణ్యఫలము
పొదయంబునఁ జారుపయోజముఖికి. 131

క. చాలఁగ నమృతము బాలుఁడు
గ్రోలుటకై నినిచి కనకకుంభంబులపై
నీలపుఁగు ప్పెలునిలిపిన
పోలికఁ జను మొనలకప్పు పొలఁతికి నొప్పెన్. 132

తే. అఖిలగుణరత్నములకు నాయతన మనఁగ
భువనభూషణంబన నొప్పు పుత్త్రుఁదాల్చి
యున్న నా కేల తొడవు లొండన్నకరణి
నబల త్యాగ నేయుపనులయం దలసయయ్యె. 133

చ. అనుపమయోగలీల నమృతాంబుధియందు శయించు దేవునె
మ్మనమున నావహించియసమానసమంచితయోగసుస్థిమై

1. కాంతినావెలిఁ జేర్చెనన.

నెనసిన బాలుఁ జాలున వహించిన సంతతసద్గుణైకవా
సనతో నిరంతరంబుగ దుఁజామకుజాడ్యముదోఁచుఁ జెయ్యువలెన్.

సీ. హరినామకీర్తనపరమోత్సవంబులఁ
గావింప ననిశంబుఁ గాంక్ష సేయు
విష్ణుదాసులఁ గని వేడ్క నంజలిసేసి
కొనియాడి భక్తిమైఁ గొలువఁ గోరుఁ
బరమాత్మమహిమలు భావించి భావించి
యానందజలధి నోలాడఁ దివురు
నారాయణుని యవతారకథాసుధా
లీలలు వీనులఁ గ్రోలఁ దలఁచుఁ
గీ. దనువు ప్రాణంబు నచ్యుతార్థంబుగా న
మర్పఁగా నెంచు జగములు మహితకరుణ
నెపుడు రక్షింపఁగా నుత్సహించుఁ జెలువ
బుద్ధినంతర్గతుం డగు పుత్త్రువలన. 135

వ. ఇట్లు ప్రతిదినప్రవర్ధమాన గర్భలావణ్యలలితయైన హ్రాదయేశ్వరిం గనుంగొని యసురేశ్వరుండు హర్షవికాసవిలసితాంతరంగుండగుచుఁ బరమోత్సవంబున భార్గవనిరూపితప్రకారంబున గారవంబు మిగులఁ బుంసవనసీమంతాది కలాపంబులు నిర్వర్తించి యనంతరంబ సముచితసమయంబునందు.

సీ. అమృతాంబునిధిసముదంచితవీచిక
కుదయించుతుహినమయూఖుఁ డనఁగఁ
జారుపురందరాశానితంబిని కుద్భ
వించు సరోజినీవిభుఁ డనంగ

విలసితరోహణాచలఖనిభూమికిఁ
బ్రభవించు మహనీయరత్న మనఁగ
సుందరనూతనమందార[1]లతికకు
జనియించు సురుచిరస్తబక మనఁగఁ

గీ. గాంతియును దేజమును మహోన్నతయు సౌకు
మార్యమును నభిరామసామగ్రిఁ బొదలఁ
బుత్త్రుఁ డుదయించెఁ ద్రైలోక్యభూతికరుఁడు
రాజబింబాస్య యగు చైత్యరాజసతికి. 137

క. పుత్త్రోదయమున నిర్జర
శైత్రుఁడు [2]మునుకొన్న యధికసమ్మదమున లో
కత్రయ రాజ్యము మును నిజ
మిత్రముగాఁ గనినకంటె మిక్కిలి పొంగెన్. 138

సీ. పుష్పవహారము ల్పొలుపారఁ బురమునఁ
గావింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల
మంగళవాదిత్రసాంగత్యభంగులు
గలిగింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల
నిపుణవిలాసినీనివహసంచారంబు
ఘటియింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల
భాసురవైజయంతీసహస్రంబులు
గలిగింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల

గీ. దివ్యకుసుమవర్షంబులు దేవసుందు
భిధ్వనంబును నప్సరోభినయగతులు

1. తిలకకు. 2. మునుగొన్న.

కల్పభూరుహాంబరపతాకలు దనర్చె
భువనహితజన్ముఁ డగు [1]బాలు భూరిమహిమ. 139

క. అవి యెల్ల గని సురేశ్వరుఁ
డవివేకమనస్కుఁ డగుచు నొక మదీయో
త్సవమునకుఁ దగ నొసర్చిరి
[2]దివిజులు పను లనుచుఁ దనమదిఁ బ్రియ మందెన్. 140

మ. ధరణీమండలి నెందునుం బరఁగి పాతాళంబునం బర్వి ని
ర్జరనాథప్రముఖామరాఖిలనివాసశ్రేణులం దోలిమై
నెరసెఁ బంకజసంభవాలయమునన్ నిండారె నవ్వేళ శ్రీ
కరదైతేయతనూభవోద్భవకథాకల్యాణ ముద్ఘోషమై. 141

క. శ్రీకాంతునగరులోనగు
వైకుంఠపురంబు నిత్యవైభవములతో
నేకోత్సవ మయ్యె శుభ
శ్లోకుం డగుదైత్యరాజసుతుజన్మమునన్. 142

మ. స్వరసౌందర్య మెలర్ప మెల్లన శ్రుతుల్ [3]సాగించి యొ
య్యొయ్య సుస్థిరహర్షంబున యజ్ఞకోటి తలయెత్తెఁ బూజ్య
ధర్మార్థమోక్షరహస్యావలి యల్లనల్ల మెలఁగంగా నుత్స
హించె న్నికరం, తరదైతేయభయం బొకించుక ప్రశాంతం బై
[4]యణంగెఁ దగన్. 143

చ. దినకరుఁ డుల్లసిల్లెఁ బటుదీప్తిఁ బ్రదక్షిణభాసురార్చియై
యనలము దేజరిల్లె మహిమాంచితసౌరభరమ్యలీలతో
ననిలుఁడు సంచరించె విమలాకృతి నంతయు నొప్పె దిక్కులెం
దును భువనైకమంగళము దోఁచువిధంబు దలిర్ప నత్తఱిన్.

---

1. బో[illegible]. 2. దివిజులపను. 3. సారించి 4. వణంకెఁ.

వ. దైత్యపతియును బుత్త్రోత్సవప్రమోదమానసుం డగుచు
గవిప్రముఖభూసురలోకంబు నఖిలలోకధననివహదానంబుల
[1]నానందహృదయుఁడై యానందంబు నొందించి బంధుజనం
బులు ప్రమోదంబు నొందం గుమారునకు జాతకర్మాది
సంస్కారంబులు గురునిర్దిష్టప్రకారంబున నిర్వర్తించిన నిజ
జన్మంబున నఖిలలోక ప్రహ్లాదం బొనరించుటం జేసి బాలునకుఁ
బ్రహ్లాదుండను నామధేయం బొదవించె నంత. 145

తే. అంబగర్భంబు వెడలినయది మొదలుగ
విష్ణుపదకమలధ్యానవివశుఁ డగుచు
నసురరాజతనూభవుఁ డమృతవృష్టిఁ
దడుపఁబడువాఁడ పోలె వర్ధనము నొందె. 146

సీ. పసిపాపఁడై తాను బవళించుకాలంబు
వటపత్త్రశయనుభావంబు దలఁచుఁ
జెలువొందఁగా బోరగిల శయ్యఁ దడవెడు
తఱిఁగూర్మమూర్తిఁ జిత్తమున నిలుపు
రెండుమూఁడడుగు లొండొండ తట్టాడున
ప్పుడు త్రివిక్రమలీలఁ బట్టిచూచు
లోలత వెన్నలు బాలు గ్రోలెడునాఁడు
గోపాలసంస్మృతిఁ గూర్చు నాత్మఁ

గీ. బరమపురుషభూతభావికభవ్యావ
తారబోధమహిమఁ దగ నెఱింగి
యొం డెఱుంగఁ డంబుజోదరధ్యానత
త్పరత యొకటి కాని బాలకుండు. 147

1. నానందహృదయులై.

లితొలి యెల్ల పాపములు వోక్కుచుఁ జెల్కెడునట్టితియ్యఁబ్రం
బలుకులనచ్యుతాహ్వయముఁ బల్కరుఁ జేరొకను వెండిపల్కనిం
వెలయఁగ నంబ లక్ష్మి[1]జగదేకజనిత్రి ముకుంద యంచు న
త్యలఘుతరప్రబోధమధురాత్మకవాక్యవివేకదక్షుఁ డై. 148

ఉ. ఆడఁగఁ బోయినప్పు డసురాత్మజుఁ డంబుజనాభు నవ్యయుం
జాడుచు మాధవాదిదేవపదపంకజపూజలు సేసి భక్తిమై
నాడుదమచ్యుతైకశరణాగతులం గనికర్మబంధముల్ వీడుద
మంచుఁ బల్కుఁ గడు విస్మయ మందఁగఁ దోడిబాల

ఆ. కుడిచినపుడు నిద్రగూరినయప్పుడు
మేలుకొనినయపుడు మెలఁగినపుడు
విష్ణుకీర్తనంబు విష్ణుచింతయు కాని
పలుకఁ డొండు బుద్ధిఁ దలఁపఁ డొండు. 150

తే. తొలుత 'మూఁడేండ్లలేని సద్బుద్ధి ముప్ప
దేండ్ల లే' దనుసామెత యిట్టిదనఁగఁ
దనరెఁ బ్రహ్లాదునకుఁ బ్రౌఢమునులు గోరు
హితవివేకపాకంబు మూఁడేండ్లనాఁడె. 151

వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుజన్మప్రకారంబు దేవశ్రవుచేత గాలవుం
డెఱింగిన తెఱంగున చతురమధురోపన్యాసంబుగాఁ బ్రక
టించి వెండియు. 152

ఆశ్వాసాంతము

క. ప్రకృతిపురుషాపవర్తీ
వికృతికరణహరణనిపుణవిశదస్ఫూర్తీ

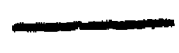
1. జగదేకజనేత.

సుకృతసదయానుపూర్తి
నీకృతివరధరామనిత్యనిరుపమమూర్తి. (?) 153

పృథ్వి. సమస్తమహిమాశ్రయా [1]జనితభూర్భువ (స్వ)స్త్రయా
రమాకుచపరిష్క్రియా ప్రణత[2]దాసనిత్యోదయా
సమాహితమహోదయా సకలకల్మషవ్యత్యయా
సమగ్రవిసరద్దయా జనసుసేవ్యరాగప్రియా. 154

మాలిని. చరణజనితగంగా సత్త్వనిత్యప్రసంగా
[3]శరద విలసదంగా సౌమ్యచిత్తాబ్జభృంగా (?)
విరచితభవభంగా వేదవేదాంతరంగా
పరమగరిమశృంగా బ్రహ్మనాడీతురంగా. 155

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమీశ్వరచరణసరోరుహ ధ్యానానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యకవిమిత్రసంభవశంభు దాసలక్షణాభిధేయ ఎఱ్ఱయనామధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీలక్ష్మీ నృసింహావతారం బను పురాణకథయందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

1. జనిత'సారలోకత్రయా' బ్రాకెట్టులోనిభాగము పూరణము.
2. దాన 3. జలద—వ్రాతప్రతిలో నీపాఠమే గలదు.

శ్రీరస్తు

చతుర్థాశ్వాసము

కాంతాపరి[1]రంభా
లోకాతిక్రమవివేకలోలుపలభ్యా
శ్రీకరనామస్మరణో
త్సేక దళితవినమదంహా శ్రీనరసింహా. 1

వ. దేవా రోమహర్షణుండు మహర్షుల కిట్లనియె నివ్విధంబున నాశ్చర్యస్వభావుం డైన యమ్మహానుభావుచరితంబులు భాషితంబులు నంత(?)యెఱుంగని రాజసంబున నాదైత్యరాజు కేవల వాత్సల్యపరవశుండై యబ్బాలు బాల్యోచితంబు లైన యుపలాలనంబుల గారవింపుచుండె. తల్లియుం గొడుకు చందంబులు డెందంబున నానందంబు నొందింప నిజస్వప్నదర్శనంబు తెఱంగును గురువాక్యప్రకారంబు తెఱంగును దలఁచి వెక్కసంబందుచు నెయ్యది గానున్నదో యని వెడ దలంకుచుఁ బంకజోదరచరణస్మరణాలాలసం బగుమానసంబుతోడం బ్రవర్తిల్లెఁ దదనంతరంబ. 2

సీ. చౌలమౌంజీబంధసంస్కారములు యథా
కాలకల్పితములుగా [2]నొనర్పఁ

---

1. రంభా. 2. నొనర్చ.

తేజోవిశేషసందీప్తుఁ డై యొప్పి య
ప్పాపఁడు జనకునిపంపుపలన
విద్యాపరిగ్రహావిషయదీక్షితులకునై
పూజితగురుగృహంబున వసించి
దైత్యదానవకులోత్తంసంబు లగుతన
యీడుబాలురతోడఁ గూడి చదువుఁ
గీ. జదువుచుండఁ గొంత చనియెఁ గాలం బంత
నొక్కనాఁడు దంష్ట్రి యుల్లమలరఁ
గొడుకుపడువు వినఁగఁ గోరి కుమారు నా
జ్ఞలను గౌరవమునఁ బిలువఁ బంచె. 3

వ. ఇట్లు రావించినం జనుదెంచి మదిరాపానగోష్ఠిసమయంబున
ననేకవిలాసినీపరివృతుండై యున్న జనకునింగని నమస్కరించి
యుపాధ్యాయసహితంబుగా నంతంత నాసీనుండై యున్న
పుత్త్రునకు నసురేశ్వరుం డిట్లనియె. 4

ఉ. పాపఁడ యింతకాలమును బాయక యొజ్జలయొద్దనుండి నీ
వేపగిదిన్ బఠించి తది యేర్పడఁ బ్రస్ఫురితార్థసార మై
తీపులు వీనులం గురియ దివ్యసుభాషితరత్న మొక్క టు
ద్దీపితధీవిజృంభణవిధేయత యొప్ప నుపన్యసింపుమా. 5

క. అనుటయుఁ బ్రహ్లాదుం డి
ట్లనియెను నీయానతెచ్చినట్టిద యయ్యా
వినిపించెద నామది మె
చ్చినయర్థం బవధరింపు చిత్తప్రీతిన్. 6

సీ. ఆదియు మధ్యంబు నంతంబు నెవ్వాని
కరయ లే దని చెప్పు నాగమములు

పొడముటయును లేక పొదలుటయును లేక
తఱుఁగుటయును లేక తనరు నెవ్వఁ
డెవ్వనివలనన యంతయు సంభవ
స్థానసమాహారదశలఁ జెందుఁ
గారణంబులకెల్ల కారణం బై యెవ్వఁ
డపగతకారణుం డై వెలుంగు
గీ. నమ్మహానుభావు నచ్యుతు నవికారు
నమితతేజు విష్ణు నాదిదేవు
నాశ్రయించినాఁడ నధిప యింతయ కాక
యితరమైన యర్థ మెఱుఁగ నేను. 7

చ. అన విని గుబ్బునం బొడమునల్కకు నెచ్చెలులై [1]కనుంగవం
గనలెడుదంట[2]కెంపును మొగంబునఁ బొడ్మెడుఘర్మజాలకం
బును నిటలంబునం దనరు భ్రూకుటియున్ భయముం దనర్ప ని
ట్లను నతఁ డొజ్జఁ గన్గొని సంతతవిస్ఫురితాధరోష్ఠుఁ డై. 8

ఉ. అక్కట బ్రహ్మబంధువ దురాత్మక నాపగవానికీర్తనం
బెక్కడనుండి యీశిశువు నెప్పగిదిం జదివించి త్రిజగం
[3]బెక్కటి నేలునామహిమ యేమియుఁ గైకొన కివ్విధంబునం
దక్కువపాటొనర్చితి వృథాపరిజల్పనకల్పనంబునన్. 9

వ. అనిన సురేశ్వరునకు నుపాధ్యాయుం డిట్లనియె. 10

చ. కినియకు దైత్యనాథ యొకకీడును నా దెస లేదు చెప్ప నీ
తనయుఁడు వక్రశీలుఁడు నితాంతవరోక్తుల నేను సెప్పఁగా
వినక నిజేచ్ఛమైఁ గడఁగి వేమఱు నిట్లన యుగ్గడించు నీ
యనువున నిట్టికోరడపుటాలరి శిక్షల కేల చేపడున్. 11

1. జనుంగవన్. 2. కెంపున. 3. బెక్కటియేలు.

వ. అనవుడు నతండు కుమారుం గనుంగొని. 12

క. ఓవత్స! నీవుచెప్పిన
యీవిధ మేఁ జెప్ప ననియె నిదె యొజ్జలు నీ
[1]కేవాఁడు గఱపె నేర్పడఁ
గా వెఱవక చెప్పు మట్టిఖలు దండింతున్. 13

ఉ. నావుడు దైత్యరాజకులనందనుఁ డిట్లను సర్వభూతస
ద్భావములందునుండినను గఱపంగఁ బ్రభుం డొకండుమా
దేవుఁడుఁ వాసుదేవుఁడు సుధీసువిధేయుఁడు చిత్సుఖోదయ
శ్రీవరుఁ డింతకంటె మఱి చెప్పఁగలండె ప్రశాస్త్రి యెవ్వఁడున్.

ఆ. అనిన మండిపడి సురారి పరాత్మక
యేను జగము లెల్ల నేలువాఁడ
విష్ణుఁడనఁగఁ గలఁడు వేఱొకం డనియెద
వేల చెడితి రోరి యెవ్వఁ డతఁడు. 15

చ. అనుటయు నల్ల నవ్వి కొడుకయ్యకు నిట్లను నెవ్వఁడన్న నే
మని తెలుపంగవచ్చుఁ బరమాత్ముని నాతఁడయీసమస్తముఙ్
వినుము తదేకహేతుకము విశ్వము శాశ్వత మైనతత్పదం
బనిశము పుణ్యశీలురు నిజానుభవంబునఁ గాంతు రేర్పడన్.

వ. అప్పరమేశ్వరుండు శబ్దగోచరుండు గాఁ డనిన నతం "డేను
సకలలోకపరమేశ్వరుండై యుండ నాయెదుటం పరమేశ్వ
రుండు పరమేశ్వరుఁ డని పరుని పలుమాఱు నుదాహరించెద
వోరి చావం దలంచితి వేల" యనవుడు ప్రహ్లాదుండు. 17

తే. నాక కాదు లోకములకు నీకుఁ బ్రభుఁడు
వినుము పరమేశ్వరుం డనువిష్ణుఁ డొకఁడ

---

1. కెవ్వాఁడు.

ధాతయును విధాతయును నతండ[1] యిందు
నలుక విడుము శాంతుఁడ వగుము దైత్యతంత్రి. 13

క. నావుడు హిరణ్యకశిపుం
డీవెడగుదనంబు భూత మెయ్యది యో యి
ట్లావేశించెం గాకి తెఱఁ
డీవిధమున నేల యఱచు నిటు ప్రల్లదముల్. 19

వ. అనినఁ బ్రహ్లాదుం డి ట్లనియె. 20

ఉ. నాయన మొక్కఁడేల దితినందన సర్వము[2]నావహించి తే
జోమహిమన్ వెలుంగు హరి చోద్యపుభూతమతండులీలమై
వేమఱు నిన్ను నన్నుఁ బెఱ విశ్వచరాచరభూతజాతమున్
భ్రామకుఁడై నిజోచితవిభావితచేష్టలఁ గూర్చు నెప్పుడున్.

వ. ఇది తదావేశవిశేషంబు గాని వికారకార్యంబుగా దనిన
దనుజేశ్వరుండు పరిసరవర్తులం జూచి వీనిం గొనిపోయి
గురుగృహంబునం ద్రోచి రండు. విపక్ష[3]సంస్తవాకారం
బయిన చేతోవికారంబు చక్కనగునంతదాఁకనుం దగిన
యుపాయంబుల శాసింపవలయు ననిన నయ్యసుర లయ్య
సురరాజకుమారుం గొనిపోయి యుపాధ్యాయసదనంబున
నునిచి రుపాధ్యాయుండును బ్రభుశాసనంబున నతని శిక్షించు
చుండె నంతఁ గొంతకాలంబు సనినఁ గొడుకుం బిలిపించి తండ్రి
యొప్పటియట్ల యొక్కసుభాషితంబుఁ జదువు మని పంచిన
నతండు. 22

1. యందు. 2. నావహింపఁడే. 3. సంస్తరాకారం.

క. ప్రకృతిపురుషాత్మకంబును
సకలచరాచరవిశేషసర్గము నెవ్వా
నికిఁ గార్యం బవ్విష్ణుని
వికారవిరహితు సమస్తవిభుఁ బ్రణుతింతున్. 23

క. అవినఁ గడుఁ గడిఁదిరై మదిఁ
గనలు నిగుడఁ బుత్రభావకలితస్నేహం
బును గృపయుఁ బాయ సురరిపుఁ
డనుచరులం జూచి యిట్టు లను రభసమునన్. 24

క. కులమునకు గొప్పగుద్దలి
ఖలుఁడు కులాంగారకంబు కష్టుఁడు వీనిం
బొలియింపుఁడు ఘనశస్త్రం
బుల వెస నొక గుడ్డు [1]మురిగిపోనేమి యగున్. 25

ఆ. కొడుకు తండ్రిమాటఁ గొనక యీరసమున
నడచునేని వాఁడు కడిఁదిదాయ
గాన పగతుఁ జంపఁ గాఁ దగుఁ బగవాని
పక్షమైనవారు పగతు కారె. 26

వ. కావున నేను చూచుచుండ వీని నిప్పుడ యలుఁగులపాలు
సేయుం డని పంచిన శతసహస్రసంఖ్య లంతకాకారు లగు
క్రూరు లక్కుమారుం బొదివి కొదమసింగంబునకు భంగం
బుగాఁ గూడినసారమేయంబులచందంబునఁ బ్రచండశస్త్రం
బుల నుగ్రకర్మంబులకు సమకట్టు సమయంబున. 27

1. మునికి బోయేమి.

సీ. ఏలయోడ్డారించె నీపాప మిటు[1]పాప
మడసెఁ గటా యని యడలువారు
తల్లి నైనను నాకుఁ దనయుతోఁ డిద యని
పూని యాడద యని పొక్కువారు
కాపృఁ బైనను వచ్చి కాదు కూడ దనంగ
వలదె యిత్తెఱఁ గని వనరువారు
హరి గాచెఁ జొడ చూపి కరుణమై బాలకు
కిటుకు మాన్పడ యని యొఱలు వారు

గీ. నగుచు సాధుజనము లంతంతఁ జేష్టలు
దక్క ప్రజ్ఞ కలఁగి తలఁగి యొదుఁగ
నమరవైరి బంధు లాదిదేవునిబంటుఁ
గదిసి పొడువ నడవఁ గడఁగి రపుడు. 28

తే. అక్కుమారుఁడు మహితసమాధినిష్ఠుఁ
డై మహోగ్రశస్త్రావళియుండు నసుర
లందుఁ దనయందు వెలుఁగుసర్వాత్మ విష్ణుఁ
గనుచు నుండె నిశ్చలనిర్వికారలీల. 29

వ. అంత. 30

చ. అనుపమమేరుభూధర[2]తటాధికనిష్ఠురవక్షు వజ్రసం
హననుఁ గుమారుఁ జెంది యసురాధమకింకరనిర్విశంకపా
[3]తనకనదస్త్రశస్త్రములు దందడిఁ దుత్తుము రై మహీతలం
బునఁ దొరఁగెన్ నవోత్పలసముజ్జ్వలనూత్నదళంబులో యనన్.

1. పాసమడిసె. సూ. ని. పా. 2. తటాదిక. 3. తనరకదస్త్ర.

క. అది యట్లు కాదె 'నిప్పున
జెదలంటునె' దేవదేవు శ్రీరమణీశున్
మది నునిచినయుత్తమముని
బొదవునె యాపదలు సూర్యుఁ బొందునె తమముల్. 32

వ. ఇట్లు నిరపాయనిత్యోద్దీప్తప్రకాశుండును నతర్కితోపా
యుండును సహజసముజ్జ్వలోల్లాసుండును నగువిష్ణుదాసుం
జూచి యాచపలుండు [1]క్రోధవిరోధంబుఁ బాపికొన
నేరక యి ట్లనియె. 33

ఆ. ఓరి పగఱఁ బొగడు పోరామి యేమిరా
యీతలంపు విడువు మింకనైనఁ
బ్రాణభయమువలనఁ బాసి ప్రోచెద నాదు
బుద్ధి వినవ [2]యవిధిఁ బోవ నేల. 34

వ. అనినఁ బ్రహ్లాదుండు మహాహ్లాదమధురోపన్యాసంబున
నవ్వాసవారి కిట్లనియె. 35

చ. భయములనెల్లఁ బాపుటకుఁ బాల్పడినాఁడుపయోరుహాక్షుఁడ
క్షయుఁ డచలుం డనంతుఁ డనిశంబునునామదిలోననుండఁగా
భయ మొక యిందునుం గలదె పంకరుహోదరపాదపంకజా
శ్రయులకుఁ దంష్ట్రిపుట్టువుజరామరణాదిభయంబు లేమియున్,

ఆ. అనిన నౌడుగఱచి యసురద్విషుండోరి
పడుచ నాకుఁ బుట్టి చెడుగ వైతి
పేర్చి [3]నోరుమూయ పెడతలవాపోయి
దిట్టి వదర గలఁడె యొచట నైన. 37

1. క్రోధ నిరోధంబు. 2. యవధి. 3. నోరుమూయు.

క. సర్వంబును విష్ణుం డటె
సర్వము [1]సృజియించె నట్టిజగ మావిష్ణుం
డోర్వఁగ వచ్చునె విష్ణుఁడ
సర్వేశ్వరుఁ డంటి యీయసత్యోక్తులకున్. 38

క. నో రెత్తి తేని యింకను
సైరింపఁ జూమీ దురాత్మ! చలమున నిదె సా
గోరంపుటుక్కుగదఁ గొని
బోరనఁ దల వ్రయ్య నడిచి పారిగొని విడుతున్. 39

వ. అని పలికి తత్క్షణంబ తక్షకప్రభృతు లగుభీషణభుజంగంబు
లం బిలిచి విషతుల్యభాషణుండును [2]విషమాచారుండును
నగు నక్కలదూషకుని దుర్విషానలజ్వాలాజాలంబులం బ్రేలి
పడఁ బొదువుం డని పనిచిన. 40

సీ. కన్నులఁ జుఱజుఱఁ గ్రమ్ము మంటలతోడ
మండెడు ఘనఫణామణులతోడఁ
బొరల దేహమున నిబ్బరపుమ్రొంపులతోడ
లోలతఁ గ్రాలు నాలుకలతోడఁ
బొదలెడు నాభీలఫూత్కారములతోడ
[3] నొడవుకెంకలబెర్చు నొడలితోడఁ
మెఱ[illegible] నోళ్లను వెలి కుఱుకుదాడలతోడ
[illegible]లను నుగ్రంపుఁ [4]బొడలతోడఁ

1. సృజియించినట్టి. 2. విషమాచరుండగు 3. నొడవు నిక్కల బేర్చు నొడలితోడ. 4. బొగల.

గీ. [1]బాపపదుపు లడరి పట్టి బాలకుఁ జుట్టి
నెఱకులెల్ల బిట్టు గఱచి కఱచి
విసము సల్లి సల్లి మిసిమింతుఁడును గాక
యున్నయతనిఁ జూచి యుక్కుడక్కి. 41

వ. దైత్యేశ్వరున కిట్లనిరి. 42

చ. కఱచితి మెయ్యెడన్ విసముఁ గ్రక్కితి మీఁతనియందు
నెట్టిమా, కఱచినకాట్లకున్ శిశువు కాయముతోలును స్రగ్గ
దయ్యె మా, కఱేముఱే మాఁడిపోయె మణులొంఁదలలుం
దుము రయ్యె దంష్ట్రికల్, పఱేపఱే యయ్యె నోరు లధిపా
[2]యవియంగఁ దోఁణంగె నంగముల్. 43

క. హరిహరి యంచు నితం డిదె
గిరివోలెం దెరలఁ డితనికిని బరిపీడా
కరు లగునస్త్యలు గలిగిన
నరసి పసుపుదేవ! యరిగె నస్మద్బలమున్. 44

వ. అనుచున్న పన్నగనివహంబులవివశత్వం బుపలక్షించి యత్ఫ
తుం డైనయస్మోతుశీలు నీక్షించి సంక్షుభితహృదయుం
డగుచు నయ్యదయుండు బృందారక[3]ద్విరదబృందంబులం
బిలిచి వీఁడు మదీయపక్షంబువాఁడై మాకులంబునకు నపకా
రంబుఁ గావింపఁగడంగె. నాపుత్త్రుండని విచారింపవలదు.
తరువనం దోఁచికాదె దహనుండు తరుసముదయంబులం
గొడ పఱచుం గావున వీని మీరు తీవ్రదంతాభిఘాతంబులం
జంచి వెంబడి నాకుం బ్రియంబు సేయుం డని నియోగించిన.

1. బాపపదువ - పదుప. 2. నవియంగ. 3. ద్వార.

సీ. తరఁగలై తోరఁగెడుదానధారలచేత
మరునిర్ఝరస్ఫారగిరులు వోలె
దారుణోత్కటశాతదంతకాండములచే
ఘనదండధరుచెలికాండ్రు వోలె
నెఱపంటు లుమియుచు నెసఁగుచూడ్కులచేతఁ
బ్రళయాగ్నిమూర్త్యంతరములువోలె
పలఁతులై నిగిడెడిపలుఁదతుండములచే
[1]నుదరి చేచాచుమృత్యువులు వోలె
గీ. కింక లంకురింప జంకెలు నర్తింప
[2]బింకె మెసఁగ నిర్విశంకసరణి
నడరి దిగ్గజంబు లమ్మహాభాగునిఁ
బొదివి పొడుప నడుప నదుమఁ దొడఁగె. 46
వ. ఇవ్విధంబున నవ్వేదండంబు లొండొండ చండక్రీడఁ గోడాడుచుండం బుండరీకాక్షు సాక్షాత్కారంబున సొంపారుడెందంబున నానందనిశ్చలుం డై యచలంబునుం బోలెఁ బొలుచుబాలునిదృఢదేహంబు [3]సోఁకి. 47
క. సురకుంజరములకొమ్ములు
మురిసెఁ దొండములు [4]విరిసె మోములు [5]విరిసెఁ
బొరిఁబొరి నఖిలాంగంబులు
నెరసెఁ జిత్తంబు లురిసె [6]నిరిసె జగంబుల్. 48
వ. అప్పుడు ప్రహ్లాదుండు తండ్రిం జూచి యయ్యా! యిది మదీయహృదయస్థుం డైన యచ్యుతుమాహాత్మ్యంబుగాని

1. నొదరి. 2. బింకెబొసఁగ. 3. సోఁకె. 4. గురిసె. 5. నలిసెఁ. 6. నిడిసె.

నాలావు గాదు కాని నాకుఁ గులిశకఠోరంబులగు దిగ్వారణ
దంతప్రహారంబులు సైరించు శరీరంబు లెక్కడిది యని
యూరకుండె నంత. 49

క. ఆవిధ మంతయుం గని సురాహితుఁ డంతటనైనఁ దెల్వికిం
[1]దావలమీనిరోషమునఁ దద్దయు మేను వడంక నింక నొం
డేవిధిఁ గావు తీవ్రబహులేంధనదీప్తకృశానుకీలలన్
ద్రోవుఁడు వీని నంచుఁ గడుదుష్టమనస్కులఁ బంచెఁబల్వురన్.

వ. పనుచుటయు వారవారితరభసంబున భూరితరదారుసంచ
యం బొనరించి యనలంబు దరికొల్పుటయు ననిలుం డసుర
పతిపనుపున నయ్యగ్నిఁ బ్రజ్వరిల్లం జేసె నప్పాపనిం
బాపాత్ము లాదీపితదహనంబునం ద్రోచినం బడి ప్రహ్లా
దుండు మేదురజ్వలనజ్వాలాకలాపదందహ్యమానుం డగుచు
నుండియు నఖండజలధరధారాసిచ్యమానాంగుండు గావున
వేఁడిమిం గండక మందస్మితాననుండై దానవేశ్వరున
కిట్లనియె. 51

క. శౌరిపదాంబుజస్మృతిరసంబునఁ దేలెడునామనంబు తం
డ్రీ రుచియింప దన్యముఁ గడింది గ నీ వొనరించినట్టియి
ద్దారుణవహ్నియున్ వినుము తామరసాకరమయ్యె నాకుఁ బ్ర
[2]స్ఫారితవీచు లీశిఖలు చల్లనితుప్పర విస్ఫులింగముల్. 52

వ. అనియె నప్పు డద్భుతరోషమాత్సర్యవిహ్వలుం డగుచున్న
యాహిరణ్యకశిపుం గదిసి భార్గవనందనులు కొందఱు
తదీయపురోహితులు గావున హితంబుఁ జెప్పవలయువారై
సామవచనంబుల నతని కిట్లనిరి. 53

1. దాపలమాన. 2. స్ఫారితనీచు.

చ. [1]మునుమునఁబుట్టి నీ కకట ముద్దులపట్టి గదయ్య వీఁడు మె
త్తనియొడలెంత యొప్పునె కృతంబుల సైఁచునె మాను
మింతతోఁ, గినుకలు నీవు గట్టలుక కీ డొనరింపఁగఁ బొందఁ
జాలువా, రనిమిషసిద్ధయక్షఖచరాదులు గాక తనూజుఁ డే
నృపా! 54

క. బాలత్వ మెల్ల కీళ్లను
నాలయ మట్లగుటి వినియు నజ్ఞానము ప
పైపై లొచ్చువడఁగఁ గోపం
జేలా నీ యంతవారి కిప్పుడుచుపఁయిన్. 55.

తే. అవధరింపుము మాపంత మధిప యేము
పదల కీబాలు శిక్షించువార మింక
నొయ్య నొయ్యనఁ దెలివికి నోజపఱిచి
వెజ్జి చేర్తుము మాటలువేయు నేల. 56

క. ఈతనికి విష్ణుదెసఁగల
ప్రీతి విడువఁ దెలుపు టెంత పెద్ద, యధికరో
షాతురుఁ డై యితఁ డతని వి
ఘాతింపను గడఁగు బుద్ధిఁ గఱపెద మోలిన్. 57

ఉ. మావచనంబుల న్వినక మాధవుపైఁ గలపక్షపాతముం
[2]బోవఁగఁ ద్రోవ కిట్ల యయిపోయిన నీ వటుచూచి
మెచ్చఁ గ్రో, ధావలి గైనకృత్యఁ గడు నద్భుతభంగి సృజించి
పంతు మిఁ, కావలమంతతో [3]నడఁగు గష్టపుఁ బొట్లను
దైత్యపుంగవా. 58

1. మునుమునబుట్ట. 2. బ్రోవగ. 3. డగచు.

వ. అనిన నట్ల చేయుం దమదైత్యపతిపనుపున నతనిబంట్లు నంటిలోనున్నయప్పాతని వెడలం దిగిచి భార్గవాత్మజుల కొప్పించిన వారును గొనిపోయి తమయింటం బెట్టుకొని బాలకుం గొందఱ సంగడంబు గూర్చి చదివించుచు బుద్ధులు సెప్పుచుం దెలుపుచు బుజ్జగించుచుం దట్టించుచు ననేక ప్రకారంబుల శిక్షించుచుండ నశిక్ష్యస్వభావుం డగు నప్పుణ్యస్వభావుం డొక్కొక్కతఱి నెడగాని జనతోడ జనువు వానదైత్యకుమారుల కిట్లని యుపదేశించు. 59

క. వినుఁడయ్య యేను జెప్పెద
ననుపమతత్త్వార్థ మైన యాత్మహితంబుల్
మనమున మానక్కొక్కయి
ట్లని చెప్పెదు నిప్పు డీతఁ డని చూడకుఁడీ. 60

ఆ. పుట్టు పెరుఁగుఁ బ్రాయములఁ జాలఁ జెన్నొందు
ముదిమిచేతఁ జిక్కుఁ బిదపఁజచ్చుఁ
బురుషుఁ డట్టిదెసలఁ బొందు టదృష్టంబ
యిందు లేదు గాదె సందియంబు. 61

క. చచ్చినజీవుఁడు గ్రమ్మఱ
వచ్చుచు బుట్టువున కను ట పాయము గా దే
యచ్చు మునులు శ్రుతిజలములఁ
దచ్చి కనిన తెలివి గాన తప్పని దదియున్. 62

ఆ. కారణంబు లేక గలుగదు జన్మంబు
కారణం[1]బు పూర్వకర్మఫలము

1. బపూర్వ.

కాని యుక్తియుక్తమైనది యిదియుఁ బ్ర
త్యక్ష మెట్ల యట్ల యనఘులార. 63

క. తలపోయఁ దల్లికడుపున
నొలసిన నపుఁ గొంతకాల మునికియు లోకం
బుల కెల్ల దృష్ట మత్తఱిఁ
గలుగు నిరోధంబు [1]శాంతగతిఁ గొనఁ బొసఁగున్. 64

వ. అది యెట్టిదనిన. 65

తే. ఆఁకలియు నీరువట్టు నస్వాస్థ్య వెరవుల
నడఁచు దాఁక సౌఖ్యముఁ జూతు రల్పబుద్ధు
లెపుడు నాఁకనిచిచ్చుతో నిడుమఁబడుట
గరము దుఃఖంబు గాక సుఖంబె చెప్పుఁడ. 66

క. వెల్లగునాఁకట నన్నము
నల్ల నినీ రగ్ని [2]నెన్న సౌఖ్యదములు నాఁ
జెల్లు నవి కాక యుండిన
నెల్లపగిది నివియ దుఃఖహేతువులు దగన్. 67

క. మదురువుగొని యొండ లెఱుఁగక
మదాకులమనస్కుఁ డయిన మానవునకు నిం
పొదవియుఁ బిడికిళ్లం గొని .
చదియఁ బొడుచునేని యదియు సౌఖ్యం బగునే. 68

క. కావునఁ గేవలసుఖదం
బేవస్తువు లేదు వినరె యిదె సంసృతి నై

1. శాంతగతిని 2. వెన్న.

యేవిధి సుఖదము దుఃఖద
మై వెస దుఃఖమును సుఖద మై తెరుగఁబడున్. 69

చ. మృగమదచందనాద్యనుపమేయసుఖోచితసారవస్తువుల్
దగఁ గఫవాతపైత్త్యకలితం బగుకీడుల ప్రోక నైన యా
యగుణశరీరముం గదిసినంతన దుష్టతఁ బొందు మేలుఁ గీ
డుగ నొనరించు నీముఱికిడొక్క మనంబున నమ్మఁ బాడియే.

క. ఎంత ప్రియవస్తువులపై
నంతఃకరణంబు గలుగు నది మీఁదట న
త్యంతం బగు సంతాపం
బంతయుఁ గూర్పఁగ నిమిత్త మగుఁ బురుషునకున్. 71

ఆ. ఆలు బిడ్డ లిండ్లు నర్థంబుఁ జెలులును
బ్రోపు గూడఁ బెట్టి పొదలు కుమతి
యవియ పిదపఁ జెడఁగ నన్నింటిఁ దగిలిన
మనసు నుడుప లేక మడిసిపోవు. 72

ఉ. [1]ఏపును నెమ్మియుం బొదలు నీభవవారిధి నిస్తరింపఁగాఁ
దేపరయంగ వేఱొకటి దెల్లము చెప్పఁగ [2]లేదు చెప్పెదన్
నాపలు కాత్మ నిక్కముగ నమ్ముఁడు విష్ణు ననంతు నాద్యు ల
క్ష్మీపతిఁ గొల్వుఁ డవ్విభుఁడు చేకొని కాచు నిజైకచిత్తులన్.

క. చెడిపోకుఁడు సంసారముఁ
గడతేర్పఁడు శౌరిచరణకమలము [3]లెడ్డం
డిడికొనుఁ డూరక కాలము
కడపకుఁడి వివేకవీథిఁ గడఁగుఁడు నడవన్. 74

1. ఏపున. 2. లేఁడు. 3. నెడఁదన్, ఇడికొని.

సీ. బాలుఁడ నేనిప్డు బాల్యోచితక్రీడ
లనుభవించెద మఱి యౌవనమున
నెఱవాది నై ధర్మ మెఱిఁగి చేసెదఁ గాక
యని పోవు నటుపోయి యౌవనమున
సుఖములచవిఁ జొక్కుఁ జొక్కి యున్నదిగదా
ముదిమి ధర్మము నెల్ల నొదువఁ జేయ
నని చనుఁ జని వృద్ధుఁ డై యౌవనమునంద
జెర్గొంద ధర్మంబు చేయనైతి

గీ. నేమిసేయుదుఁ గాలుచే యించుకయును
వసము గాదు చిత్తంబు తామసము గప్పె
ననుచు నట తాను బొలియు నట్లాత్మహితము
సేయ నబ్బ దెప్పుడు మూఢచేతసునకు. 75

ఉ. కావున శైశవంబునన కష్టతరం బగుమోహ మింతయుఁ
బోవఁగ ద్రోచి విష్ణుమయపుణ్య[1]సమాహితతత్త్వచింతకుఁ
దేవలయుఁ మనంబు సుగతిప్రద మిప్వార విట్లు సేయుఁడా
భావన నన్య ముల్లమునఁ బట్టఁగ నీకుఁడు భక్తియుక్తులై.

చ. అలజడి లేదు చిత్తమున కంగములందుఁ బ్రయత్న మేమి
యుఁ, వలవదు నిర్మలత్వము నవారితబోధము లోనుగా
శుభం,బులు సమకూ[2]రఁ జేయు నతిపుణ్యపదంబు ముకుంద
సంస్మృతిఁ, గలది యొకింతయేనియును గానితెఱం గటు
సూడుఁడా మదిన్. 77

వ. మఱియు నొక్కటి చెప్పెద. 78

1. సమానత. 2. అశేయలఁతి.

చ. జలరుహలోచనుం డరయ సర్వశరీరములందు నాత్మయై
యెలసినవాఁడు గావునఁ బదూర్జితభక్తి రమించువారి క
గ్గలముగ సర్వభూతదయ గాదిలిఁ గావలయుం జుఁడీ విని
శ్చలసమబుద్ధి యి ట్లొదవ సర్వవిపద్దళనంబు దా నగున్. 79

తే. అరయఁ [1]దాపత్రయాహితం బఖిలజగము
[2]నిట్లుపుట్టిన గొఱలిన నెరయుచున్న
జీవులకు నొక్కకీడును సేయఁదగునె
చనదె దుఃఖశీలురకెనఁ గనికరంబు. 80

చ. తన కరయంగ వేఱొకటి తక్కువజంతువు గల్గె నేనిఁ ద
త్తనువున కెగ్గు సేయమి గదా తన నన్యశరీర మెక్కుడై
యనయము దాన హీనుఁ డగు[3]నట్టిపె ద్దైనను మేలె వైర మే
యనువున భూతమైత్రియ యపాయము లేనియుపాయ
మాత్మకున్. 81

కం. వైరంబున భూతంబులఁ
గారించు దురాత్ము మూఁఅు గావించుఁ గదా
వైరంబున భూతంబులు
ధీరుల కిది దెలియుఁ గుమతి తెలియం డెపుడున్. 82

తే. మనమునను దుస్స్వభావసంజనిత మైన
[4]భేదబుద్ధి దొలంగి [5]యఖిన్నుఁ డైన
విష్ణు నఖిలభావములందు వెదకి కాంచి
యనఘులార పొందుద మనయము సుఖంబు. 83

---

1. దాపత్రయీ. 2. నిట్లుపుట్టిన గొదవల నెరియుచున్న-ఇది ముద్రిత పాఠము. 'నిట్లుపుట్టిన గొఱలెను నెరయుచున్న' అనునది వ్రా. ప్ర. పాఠము. దీనినిఁబట్టి పైరీతిగా సవరింపఁబడినది. 3. నట్టెన. 4. ఖేదబుద్ధి. 5. యఖిన్ను.

సీ. అనిలునిచేఁ గాల దర్కునిచేఁ గ్రాఁగ
దమృతాంశుచేత శైత్యమునఁ బడదు
వనువుచే నివురదు పర్జన్యవరుణుల
చే వృద్ధి పొందదు సిద్ధయక్ష
గరుడోరగామరగంధర్వకిన్న
నరమృగాదులచేత నాశవృద్ధు
లొందదు గుల్మమహోదరాదికరోగ
తతిచేత సుడియదు దంభలోభ

గీ. మత్సరాదుల నలయదు మహిమమహిత
మేపదంబు మహాయోగిహృదయగమ్య
మట్టియానందతత్త్వంబు ననుభవించు
హరిసమర్పితమానసుం డగుబుధుండు. 84

వ. అని యనేకప్రకారంబులఁ వివరింపుచుండ విని తమమనంబు
లం దలంచి దైత్యబాలురు దైత్యపాలికిం జని యవ్విధం
బంతయుఁ జెప్పిన నలిగి యతండు. 85

ఆ. తాను చెడుట గాక తక్కినవారిని
జెఱుపఁ జూచె నౌర గొఱకు [1]పడుచు
వీని నెట్లయైన విసువక [2]పొలియింప
వలయు నేమి వెరవు గలదొ యింక. 86

వ. అని తలంచి వంటలవారిం బిలిచి దుర్మార్గదర్శనుండును దురా
త్ముండును నగుప్రహ్లాదుండు మత్పుత్రుం డని యనుమానిం
పక మీరు రహస్యయత్నంబున వీనికి భక్ష్యభోజ్యాదుల

1. బడుచు. 2. పాలింప.

యందు హాలాహలాభిధానం బగుమహావిషంబుఁ బ్రయో
గింపుఁ డని పనిచినం జని వారును బ్రభుశాసనంబుఁ జేసిన.

చ. అమృతు ననంతు నచ్యుతుని నాత్మ దిరంబుగ నున్చి నిత్యబో
ధమునఁ గరంగు నప్పరమధార్మికుఁ డింపుగ నారగించున
య్యమితహాలాహలాద్భుతవిషానలసంచయభక్షణంబునం
దమృతముకంటెఁ బ్రీతికర మయ్యెఁ దదంతరబాహ్యచేష్టలన్.

క. విషమచరిత్రుండు బాలుఁడు
[1]విషానుహరణమున జాల వెలుఁగొందె మహా
విషనిధిజనితవిశృంఖల
విషానలము మ్రింగి పొంగువిషమాక్షుక్రియన్. 89

వ. ఇట్లు విషాన్నంబుఁ బ్రయోగించి నిర్వికారుం డై యున్న
యక్కుమారునిం జూచి సూపకారులు లోకాపకారి యగు
దివిజవైరిపాలికిం బోయి తమచేసినపనియు వమ్మగుటయుం
జెప్పినయప్పు డమ్మోటకుండు పురోహితులం బిలిపించి
మీరు మునుపు ప్రతిజ్ఞ చేసిన వారు కారె? ఈప్రహ్లాదుం
డనుదురాత్ముం బొరిగొనుకృత్తి నుత్పాదించు నది యనిన
నియ్యకొని పోయి వారు ప్రహ్లాదునకుం దొలుత సామ
పూర్వకంబుగా నిట్లనిరి. 90

ఉ. అన్న ! త్రిలోకపూజ్యుఁ డగునంబుజగర్భుని యన్వయంబు
నం, దున్నతిఁ బుట్టి తా కొలఁదియో యిట యెక్కుడు
చూడు తండ్రి పెం,పెన్ని తెఱంగులం జలము [2]లేటికిఁ బెద్దల
పంపుఁ జేయుమా, నిన్ను నుతించు లోకములు నీకు నపా
యము లేక యుండినన్. 91

1. విషాహరణమునను. 2. నేటికి.

క. హరి గోవిందుఁ డనంతుఁడు
పురుషోత్తముఁ డనుచు నేల పొగడెదు చెప్పుమా
సురల నుతించిన నైతురె
పరపతు లిటు మానవే జనస్తుత! యింకన్. 92

తే. ఇట్టి తండ్రికడుపునను బుట్టి నీకు
నొరులఁ జేర నేల యితని యుల్లమునకు
నచ్చు తెఱఁగున మెలఁగెడువాఁడ వైన
నితనిరాజ్యంబు నీదకా కెవ్వరి దగు. 93

క. గురుఁ డనఁగఁ దండ్రి కంటెను
నరసి యొకనిఁ జదివి చెప్పుమా శ్రుతిధర్మం
బులఁ ద్రోవఁగ [1]నగు నే
గురుశాసన [2]ముజ్జగించు కుటిలపుఁ దెలివిన్. 94

క. దేవుండు వాసుదేవుఁడు
దేవోత్తముఁ డంచు నేల దేఁకువ సెడితో
దేవుఁడు గీవుఁడు దక్కఁన
దేవతలును నెంతవారు దితిసూనునకున్. 95

వ. ఇంతకు మిక్కిలి చెప్పనేర మిటమీఁద నీవ యెఱుంగుదు
వనినఁ బ్రహ్లాదుం డమ్మహీసురుల కిట్లనియె. 96

సీ. మీరు చెప్పినయట్లు మేదినీసురకులం
బునఁ [3]బుట్టు తండ్రిపంపన ఘనంబు
జనకుఁ డెక్కుడు గురుజనముల కెల్లను
నతనిశాసనము సేయంగవలయు

---

1. నగు విన. 2. ముజ్జగించి. 3. బుట్టెఁ దండ్రిపంపున.

నీతగ వింతయు నెఱుఁగనివాఁడఁ గా
నదియు నట్లుండె మీ కరయ మాకు
నాచార్యులను మిమ్ము నతకరించుట దోస
మైనను నొకమాట యాడవలసె
గీ. వాసుదేవసంస్తుతి సేయ వలవ దనిన
కుత్సితోక్తి మీ కిట్లు వాక్రువ్వఁ దగునె
చదువరే యెఱుఁగరె మీరు చదివి యెఱిఁగి
వినిన యాభ్యుల నడవడి వినరె తలఁగి. 97

వ. ఇట్టిమాటలు మీకే యొప్పు నని చిఱునవ్వు నవ్వి యబ్బా
లుం డావృద్ధులం గనుఁగొని వెండియు. 98

క. [1]కినగినబడ (?) యించుక మీ
తనయుని విన్నపము వినఁగఁ దగ దని బాల్యం
బునఁ గదిరినచాపలమున
మనమునఁ దోఁచినటు లాడుమాటలు సుండీ. 99

సీ. మనకంటెఁ బెద్దలు [2]ఘనబోధయుతులు ద
క్షాదులును వసిష్ఠాదు లవల
నత్రిపులస్త్యాదు లట మఱి వ్యాసులు
వెట్టులై కొలిచిరె విష్ణుదేవుఁ
గొందఱు ధర్మంబుఁ గోరి భజింపంగఁ
గొంద ఱర్థము మదిఁ గోరి కొలువఁ
గొందఱు కామంబుఁ గోరి సేవింపంగఁ
గొందఱు మోక్షంబుఁ గోరి [3]తెలియ

---

1. కినగినబడి. 2. ఘనబోధసీయఁలు దక్షాదులును వసిష్ఠాదు లవల. 3. తెలుప.

గీ. నిండఱకును సేవ్యుఁ డేవేలు పొక్కప
ద్మాక్షుఁ డజుఁ డనంతుఁ డప్రమేయుఁ
డచ్యుతుఁడు పురాణుఁ డనువొక్కరుఁడు గాక
వెండి దైవమనఁగ నొండుగలఁడె. 100

క. జ్ఞానము [1]కలిమున్నతిసం
తానంబైశ్వర్యమధికధనమువజేయునే
మేనియుఁ వలసినఁ బెఱవె
వైనఁగలదెవారిపదాంబుజాక్షునఁ దక్కన్. 101

ఉ. మాటలు వేయు నేమిటికి మాధవుఁ డొక్కఁడ దైవమేను ము
మ్మాటికిఁ జాటితిన్ గుటిలమత్సరభావము లుజ్జగించి య
మ్మేటి భజింపుఁడీ తెరువు మేలుగఁ గైకొనుఁ డాత్మలోన మో
మోట యొకింత లేదు హరినొల్లమి యొప్పదు చెప్పితిం జుఁడీ.

తే. హరియొకండ జగత్కర్త యఖిలభర్త
విశ్వసంహర్త భోక్త వివేకయోక్త
తలఁపుబలుపును గొలుపును దెలుపునతని
దెసన కావింపనగు నొండుదిక్కు వోక. 103

వ. అని చెప్పి ప్రహ్లాదుండు. 104

క. ఇది యగునో కాదో చెప్పుఁడా
తుదిఁ బదుచులమాట లంత [2]దూల్పంగలదే
మది సైఁపవలయు మిక్కిలి
చదివినయొఱుకలకు సరియె చదువనియొఱుకల్. 105

వ. అనినఁ గోపించి భార్గవాత్మజు లతని కిట్లనిరి. 106

---

1. సిరులు. 2. దూష్యం.

ఉ. పట్టికరంబుఁ గిన్కఁ జటుపావకకీలలఁ గ్రోఁచి యొంతయుం
గట్టిఁడి తండ్రి నిన్ను నిటు గాల్పఁగ నడ్డము సొచ్చి వానితోఁ
జెట్టిద [1]మాడి నిన్నెడలఁ బెట్టినచుట్టలతోఁడి[2]సాకతం
బిట్టిదయయ్యె నోర ఖలుఁడేమియెఱుంగు మహోపకారముల్.

క. ఇంక నిటమీఁద మాతో
వంకలపడురులునుసాఁడువాఁడవ యగుమీా
జంకెలపనిలే దిదె నిను
గొంకర వో[3]నడచుకృత్యఁ గొల్పెదము వెసన్. 108

క. రక్షించువారిపలుకు[4] ల
పేక్షించనివానిపక్ష మేటికి నిన్నున్
భక్షించుకృత్య నీప
ద్మాక్షుఁడు రక్షించుఁగాక యప్పుడకణఁకన్. 109

వ. అనిన నమ్మహానుభావుండు. 110

తే. ఒకఁడువధియించువాఁడగు [5]నొకఁడు వధ్యుఁ
డొకఁడురక్షించువాఁడగునొకఁడురక్ష్యుఁ
డనఁగనిదియంతయును భ్రాంతి యాత్మరూపు
-లిన్ని తెఱఁగులవాఁడు సర్వేశ్వరుండు. 111

వ. అని యిట్లుపలికిన విని యధికరోషదందహ్యమానమానసు
లగు నసురపతిపురోహితులును [6]దత్ క్షణంబ యగ్ని
ముఖంబుఁజేసి ప్రేల్చి కృత్య నుత్పాదించి ప్రహ్లాదుపయిం
బనిచిన.

---

1. మాడ. 2. సాగతం. 3. నడుచు. 4. లపేక్షించినవాని.
5. నొకఁడవధ్యు. 6. సులక్షణంబ యజ్ఞ.

ఉ. ఆఁకయొకింత లేక విస్ఫృతాస్యకటత్ స్ఫుట వహ్నికీలముల్
దాఁకదిగంతముల్ గమియ దాడలుదీటుచు వాఁడికిన్కఁ బే
ర్వాఁకలిసీజగత్త్రయము నాహుతిచేయఁ దలంచెనో యనన్
వీఁకఁగడంగి కృత్య యొకవ్రేఁకని శూలముఁ గేలఁదాల్చుచున్.

చ. కడఁగికుమారు పేరురము [1]గబ్బను నుబ్బనుదోఁ గలింపఁగాఁ
బొడిచె నఖేద్యమాద్య మన బూహము మోహము విష్ణుతత్త్వ
ముం, డెడు దెసనమ్మహాపురుషు డెందము [2]వొల్చుట నందొకింత
యున్, దొడరదునొప్పిగంటియును దోఁచదు తోలును వ్రగ్గ
దేమియున్. 114

చ. ఘనకులిశోల్లసత్కఠినగాఢశరీరుఁ గుమారుఁ జెందియా
యినుఁగుపిశాచికైదువొక బెండునుబోలె నిమేషమాత్రలోఁ
దునిసితొలంగి నేలఁబడి తుత్తుమురై పెను [3]బుగ్గి బ్రుంగె బ్రుం
గినఁగనిభీతిమై మఱలెఁ గృత్యయకృత్య*నికృంతగర్వయై.

క. నిక్కమువారిదాసులకును
మొక్కలమునఁగీడుచేయ మొనసినయేనిం
బ్రుక్కదె వాసవు[4]పట్టిన
చొక్కపుఁ [5]బలుకైదువైన శూలంబైనన్. 116

వ. అని యివ్విధంబున మరలి యాకృత్యదైత్యపతి పురోహితు
లన పొదవి ఘోరానలజ్వాలారూపంబునం దాపం బొన
రించి ప్రాణంబులు వెలుకదొడంగిన నమ్మహీసురు లాక్రో
శింప ననుకంపానుకంపమానమానసుం డగుచు నమ్మహాను
భావుం డసమానధ్యానముకుళితలోచనుండై. 117

1. గబ్బున. 2. గావున. 3.* భృంగి. * నికృత్త? 4. బట్టిన.
5. బలుకైనపెద్ద.

తే. కృష్ణకృష్ణ యనంత యే కీడు లేదు
వీరిదెస వెఱ్ఱులై వీరు తారు తమకుఁ
దీర్పరానియీపెనుచిచ్చుఁ దెచ్చుకొనిరి
కరుణ నీవిప్రవర్యులఁ గావవలయు. 115

వ. అని యాత్మస్థితుఁ డైన పరమేశ్వరుఁ బ్రార్థించి. 119

చ. సకలజగన్నియామకుఁడు సర్వచరాచరకర్తవిశ్వవ
ర్తకుఁ డఖిలేశ్వరుండు నవతామరసాక్షుఁ డనంతుఁ డాద్యుఁడీ
ప్రకటితభూతజాతమునఁ బ్రబ్బి యొకండ వెలుంగుచున్కి యే
నొకటన మోసపోక కనియుండుదు నొండెఱుఁగం దలంపునన్.

సీ. క్రొవ్వాఁడిమొలుఁగులఁ గొని తూఱఁబొడుచుచో
ఘనవిషదంష్ట్రలఁ గఱచుచోటఁ
దోరంపుఁగొమ్ములఁ గోరి చెండాడుచోఁ
గడిఁదిచిచ్చునఁ ద్రోచి కాల్చుచోట
నక్కజంబైన పాషాణంబు వెట్టుచోఁ
బటుకృత్యజముదూతఁ బనుచుచోట
నట్టిక్రూరమునకు నట్టిఘోరమునకు
నట్టియాక్కవమున కట్టితెగువ

గీ. కట్టిబెట్టిదమున కట్టి[1]శంకలమది (?)
నేనసూయసేయ నింత నింక
నీనిజంబువలన నీవిప్రులది[2]చేర
వహ్నిఁబడక బ్రతుకువారు గాత. 121

వ. అని పలికి నిరంతరనిజకారుణ్యసుధాసారసేకంబున నమ్మహా
ద్విజాల[3]నుజ్జీవితులఁ జేసినవారును నిరామయదేహులును

---

1. శంకరు. 2. చోర. 3. నుజ్జ్వలితుల.

విగతపక్ష్మోపాంగులును నై యక్షుహానుభావుఁ జేరం జనుదెంచి వేనవేలు దీవన లిచ్చి చని హిరణ్యకశిపునకుఁ దద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించిన వెఱగుపడి కొడుకు రావించి యతం డతని కిట్లనియె. 122

క. మంత్రబలమొ మాయయొ యీ
తంత్రము సహజంబొ నీకుఁ దనయా! వినఁ నీ
జంత్రమునకు విస్మయపర
తంత్రంబై నది మనంబు తథ్యము చెపుమా. 123

క. అని యడిగినఁ బ్రహ్లాదుఁడు
జనకునిచరణద్వయంబు సంప్రీతిమెయిన్
దనశిరము సోఁక [1]నెఱఁగి స
వినయంబుగ నిట్టు లనియె విహితాంజలి యై. 124

తే. అయ్య! యిది మంత్రబలముగా దరయ మాయ
గాదు నాదగు నైజంబు గాదు వినవె
యెవ్వరికి నైనఁ జొప్పడు నిట్టివేర్మి
యుల్లమున విష్ణుఁ దిరముగా నునిచి రేని. 125

వ. విష్ణుపరాయణత్వం బెట్టిదనిన. 126

క. ఒరులకుఁ గీడు తలంపమి
హరిభక్తికి రూప మొరుల నాత్మసమముగాఁ
బరికించువారి నాపద
చొరదయునె కారణము లేక పొందునె భయముల్. 127

---

1. నెఱఁగిన.

తే. మనసుఁ బలుకును జేఁతయు ననఁగ నిట్టి
మూఁడుదెఱఁగులపాపంబు ముదిరెనేని
నదియ సంసారవారిధి నదిమిఁపుండు
మనుజుఁడెన్నఁడుఁ దలయెత్తికొనఁగ లేఁడు. 129

ఉ. ఇంతయుఁ జూచి నిక్కముగ నేను నచింత్యు ననంతు నచ్యు
తుం, జింతన సేయుదున్ సకలజీవులయందును గాంతు నవ్వి
భున్, భ్రాంతి యొకింత లేదు మదిఁ బండినభక్తియు నొండు
దిక్కు వో, దెంతటిపేర్మి నైన నగు నిట్టితెఱంగున దైత్య
పుంగవా! 129

తే. అనినఁ బులిఁగోల వ్రేసినయట్లు రేఁగి
కాఁగి హాఁమ్మని యసురయంగంబు వడఁక
జేస్పుకినుకఁ గింకరకోటిఁ బిల్చిపిల్చి
నెలుఁగు నింగిఁ బొంగారంగ నిట్టు లనియె. 130

చ. ఇది శతయోజనోన్నతము హేమగిరిప్రతిమంబు హర్మ్యశీ
మీ, తుది నిలువెక్కి వీని దిగఁ ద్రోవుఁడు క్రిందట నున్న
చట్టుపైఁ, బదియఁగఁ గూలి మేనఁ గలచర్మము నెమ్ములుఁ
గండలున్ వెసన్, జిదురుపలై చనం బొలియుఁ జింతయు
వంతయు మాను నంతలోన్. 131

వ. అనినం గ్రందుకొన నమ్ముకుందదాసుం బ్రాసాదశిఖరంబునకుం
గొనిపోయి పట్టి దిగఁద్రోచిన. 132

చ. కుడువఁగ నొల్ల కెంతయును గ్రొవ్వఁన గూలఁగఁ [1] ద్రోయు
డున్ దిగం, బడియెడుదానవప్రభునిపాలిటిభాగ్యమువోలె

1. ద్రోచుడున్.

మేడమీఁద, దెడలెడుబాలు విష్ణుమయ[1]హృత్కు ధరించె
ధరిత్రి దూఁడి ప్రో,[2]విడి మునుమున్న యాతనికి నింపుగఁ జేసిన
సెజ్జగెమో యనన్. 133

మ. కని దైత్యేంద్రుఁడు గాఢమోహబలవద్గ్రాహంబు పెన్వాతఁ
జిక్కినచేతోగతిఁ ద్రిప్పలేక మఱియుం గిన్కెక్కఁగా శం
బరుం,డను [3]పేరంగలదానవుం బిలిచి మాయల్ పెక్కు
[4]గావించి, చిక్కొనరింపంగలవిద్య నీపాలువు నేఁ డుల్లాస
ముం జూపుమా. 134

చ. [5]కలదలుపెద్ద వీనికిటు కాఱియఁ బెట్టెడుమానకేమిటన్, [6]నెఱి
కలు మీటుచుండుఁ దననీచపుమాటలు వీనిఁ బట్టి క్రచ్చఱఁ
బరిమార్పఁ జేసినయుపాయము లన్నియు గొడ్డువోయె నీ
వుఱక వధింపఁగావలయు నుగ్రపుమాయల నిద్దురాత్మునిన్.

వ. అనినఁ బొంగి యఖర్వగర్వాడంబరుం డగుచు శంబరుం
డతని కిట్లనియె. 136

తే. కలవు నూఱులు వేలు లక్షలును గోట్లు
లప్రమేయలు ఘనమాయ లధిప నాకు
వానిఁ దగులక పోరాదు వనజభవున
కైనఁ భవునకైనను నన్యు లెంత. 137

వ. అని దుర్బుద్ధియగు నయ్యసంబంధుండు [7]బద్ధమత్సరుండై
కడంగిన. 138

---

1. హృత్కు. 2. విడె. 3. పేరుంగల. 4. గావించుఁజి. 5. కఱు
తలు. 6. నెఱుకలు నెఱఁకులు. 7. బంధ.

క. కులశైలంబులు వడఁకెను
కలఁగెఁ బయోధులు పయోజగర్భుఁడు సురలున్
దలఁకిరి మునులమనంబులు
గళవళ మయ్యెన్ దదీయగర్వోద్ధతికిన్. 139

వ. అంత. 140

ఉ. మాయలు డాయనీక యసమానత నత్యుపమానమై ముని,
ధ్యేయతభక్తితత్పరవిధేయమనం దగువిష్ణుతత్వముల్, బా
యనిమాడ్కి సర్వసమభావనఁ గ్రాలెడుబాలు బాలిశుం,జేయ
నతండు సూపెఁ దన చెన్నటిమాయలదొంతు లన్నియున్.

తే. వీఁడుమాయలఁ దను నేఁచువాఁడు దాయ
వీఁడునాకు నెగ్గొనరించువాఁడుకుమతి
[1]యనక శంబరునందును నమ్మహాత్ముఁ
డప్పుడసూయుఁడై యుండె నల్లనగుచు. 142

వ. అట్టిసమయంబున భక్తపరాధీనుండును బరాపరేశ్వరుండును
నగుపరమపురుషుం డప్పుణ్యపురుషునకుఁ బరిరక్షణార్థంబుగా
సకలదురితాపకర్షణం బగు సుదర్శనంబు నాజ్ఞాపించిన. 143

ఉ. ఘోరయుగాంతకాలకృతకోపఖరాంశుకఠోరదారుణా
కారముతోడఁ జక్రమతిఖండితచండ సమిద్ధమండల
స్ఫారత నేగుదేర సురశత్రుఁ డొనర్చినమాయ[2]యొయ్య నీ
హారముపోలె మాయమయి యచ్చటనచ్చటఁ గ్రాఁగ వ్రేల్మిడిన్.

వ. తదనంతరంబ యమ్మహాస్త్రం బంతర్హితం బయ్యె నట్లు శంబర
నిర్మితమాయాసహస్రంబులు సమసిన తమిస్రంబులం బాసిన

1. యనఁగ. 2. హోయ.

సహస్రకరుండునుంబోలె వెలుంగుబాలునాలోకించి వెండి
యు దానవేంద్రుండు.

క. తన్నుంబోలియుంపఁబుట్టిన
చెన్నఁటిచలమపుడు [1]వెఱ్ఱిఁజేయ నలుకతో
నన్నిచుఁ డచటఁ జేరువ
నున్నపవనుఁ జూచిపలికె నుగ్రాకృతియై. 146

ఉ. ఓయి సమీర! యీఖలు దురుక్తిధురంధరు శత్రుపక్షసం
ఘాయకు మాయలాని సముదగ్రజవంబునఁ దాఁకి వీనిదు
ష్కాయముఁజొచ్చి ధాతువులఁగ్రాఁచి వెసం[2]బెనుపొట్టఁ
కట్టుగాఁ, జేయుము నీదుశోషణవిశేషణనైపుణికల్తి
యేర్పడన్. 147

వ. అని పనిచినం బనిపూని సంశోషణాభిధానుం డగునప్పవ
మానుం డాదైత్యరాజసూను శరీరంబుఁ బ్రవేశించి నిజ
వ్యాపారవికారంబులు గావింపందొడంగిన. 148

ఉ. హానియు వృద్ధియుఁ గొరయ కస్తసమస్తవికారుఁడైన ల
క్ష్మీనిధిమేదినీధరునిఁ జిత్తమునందు ధరించియున్నమే
ధానిధియయ్యశోనిధికృతస్మితచారుముఖారవిందుఁడై
శానొకయీసులేక ప్రమదంబున నుండె నకంపితస్థితిన్. 149

ఉ. అంతఁ దదీయహార్దతుఁ డనంతుఁ డనంతదయాంతరంగుఁ డ
త్యంతవిభూతి నప్పవనమంతయుఁ గ్రోలినఁ గృత్తమూలమై
యంతటఁ జే రడంగె నదియాత్మఁ బ్రమోదము పొందె
లోకమే,కాంతవివేకులఁ గ్ వికృతులందునె యొందును నెవ్వి
ధంబునన్. 150

1. వెఱ్ఱిచేయుం. 2. బెనుపట్టి.

వ. అసురేశ్వరుండును నసమానలజ్జాకందళితాంతరంగుం డగుచు నభ్యంతరంబునకుం జనియె నంత ప్రహ్లాదుండునుం గురుగృహంబునకుం జని పూర్వప్రకారంబునం జదువుచుండె నాచార్యుం డతనికిం గ్రమంబున భార్గవప్రణీతం బైననీతితంత్రంబు సకలంబును నవగతంబుం గావించి యతనిశాస్త్రపారీణత్వంబు దృఢంబుగా నెఱింగి యొక్కనాఁడు హిరణ్యకశిపుపాలికిం జని యి ట్లనియె. 151

చ. పవలును [1]రేయి దుఃఖపడి బాలుని నొయ్యనబుజ్జగించి దా
నవకులనాథ! యేను జతనంబునఁ జెప్పితి రాజనీతిపై
భవపరిబోధకారియగు భార్గవసూక్తమహార్థతంత్రముం
[2]త్రవిశదబుద్ధి నీకొడుకు దాఁ దుదముట్టె నుదాత్తవిద్యలన్.

వ. అనిన సంతసిల్లి తండ్రి కొడుకు నాప్రొద్దు రావించి చేరువ నునుచుకొని యన్నా! నిన్ను మీయొజ్జ నయకళాపారంగతుంగా నుదాహరించినది మాకుం దెల్లంబుగా నెఱుంగవలయు, రాజులకు మిత్రు లమిత్రులు నుదాసీనులను మూఁడు తెఱంగులవారలు గలరు, వారలయందు భూపతి యెట్టి యెడలఁ బ్రవర్తిల్లు, నభ్యంతరులు బాహ్యులు నగునమాత్యులయెడ నెవ్విధంబులవాఁడుగాఁదగుఁ, జారసంచారంబును బౌరజానపదజనానులాపనంబు నేలాగునం జెల్లించు, విశ్వాసుల నవిశ్వాసుల నెట్లుగనుఁగొనుఁ, గార్యంబు నకార్యంబు నే వెరవున నిర్ణయించు, దుర్గంబు లేమియయి సవరించు, నరణ్యశోధనులగు దక్షకిరాతాదుల నేమాడ్కి నియ

1. రేలు. 2. త్రవికలబుద్ధి.

మించుఁ, గంటకుల నేభంగిభంగించునివియు మఱియు
వలయు విషయంబుల వివరించి చెప్పుమా యనఁ బ్రహ్లాదుం
డాప్తై తేయ ప్రభువునకు నభివందనంబుఁ జేసి చేతులు మొగిడ్చి
వినయవినమితమస్తకుం డగుచు నిట్లనియె. 153

చ. ఒకటఁ గొఱంతలేదు గురునొద్ద నృపాలనయోపచారముల్
సకలము నభ్యసించితి నిజం బవిమంచివిగావు దేవయే
నొకగతివిన్నవింతుఁ బుయిలోడక యిప్పుడు దాని నీ వాకిం
చుకపడి చిత్తగింపు మనసూయుఁడవై మదిఁగింక వాయఁగన్.

ఉ. సామము తోత్త దాన ముపజాపము దండము వెండి[1]
యేలుకో, [2]ల్వేకులునీయుపాయములు [3]విద్విషుఁ డాదిగ
ముప్వారంమ నె, క్లేమెయి నెట్లుపొందుపడు నెవ్వనియందది
యట్లొనర్పఁగా, నేమముగల్గు రాజునకు సిద్ధపదం [4]బిది నీతి
పద్ధతిన్. 155

చ. విను మిదియెల్ల నామదివివేకముఁబొప్పనఁ జెప్ప నప్రమో
జనములు తండ్రి మిత్త్రుఁ డన శత్త్రుఁ డనంగ సముం డనంగ
వీఁ, డనియెఱుఁగం ద్రికాలములయందును సాధ్యముతోఁ ల్తఁ
గల్గనా, ధనమటతోఁచుఁగాత వితథంబుగ సాధన మూర
కేటికిన్. 156

క. మేనుల కెల్లను జీవుఁడు
తానే గోవిందుఁ డొకఁడు తండ్రీ! యున్నాఁ
డా నిక్కము తనకబ్బెను
గానుపు రిపుమిత్ర[5]మధ్యగణనకుఁ బోలమై. 157

1. రోలి. 2. లేమఱుడీ. 3. విద్వడు. 4. బెది. 5. సత్య.

వ. నిఖిలజగన్నాయకుండవు హరి నీవును నాత్ముఁడ వెంచిచూడఁగా
నఖిలశరీరధారులకు నాత్ముఁడు దీని నిజం బెఱుంగు చి
త్సుఖభరితుండవు మాయలకుఁ జొప్పడఁ దప్పని గాన ముక్తి
కు, స్సుఖత వహింపఁగావలయుఁ మోహముఁ బాయఁగఁ
[1]ద్రోచి భక్తిమైన్. 158

క. మిడుఁగు అనితలఁచు బాలుఁడు
మిడుగురు[2]బుర్వు గని మేన [3]మిడికెడుజనుఁడున్
బొడగుఁగడగు[4]ప్రోపింతయు
జడనిధిగాఁ జూచునప్పులజాలని తెలివిన్. 159

వ. అట్లగుటం జేసి. 160

క. పెడవిద్య లెవ్వియును భవ
ముడుపఁగ లే వాత్మబంధముడుపునదియెయొ
క్కఁడువిద్య [5]యట్టివిద్యలు
దొడఁగుపనియు మంచిపని విధూతకలంకా. 161

క. ఇదియంతయుఁ దగఁ గనుఁగొని
మదినిస్సారంపువిద్యమఱఁగకబంధ
చ్ఛిదఁజేయు నాత్మవిద్యకు
నొదవఁ దొడఁగినాఁడ నుడుగ నుద్యమ మెట్లున్. 162

సీ. ఉద్యోగముల కెల్ల నొదవునె ఫలసిద్ధి
యెవ్వాఁడు దొలుమేన నెంతఁజేసె
నంతియ వానికి నబ్బు నిబ్బామున
శ్రీలు విద్యలు నెల్ల మేలు నాత్మఁ

---

1. బ్రోచి 2. బ్రువ్వ. 3. ప్రేద్వడుజనుఁడున్. 4. ప్రోలింత ప్రోవింతయుం. 5. యెట్టి.

గోరనివాఁడును గోరి రోపినయంత
నుత్సహింపనివాఁడు నొకఁడు గలఁడె
శూరత లేక యుదారత లేక యే
తెలివియు లేక యే తెఱఁగు లేక

గీ. యూరకుండెడు నీచులకొదవు గరిమ
వానివెరవున నెయ్యది వచ్చుఁ జెపుమ
యయిన నుద్యోగిగావలె నండ్రు బుధులు
భాగ్యమిట్టిది యని కానఁబడదు గాన. 163

క. కావున ముక్తికియత్నము
గావింపఁగవలయు సమత గల్గుటఁ గోరం
గావలయు నెప్పుడును స
ద్భావంబున సమత[1]యెవ్విధం బండ్రె నిన్. 164

క. చెప్పినమాటలె పలుమఱుఁ
జెప్పంగా వలసె నీదుచిత్తముసొరమిన్
దప్పకయ విన్నవించెద
నొప్పుగఁ గృప నవధరింపు మూర్జితచరితా! 165

ఉ. దైవతదైత్యమానుషకదంబములోనఁగఁ గల్గుజంగమ
స్థావరభూతసంచయము సర్వము విష్ణుశరీర మిందులో
నేవిధి నేశరీరమున కించుకనొప్పియుఁ జెందకుండఁగాఁ
గేవలసత్కృపానిరతి గీల్కొని[2]యుంటసమత్వ మారయన్.

చ. విను దనుజేంద్ర యిట్టిసమవృత్తిఁ జరించువివేకశాలికిన్, వన
రుహాలోచనుం డజుఁడవార్యుఁ డచింత్యుఁ డనంతుఁ డచ్యు

1. యవ్విధం. 2. యున్న.

తుం, డెనయఁగ మెచ్చు, నట్టికర మేశ్వరు మెచ్చొనరించుఁ
దీవ్రసం,జననజరానిరాసనవిశారదసాంసమగ్రసౌఖ్యముల్.

మహాస్రగ్ధర. అనినం గల్పాంతవాత్యాహతవిబుధనగోగ్రాకృతిన్
హేమసింహా,సనభాగోత్తానవేగోజ్జ్వలుఁడు దశనవిస్పష్టదం
ష్ట్రాగ్రధరోష్ఠుం,డును రోషోత్కంపతీవ్రుండును ఘనరభసా
టోపదీప్తుండు నై యు,ద్ధనుజుం డాపుణ్యవక్షస్స్థలముఁ గదు
వడిం దాఁచె నిశ్శృంఖలాంఘ్రిన్. 163

వ. ఇవ్విధంబునం దాఁచి. 169

ఉ. కోలుమసంగి చేచఱచికొంచు మొగంబునఁ గన్నుఁ గోనలన్,
రాలఁగ నిప్పు లీత్రిభువనంబుల నొక్కట మ్రింగఁ జూచెనో,
కాలుఁడొ యీతఁ డింతటికిఁ గాలము నిండెనొ కాక
యంచు భూ, శాలి దలంక నిల్చి యసురాధిపుఁ డిట్లని
వల్కె బంట్లతోన్. 170

ఆ. ఓయి విప్రజిత్తి! యోయి రాహువ! యోయి
బలుఁడ! రండు వీనిఁ బట్టిపెట్టి
చటులనాగపాశసంచయంబులఁ గట్టి
యబ్ధినడుమఁ ద్రొక్కుఁ [1]డదటణంగ. 171

క. ఇటు సేయకున్న నిటమీఁద
దటమనయసురాన్వయంబుఁ దక్కినజగమున్
గుటిలుఁ డగువీనిమాటలఁ
దటమటగమనంబు లూని తప్పఁగ [2]నడచున్. 172

చ. మనదెసఁ గీడు లేదు పలుమాఱును జప్పిడినోరి శత్రుకీ, ర్తన
మిటు, సేయఁ గాఁ దగదు [3]రా యని యొమ్మెయిఁ జాటి చెప్పి

---

1. డదటనంగ. 2. నడచున్. 3. కాయని యిమ్మెయి.

నన్, వినఁడు దురాత్ము లైనయవివేకులకున్ బ్రతికార మెమ్మె
యిన్, మును గలదే వెసం జిదియ మోఁదుట చింపుట దక్క
నెక్కడన్. 173

వ. అని యాజ్ఞాపించిన నజ్ఞానదూషితు లగునద్దోషకారు లక్కు
మారుఁ గ్రూరకుటిలభుజంగపాశబద్ధుం జేసి కొనిపోయి
మున్నీట వైచిన. 174

క. ఘనభుజగశతఫణావృత
తనుఁ డై బాలుఁడు పయోధితరఁగలమీఁదన్
బెనుబాపసెజ్జఁ బవడిం
చినవెన్నునిపాటి యగుచుఁ జెన్నెసలారన్. 175

ఉ. అంత నిరంతరోర్ములు దిగంతము లందుచు మ్రోతకుం జగం,
బెంతయు భ్రాంతిఁ బొందఁ దెర లెత్తి కుమారునిపీడ సైఁప
కత్యంతరయంబునం బుడమియంతయు ముంచు ననంగఁ
బొంగెఁ గల్పాంతమునాఁడు నిట్ల యనునట్లు సరిత్పతి భీక
రాకృతిన్. 176

వ. అట్టియద్భుతప్రకారంబుఁ గనుంగొని యసురేశ్వరుం డసు
రల నందఱ రావించి యిట్లనియె. 177

సీ. అలుఁగుల బొడిపించి యహికోట్లఁ గఱపించి
కరులచేఁ ద్రొక్కించి కనలుటగ్నిఁ
ద్రోయించి విషమున దోఁగినయన్నంబుఁ
బెట్టించి కృత్య కొప్పించి [1]పొడవు

1. పొడువు.

నందుండి వెస దల క్రిందుగాఁ గెడయించి
క్రూరంపుమాయల కొంకులందుఁ
దవిలించి పవనుచే నివ్వరించి [1]యిప్పుడు
నీమహాంభోధిలో నిట్టు వైచి
గీ. యెట్టుఁ జాల మైతి మీఖలు మర్దింప
దాయ యింక మనకుఁ దాన చిక్కె
[2]నూడుకొనఁగ వైవు దుర్వ్యథ్రములు [3]వీని
మీఁద మెలఁగ కుండ [4]మిడుకకుండ. 178

శా. చాపం డొండొక వెంట నేమికిఁ దుఁడిన్ జర్చించి యే నెప్పు
డుం, భావం బెప్పడుఁ గంటి నిట్టు లొనరింపన్ గ్రొవ్వు పెం
పాఱడిం, బోవం బెద్దయుఁ గాలముండి[5]కవియుం బుత్రాకృ
తిన్ శత్రుఁడై, తా వేషంగుల నన్ను నేఁచుఁ దగ దీద
ర్పాంధు సైరింపఁగన్. 179

చ. అనవుడు దానవేశ్వరునియానతి సప్తసహస్ర[6]సంఖ్యల
ద్దనుజులు పేర్చి యార్చుచు నుదగ్రనగంబులు దెచ్చి తెచ్చి
యోజనములు పెక్కువేలయొడసాలఁగఁ [7]బ్రబ్బఁగ బిట్టు
వైచిరా,ఘనతరమూర్తిమీఁదఁ దదకంపితలీలకుఁ జోద్య
మందుచున్. 180

ఉ. వీపున నబ్ధినొక్కపృథ్వీపీఠరముకా దగఁ దాల్చె నంచు ల
క్ష్మీపతి పేర్మి పాలఁగఁడుఁ జిట్టులుగా శ్రుతు లుగ్గడించు నీ
రూపునఁ గోటిసంఖ్యల [8]గిరుల్ ధరియించినవిష్ణుదాసు పెం
పేపగిది న్నుతించునొకో యింకని వెక్కసమందె లోకముల్.

1. యప్పుడు. 2. నూడు. 3. నవి. 4. మిడుగ. 5. నవియుంన్.
6. సంఖ్య. 7. బ్రబ్బిన. 8. గరుల్.

ఉ. పిండలివండుగాఁ గలఁగెఁ బెల్లుగ నంబుధు లెల్ల మేదినీ
మండలి దిర్దిరం దిరిగె మ్రగ్గె దిశాకరిసంచయంబు మా
ర్తాండుఁడు మాసె [1]విశ్వములు దామరపాకుననీరువో లెనొం
డొండ[2]చలించె నయ్యనఘుఁ డున్ననితాంతనిరోధభంగికిన్.

క. అప్పుడు నెందును జెందక
చిప్పిలుభక్తిరసలీలఁజిత్తము దనువుల్
దొప్పందోఁగఁగ బాలుం
డెప్పటిక్రియ నుండె జగదధీశ్వరచింతన్. 183

వ. ఇట్లు మహితసమాధినిష్ఠుండై యున్న యబ్భాగవతశ్రేష్ఠుండు నిజగరిష్ఠభావనివాసుండై భాసిల్లువాసుదేవు ననేకప్రకారంబుల వినుతించుచుం దలంపులుం [3]దెలువులును మున్నీరు చొచ్చినయేఱులచందంబున గోవిందునందు డిందనానందకాంతు నధిష్ఠించి యుండ నొండొండ నయ్యురగరాజరజ్జువులు [4]నజ్జరాల గరాళశైలసహస్రంబుల రాసులు [5](ప్రశ్నిపాసి) వారాశింబడిమునింగిపోవం గసుగందకసుందరశరీరంబుతో సముత్థితుండై సముద్రతరంగతురంగమారూఢుండై రయంబునం దీరంబున కరుగుదెంచి. 184

ఆ. మనసుగొంతవెలికిఁ గొని వచ్చి తాను బ్ర
హ్లాదుఁడని జగంబులనఁగఁ గలుగు
నాత్మభిన్నభావ మౌపచారికదృష్టిఁ
జూచుచుండె వికృతి సోఁకకుండ. 185

---

1. విశ్వమును 2. చరించె. 3. దెలుపులంజేయుం. 4. నజ్జరాలట. 5. (ప్రశ్నిపాసి).

క. అని ప్రహ్లాదచరిత్రము
మునివరుఁడగు గాలవునకు మోదాద్భుతసం
జనకంబుగ సుగ్రశ్రవుఁ
డనుపమతేజుండు చెప్పె నని తగ మఱియున్. 136

క. తల్పితరత్నాకర సం
కల్పితభక్తజనకావ్యకల్పనమూఢా
కల్పితశితికంఠచ్ఛద
శిల్పితజగదండచతురచిత్రవినోదా. 137

మందాక్రాంతవృత్తము.—
వేలాక్రాంతత్రిభువనమహాద్విద్విషల్లక్షసూత్రా
[1]స్థాలాఽణుత్వస్ఫురితరచనాదుర్నిరూపాత్మఖేలో
త్కోలాకారక్షుభితవలయోత్కూలకల్లోలమాలో
ల్లోలాబ్ధిం ద్రోల్లుఠితవసుధాలోకరక్షా[2]సమీరాక్షా. 188

క. వైతేయభయద, ప్రభుతర
పీతాంబర, కంబుహస్త [3]పీతాంబర ప్ర
స్ఫీతాంబురుహేక్షణభవ
భీతాభయదానకరణ పేశలకరుణా. 189

అంబురుహవృత్తము.—
దేవకులార్చితదేవశిరోమణి దేవదేవజగ[4]త్త్రయీ
పావనమూర్తి కృపావనవర్తి విభావనామకచిత్తరా (?)

1. స్థూలాణిత్వ. 2. సమక్షా. 3. ప్రీతాంబర. 4. త్రయా.

జీవమధువ్రతజీవదశాపరిచేష్టితాఖిలలోకల
క్ష్మీవదనాసవశీతల సౌరభసేవనాంచితజీవనా. 190

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమీశ్వరచరణసరోరుహధ్యానానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిమిత్రసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయప్రణీతం బైన శ్రీలక్ష్మీనృసింహావతారం బనుపురాణకథయందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు

పంచమాశ్వాసము

కరకటాంఘ్రినిగడ
శ్లోకితవివిధావధాన సురశరణభుజ
ప్రాకార, కృపానిత్య
స్వీకార యహోబలేశ శ్రీనరసింహా. 1

వ. దేవా రోమహర్షణుండు మహర్షుల కిట్లనియె నివ్విధంబునం
బటుశస్త్రపాతంబు మొదలుగా దైత్యనాయకుండు చేయు
నపాయంబు లనేకంబుల నెందును దగులుపడక నిగూఢ
ప్రకటితాహ్లాదుం డగు ప్రహ్లాదుచందంబుఁ గనుచుం దజ్జనని
భయవిస్మయానందంబులసందడింబడిన డెందంబుతోడ భవిష్య
త్కాలవిపాకంబునకు నాశంకిత యగుచునుండు నంత. 2

క. కట్టినకట్టులు దనువున
బెట్టిన పెనుకొండ[1]పాదులు దీఱిచికొనుచుఁ
బెట్టు జలధి వెడలినయా
దిట్టని తెఱఁ గసురవిభుఁడు తెలియక వినియెన్. 3

వ. ఇట్లు బహుభంగులఁ దనకావించు కల్మషంబుల మునిముట్టక
మెఱయు నాజగజెట్టి చందంబు విని డెందంబున భయంబును

1. పొదలు.

నద్భుతంబునుం గోపంబును ముప్పిరిగొన హిరణ్యాక్షుపూర్వ జుండు గర్వంబువాఁడిమియుఁ జిత్తంబువేఁడిమియు మాత్స ర్యంబు పోఁడిమియు [1]దలంకి నెఱకులమెఱుంగుటమ్ములు మెఱమిన కెఱంగున నతనిచరిత్రస్మరణంబులు చిత్తోత్కం పంబు నొనరింపఁ గంపితశరీరుండును భ్రుకుటీవికారుండును గల్పితస్వేదసంచారుండును నగుచుఁ [2]దదపాయంబున కుపాయంబూహించి యొద్దియుం గానక కలుచపడి వెలుచ నంతిపురంబు వెలువడి కొలువుకూటంబునకు వచ్చి సింహా సనాసీనుండై పెద్దలునుం బ్రెగ్గడలును దొరలునుంబరివేష్టింపఁ గొలువుండి కొడుకుం బిలిపించిన. 4

క. బహుమేఘపటలపరివృత
సహస్రకిరణుండపోలెఁ జనుదెంచె జగ
న్మహితుఁడు ప్రహ్లాదుఁడు దు
స్సహతేజుఁడు ఘోరదనుజసంవేష్టితుఁడై. 5

మ. హరినామాంకము లుగ్గడించుచు ముకుందానేకచారిత్ర ముల్, వరుసం గీర్తనసేయుచున్ వరదుఁ దత్త్వవ్యాప్తి జింతించుచున్, బరమానందనిరూఢినొండొకటియున్ భావిం పకేతెంచున, ప్పురుషశ్రేష్ఠునిఁజూచి దైత్యవిభుఁ డుదగ్ర కాధికోద్వేగుఁడై. 6

చ. కవిదెసఁజూచి వీఁడు కడుఁ గష్టుఁడు వీనిమనోగతంబునం దవిలిన దైవ మెవ్విధులఁ దక్కుద యక్కటయింకఁ జేయ [3]...

1. దరంకి. 2. దద్వధోపాయంబున. 3. నేమిరవునగల్గు.

మి వెరవ్రుగల్గునీ[1]శిశువు మేవపితోడన తెల్పి తెల్పి యీ
యవినయబుద్ధిమాన్పఁగలయంతయు నింకను నాడి మాతమే.

క. కాని తెఱఁగైన మనమును
వీని [2]దెసం గార్యమేమి వెడలనడత మె
చ్చొనైన నుండుఁగా కను
[3]దానవపతి మాటలఁ గవి దగుఁ దగుననియెన్. 8

వ. ప్రహ్లాదుండును తదాస్థానంబుఁ దఱియుంజొచ్చి తండ్రికి
నాచార్యునకు నమస్కరించినం గావ్యుం డతని నాపీనుండ
వగుమని పనిచిన నట్లచేసె నాసమయంబున. 9

తే. అతనిఁ జూచి యసురలందఱుఁ బెలుచ డెం
దములు కలఁగి కరము దైన్యమంద
బాలభానుఁగనిన బహుళనీలోత్పల
షండమనఁగఁబోలు చుండెఁగొలువు. 10

క. దితివంశవల్లభుఁడు భృగు
సుతువదనమునందుఁదనదు చూడ్కి నిలిపి కు
త్సితుఁడగు వీనికిఁజెప్పఁడు
మతిగానని దుష్పథంబు మాను తెఱంగున్. 11

ఉ. వేఁదుఱు గొన్న మానవుని వేమఱుగంటియుబిట్టుగాల్చియుఁగా
మోఁదియునీటఁద్రొక్కియును మున్కనితీర్పఁగడంగువెజ్జున
ట్లోఁదఁగనిన్నిచందముల నీతని దీర్పుటకై పెనంగితిఁ
బేదటికంబు గట్టుకొని బెట్టుగఁజిక్కితి నేమి సేయుదున్. 12

వ. [4]అన శుక్రుఁడు ప్రహ్లాదు నాలోకించి. 13

---

1. శిఖుని. 2. దెగఁ. 3. దానవపతిమాటలఁగలిదగు. 4. అని.

శా. అన్నా! బాధలఁబొందనేల జనకాజ్ఞాయత్తచిత్తుండవై,
యున్నన్ నేమముగాదె? తండ్రులప్రియం బొందించుటం
బోలఁగా, నెన్నన్ ధర్మముఁగల్గునే? గురుహితం బెబ్బంగి
దుష్కర్మమై, యున్నన్ బుణ్యపదంబుగా బుధజనం బూ
హించు ధర్మస్థితిన్. 14

క. జననీజనకుల కప్రియ
[1]మనఁజను సద్ధర్మమైన నది దురితముకా
మును లుగ్గడింతు రదినీ
మనమునఁ దలపోయవలదె మహితవిచారా. 15

ఆ. అనినఁ గేలుమోడ్చి యద్దానవాన్వయా
చార్యుఁజూచి వినయసంప్రయోగ
కలితచిత్తుఁడగుచు గంభీరరవమున
నిటుల ననియె బాలుఁ డెల్లవినఁగ. 16

క. మీ రరయనిధర్మంబుల
పేరలు నెఱుకలును గలవె మీకుం దగవే
నారాయణభక్తిపరత
వారించెద ననుట యిట్లు వైదికవర్యా! 17

ఆ. మీరు గురులుగారె మీమాట యతనికి
వినఁగవలదె కలుషవృత్తి విడిచి
వాసుదేవుమీఁది వైరంబుదక్క వ
ర్తిల్లు [2]గురువుగాఁగఁ దెలుపవలదె? 18

1. మన జన. 2. టురవు.

క. తామసుఁ డితండు విష్ణుమ
హామహిమలకోలఁది యెఱుఁగఁ డద్దేవుదెస౯
వేమాఱు నలుగనంతయు
సోమించిన నుడిని బ్రదుకు సులభంబగునే. (?) 19

తే. తల్లిదండ్రులకును వెసఁదగుహితంబు
చెప్పుదురుగాక యెపుడు నిషిద్ధమైన
యుభయలోకవిరుద్ధమహోగ్రవృత్తి
కార్యముగఁజెప్పుచుండనుగలదె యనఘ! 20

వ. అవధరింపుము. 21

సీ. వాసుదేవుని పాదవనరుహంబులభక్తి
తగదనుతండ్రియుఁ దండ్రిగాఁడు
వేదచోదితమైన విష్ణుధర్మమునకుఁ
గోపించుగురుఁడును గురుఁడుగాఁడు
భవదుఃఖములుమాన్పఁ బ్రభువైన హరిసేవ
నెడలించుహితుఁడును హితుఁడుగాఁడు
పరయోగమత మగువైష్ణవజ్ఞానంబు
వదలినచదువును జదువుగాదు
గీ. కేశవాకారలీలలు గీలుకొని ము
దంబుఁబొందని తలఁపును దలఁపుగాదు
మాధవస్తోత్రఘనసుధామధురరుచులఁ
జిలుకకుండెడుజిహ్వయు జిహ్వగాదు. 22

ఉ. పురుషగుణంబు మేఁగలపోషిమి నొందిన వాఁడు మేలు కీ,
డరయఁగఁ జాలుబుద్ధిఁ బొలుపారినవాఁడు సుఖంబు నాయు

వృక్, జిరముగఁ గోరువాఁడు సరసీరుహనాభు ముకుందు
నిందిరా, వరుభజియింపనొల్లఁడఁటెవానికి నెక్కడివే శుభం
బులున్. 23

ఉ. ఊషరబీజముల్ భసితహోమాజ్యఘృతంబులు షండకన్యకా
న్వేషణముల్ పయోధిగతవృష్టితతుల్ మృగతృష్ణికాంబుగం
ధూపలు దుర్గకాననకతోరితచంద్రిక [1]లేడమూకస
ద్భావలు విష్ణుమంగళకథావిముఖాత్ములదుష్టజన్మముల్. 24

క. మోహాంధుఁడు దుర్గతిపడ
సాహసికుఁడు బహుళదురిత సాగరవీచీ
గాహనశీలుండాత్మ
ద్రోహిగదా విష్ణుభజనదూరుఁడు ధరణిన్. 25

వ. అని పలికి హిరణ్యకశిపు నాలోకించి. 26

క. నిన్నింతవానిఁ జేసిన
యన్నాలుగుమోములతఁడు హరి[2]పొక్కిటియం
దున్న వెలిదమ్మి యీనిన
[3]శిశున్నయగుట తెలిసి విడువు కోపముతండ్రీ. 27

క. హరికంటెఁ బరము లేదిది
పరమార్థము నీవుదీనిఁ బాటింపుము సు
స్థిరముగఁ దలఁపుముతనిమ
చ్చరమునఁ గన్నయది తలఁతె [4]చలమో ఫలమో? 28

వ. నావుడు నేయిపోసిన మండు నగ్నియుంబోలె నగ్గలంబైన
కోపంబు దీపింప నిలింపవైరి నిజసేవాగతుండై యున్న దండ

1. వేదవహూక, వేదమూగ. 2. యొక్కటి, వక్కటి. 3. కూన. 4. వలమో.

ధరఁజూచి నీవు సకలప్రాణిసంహరణాధికారధురీణుండవు
కావున నిప్పాపాత్ముని పాపంబున కనురూపంబుగా [1]నాగ్ర
హించి యాతనలం బనుపుమని యనుశాసించినం బ్రసాదంబని
యయ్యంతకుం డనంతధ్యానపరవశుం డనవశంబు సేయు
సమకట్టె. 29

ఉ. కింకరకోటిఁ బిల్చుమదిఁ గింక మొగంబున నంకురింపఁగా
జంకెలు మిక్కుటంబుగఁ బ్రచండపుదండముఁ గేలఁబూని ని
శ్శంకతఁ గాలపాశములఁ [2]జాలనమర్చి మహోగ్రమూర్తియై
[3]బింక మెలర్పఁ డాసెఁ బటుభీషణ[4]మృత్యు పురస్సరంబుగాన్.

వ. ఆసమయంబున నార్తశరణ్యుండగు గరుడధ్వజుండు పనుపఁ
దదీయసేనాధిపతి విష్వక్సేనుండు కింకరకోటియుఁ దానును
దివ్యహయఘట్టంబులతో దాడివెట్టి బిట్టుఱిఁ గృతాంతకింక
రుల మట్టి కనుపుగొట్టం దొడంగినం గని దైత్యపతి
తానును భయభ్రాంతుఁడై డిగ్గి తొలంగి యభ్యంతర
గృహంబునకుం బఱచి వెఱచఱచి సందులు *బ్రిందులు
గొందులు దూఱియుండె నాలోన. 31

మ. ఖరఘోటాగ్రఖురావపాతనిహతిన్ ఖండంబులై యాశ్వీక
స్ఫురదుద్దామకృపాణకుంతముఖవిస్ఫోటంబులన్ ద్రస్సి భీ
కరసేనాపతిచక్రధారఁదుమురై గర్వోల్లసత్కాలకిం
కరసైన్యంబులు వ్రేల్మిడిన్ బొలిసెనుత్కంపింపఁ ద్రైలోక్యముల్

క. అంతఁ బరమాత్ము కింకరు
[5]లంతకుఁ బట్టుకొని యోరి హరిదాసుఁబని

1. నాగ్రహింప. 2. గేల. 3. బింకె. 4. మర్త్య. * క్రిందులు?
5. లంతంబట్టుకొని.

ర్జింతునని పూనఁగా నీ
వెంతటివాఁడవిటుఁ గుఱువు మీఁఫలమనుచున్. 33

క. మొగమును ముక్కును జదియఁగ
బిగువగుపిడికిళ్ళఁబొడువ బెగడి జముండున్
సుగుణాకర[1] ప్రహ్లాదుఁడ
విగతభయుఁడ నన్నుఁగావవే కృప ననఁగన్. 34

ఆ. అమ్మహానుభావుఁ డమ్మహావీరుల
ననునయించి వీఁడు ననపరాధుఁ
డీకృతాంతువిడువుఁ [2]డితఁడు పరాధీనుఁ
డేమిచేయు ? సుజనుఁ డీసు లేదు. 35

వ. అనిన నట్లకాక యని యంతకు విడిచి యసురాంతకభృత్యులు దైత్యపతి మున్ను తలయుం జీరయు[3]విడనాడఁ బాఱుటఁ జూచినవారు గావున వాఁడు నరసింహానఖంబుల కెరగాఁ గలవాఁడని నిశ్చయించినవారై యేమియుం జేయనొల్లక యాదితిసూనుపురంబు గాల్చి దైత్యులఁగొందఱ బారిసమరి సముదగమనంబునన్ జనిరి. ప్రహ్లాదుండును దండ్రికడకుఁ జని యిట్లనియె. 36

మ. సకలేశుండగువిష్ణుసైన్యపతి విష్వక్సేనుఁ డీవీరుఁ డె
న్నికకున్ బెక్కుబలంబు లీతనికి వర్ణింపంగ శక్యంబె యి
ట్లొకఁడే తెంచినఁ బొల్ల[4]నాఁ బొలిసెనీయుద్ధామదర్పంబు,తా
నకడంకన్ హరివచ్చినం జెపుమనిన్ గావంగనిందొక్కనిన్.

1. ప్రహ్లాదుఁడు. 2. డితఁ డపరాధీను. 3. విడనాడిపాఱుట.
4. రా బొలుసె, రాఁ బొలసె.

వ. ఇది దృష్టాంతంబుగాఁ గన్గొని. 38

ఉ. [1]చెన్నటి యింకనుం జెడక శ్రీరమణీకుచకుంకుమచ్ఛటా
చ్ఛన్నశరీరు నుద్యదసి శంఖసుదర్శనహస్తుఁ గౌస్తుభో
ద్భిన్నగభస్తివిస్తరణవిస్తభుజాంతరు నంతరంగసం
పన్నదయాంతరంగు హరిభక్తవిధేయు భజింపుమింపునన్. 39

క. ఖేదంబుల ఛేదంబుల
వాదంబులఁ ద్రోపులేదు వనజాక్షుమహా
త్మోదయము నిండుఁ దెలివికిఁ
గాదిలియై చేసదీనఁ గనుఁగొనుమనఘా. 40

వ. అని చెప్పి ప్రహ్లాదుం డూరకుండె నయ్యసురేశ్వరుండును
నట్లు కొండుపడినవాఁడై తనలో నిట్లని వితర్కించు. 41

సీ. హరినాఁకుఁ బగగదా యతనిపక్షంబుదా
వీఁడెంతచేసిన విడువఁడింక
వీనికినై తాను వేమాఱు దయఁ గావుఁ
జూపుచున్నాఁడు విష్ణుఁడు గడంగి
యయిననేమగుఁ జూతమాతనిబలిమియుఁ
గలిమియుఁ జెలువును నిలుకడయును
ఎఱుఁగుదీఁ డిదియెల్ల నిప్పుడువీనివా
క్యంబులచొప్పునునరసిచూచి

గీ. యాముకుందునిపై జాడియరిగి యతని
మొల్లమంతయు వెసఁగొని ముట్టిపట్టి
కట్టుకొనివచ్చి చెఱఁబెట్టి కష్టపఱుతుఁ
బూనిమున్నున్న దివిజాలలోనఁ గలపి. 42

1. చెన్నఁటి, చెన్నది.

వ. అనితలపోసి క్రమ్మఱ నంతఃపురంబు నిర్గమించి సమంచిత కాంచనరత్న ఖచితమహాస్తంభ శతసంభారమండితంబగు సభామంటపంబుఁ బ్రవేశించి యెప్పటియట్లయనుజీవలోకంబు గొలువం బెద్దగద్దియపై నుండి ప్రహ్లాదుఁ రావించి యిట్లనియె.

ఆ. పయికి వెఱపకిట్లు పగవారివాఁడవై
మమ్ము నేఁచె దింకమాట లేల
యీవిధమున నీకు లావిచ్చి పెనఁగించు
నతనిఁగాక నిన్ను ననఁగ నేల. 44

క. నీవ కనుంగొనుచుండుము
మీవిష్ణునిఁ బట్టి తెచ్చి మెడిపెద మునునా
లావున కగపడి యడఁగిన
నీవిబుధులకంబెనాతఁ డెక్కుడుఁగొలమే. 45

వ. అనిన నగుచుం బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె. 46

తే. అయ్య! నీవేమి సేయుదు వఖిలజగము
వెఱ్ఱి చేయంగఁబుట్టినవిష్ణుమాయ
నిన్నుఁ దెలియంగ[1] నీక దుర్నీతిఁ దెలుపు
చుండ నీ ప్రల్లదంబుల సొంపు మెఱపి. 47

సీ. నీవెంతవాఁడవు దేవతలైనను
మునులైన ఘనులైన మోసపోదు
రమ్మహామాయచే హరిభక్తి నీరుకు
నడ్డమై త్రోవఁగనలవిగాక

1. నీకు.

విలసిల్లునమ్మాయ విశ్వాత్ముఁడగువిష్ణు
తలఁపులోననతాను గలిగియుండుఁ
ద్రిభువనవ్యాప్తినిద్రిపురుషార్థీశ్వరి
త్రిగుణస్వరూపయాదివ్యశక్తి
గీ. యబ్జలోచనుకరుణాకటాక్ష*దీవి
వ్రాలు[1] నేవారలవ్వారిచాలువారు
మాయకడలినిబడమిక మ్మహితభక్తి
కలితహృదయులై తఱుచుగాఁ గలరెధరణి. 43

ఉ. తామసజీవులై భవసిథానముఁనాఁజనుమాయచేయును
ద్దామవికారముల్ గదిరిధర్మవిదూరులు కొందఱచ్యుతుల్
దామరసాక్షుఁ గైకొనకదర్పము మచ్చరముల్ దలిర్పఁగా
వేమఱుఁబుట్టుచుల్ జెడుచు వేగుదురుత్కటపాపకార్యులన్.

చ. తపములొనర్చిదానములధర్మములల్ దుదిముట్టనిష్ఠతో
జపములునిర్వహించిశమసంయమసౌమ్యసమాధి బండిభ
వ్యపుదెసఁ జెందఁగా బహుసహస్రభవంబులపిమ్మటంగదా
విపులముకుందభక్తిపదవీధిఁ బ్రపన్నతనొందఁ గాంచుటల్.

సీ. ఎఱఁగువానయుసీతు నెండయున్సైరించి
తనువులింకఁగఁజేయు తపముకూలి
యిడుమలుఁబడి కన్నయొడలువంచించి ని
ర్ణయముసేదుపు జన్మములపంట
లాసతో నమ్మికయాధారముగఁజేయు
వివిధదానంబులవెలలచొప్పు

---

* దీప్తి? 1. సేవారిపైవార.

[1]కాలిచపడ నెల్లకడభూమిఁ గ్రుష్మతి
యాఁడుతీర్థములయాయాసఫలము

గీ. దివిజకాంతలయితిచన్నుఁగవలమీఁద
వ్రాలికలఁగన్న శైతిఁగున[2]సోలు నొకట
సత్యమత్యంతమనఘమక్షయమనంత
మచ్యుతాఖ్యనాసంభృతోదాత్తఫలము. (?) 51

చ. జడధులునింకుఁ గాలుఁగులశైలచయంబును ధాత్రియుఁ డిగం
బడుఁ బెడఁబాయు భానుశశిభవ్యపదంబులునబ్జసూతియుఁ
సుడివడు నెన్నఁడుఁ జెడనిచోటు ముకుందపదప్రపన్నులుం
డెడు నెడ యెట్టివారలకు డెందములందనిగొందియొ మ్మెయిన్. 52

శా. అశ్రాంతాత్ములు సత్యసంగతులు మాయాదూరులత్యంతని
ర్వక్రాచారులు ధీరులుత్తమకృపావ్యాపారులుద్యద్యశో
విక్రాంతాఖిలలోకులూర్జితసమావేశప్రకాశోన్నతుల్
శక్రాద్యామరపూజ్యులచ్యుతకథాసక్తుల్ మహాత్ముల్ మదిన్.

సీ. వలసినఁ జారుగీర్వాణతరుశ్రేణు
లోదవి పెందోఁటలై యుల్లసిల్లు
వలసినఁ గామధుగ్వరధేనువులు పెను
[3]గదుపులై ముందటఁ గడపఁబరఁగు
వలసినఁ బ్రస్ఫురదలఘుచింతామణి
వ్రాతముల్ క్రీడాద్రులై తనర్చు

---

1. కాలిచపడ, (కాలచిపడ) ఇది వ్రా. ప్ర. పాఠము. దీనినుండి పైపాఠ మూహింపఁబడినది. 2. సోల నొకఁడు. ౩. గడుపులై.

వలసిననుద్ధతోజ్జ్వలసిద్ధరసములు
[1]గరువంపు ఁజేరులై తరఁగలొత్తు

గీ. సమరగరుడనిశాచరయక్షఖచర
వితతివలసినఁగింకరస్థితిఁజరించు
నయినహరిభక్తిసర్వ్యలయనుపమాన
నిత్యమహనీయమహిమవర్ణింపవశమె. ౫4

చ. అమరపదంబు మెచ్చ రమరాధిపులీలగణింప రేమియుఁ
గమలభవత్వమున్ సరకుగాఁగొన రాకులిశాస్త్రధర్మమో
క్షముల తెఱంగుఁ జీరికినిఁ గైకొన రచ్యుతదాస్యవృత్తిమై [illegible]ల్.
నమితసుఖానుభూతినమృతాంబుధిఁ దేలుచునుండు సాత్త్వికు

క. తారకపలుమాటలచవిఁ
గోరరుహారినామసుధయ గ్రోలుచు బెఱలన్
గోరరుసంతతసౌఖ్యులు
శ్రీరమ్యులు విష్ణుచరణసేవాసక్తుల్. ౫౬

క. నారాయణనామము సం
సారసదౌషధము దురితసముదయభూభృ
ద్దారణభిదురము మంగళ
కారణ మది ఖలుల కెట్లు గలుఁగఁగవచ్చున్. ౫7

క. దాతవ్యుఁ డొకఁడు విష్ణుఁడు
శ్రోతవ్యుం డొకఁడు దనుజసూదనుఁడు [2]సము
జ్ఞాతవ్యము హరినామము
చేతవ్యము విష్ణుభక్తిచే నఖిలంబున్. ౫౮

1. గరువంపుఁజేరులై. 2. సముద్రాతవ్యము.

క. విష్ణుమయము వేదంబులు
విష్ణుమయము[1] సకలవిజ్ఞానములున్
విష్ణుమయము జగమంతయు
విష్ణుమయము విష్ణుఁ డొకఁడ వేద్యుఁడు బుద్ధిన్. 59

సీ. త్రిభువనవ్యాపకదీప్తినిర్గుణమూర్తి
వాసుదేవాఖ్యను జ్వలత నొంది
జగదేకసంహారపటుతరతామసమూర్తి
నతులసంకర్షణాఖ్యాయతఁ బేర్చి
విశ్వరక్షాకరవినుతసాత్త్వికమూర్తిఁ
బ్రద్యుమ్ననామవిభాతిఁ బరఁగి
భువనసంభవహేతుభూతరాజసమూర్తి
ననిరుద్ధనామధేయాప్తి నొంది

గీ. శ్రుతిపదంబులుఁ దనుఁ జతుర్మూర్తి యనఁగ
నఖిలకథలును దనుఁ జతురాత్ముఁ డనఁగ
[2]నాగమంబులు దనుఁ జతురాత్ముఁ డనఁగ
నొక్కరుఁడ యాతఁ డచ్యుతుఁ డుల్లసిల్లు. 60

క. మఖనేతయు మఖధాతయు
మఖదాతయు[3] మఖవిధానమాతయు మఖదు
ర్మఖజేతయుఁ బీతాంబరుఁ
డఖిలమునకుఁ దానకాక యన్యుఁడు గలఁడే. 61

క. జీవునిఁ బ్రకృతిం దొలితొలి
కావించెను బుద్ధి మొదలుగాఁ గల్గిన త

---

1. వర్గ. 2. ఈపాదము వ్రా. ప్ర. లో లేదు. 3. మఖఫలప్రమాతయు.

త్త్వావలి నోలి సృజించెను
గోవిందుఁడు దాన యింతకును మూలంబై. 62

సీ. బొడ్డునఁ దామరఁ బుట్టించి యం దజుఁ
గలిగించి లోకాధికారమిచ్చె
నాగమంబులు నాలు గంగంబు లాఱును
మఱిపురాణములు[1] మీమాంసయునఁగ
న్యాయంబు ధర్మశాస్త్రావలి [2]యనఁబడు
నాలుగు విద్యలు నోలి నిలిపె
బ్రహ్మాండములను నబ్రముగ నొంతులుపేర్చి
యందులోభువనంబు లజులుపేర్చె

గీ. నబ్ధులన గిరులన దీవులనఁగ నేలు
లనఁగ నడవులనఁగ నూరులనఁగ వరుస
నచ్చుకట్టి యిన్నింటికి నర్థకరులఁ
బనిచెఁ బరమేశుఁ డబ్జలోచనుఁడు దాన. 63

క. మనువులు మన్వంతరములు
మునులును దివిజులును దివిజముఖ్యులు మనునం
దనులును గత్కాలజనితులు
వనజోదరునాజ్ఞ నుద్భవస్థితికారుల్. 64

క. తారగ్రహనక్షత్ర
స్ఫారవ్యాపారములును భువనస్కంధా
వారనిబంధస్థితులును
నారాయణ శాసన ప్రణయకీలితముల్. 65

1. మీమాంసమనఁగ. 2. యనఁబడు.

క. వసురుద్రాదిత్యాది
శ్వసనగణంబులును సిద్ధసాధ్యోరగరా
క్షసయక్షభూతదైతే
యసమూహంబులును విష్ణునాజ్ఞాకారుల్. 66

మత్తకోకిల. కాలచక్రము నిర్వికల్పముగా ముకుందుఁడు
ద్రిప్పును, స్మీలితక్రమవిక్రమైకస మృద్ధిమైలయ [1]విక్రియా,
వేళనింతయు సంహరించుఁ బ్రవృద్ధయోగ [2]పరోల్లస, త్కాల
రూపముదాల్చి దుర్వహగర్వనిర్వహబుద్ధియై. 67

తే. అతఁడు కనుదెర్వ బ్రహ్మాండ వితతియొదవు
నతఁడు గనుమూయనన్నియు నడఁగిపోవు
భువనసంభవసంహారభూరిమహిమ
తోయజాక్షున కరయ లీలాయితంబు. 68

క. తా నిట్లింతటివాఁడును
నైనట్టుల యుండు నిక్క మారసిచూడం
గా నేమిటివాఁడునుగాఁ
డానందచిదేకమూర్తి యచ్యుతుఁడెందున్. 69

మ. జననం బొందు ననంగరా దజుఁడునాకశ్యంబుగా దబ్ధియం
దనిశంబుణ్ బవడించునానిజముగా దత్యంతబద్ధుండునాఁ
జన దేకాంతతపస్వినాఁజనదు శశ్వత్క్రోధినాఁబోలదే
మనిశర్ణింతును వారిజోదరునియత్యాశ్చర్యచారిత్రముల్.

క. ఆలించునా ర్తరవము
న్నాలించును ఖలులసతతముణ్ సజ్జనులం

1. లయవిక్రమా. 2. ఫరోల్లస.

బాలించును గృప నెంతయు
శీలించును మత్ప్రభుండు శ్రీవిభుఁ డాత్మన్. 71

మ. ఒకకేలన్ విలసత్సుదర్శనము వేఱొంటం బరిస్ఫారసం,
దకమున్ బ్రస్ఫురితాన్యహస్తమున నుద్యత్పాంచజన్యంబు
నొం,డొకటం శార్ఙ్గము దాల్చి ధర్మరిపులన్ఘోరాజిమర్దింపు
చున్, సకలైకాశ్రయమూర్తితోడ నెపుడున్ వర్తించు
నాముందటన్. 72

వ. అనుచు ననేకవిధంబులఁ బ్రహ్లాదుండు విజ్ఞానపరవశుండై
పలుకుచున్న పలుకు లపహసించి యసురేశ్వరుండు. 73

క. తొలిమేనికర్మవశమున
బలవంతపువెఱ్ఱి ఓట్టుఁ బట్టిన నేభం
గుల నోరు మూయనేరక
పలుదెఱఁగులఁ బ్రేలె దీవు ప్రాజ్ఞులు దెగడన్. 74

వ. ఇంక నున్నతుతోడిమాటలఁ బ్రయోజనంబు గలదె యనిన
నమ్మహానుభావుం డమ్మోహాంధున కిట్లనియె. 75

ఉ. ఆదికి నాదియైన పరమాత్ముని విష్ణునిమూర్తిఁగాన బ్ర
హ్మాదుల చాల రవ్విభుశుభాకృతి నస్ఖలితైకభక్తిసం
చోదితులై కృపం బొడవు చూపుఁ బ్రసన్నులకిచ్చు [1]నైనన
వ్వేదమయుండుపొందుపడు వేఱొకట్లొల్లకతన్నుఁజెందినన్.

క. ఎఱిఁగిన వారికి నెందును
గుఱుకొని తో నుండుఁదన్నుఁ గానకుండెడువా

1. లైన.

[1]యొఱకులకు(?) జేరువయ్యును
బొఱయుండగ దతఁడు నిఖిలభువనములందున్. 77

సీ. కలఁడు మేదిని [2]యందుఁగలఁ డుదకంబుల
గలఁడు వాయువునందుఁ గలఁడు వహ్నిఁ
గలఁడు భానునియందుఁ గలఁడు సోమునియందుఁ
గలఁ డంబరంబునఁ గలఁడు దిశలఁ
గలఁడు చరంబులఁ గల డచరంబులఁ
గలఁడు బాహ్యంబునఁ గలఁడు లోనఁ
గలఁడు సారంబులఁ గలఁడు కాలంబులఁ
గలఁడు ధర్మంబులఁ గలఁడు క్రియలఁ
గీ. గలఁడు కలవానియందును గలఁడు లేని
వానియందును గలఁడెల్లవానియందు
నింక వేయును నేల [3]సర్వేశ్వరుండు
కలఁడు నీయందు నాయందుఁ గలఁడు కలఁడు. 78

చ. అనవుడు రోషహాసవివృతాననుఁడై దివిజారి యోరి నీ
[4]వనయమునెంచుఁగల్గఁగ సమర్థన జేసినయాతఁ డిందుఁ గ
ల్గునె యనుచుఁ జగద్వలయఘోరకరాహతిఁ వ్రేసెఁ గంబము
త్యనుపమతత్ప్రభాభవన మల్లల నాడఁ [5]గలంగ లోకముల్.

వ. ఇట్లు వ్రేసిన. 80

సీ. బడబానలాహతి జడనిధిలో నున్న
పటుశైలతతి వ్రేలి పెటిలె నొక్క

1. ఎఱుకలకు. 2. యిందు. 3. సర్వేశుండు. 4. వనయత నెందుఁ గల్గునని వర్ణన. 5. గలంక.

ఘనతరోత్పాతనిర్ఘాతసహస్రంబు
గడఁగి యొక్కట మ్రోసి పడియె నొక్కొ
పెక్కు జీవులు లోన [1]బిక్కట్టువడఁగ నా
బ్రహ్మాండభాండంబు పగిలె నొక్కొ
తఱి గాక యున్న [2]హద్దతిఁ జేర్చి రుద్రుండు
విలయోగ్ర[3]పటలంబు వ్రేసె నొక్కొ
తే. యనఁగ నాకాశసకలదేశావకాశ
భరితమై విశ్వమును మూర్ఛపాలుపడఁగ
[4]మొఁసివెడలు వెడల్లను మ్రోత వెడలఁ
ఒగిలెఁ గంబంబు భువనోత్కంపంబు గదుర. 81

స్తంభోద్భవ వచనము.—

అమ్మహాస్తంభంబున విజృంభమాణ జిహ్వాలవివృతవదన గహ్వరస్ఫురదపహ్వకహాఃహోత్తర్జనగర్జాస్ఫూర్జితంబును వికటకఠోరఘోరదంష్ట్రాకాండదారుణ వహానవందహ్యమాన దశదిశాభాగంబును విపులకపిలక్రూరతరలతారకాంతరంగితోద్వృత్తవృత్తాయతేక్షణరూక్షదదనస్ఫులింగపూరితభువన రంధ్రంబును నభంగభూభిభంగభయదఫాలభాగప్రాంతభంగుర భ్రమరకదురవలోకంబును విశ్వాధుకంధరస్కంధపరిణాహ పరిణతోదగ్రకింజల్క పుంజపింజరితభాసురకేసర ప్రసర [6]ప్రక్షాలితాంతరిక్షంబును హేమకమలతంతు కాంతికోమల రోమవల్లరీగహనకరాళ కర్ణకోటీరఘటితకుండలమణిమరీచి

---

1. ఇక్కట్టు ? 2. యుద్ధతిఁజేర్చ. 3. పటుచుంబు. 4. మొనసి.
5. కంబాబు. 6. విప్రక్షలితాం.

మంజరీరంజితగండస్థలోద్భాసితంబును గల్పాంతపవనకల్పా నల్ప[1]దర్పోచ్ఛ్వసితసమీరసంపాదితకంపాకులిత కులధరనికరంబును సముత్కటోత్కటకోటికుట్టనకుంఠితకుటిలకుంతలాయమానశ్యామజీమూతసకలమనోజ్ఞమూర్ధభాగంబును శ్రీవత్సకౌస్తుభవైజయంతీప్రముఖనిఖిలలక్షణోల్లక్ష్యమాణ వక్షస్థలప్రస్థూలప్రారంభ నిర్విలంబలక్ష్మీసమారోహణోత్సవంబును భక్తజనవచన[2]రచనవర్తనచింతనానురోధనిరవ[3]గాఢ కరుణాసుధాపూరపూరిత పుణ్యహృదయప్రదేశంబును దితిసుతవ్యపదేశపశుబంధనోపయుక్తయూపస్తంభాయితోరుయుగళంబును [4]గనత్కనకమణీమేఖలాకలాపకలితకటితటీ కాంచనవస[5]నాంచలాందోళనధగద్ధగితధామచ్ఛటాస్ఫురితజగదండఖండంబును బహుళమాణిక్యహంసకావతంస సిత నఖాభిరామశ్రీమచ్చరణసరోరుహ [6]ప్రసభభాగ్యహఘట్టనాగ్రహోగ్రాటోపరభస క్షుభితక్షోణివలయంబును హిరణ్యకశిపుప్రహ్లాదవిషయనిగ్రహానుగ్రహావేశవ్యతికర విషమసంరంభదుర్వారగర్వారంభభీషణాభిరూపసంస్థానంబును శృంగార వీరకరుణాద్భుతానేకరసనికరసంకులప్రకార దుర్నిరూపోపప్లావంబును సహస్రకిరణకృశానుశశాంక సహస్రకోటితేజఃప్రతాపకాంతిసమ్మేళన మహితోత్సాహసుసహాతీవ్రసౌమ్య స్వభావభావితంబును రుద్రద్రుహిణపురుహూతాది సకల దేవతాశక్తిసభాసంభావనీయంబును సర్వాశ్చర్యసంజననం

1. దర్పోల్లసిత. 2. వచన. 3. గాహన. 4. గత్కనక. 5. నాంచనా. 6. ప్రసభభాగ్యహీత.

బును సర్వలోకాతిరిక్తంబును సర్వజగదుద్భవకరణకారణం
బును సర్వైశ్వర్యధుర్యంబును సకలవిభవానుభావగంభీరం
బును సకలశ్రుతిస్మృతిపురాణసిద్ధాంతసిద్ధదర్శనంబును సకల
మంత్రతంత్రయోగవినియోజ్యంబును సమస్తసమాశ్రిత
జనాభయప్రదానపరమవ్రతైకపారంగతంబును సమస్తమనో
రథఫలైకసాధనంబును సమస్తసాధుజనహృదయవ్యాపారప
రానందనిష్యందంబును [1]సమస్తతమోనిరసనప్రదీపంబును
నగు శ్రీ నరసింహరూపం బావిర్భవించిన. 82

ఉ. అక్కజమైన యానరమృగాకృతితేజము లోకమంతటన్
బిక్కటిలంగఁ దీవ్రగతిఁ బేర్చుతలిర్చినఁ దేఱిచూడలేఁ
కెక్కడయుం జనంగఁ దెలియింపు(?)నెఱుంగక దైత్యుఁ డెంత
యున్, [2]జొక్కి మనంబునన్ దిగులు [3]వొచ్చి నఁ(?) జేష్టల
దక్కె నత్తఱిన్. 83

తే. కురిసె నందనమందార కుసుమవృష్టి
మొరసె గంధర్వ[4]కరవాతమురజ రవము
చెరసె నారదముఖమునిబృందనుతులు
బలసె నింద్రాది నిర్జరపరికరంబు. 84

వ. ఇట్లు విజృంభించిన దేవదేవుదివ్యావతారం బాలోకించి
ప్రహ్లాదుండును భయసంభ్రమాద్భుతభక్తియుక్తం బగు
చిత్తంబుతోడ సుదాత్తధ్యానాతివందనస్తోత్రపరవశుండగు
చు నెదుర్కొని నిశ్చేష్టితుం డగుతండ్రిఁ జేర్కొని యమ్మ
హామూర్తిని నతనికిఁ జూపి యిట్లనియె. 85

1. సమస్తనిరసన. 2. జొక్క. 3. చొచ్చె. 4. కర్హ.

చ. అతులతపస్సమాధినియతాత్ములకైనను గానరాని య
ద్భుతపరమాత్మమూర్తియిదె తోఁచెఁ గృతార్థులమైతి మింక
నీ, [1]కతలను మాని యివ్విభు నగణ్యకృపానిధి నాశ్రయిం
పు దుష్కృతములకెల్ల శుద్ధియగుఁ జేకుఱు నీకు ననంత
సౌఖ్యముల్. 86

క. నీకడుపునఁ బుట్టినబుధ
మేకరణిం బాతునొక్కొ యేనని పడితిఁ
గైకొనవే నాపలు కీ
పాకము దప్పాటయు భయము[2]వాటిలదు జుమీ. 87

తే. అనిన నప్పుడు దనుఁ గాల్పఁ గొనినచలము
విడువఁజాలక దైతేయవిభుఁడు రేఁగి
ఛేల యేల మాటల వెఱపింప నన్నుఁ
[3]జూడు మెవ్వఁడు సవ తిటు చూడుమింక. 88

క. ఈవికృతరూప మిటులై
చావఁ దలఁచి తోఁచె దీని సమయించెద నా
లావున కెదురై పెనఁగఁగ
నీవిశ్వమునందుఁగలఁడె యెవ్వాఁడైనన్. 89

వ. అని పలికి యుత్సాహంబు మెఱయ బాహుబలంబు చూపు
టకు నాటోపంబునం జాపకృపాణాదిసాధనంబులు ధరియించి
యానరసింహమూర్తికి నెదురు నడచి కదనంబునకుం జొచ్చె
నసురులు నిజేశ్వరు[4]తెగువఁ జూచి యేచిసహస్ర[5]సంఖ్యలు

1. కతలును. 2. వాటిల్లు. 3. జూచి యెవ్వఁడు. 4. తెగట. 5. సంఖ్యలు.

కూడఁబడియార్చుచు నచ్చిమ్మంతుమీఁదఁ బ్రచురశస్త్రాస్త్ర
పాతంబుఁ జేయం దొడంగిరి తదనంతరంబ. 90

ఉ. వారల యేపుఁ గోపము నవారితశస్త్రఘనాస్త్రలీలలన్
వారిధిఁ జెందిడిం దెడు స్రవంతికలట్లు నృసింహుతేజమున్
జేరి యడంగిపోయె విలసిల్లె జగన్నివహంబు లప్పుడున్
గోరి సుతుండు తండ్రి యతికోపము దీర్పఁగడంగె నర్మిలిన్.

ఉ. శ్రీనరసింహరూపమునఁ జెన్నుఁగఁ దోఁచె సహస్రకోటిసం
ఖ్యానము లైనబాహువులయం దొడగూడినచక్రముల్ విల
ఖ్యానుపమానశత్రునివహంబులచే నొకమాత్రలోన న
ద్దానవసేనయంతయును ద్రగ్గఁ దదీశుఁడు బెగ్గడిల్లఁగన్? 92

వ. ఇట్లు తనచుట్టు శూన్యంబైనదైన్యంబు మొగంబున నెగయ వెడబిగువుగ బిగియించుకొనుచుఁ జలంబు మిగుల నసురపతి యప్రతిహతానేకదివ్యాస్త్ర ప్రయోగం బొనరించిన నది యంతయు నయ్యనంతతేజోరాశియందు నిరాసంబు నొందె నాసమయంబున. 93

సీ. ఈదైత్యమాత్రకు నిట్టిరౌద్రపుమూర్తి
శ్రీనాథుఁ డేటికిఁ జెందెనొక్కొ
మడిసిరి దైత్యులు మడిసినవాఁడ త
త్పతి దేవుఁ డిట మీఁదఁ దలఁగు నొక్కొ
యీయేపు చూడఁగ నీశుఁ [1]డీసంతన
కల్పాంతమును జేయఁ గడఁగు నొక్కొ

1. డీశంతన.

తక్కువయును లేని ధర్మ[1]చిత్తులఁ గర్త
కాలంబు నిండక [2]క్రాచు నొక్కొ
గీ. మనము వేఁడినః బ్రహ్మణుఁ డనునయింప
నాదిదేవుండు శాంతత నందు నొక్కొ
యనుచు నింద్రాదిదివిజులు సఖిలమునులు
నద్భుతోద్వేగనిర్మగ్ను లగుచునుండ. 94
ఉ. కోఱలుగీటుచు న్నయనకోణములం దహనస్ఫులింగముల్
గాఱఁగఁ గర్ణముల్ బిగియఁగా ఘనకేసరముల్ విదుర్చు
చుం, మీఱినయుబ్బునం బొదలి మీఁదికి మూరెఁడు వేర్చి
కింకరై, వాఱఁగఁ బట్టి బిట్టు దితిపట్టి నృసింహుఁ డసహ్య
తీవ్రతన్. 95
వ. అంత. 96
సీ. పటుమృగాధిపుఁజూడఁ [3]బాఱిమదంబేది
వడఁకు బంధురమదావళముభంగి
నుద్దామవిహగేంద్రు నురువడి కగపడి
యదఱుచు నొఱలు మహాహిపోల్కి
మెకలి కోల్పులి బిట్టు [4]పాదివినఁ బోలేక
బెగడొందు సారంగవిభునిమాడ్కిఁ
గడఁగి సాగరచరగ్రాహంబు [5]నొడుపున
జడిసి చిక్కిన[6]తీరఝషములీల

---

1. చిత్తులు. 2. కాచు. 3.బాఱి. 4. నణఁగుచుః బోలిక, (ప్రా.ప్ర). 5. నొడపున. 6. తీవ్ర.

సీ. రౌద్రవేగరోషరభస నిరంతర
స్ఫూర్తియగు నృసింహమూర్తి కప్పు
డగ్గమై సురారి యపగతతేజుఁడై
యడఁగి యుండె [1]మెదల మిడుక లేక. 97

వ. ఇవ్విధంబున నాగ్రహంబునకు ననువుపడినయాకడింది యసు
రంబోదివిపట్టి నెట్టన నల్పవిహాగంబు [2]వోడిసినబలుడేగయుం
బోలె గగనంబున కెగసి యయ్యాదిమవీరుండు దుర్నిరీక్ష్య
ప్రకారుం డగుచుఁ బ్రహ్లాదముఖభక్తజనంబులును మునిదేవ
గంధర్వాదులును జయజయశబ్దముఖసహితులగుచునుండం
గొండొకసేపు చటులనటనాటోపంబున దీపించి యనంతరంబ
సముత్తుంగశృంగసంఘటితవియత్తలం బగుమహాశైలంబునకు
నవతరించి యందాసీనుండై. 98

చ. దివిజులు 'హేనృసింహ! భవదీయ[3]మిదంనమ' యంచునం
చిత స్తవములొనర్ప సన్మునులు 'సత్యమహాబలరుద్రరూప
హ్రా, భవభవతే నమో' యనఁ నుదగ్రనిజాంకతలంబునందు
దైత్యవిభుని నున్చి విశ్వజనతాభయ[4]కారణఘోరవీరతన్.

చ. అలఘుత రాట్టహాసము లజాండకటాహము ప్రయ్య(?)భీషణో
జ్జ్వలవికటస్ఫురత్కులిశశాత నఖాంకురతీవ్రపాతనం
బుల నసురేంద్రు వేసరముఁ బోల్పఁ జించికలంచి శోణితం
బులు దొరఁగించెఁ ద్రుంచెఁ బెనుబ్రోవులుగా బలుప్రేవు
లుక్కునన్. 100

1. మెదల. 2. నొడసిన. 3. మిదంనతి. అని వ్రాతప్ర.
మిదంనతియంచు. (ము. పా.) 4. తారణ.

చ. తొలితొలిఁ గ్రమ్ముదైత్యుక్షతి తోరపునెత్తురు నీటిధారలం
గలియ నుదగ్రమైన నిజకాంచమ్ము దొప్పఁగఁ దోఁచితోఁచి
యం, దలవడ నాత్రిలోకమయుఁ డారిపుదేహముఁ [1]బాసి
రాగదు, ర్విలసితమూర్తి నప్పుడటు [2]వెల్వడినిల్చినయాత్ముఁ
డో యనన్? 101

ఉ. పెల్లుగదోయిలించుకొని భీషణదానవదేహరక్తముల్
వెల్లిగొనంగ సానువులవెంటమెఱిన్నరసింహదేవుఁడుఁ
జల్లఁగ నిండుఁగాలువలు సాగి [3]శరంబు భయంకరంబుగా
నెల్లెడఁ గ్రొత్తకావి నెలయేఱుల చెన్నొదగూడెనద్గిరిన్? 102

క. దనుజేంద్ర మృత్యుకారణ
ఘన సంధ్యాసమయదీప్తిఁ గడు నొప్పిన య
వ్వినువీథితోడఁ బురుణిం
చినక్రియ మహి దైత్యరక్తసిక్తత నొప్పెన్. 103

క. నరహరి చల్లిన యసురే
శ్వరుశోణితశీకరములు వనపఙ్క్తులపైఁ
దొరిఁగి నిరంతరపల్లవ
విరచితనూతనవసంతవిభ్రమ మొసఁగెన్. 104

క. పగయింతఁ గాని పోదని
తగదానవు మేనిశోణితపు వెల్లువఁనిం
పుగ దోఁగిరనఁగ నమరులుఁ
బ్రగుణితరక్తాంగులైరి ప్రమదము పేర్మిన్. 105

1. బాసి. 2. వేల్వడి. 3. కరంపె.

తే. వీరనరసింహదేవుఁ డుద్వృత్తిఁ జెఱకి!
పాఱవైచినఁ [1]బడియొప్పెఁ జగతుఁ బ్రేవు
లసురసంపద యను కాంత యఱుతనుండి
త్రెస్సి దోఁగిన హారంపుఁ దీవెలనఁగ. 106

క. శితనారసింహనఖరా
హతదైత్యమహీపసూపహారంబునఁ ద
ర్పితయయ్యె ననఁగఁ బరిశాం
తతనొందెఁ ద్రిలోకపీడ తత్క్షణమాత్రన్. 107

వ. ఆసమయంబున. 108

సీ. ఒండొండ వీడ్వడ నునిచినఁ బొలుపారు
పదములఁ బర్యంకబంధమమరఁ
దొడలపై నున్న దైత్యునిప్రేవులిడు వెసఁ
దివిచియెత్తిన కరద్వితయ మమరఁ
గమనీయ శంఖచక్రప్రభాభాసురం
బై పెఱహస్తద్వయంబు నమర
దంష్ట్రాకరాళంబు దరళజిహ్వాయువగు
వదనంబులింత? [2]యొప్పిదముచూపఁ
గీ. దీవ్రలోచనత్రయదీప్తి దీటుకొనఁగ
నిభృతకర్ణకేసరకాంతి నివ్వటిల్ల
దివిజ సురముని ధ్యానవిధేయలీలఁ
దేజరిల్లె శ్రీనరసింహదేవమూర్తి. 109

---

1. బడియొప్పి. 2. యొప్పితము.

వ. అమ్మహామూర్తిఁ గనుంగొనుచు నాదిత్యులు నాదిమునులు ప్రహ్లాదపురస్సరంబుగా నభివందనము లొనరించుచు నంజలి పుటంబులు నిటలంబుల ఘటియించి యిట్లని వినుతించిరి.

దండకము.—

శ్రీనాథనాథా జగన్నాథ నమ్రైకరక్షాసమక్షా సరోజాక్ష సర్వాభివంద్యా మహానంద గోవింద నీవెందు నీవిశ్వదృశ్య ప్రపంచంబునన్ నిండియుండొండ యంతర్బహిర్వ్యాప్తి శోభిల్లు నంచంబు చిందమ్ములై మ్రోసి తేల్పన్ బరానందకందమ్ములామ్నాయబృందంబు లిట్లున్న నీయున్న రూపాత్మ రూపించు దీపించు నిక్కంబు లే యింకఁ జొక్కంబులై చిక్క నీచిక్కవాపంగ నేలా గురూక్తప్రసన్నత్వనిష్ఠానుసంధానసంభూత సందేహులై యున్న నీ యున్నతస్థాన మెట్లైనఁ జేయందునా [1]యొందు నెందున్ సురారాతిధామంబులున్ సోఁకకేరాకలం దేక యేపాకమున్ గాక లోకాతిరేకామలాలోకమై యొప్పు లోకంబు నీలోక మాలోకనీయంబె నీలోకసామాన్యధర్మావబోధానురోధంబులన్ గ్రోధకామాదులన్ దాఁకి యేచింతలన్ జెంతలన్ జేరఁగానీక యేకాంతికస్వాంతులై యుండువారుండువారందు నీదాఁక రాలేక లోలోర్మిడోలావలీకేళిలోలా జగన్మూల మూలాలవాలోల్లసత్సంవిదానంద నిష్యందసీమాసమారామరమ్యస్ఫురద్ధామ సత్యప్రకాశావకాశా గుణావేశ దేవేశ నీవిశ్రుతైశ్వర్యమో విశ్వధుర్యంబవార్యంబ[2]నార్యుల్ సమాత్సర్యులై పూని దుర్బోధబోధా

1. యందు. 2. నార్యున్.

పగాధీశులోఁ గ్రుంగి పొంగారు మాయాతరంగోరుసంఘాత సంఘట్టనం దూలి యే త్రోవలం దావులం బొంద కుద్దామదృ ప్యద్దుష్టదుష్టాదిహానిగ్రాహ్యులై పోవుదవ్యక్త సువ్యక్త దివ్యా కృతీ కృష్ణతృష్ణామయోద్వృత్తి వేలాయితాఖర్వ యోగాప యోగా మహాయోగినిర్ణేత నీతత్త్వమాద్యంబ నాద్యంత మత్యంత మక్షోభమక్షీబ మక్షీణమక్లీబ మక్లేశ మవ్యాజ మాజేయనిర్వాణసర్వస్వమూలంబు మూలంబు నుస్మాల మామూల మానస్వతంత్రీభవల్లోకశోకం(?)బవేలంబకాలంబ కర్మంబు నిస్సీమశర్మంబు నిర్మాయధర్మంబు నిష్పంకలేశంబు నిశ్శంకరూపంబు నిశ్శ్రేయసప్రత్యయోద్భూతిహేతుప్ర సిద్ధంబు సిద్ధాంత సిద్ధార్థసంపాద మిట్లుండఁగా నేని నానాను మానాదిబంధాత్ములన్ బుద్ధినైర్మల్యకల్యాణముం బొంద కున్నారు దుశ్శాస్త్రశస్త్రక్షతక్షాము లుద్యుక్తశక్తిన్ మహా భక్తిసంయుక్తులై సత్యసంవిత్సుధాసిక్తసూక్తుల్ భవత్పాద పంకేరుహాభ్యర్చకులై కూర్చు నీకూర్చువారై నిరాతంకకైం కర్యసామ్రాజ్య సంపూజ్యతం బొల్చువారౌదురే యెల్ల వారున్ ముకుందా సముద్రాంతరానందనందాత్మజానందక క్రీడనాభ్యస్త హాస్తాహతోద్వృత్త నిర్వృత్త నిర్వక్ర చక్రానలజ్వాలికాహుంతి దైతేయ సమ్రాట్పతంగా పతం గాగ్ని కోటిప్రభాఖర్వ సర్వంకషోత్తేజ తేజోమయాకార కారుణ్యగాఢోత్తరంగా విహంగాధినాథా పరోపక్రియా దక్షరక్షాపరత్వంబు మీపాలు మాపాలు నీపాలన ప్రాప్తి భావంబు భావించి సేవించు భావంబు భవ్యాగమవ్రాత చౌర్యంబు కార్యంబుగాఁ గొన్న యన్నీచు మున్నీట బెన్నీటఁ

బాతాళ[1]మూలంబునఁ గిట్టి వేపట్టి చెండాడి క్రీడాకసో
త్సేకపాకంబుఁ గైకొన్న యన్నిర్భరోన్మానమీనావతార
క్రియావిభ్రమంబుఁ బరిభ్రామ్యమాణస్ఫుటోత్తుంగశృంగ
క్షతాకాశకూలంబు శైలంబు కవ్వంబు గర్వోల్లసత్కాలకా
కోలకాలానలాభీలభోగంబు నాగంబు [2]వేత్రంబు చిత్రంబు
పెం[3]పొందఁ బొంగారు నుజ్జృంభితాంభోధి కుంభంబునై
నట్టి పెన్మోపుదీపెక్క నింపెక్క సంపద్యమానాత్మసంపత్కళా
నంబ[4]తంద్రాలువై బొల్చునక్కూర్మ్యకూర్మత్వశిల్పంబు కల్ప
క్షయోద్వృత్తతోయంబులం జెంది పొందేడియందేదియుఁ
దక్కఁదాఁగానమిం గ్రాఁగు పెన్నేల నన్నేలువాఁడిప్పుడిప్పా
టులీలం గటాక్షించునో యంచుఁ బేరాస గూరంగ నారంపుఁ
బేర్మిం నడుంగేద నాబాలు క్రొవ్వాలుగోరం గడుం బ్రేమ
నాలింగితుంజేసి వేతెంచి యిచ్ఛానురూపస్థితిఁ మిన్ను
మున్నంద మన్నించి నిష్పంకతాచిత్రవిద్వన్నగపల్వలక్రోడ
సంక్రీడ శీలించు నుత్తాలకోలస్వరూపావలేపంబునై పేర్చి
యుఁ [5]స్వార్చిదాకారఘోరాసురా[6]ధీశ వక్షస్స్థలోద్వేల
కీలార్కబాలార్కచేలీలఁ త్రైలోక్యచేతస్సుఖధ్వాంత
ముం ద్రోచి[7]రోచిష్ణువై యున్న [8]యీభవ్యదివ్యావతారో
దయస్ఫూర్తి నాపూర్తమై యొప్పు నీయొప్పు మమ్మెప్డు
రక్షించు లక్ష్మీశ యీశా నృసింహా నమస్తే నమస్తే నమస్తే
నమః. 111

1. మూలంబులఁ. 2. నేత్రంబు. 3. పొందుఁ. 4. తంద్రాలువై. 5. స్వర్చిదాకార. 6. ధీర. 7. రోచిష్ణులై. 8. యాభవ్య.

చ. అని బహుభంగుల స్తుతిసుధావలి తన్వినుతించు వాఙ్మయ
ధ్వనులు నభోదిగంతమిళితంబులుగా ఘనవేగవిస్ఫుర
ద్ఘనదితిసూనుకుంజర విదారణ దారుణ ఖేలనంబునం
దన నరసింహలీల వినుతస్థితి సార్థకమై తనర్పఁగన్. 112

తే. వీరరౌద్రభయానకవిస్మయాఖ్య
రసములను బోధ్యభంగుల నెఱుక మెఱఁగ
నఖిలభువనహృద్యంబుగ నవ్విభుండు
నిపుణవక్త్రానటనంబు నిర్వహించు. 113

*క. తదనంతరంబ యయ్యు
గ్రదఘోరవిజృంభణంబు [1]మాని వికాసం
బొదవఁగఁ బ్రహ్లాదస్వామి
ఖ్యదయాసౌందర్యమూర్తనాకారంబై. 114

క. సితనమలదళంబులకుఁ
బ్రతియగు లోచనములందుఁ బ్రబలు ప్రసాద
స్మితరుచివిలాసములు దిశా
ప్రతతిక బాహ్యేందురుచులభంగి వెలింగెన్. 115

వ. అయ్యాదిదేవుండు ప్రహ్లాదు నాలోకించి నిజ జనకుని జననంబు భక్తివిరహితం బయ్యె నమ్ముఁ గలయుటకు లెమ్మని యంతరంగంబుతోడ నున్న యతనియాకారం బుపలక్షించి నగుచు నిట్లనియె. 116

తే. తండ్రి యుడుగక లేమికి విషాదంబు వలదు
కాలగతితోడ నతనికి మేలు గలుగుఁ

---

* ఈపద్యము ప్రాచీనప్రతిలో లేదు. 1. మాని.

బుత్రకృత్యంబు లెల్లను బూనినడపు
జనకునకుఁ దద్విభూతియు సంభవించు. 117

క. మెచ్చితి నిను నీకీపారఁ
బొచ్చెపుఁబలు కేల యింక బుధపూజిత! నీ
సచ్చరిత మిచట నచ్చుపు
[1]టచ్చు మదీయప్రపత్తి కఖిలమునందున్. 118

క. దైతేయరాజ్యవిభవ
ఖ్యాతి యొసఁగ నీవు పెద్దకాలము భవ భో
[2]గాతిశయ మనాసక్తుఁడ
వై తగ భుజియించి పొందు మస్మత్పదమున్. 119

క. నాయెడ నసూయ చేసె
న్నీయయ్య యనంగ వలదు నిజ మితఁడును దో
షాయత్తుఁడు గాఁడు తుదిఁ
జేయుదు [3]నితనికిని బరమసిద్ధి కుమారా!. 120

ఉ. ఈవనరాసు[4] (లీకులమహీధరసప్తక) మీరవీందుతా
రావిభవంబు లీగగన మీదిశలుండెడునంతకాలముం
గోవిదకీర్తనోల్లసితఘోషణమై భవదాత్మభక్తిస
ద్భావవివేకపాకజనితం బగుపేర్మి ప్రసిద్ధి నొందెడున్. 121

వ. అని ప్రహ్లాదుం డాహ్లాదంబు నొందు కృపామధురవచనంబు లుపచరించుచున్న యప్పరమాత్ము పరమవాత్సల్యవైభవంబునకుం బొంగి మహామునులును ననిమిష

1. టచ్చు. 2. గాతిశయము నాసక్తుఁడవై. 3. నతనికిని. 4. వ్రాత ప్రతిలో లేదు. దరణ. మీ-అనిమాత్రమున్నది.

లును జయజయశబ్దంబుల నద్దేవు నభినందించిరి. తదనంత రంబ యయ్యిందఱుం బ్రసాదదృష్టి నాలోకించి యజ్జగదీశ్వ రుం డిట్లనియె. ఈమహానీయస్థానంబు పరమమంగళంబై నన్నుం దనయందు నునుపంగోరుచున్నయది. నాహృదయం బునకుఁ జూడ్కులు నిండం బ్రియంబు నొందెం గావున నిమ్మహాశైలంబునంద యుండంగలవాఁడ మీరు మదీయ బలం బహోబలశబ్దపూర్వకంబుగాఁ బ్రశంసించితిరి గావున నీతీర్థం బహోబలనామధేయంబునఁ ద్రిభువనపావనంబై వెలయుంగాత నాచేత నధిరూఢంబైన యిగ్గిరియును గరు డాద్రియనం బ్రఖ్యాతివహించునని యానతిచ్చె నప్పు డగ్ర భాగంబున. 122

ఉ. శ్రీకమనీయమూర్తి నరసింహపదాంబుజసేవఁ గోరిమం
దాకిని ధాత్రిమీఁది కవతార [1]మొనర్చె నిజాంగలీల న
స్తోకతరంగసంగములతో సముదాలిమనోజ్ఞపంకజో
త్సేకముతో లసచ్ఛిశిరసేకమనోజ్ఞమహోత్సవంబుతోన్. 123

వ. అమ్మహానది కొలువు సైకొనియె నాదేవుండు (దాని) భవ నాశినీసమాహ్వయం బని యభినందించె, నింద్రాదిసురలును ప్రహ్లాదప్రముఖులును గొనియాడిరి. తదనంతరంబ తత్పరి దేశంబున బున్నాగ నాగకేసర సరళ రసాల తాల హింం తాల తమాల నారికేళ నారంగ మాతులుంగ లవంగ లికుచ క్రముక కుటజ నిచుల చందన చంపక వకుళ కురువ కాశోక శమ్యాక శమీక మధూక మాధవీతిలక తింత్రిణీ నింబ

---

1. మొనర్చె.

జంబూ జంబీర పనస హారిభద్ర భద్రదారు దాడిమీ సుమనో మల్లికా మరువకతులసీ ప్రముఖ వివిధ తరు లతాలంకృతంబును నిరంతర వసంతవాసభవనంబును నగువనంబునం దుండి. 124

సీ. నిండారుచందురు నెరసుఁ గొండొక జేసి
మిగులఁజెన్నొందిన నగుమొగంబు
వెలిదమ్మిరేకుల చెలువు మాయించి యు
గ్గడుపుగఁ బెలసిన కన్నుఁగవయుఁ
*గనకకుంభములఁ జుల్కాలుచేసి యొంతయుఁ
గ్రొవ్వాడి ప్రేఁగైన కుచయుగంబుఁ
గెందలిరాకులయందంబు వెసఁజించి
రంజిల్ల మెఱయు కరద్వయంబుఁ

గీ. గలిగి సర్వలక్షణశుభాకారలీల
విమల[1]భూషాంబరోజ్జ్వలవేష మమర
నాదిలక్ష్మియు సకల లోకైకమాత
యమ్మహామూర్తిఁజేరంగ నరుగుదెంచె. 125

ఉ. శాంతియుఁ [2]దుష్టియుర్ ధృతియు సన్మతియుర్ మొదలైన నెచ్చెలుల్, సంతతభక్తిఁ దన్గొలువ సంయమిదేవగణంబు లద్భుతా, క్రాంతకుతూహలస్ఫురణఁ గన్గొనుచుండఁగ నట్లు

* "మెఱుఁగెక్కు పవడంబు నొఱపుఁ జీరికిఁ గొన, కనుమదేటెడు పల్లవాధరంబు." అని యొకపాఠము. వ్రా. ప్ర. యం దధికముగాఁ గలదు.

1. భూషణాంబ. 2. దృష్టియుర్.

వచ్చి శ్రీకాంత ముకుందు నంకతటిఁ గైకొనియెన్ సవిలాస
ఖేలతన్. 126

ఉ. కోరిక లంకురింపఁ దనమూర్తి నితంబిని యూరుపీఠమున్
జేరిన మేన నెల్లెడలఁ జెన్నలరన్ బులకంబు లొక్కమై
నీరిక లెత్తఁ గన్నులకు నెక్కుడుచాయలు నింద నవ్వునిం
డారు మొగంబునం బెలయ నప్పరమేశ్వరుఁ డొప్పె[1] నెంతయున్.

క. ఆలక్ష్మీపతి యాకృతి
యాలోకంబులను సంతతాలోకములన్
గ్రోలుచు నానందాంబుధిఁ
దేలుచునుండిరి మునీంద్ర దివిజ ప్రవరుల్. 128

వ. అప్పుడాలక్ష్మీనివాసం బైనయాకదళీరామోద్యానంబును లక్ష్మీ
వనం బను పేర నమరులచేతన్ గీర్తితం బయ్యె నాక్షణంబ
వేదంబులు నాల్గును సాకారంబులై తత్సమీపశైలంబున నవ
తరించి పరిణమించి చనుదెంచి లక్ష్మీనరసింహు ననేకప్రకా
రంబులన్ బ్రస్తుతించె నది కారణంబుగా మును లాశైలం
బునకు వేదాద్రి యను నభిధానం బొనరించి కొనియాడి రిట్లు
లక్ష్మీసమేతుండై యానృసింహదేవుండు తేజఃప్రసాదోల్లాస
దేదీప్యమానదేహుండగుచున్న యవసరంబున. 129

మ. నుతలక్ష్మీవనపుష్పసౌరభముల [2]నొప్పారి లోలోర్మి [3]సం
గతిరంగద్భవనాశినీసలిలసేకస్పైత్యశీతాత్ముఁడై
యతులోద్యన్మృదులీల మందపవనుం డబ్జాక్షుసేవాసమా
గతదేవద్విజకోటిచిత్తములకుం గావించె నాహ్లాదమున్. 130

---

1. నంతయున్. 2. నొప్పారి. 3. సంగత.

సీ. కిన్నరగంధర్వగీతనాదంబులు
వింతచందంబున విస్తరిల్లె
దివ్యదోఃప్రహతవాదిత్రఘోషంబులు
చిత్రరూఢంబులై చెన్నుమీఱె
నమరకాంతల లసదభినయోల్లాసంబు
లభినవన్యాసంబు లమరఁ[1]జేర్చెఁ
గల్పభూరుహపుష్ప కమనీయవృష్టి య
పూర్వసౌరభములఁ బొల్పుమిగులె
గీ. ప్రమదములు నిండెఁ బావనప్రతిభ నెఱసె
నఖిలకల్యాణభంగులు నతిశయిల్లెఁ
గరుణ నరసింహదేవుండు చిరతరముగఁ
దగిలి శ్రీమదహోబలస్థాయియైన. 131

వ. తదనంతరంబ. 132

చ. సనకసనందనాదియతిసంఘము నత్రిమరీచు లాదిగాఁ
దనరు విధాతలుం బ్రకటధర్మతపోవ్రతనిత్యకీర్తులుం
మనువులుఁ దోడరాఁ భువనమాన్యుఁడు పద్మజుఁ డేగుదెంచె న
వ్వనరుహనాభు భక్తజనవత్సలు భక్తి భజించువేడుకన్. 133

వ. మఱియును మేరుమందారహిమవద్వింధ్యనిషధహేమకూట కైలాసచక్రవాళాది శైలంబులును గంగాయమునా నర్మదా మహానదులును ప్రభాసపుష్కరప్రయాగసాలగ్రామ గయా వటకాశ్మీరకాలంజరకేదారాది మహాతీర్థంబులును గాశీక్షేత్ర కురుక్షేత్రాది పుణ్యక్షేత్రంబులును పుష్కరారణ్యదండ

1. జేర్చె.

శారణ్య నైమిశారణ్యాద్యరణ్యంబులును లవణోదక శుద్ధోద[1]కాదిసాగరంబులును జంబూప్లక్షశాల్మలాదిమహాద్వీపంబులును నగ్నిష్టోమ వాజపేయాతిరాత్ర[2]హయమేధాదిమహాధ్వరంబులును యమనియమాదియోగాంగంబులును మహాపద్మశంఖమకరకచ్ఛపాదిమహానిధులును నహోరాత్రపక్షమాసర్త్వయనసంవత్సరాదికాల విశేషంబులును భూలోకభువర్లోకాదిలోకంబులును దిగ్విదిగ్గగనంబులును కమనీయాకారంబులుధరియించి యయ్యాదిదేవుంగొలువ నావిర్భవించె. వసురుద్రమరుదశ్వి[3]విశ్వేదేవాది దేవగణంబుల జయజయశబ్దంబులును బరమయోగీంద్రమునీంద్రనివహంబుల సాధువాదంబులును బ్రహ్మాదనారదప్రముఖభక్తజనంబుల నిరంతరస్తోత్రనాదంబులును బ్రహ్మేంద్రమరుత్ప్రజాపతులమహాప్రసాదాభినందనధ్వనులును గిన్నరవీణాస్వనంబులును భరతాదులయాతోద్యనినదంబులును గలసి బ్రహ్మాండకటాహంబు పూరించె నివ్విధంబున నభినవస్వర్గంబనం దగి యపరబ్రహ్మలోకంబు నా నొప్పారి ద్వితీయవైకుంఠం బనం బరఁగి యహోబలంబు సకలకల్యాణంబులకు జన్మభూమియు సమస్తసంపదలకు నాస్పదంబును నఖిలధర్మంబులకు నాధారంబును బరమభాగవతైశ్వర్యంబులకు నిత్యనివాసంబును నై ప్రకాశించుచుండె నట్టియెడ. 134

క. తనబింబము వేఱొకటై
వెనుపొందినయట్లు మెఱయు వెలిగొడుగు ప్రియం

---

1. కాద్యాది. 2. హయమేధాది. 3. విశ్వధ్యాధి.

రసికశుభావతారములఁ బ్రస్తుతి బొందుదు విశ్వరక్షణ
వ్యసనమతిఁ జతుర్యుగములందును నీకృప యిట్లు శ్రీనిధీ!

క. ఆపదయగుచో నెందును
రూపించిన నంద [1]కలిగి రూపుగ భక్తుం
జేపట్టుదు నీ సరిగా
నోపునె యేదైవములు నహోబలనిలయా! 144

ఉ. నేరనివార మేమిటికి నిక్కము నీగుణరూపచింతకు
న్నేరము పెద్దయున్నియమనిష్ఠయు భక్తియుఁ బూని సల్పఁగా
నేరము మమ్ము నిర్విధము నేరమి చూడక యాశ్రితైకర
క్షారతబుద్ధివై కరుణఁ గావు మహోబలతీర్థనాయకా! 145

వ. అని యిట్లు భారతీవల్లభుండు సల్లాపరూపంబుగా నభరూపార్థసంస్తవంబు గావించినఁ గారుణ్యతరంగితాంతరంగుఁడై దేవతాసింహుం డగు లక్ష్మీనరసింహుం డప్పితామహుదెస మధురస్మితవికాసభాసురంబులుగా నాలోకించి యిట్లనియె.

సీ. మునుల తీవ్రపుశాపమునఁ జేసి మత్ప్రీతి
పాత్రులు దితిసూనులై జనించి
[2]రందగ్రజుఁడు హిరణ్యకశిపుఁ డభిహతుఁ
డయ్యె హిరణ్యాక్షుఁ డనుజుఁ డింక
నాదివరాహరూపాస్మదీయోగ్రతే
జంబుచేతన యుపశాంతిఁ బొందు
వినుము త్రేతాయుగంబున వీర రావణ
కుంభకర్ణాఖ్యరక్షోవరేణ్యు

1. కలఁగి. 2. రందగ్రజుండు హిరణ్యకశిపు డభిహతుఁడై.

గీ. లై సముద్భవ మందుదు రవుడు నేను
నవతరించి జయింతు మూఁడవయుగంబు
నందు శిశుపాలదంతవక్త్రాఖ్యఁబుట్టి
పడయుదురు వీరు మద్భావ భవ్యపదము. 147

వ. అని యానతిచ్చి యిట్లను నహోబలనామధేయంబున నిమ్మహా
తీర్థంబు మదీయనివాసంబై నేఁడు మొదలుగాఁ ద్రిభువన
పూజనీయత్వంబునం బొగడొందు నిప్పుడు మత్సేవోత్సవం
బునకుం జనుదెంచిన యియ్యమరగణంబును నిమ్మునిసముద
యంబులును సాగర ద్వీపాదివిశేషంబులునుం గూడ నిన్నియు
నిచ్చోటన నిరంతరంబును సన్నిధి చేసి యుండునది యిది
[1]యస్మదీయాజ్ఞాపనంబు. 143

చ. సకలసురైక[2]వాసమును సర్వమునీంద్రమయంబు విశ్వతీ
ర్థకలితమున్ సమస్తసుకృతప్రభవంబును నై త్రిలోకదీ
పకమగు నీయహోబలము భక్తి యెలర్ప భజించు నంచితా
త్మకులకు నెల్లతీర్థములుఁ దథ్యముగా సమకూరు నెప్పుడున్.

సీ. విషువద్దినములరవిగ్రహసోమగ్ర
హణములఁ బున్నమనమవసలను
హరిదివసముల జయంతి బారసి వెండి
యును జేరుకల పుణ్యాయుక్తతిథుల
భక్తి నేతెంచి యీభవనాశినీమహా
నదిలోన నభిషేచనంబు సల్పి

1. యస్మదీయవిజ్ఞాపనంబు. 2. వాసమగు.

గరుడాద్రికందర స్థిరమందిరంబునఁ
గొలుపారు నన్నహోబలపురీశుఁ

ఆ. గొలుచువారు పుణ్యములకెల్లఁ గుదురైన
వారు నన్ను నెపుడు వలచువారు
వలతు నెపుడు నేను వారికివారికి
నే నొర్పు టరయ రెట్టివారు. 150

మ. భవరోగంబుల కౌషధంబు భవపాపజ్వాలకున్ వైరి దు
ర్భవపంకప్రవిశోధనంబు భవభావస్ఫారతృష్ణాహారం
బవిరోధంబకలంకమక్షయరసోదాత్తంబు భక్తప్రియో
త్సవమొందున్ భవనాశినీజలము నిత్యస్తుత్య మిమ్మేదినిన్.

క. భవనాశిని భవనాశిని
భవనాశిని యనుచుఁబలుకు భక్తజనులకున్
భవనాశిని భవనాశిని
యవుటకు భువియందు సందియంబును గలదే. 152

ఉ. నాకరుణారసంబుభవనాశిని నాన వినాశనాకృతిన్
శ్రీకరవాహినీ[1]తనుతఁ జేకొని నాకమనుష్యలోకద
ర్వీకరగేహగాహితపవిత్ర[2]జలౌఘమునన్ మహాజన
శ్లోకితయైతనర్చునతిలోక విలోకసుపాకభవ్యతన్. 153

సీ. అసురాంగనాకుంకుమాంగరాగంబున
నరుణోదయచ్ఛాయ నమరునెడలు
మునివర నియమనిర్ముక్తకుశాక్షత
ములఁ దెట్టువలుగట్టి పొలుచునెడలు

1. తనుజ. 2. గుణౌఘమునన్.

శబరికాశ్రవణప్రశస్తబర్హిచ్ఛద
చిత్రితోర్వుల విలసిల్లునెడలు
మదకలకాంతార మాతంగమదజలో
ద్వేలాంబుపూరల నిగ్గుదేఱునెడలు
గీ. నగుచుఁ బ్రతిదివసంబును నతినవంపు
టొప్పిదంబులు దనుఁ[1]జెంద నుల్లసిల్లు
సకలకళ్యాణ[2]కాలీనసత్ప్రవాహ
భవ్య యీభవనాశినీపరమతటిని. 154

ఉ. ఈవనధిప్రసూతయును నేనును నింపెసలార వేడ్కమై
నీవనమధ్యభాగమున నెప్డు చరింతుము దానఁజేసి ల
క్ష్మీవననామ మివ్వనము శ్రీరమణీయము లోకపావనం
బౌ వనజాప్తచంద్రవసుధాంబరసుస్థిరమిజ్జగంబులన్. 155

క. తనుఁదలఁచినఁ దనుఁజూచినఁ
దనుఁజెందిన తనుసమంచితస్తోత్రములన్
గొనియాడిన లక్ష్మీవన
మనుపమ సకలార్థసారమగు జనములకున్. 156

సీ. భవభానుతీవ్రతాపంబునఁ బడనీదు
తనతరుశాఖల [3]తనుపునీడ
దుఃఖవాసనములఁ దొలఁగించుఁ దనలతా
వరపుష్పశోభితవాసములను
దనతనుగాలిసోఁకునఁజాలఁజిగుఱొత్తుఁ
జతురమనోజ్ఞవిజ్ఞానలతలు

1. జెంజె. 2. కాలీన. 3. తనువు.

వనవిహంగమముల యనుఁగుఁబెలుంగు లా
హ్వానంబుసేయు కైవల్యఖగము
గీ. ననినఁ బొగడ నలవియగునె యహోబల
భూషణంబు సుకృతపోషణంబు
సాత్త్వికప్రియంబు సర్వాశ్రయంబు ల
క్ష్మీవనంబు భువనపావనంబు. 157
ఉ. [1]ఈవిపినంబుఁ గమ్మవిరు లిందిర[2]క్రుమ్ముడి కీపరాగముల్
శ్రీవదనాబ్జవాసనకుఁ జెన్నగు నీవనపల్లవంబు ప
ద్మావిలసత్పదంబుగరిమంబున కెందును డాన(?) మేది ల
క్ష్మీవనమంచు సంస్మృతులు సేయుదు రర్థిసమస్తలోకముల్.
క. ఈవేదశైల మమరఁగ
నావేదశిఖాగ్రవర్తి యగు ననఁగను వి
ద్యావిభవము సాధులకుఁ
గావించుచునుండుఁ దన్నుఁ గని కొల్వంగన్. 159
క. వేదనగమఖిలకల్మష
[3]వేదవినోదమును వేదవేదాంగవిధా
వేదితము [4]నిఖిలభవని
ర్వేదాది [5]విధుతివివేకవేద్యము ధాత్రిన్. 160
ఉ. ఆగమ[6]శైలశృంగములయందు మృగేంద్రసకృద్విభూతి నే
[7]నీగతి నొప్పుదు న్మహిమ యింపుగ శ్రీనరసింహమూర్తి లీ
లాగరిమంబునన్ దనరులాగున[8]నిట్టిద దీనిమాళి[9]యి
ట్టేగరుడాద్రి పేర్మి నుతియింపఁగ శక్యమె యొట్టివారికిన్. 161

---

1. ఈవలితంపుగమ్మవిరు. 2. క్రొమ్ముడి. 3. వేదవినోదమున. 4. విసరే భవ. 5. విదిత. 6. శృంగశైల. 7. నేగతి. 8. నిట్టిడ. 9. య.

క. గరుడాద్రి దురితవిషధర
గరుడాకృతిసిద్ధసాధ్యగంధర్వమహ
ద్గరుడాసేవ్యం బుజ్జ్వల
గరుడాయిత మస్మదీయకర్మక్షితికిన్. 162

ఉ. భాసురభానుభానునిభ భా విభవ్రు గరుడాద్రిదివ్యసీం
హాసను నన్నునున్న తదయార్ద్రి నహోబలతీర్థనాథుల
శ్రీసమువేతుఁ జారునరసింహశరీరు భజించు నుత్తముల్
వే సకలార్థసార్థసుఖపీఠుల గ్రాలుదు రెల్లకాలమున్. 163

వ. మఱియు నీయహోబలంబు సమస్తతీర్థసారంబు గావున
నిందులఁదీర్థంబుల వివరింపనుం దత్ఫలంబు భూషింపనుం
బహుతరంబైన కాలంబు వలయుఁ గృతత్రేతాద్వాపరకలి
యుగంబుల నిమ్మహాతీర్థంబుమీఁదఁ దాత్పర్యంబు లేక నన్నుఁ
గొల్వక యథేష్టచరితు లగుదురు భాగ్యంబున నెవ్వరేని
యచ్చటికి వచ్చి భయభక్తి విశ్వాసంబులతో మదీయసేవా
సక్తులయిన వారలు సకల మనోరథంబులు సఫలంబులుం
గాఁగని దివిజులకుం బడయరాని యస్మదీయలోకాభిగమ
నంబుఁ బడయుదురు. ఇది పరమరహస్యంబు. త్రైలోక్య
హితార్థంబు గా నెఱింగించితి నని వెండియు నిట్లనియె. 164

క. విను కలియుగమున మానవు
లనయము నాస్తికులు దృష్టమైనది దెలియం
గనుఁగొనియు నమ్మరనియే
నొనరించితి ప్రత్యయంబు లొకకొన్ని గృపన్. 165

సీ. సంతానకాంక్షులై యెంతయుఁ జింతిల్లు
కాంతలు పురుషులు గలిగిరేని

చేరి జయార్థులై బీరంబు మిగులంగఁ
గడఁగెడు రాజులు గలిగిరేని
యధికరోగార్తులై యారోగ్యసంసిద్ధి
గావింప వెజ్జులు గలిగిరేని
బహువిపన్నగ్నులై పారంబు గానక
కలఁగెడు దీనులు కలిగిరేని

గీ. వారువారువారువారును భక్తియు
నమ్మికయును నెమ్మనముల మిగుల
వనునహోబలేశు నరసింహదేవునిఁ
గొలిచి కాంతు రెల్లకోరికలును. 166

క. కన్నులు జాత్యంధునకుఁ
గన్నియకును జారభర్త గర్భిణికి సుతుం
డున్నతవిద్య విమూఢున
కు న్నిజముగ నమ్మి నన్నుఁగొలిచిన నొదవున్. 167

క. నరహరి యహోబలేశ్వర
శరణంబగు మనుచుఁ బలుక సర్వావస్థాం
తరముల నెప్పుడు నతనికిఁ
[1]గరస్థములు భుక్తిముక్తికళ్యాణంబుల్. 168

సీ. క్షీరాబ్ధిభవనంబు శ్రీపురుషోత్తమం
బాదికేశవ మనంతాలయంబు
శ్రీకాంచిపురిహరిక్షేత్రంబు మధుర శ్రీ
ద్వారక శ్రీరంగభూరిపదము

---

1. కరస్థలము.

శ్రీకూర్మసదనంబు సింహాచలంబును
నాదివరాహసమాశ్రయంబు
మాధవాఖ్యంబు గదాధరనిలయంబు
బదరీవనము శార్ఙ్గపాణిగృహము
తే. మొదలుగాఁ ద్రిలోకవిదితంబు లగు మహా
స్థానములును సుజనసంస్తవముల
నొప్పుఁగాని నా కహోబలతీర్థంబు
పగిది నధికవల్లభములు గావు. 169

ఉ. ఏదివసంబునందయిన నెమ్మియునైనను నెవ్వఁడైన న
త్యాదరవృత్తి భక్తిమతియై చనుదెంచి యహోబలేశు న
న్నాదిమదైవతంబు గనినట్టి మహాత్ముఁడు సిద్ధసౌఖ్యస
మ్మోదమునొందు నెంతయు నమోఘము నాపలుకంబుజాసనా.

వ. విశేషించి మద్భక్తజనంబులును వసంతమహోత్సవంబు
మిగులం బాటించి కొలువం గోరుదురప్పు డేను బ్రసన్నుండనై
సేవకు మనోరథార్థంబులు నెరపుదు నమరాసురసంయమిసిద్ధ
సాధ్యగంధర్వాదులు దమ యిష్టసిద్ధ్యర్థంబు వసంతయాత్రా
ప్రసంగంబునం జనుదెంచి నన్ను నారాధించెద రాసమ
యంబున మర్త్యుల మర్త్యులను భేదంబు దోఁపక సర్వంబును
దేవతామయంబయ్యె నిప్పటిమహోత్సవం బిట్లొప్పినయట్ల
వసంతోత్సవంబు నాకు మనఃప్రియం బైయుండు. 171

చ. అమరవసంతయాత్ర నఖిలావనిమండలిమధ్యవాసులుఁ
దమతమకల్మి భూజను లుదాత్తవిభూషణపత్రగంధమా

ల్యములునొనర్చువారలు నుపాయనసంచయ మిచ్చువారునై
ప్రమదముతో నొనర్తురు కృపానిధి[1]నన్నునహోబలేశ్వరున్‌.

ఉ. అట్టివసంతయాత్రఁ గొనియాడినవానినిరిత్త నెన్నఁడుం
బుట్టువు చావు నొందనిప్రభుత్వము వైష్ణవరాజ్యలీలకుం
గట్టుదుఁ బట్ట మంజ్జ్వలవికాసకృపాకమనీయబుద్ధి మైఁ
జుట్టలు వీరునాకు నని చూతుఁదిరంబుగఁ నేను వారలన్‌.

గీ. హేమరత్నరజతభూమికన్యాదిక
దానములును సద్వ్రతక్రియలును
[2]నొకటికోటి ఫలము నొసఁగు నహోబల
తీర్థమున నొనర్చు ధీనిధులకు. 174

క. తపములు పితృకార్యంబులు
నుపవాసంబులును నియ్యహోబలమున ని
కృపభక్తి [3]ననుష్ఠింప న
నుపమంబగు తీర్థఫలము లొందఁగఁగలుగున్‌. 175

సీ. అనవరతంబును నస్మదీయధ్యాన
శీలురై బుద్ధిరంజిల్లువారు
చక్రాంకతులసీవిశాలసాలగ్రామ
సేవ నస్మత్ప్రీతి సేయువారు
నతిభక్తి మచ్ఛరణాగతజనులను
గొనియాడి వేడుకఁ దనరువారు
మామకదివ్యనామస్తోత్రసంసక్తి
నానందపరత నింపారువారు

1. నన్ను. 2. నొకటి కొకటి. 3. ననుష్ఠింపగ.

గీ. చేరి కొల్చువారు శ్రీమదహోబల
తీర్థనాథు దేవదేవు నన్ను
వారు భుక్తిముక్తివైభవభాగులు
వారు పుణ్యధనులు వారు ఘనులు. 176

క. యతులును సాత్వికులును సా
త్వతులును చక్రాంకభాగవతులును నిత్య
వ్రతులు నహోబలతీర్థ
స్థితు నరసింహాత్ము నను భజింపఁగ నర్హుల్. 177

శా. వేదార్థప్రతిపాలనైకనిపుణుల్ విప్రోత్తముల్ సత్కథా
స్వాదప్రీతులు భూపతుల్ గుణవరుల్ వైశ్యుల్ నిజాచార
సం,వేదుల్ తక్కటివారునుం గలియుగావిర్భావకాలంబునన్
వేదాతీతు నహోబలేశు నను సేవింపంగఁ బాత్రుల్ మహిన్.

ఉ. వారలకెల్ల కల్మషనివారిణియై మహానియమంపుటా
కారిణియై విముక్తిపదకారిణియై విలసిల్లుచుండు మ
త్కారుణికత్వలీల విను కష్టపుజాతియు నన్నహోబల
స్థానకనివాసుఁ జేరి కను బ్రాజ్ఞనిషేవితపుణ్యలోకముల్.

ఉ. మానవకోటికింక [1]ననుమానము లేల విముక్తికల్మి వి
జ్ఞానవిహీనపక్షిపశుజాతములున్ దటినీమహీధ్రముల్
మ్రానును రాయి లోనగు సమస్తచరాచరజంతుజాలమున్
బూని పునర్భవాతురత [2]బొంద వహోబలతీర్థవాసతన్. 180

1. నవమానము. 2. బొందునహోబల.

తే. విను మహోబలతీర్థపవిత్ర సేవ
యందు రుచి యెల్ల వారికిఁ బొందనీను
మాయగా వింతుఁ గష్టపు మానవులకు
దానఁ జెడుదురు మాత్సర్యదర్పనిరతి. 181

చ. అనితరతత్త్వశీలురగు నట్టి మహాత్ములు మాయ చేయు త్రి
ప్పనఁబడిపోక భక్తియుతభూతదయాకలితాంతరంగులై
యనఘు ననంతు నచ్యుతు ననాది నతర్క్యు నహోబలేశు న
న్ననుపమునారసింహుమహితాత్ము భజింతురు నిత్యధన్యులై.

తే. నీవు సుభక్తుఁడవు మునిదేవసమితి
కెల్లఁ గురుఁడవు గావున నేను నీకు
నధికగోప్యంబు విబుధరూప్యంబునైన
సిద్ధమంత్రంబుఁ జెప్పెద చిత్తగింపు. 183

చ. ఇలఁగల పుణ్యతీర్థముల కెల్లనహోబల మెక్కుడన్ తలం
పలవడఁ జేయు మామకము లై చనుభూత భవద్భవిష్యద
త్యలఘుశరావతారముల కన్నిటికిన్ నరసింహమూర్తి య
గ్గలముగఁ జూడు మివ్విధము కాగను మీ శ్రుతిశాస్త్రవీథులన్.

చ. అని పరమాత్ముఁ డిట్లు పరమార్థకథారసలీల వీనులన్
దనియఁగఁ బ్రోల్చినం దగ పితామహుఁ డుద్గతసమ్మదాశ్రులో
చనుఁ డుఁ బరిస్ఫురత్పులకచారుశరీరుఁడు నై సురారిభం
జను నరసింహు శ్రీరమణు సన్మతిలో నునిచెన్ దిరంబుగన్.

క. సకలమునీంద్రులు నానం
దరసాబ్ధిం దేలుచును సుదర్శనలక్ష్మీ
నరసింహామూర్తి నిరాఁదం
బరఁగించిరి తమ సమస్తభావము భక్తిన్. 136

వ. మఱియు సిద్ధసాధ్యచారణగంధర్వాదులును బరమరసావేశం బునం దదాకారంబు గనుంగొనుచుం గౌతుకాశ్చర్యభక్తి భరితభావంబులతోడ జయజయశబ్దతత్పరులై యుండిరి. లక్ష్మీ నరసింహదేవుండును బ్రహ్లాదు నఖిలదానవకులైశ్వర్య ధురంధరుంగా నభిషేచనంబు చేసిన నతండును సాష్టాంగదండ ప్రణామంబులతోడ బహువిధస్తోత్రపవిత్రార్చన లొనర్చినం బ్రసాదమధురాలోకనంబు లతనిపై సొలయ నప్పరమేశ్వ రుండు వరంబడుగుమనిన నమ్మహాత్ముం డిట్లని విన్నవించె. 137

క. ఏజన్మమున జనించిన
నాజన్మమునందు నీసమంచితపాదాం
భోజంబులపై [1]విగత
వ్యాజమయిన భక్తి భక్తవత్సల! యీవే. 138

క. ఖలులకు సంసారముపైఁ
గల వేడుకఁ బాపి మోక్షగరిమము హార్పన్
వెలయనలయు నీమహిమలు
దలఁపుచు నిట్లున్న నాదు తలఁపున వరదా! 139

వ. అనినం బ్రసన్నుండై భక్తవత్సలుం డట్లకా ననుగ్రహించితి
నీవు యోగీంద్రులకు మర్త్యజనంబులకునుం బ్రజ్ఞాజనంబు

1. విజిత

లన్నియు (?) నీయరచేతిలోనివి మదీయసాలోక్యసారూప్య
సామీప్యసాయుజ్యసిద్ధులఁ గ్రమంబునఁ బొందఁగలవాఁ
డవ యని యానతిచ్చి మఱియు ని ట్లనియె. 190

సీ. అధికబోధమ్మున నస్మత్పదాంబుజ
భక్తిరసంబునఁ బ్రకటమైన
నీమహనీయ విసిశ్చలచరితంబు
సంప్రీతి నేప్రొద్దు చదువువారు
వినువారు జనులకు వినిపించువారును
సకలకల్మషసముచ్చయము ద్రోచి
యాయురారోగ్యపుత్రార్థసమృద్ధులఁ
బొంది మద్భక్తి నొంపున వహింతు

గీ. [1]రనుష్యలు బడయ రానియట్టి నిత్య
పదము బడయుదు రానందభాగులగుచు
సర్వపూజనీయం బగు సాధుహితము
వాచకంబు మన్మహిమకు వాఙ్మయంబు. 191

క. అని యానతిచ్చి త్రిజగ
జ్జనకుఁడు ప్రహ్లాదదేవుఁ జరితార్థునిగా
నొనరించి విశ్వలోకము
ననిశము రక్షించుచుండె నధిక ప్రీతిన్. 192

చ. [2]సమధికభక్తియుక్తుఁడయి శార్ఙ్గి భజించు నరుండు సంతత
స్థిమితయశోవిలాసుఁడయి చెన్నలరారెడు భోగభాగ్యదు

1. రనుష్యలకుఁ. 2. ఇట వ్రాఁతప్రతియందు. చం. స...అని మాత్ర
మున్నది. క్రిందిదంతయుం వెనుక యొరులచేఁ బూర్తిచేయఁబడినట్లున్నది.

ద్గమ విభవంబుమై సుకృతి తద్దయుఁగాంచుచు మర్త్యలోకని
ర్గమనమునాఁడు విష్ణుసుపకంఠము నొందు వినిశ్చలంబుగన్.

క. అని దేవశ్రవుఁ డెఱిఁగిం
చిన దివ్యక్షేత్రమహిమఁ జిత్త మెలర్పన్
విని గాలవుండు ముదమును
దనువునఁ బెనగొన నృసింహు దలఁచుచునుండెన్. 194

వ. అని రోమహర్షణుఁడు వినిపించుటయు సంయమిప్రవరులు
భక్తిరసావేశంబున నానందామృతధారల మునింగి యహో
బలనాథు నిచ్చలు దలంచుచు యథేచ్ఛం జనిరి. 195

ఆశ్వాసాంతము

క. గర్వితదైత్యవిఖండన
దర్వీకరశయన వరసుదర్శనశార్ఙ్గా
ఖర్వాయుధమండితభుజ
గీర్వాణావనము బాత్మ కేశవ నృహరీ. 196

శా. పారావారశయాన సింధుతనయాపాంగేక్షణోదార సు
స్మేరాలోకనమూర్తి దైత్యవిభవశ్రీవర్ధన వ్యత్యయా
కారుణ్యామృతవృష్టితర్పితసుభక్తవ్రాత నిత్యోదయా
రారాజచ్చరణాబ్జసంజనితగీర్వాణాపగా శ్రీహరీ! 197

మాలిని. ప్రకృతిగుణతరంగా ప్రస్తుతౌదార్యసంగా
సుకృతిజలధిభంగా సూరిచేతోబ్జభృంగా

నికృతిజనవిదూరా నిర్మలాకారమూరా
వికృతిదనుజ వీరావేశసంహారకారా. 198

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమీశ్వరచరణసరోరుహ ధ్యానానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిమిత్రసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ ఎఱ్ఱయనామధేయప్రణీతంబయిన శ్రీలక్ష్మీనృసింహావతారం బను పురాణకథయందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

నృసింహపురాణము సమాప్తము.

పదములు అర్థములు

అ

*అంకనములు 2-84 గుఱుతులు.

అంచబోదలు 2-67 అంచుకూనలు.

అంకెకరణము 4-71 అతి ప్రీతి. తెలుగువారు అంకెకరణపరిణామ మగు ప్రీతి దయ ఇష్టము మొ. అర్థములలో దీనిని లాక్షణికముగా ఉపయోగింతురు.

అందంద 1-80; 105. 2-14. 80, 119. 3-15, 44, 94. అచటచట. మఱిమఱి - మిగుల- మాటిమాటికి — ఈ మొదలగు శ్లేషార్థములను ఊహించునవి. శ. ర. లో దీనికి గల అర్థము లన్నియుం లేవు. సూ. ని. కొన్ని అర్థము లెక్కుడు చెప్పి ప్రయోగముల నుదాహరించెను.

అకరువ్రల్ 2-67 కింజల్కములు.

అగ్గము 2-75 అధికము.

అచ్చు 3-14 పడియచ్చు. గండపుప్ర. 4-62. 5-118. విధము, ప్రతిమాత్రము, పరపడి.

—కట్టు 1-8. 4-62, 5-63. ఏర్పఱచు.

అచ్యుత 1-55 విష్ణువు. అ-చ్యుత = జారని.

అజ్జ 4-184 అడుగు. ఇచట క్రింద ముందు అని లక్ష్యార్థము.

అట్టాలక 2-109 బురుజు నగరు.

అట్టె 3-6 ఈతని కూతు రట్టె? = ఈతని కూతురా?

అడంకువ 3-98 నమ్రత.

అతకరించుట 1-93, 4-93. అధికరించుట.

---

*ఇట్టి గుఱుతులు పెట్టిన పదముల అర్థము లింకను పరిశోధన చేయవలసి యున్నవి. వ్రాతప్రతులందలి కొన్ని పాఠములు అపపాఠములో సుపాఠములో భావ మంతయు బయటం బడనిదే తెలియదు. ఈ గ్రంథము నందు చాల అపపాఠము లున్నవి. అపపతిత పద్యము లర్థ మగుట లేదు.

అదటు 2-90 గర్వము మదము.

అదరు 5-97 భయమువలన చలించు.

అనుకు 2-56 పలుచన.

అనుఁగు-తోఁటలు ఎలుంగు. 3-111. 5-157. మనోజ్ఞము.

అనుగలము 1-37. 3-5, 14. స్థానము అనుకూలము సమానము.

*అనుముదేఱు 5-125 ఒప్పు. ఇది వ్రాఁతప్రతిలో పాఠమునందలి పదము.

అనురక్తావలోకనుఁడు 3-14 ఎఱ్ఱని చూపులు కలవాఁడు. అనురాగముతోఁ గూడిన చూపులు కలవాఁడు.

అనువు 3-14 విధము.

అన్ను 2-102, 3-89 పారవశ్యము మదము.

అపశరణ్యారిపుఁడు 2-3 శరణు లేని శత్రువులు కలవాఁడు.

అభిప్రాయము 3-45 ఆశయము తలఁపు. అస్థతో విను, చెవి యొగ్గి విను-ఈ మొ. అర్థములందు ఇచట ప్రయుక్తము.

అభియోగ్యము 2-13 ఎదిర్చి ఆక్రమింపఁదగినది.

అర్ఘాతీతము 2-18 వెల కెక్కుడు. ఇచట ఇనుమిక్కిలి.

అర్థకరులు 5-63 పనులు చేయుంవారు, భటులు.

అఱలు 5-63 వాసగృహములు.

అఱిమఱి 1-14 సంభ్రమము త్వర క్షోభము కలఁత.

అఱువుడు 1-4 శిథిలము.

అలుంగు 4-27 ఆయుంధవిశేషము.

అవధిఁబోవు 2-90 అంతము నొందు, క్షీణించు. చూ. హరి. పూ. 5-106—'తనకుఁ' దివురు దేవా దుఃఖం బెల్ల నవధి బోవ ఉ. 3-201., 7-201. కొందఱు అవిధి బోఁవు అని పఠించి 'కష్టముల పాలగు' అని అర్థము చెప్పిరి.

అవ్యక్త 6-24 మూలప్రకృతి. చూ. మద్వింశు. 3-91. కనఁబడనిది, మసకమసక ఐనది.

అశేషభోగ 1-55 శేష భోగ=పాము పడగ. ఎల్ల భోగములు.

ఆ

ఆఁక 4-113 అడ్డు.

ఆక్రాంత నియ త్యాపేలవుఁడు 1-10. ఆక్రమింపఁబడిన శుభాశుభ కర్మ యెడ పలుచబడనివాఁడు. శుభము కాని అశుభముకాని వచ్చిపడుచో లెక్కచేయనివాఁడు. సమదర్శి అని తా.

ఆట 2-90 నింద.

ఆదట 3-94 ప్రేమము.

ఆర్చు 2-86 'ఆడు'కు ప్రేరణము. ఆడించు, త్రిప్పు.

ఆర్పు వెలుంగులు 2-73 అఱపులు.

ఆఱడివోవు 2-90 వ్యర్థమగు.

ఆలరి 4-11 మూర్ఖు.

ఇ

ఇట్టలము 3-14 అధికము.

ఇఱటి 5 52 నలగు. 'ఇఱటిసిన'లో 'సిన' లోపము. ఇటులే ఇఱటి గొంగిలి ఇఱటిగొంపు అని శ. ర. 'ఇఱుకైనది ఇఱుగొంగిలి సన్నమైనది ఇఱుగొంపు' అని వావిళ్లనిఘంటువు. ఇ పదమున కు కారాదేశ మొకటి అధికము.

ఇఱటియు 4-48 నలగు.

ఈ

ఈచపడు 5.51 వంకరయగు. శుష్కించు.

ఈరసము 4-26 పగ.

ఈరికలెత్తు 3-102 మొలకెత్తు.

ఉ

ఉడిచి 1-65 ఉడుగు ప్రే. ఉడిగించి.

ఉడివోవు 1-35 ఉడిగిపోవు.

ఉదరి 4-46 పూర్వముద్రణములలో ఒదరి = సంభ్రమించి. ఉదరి = విజృంభించి కోపించి చూ. సీ. హుంకారఘోరమై యుం ద రు బొబ్బలిమోస లుఱక రొవ్వాడు కొ: చూచికొనియె, అరణ్య. 6-315 5-277.

ఉపజాపము 4.155 భేదోపాయము.

ఉరలంద్రోచు 4-94 తొలఁగద్రోచు.

ఉరిది 2-56 పరిహరించి. వెనుకటి అచ్చులో ఉరిగి. ఇది క్త్వాంత మగు ఉరువు ధాతువు.

ఉరియం 4-48 చలించు.

ఉఱక 4-135 అవలీలగా (ఉఱక పఠింపవలయు.) 5.177. మాఱాడక వ్యర్థముగా అకారణముగా అని వావిళ్లనిఘంటువు.

ఉలుక 2.56 చులుక. సీ. చులుక చౌక, యులుక యొల్లిన మన నోనరు లఘుత పేర్లు. సాం. మాన. 421.

ఉల్వ 2-105 ధ్వని.

ఉగ్గడువగ 3-38 అధికముగా.

ఉచ్చిపోక 2-47 చీలిపోవుట.

ఉత్కర్ష 2-18 తీవ్రమగు వెదకింపు గల. 'అర్వాచికోత్కర్షే.' చూ. ఉత్కర్షన గర్జా స్ఫూర్జితంబును 5-82.

ఉత్తాన 1-57, 4-163 లోతు లేనిది. వెలికిలినది. హరి. ఉ. 9-205-'...ఉత్తానకఠోరధారమగు దారుణ వజ్రము...'

ఉప్పతిలు 3-83 పుట్టు.

ఊష్మ 2-75 ఊష్మము, ఉబ్బ.

ఊ

ఊంకించు 3-75 ఉంకించు. త్రివిష్టపములన్ గెల్వంగ నూంకింతు. కర్ణ. 3-130.

ఊఁదుకొను 4-178 నాటుకొను. చూ. హరి. ఉ. 7-155, 9-231. ఆముక్త. 5-137. ఊఁదుకొనకు స్వార్థమున కొను అని నూ, ని. పేర్చి శైలంబులు పెఱికి శైలములపై నూఁదుకొనంగ నొండొంటి పై వ. హరి. ఉ. 7-156. ఇత్యాదులందు గ్రుచ్చుకొనిపోవు మొ. అర్థములు చెప్పవలెను.

ఎ

ఎండకన్ను 3-75 ఎండచూపు.

ఎడగొను 4-57 సందు చేసికొను.

ఎడమ 1-69, 3-75 చోటు, అవకాశము, నడిమిభాగము.

ఎదురెదుర 2-56. ఎట్ట యెదుట.

ఎరియు 4-43, 80 నశించు, మాడు.

ఎఱమంటలు 2-14 ఎఱ్ఱని మంటలు. ఇటులే ఎఱగందు ఎఱగత్తులు ఎఱసంజ మొ. చూ. హరి. పూ. 2-67. 4-113, 5-150.

ఎలయు 3-14 ప్రతిబింబించు.

ఎలరారు 1-50, 2-67 అతిశయించు. చూ. హరి. పూ. 6-103 ఆతపవారణంబు లెలరారఁగ, హరి. ఉ. 3-184, 4-70, 110, 227. 7-36. 'ఎలరు = సన్నగాలి. ఎలరారు = సన్నగాలికిఁ గదలు' అని మా. రామకృష్ణకవి గారు. స్వముద్రిత కుమార. 127-వ పుట.

ఎలర్చు 2-64 విచ్చు.

ఎక్కటి 2-3 ఒక్కటి.

ఎమ్ములు 2-124 ఎముకలు.

ఎల్లనాఁడు 1-35 ప్రతిదినము.

—వెంటలకు 1-54 అన్నిపనులకు.

ఏ

ఏఁచు 5-44 కాఱించు.

ఏచు 2-70 అతిశయించు.

ఏడుగడయు 2-14 అవ్య ఎల్ల. గీ. ఎనయు సర్వపదార్థమై యేడుగడయు నాఁగ. ఆం. భా. 3-79. క. గురుఁడును దల్లియుఁ దండ్రియుఁ, బురుషుఁడు విద్యయును దైవమును దాతయునాఁ, బోరి నేడుగడయుఁ దానై, హరి నను రక్షించుఁగాత ననవరతంబున్. వా. 1. ఆ.

ఒ

ఒండొంక 2-61, 5-111 మొ. క్రమముగా మొ.

ఒకరుల మాటలు 5-56 ఒకళ్ల మాటలు. ఒకఁడుకు. బ. వ.

ఒడిసి 2-119, 5-98 ఒడుపువేసి తిగిచి.

ఒడుపు 5-96 గంతి వెట్టి దాఁటిన దాఁటు.

ఒఱలువారు 4-23 విలపించువారు.

ఒలయు 4-64, 79 ప్రవేశించు. చూ. హరి. పూ. 2-31. 'క. వారిజనాభుని తేజం । బారాజోత్తముని యాత్మయం దొలయఁగ.' । వ్యాపించు. మొ.

ఒజ్జ 4-3 ఉపాధ్యాయుఁడు.

ఒడ్డారించు 4-21 ఎదురుతిరుగు.

ఓ

ఓగితము 2-30 (యుక్తమ్) తగు, పాలుపడు, వా. ని. పాత్రము. పరులనింద పడుటకు పాత్రము అని తా.

ఓజ 1-3 క్రమముగా.

—పఱచు. 1-70. 2-130. 3-14. 4-56 సిద్ధముచేయు, అలవఱచు.

ఓడికల్ 3-33 ప్రవాహములు.

ఓర్తె 3-98 ఒకరితె.

ఓలంబు నొందు 2-50. ఖేద మొందు.

ఓలి మై 3-141. వరుసగా. 'ఓలి వరుస మోలి సోరిది నా నోజ నాఁగఁ గ్రమమునకు నాఖ్యలు.' ఆం. శే. 16.

ఔ

ఔడు 4-37 (ఓష్ఠ) పెదవి, దంతము. అలుక దంతంబుచే గా దవంగ. ఆం. శే. 47.

ఔఁదల 2-99 తల. (ముందల అను నర్థమున ఔఁదల. సీ. ఔఁదలఁ జదలేటి తేఁటదొంగలు వాలఁ దగు చందమామ చయ్యాల లూఁగ. (హరి. ఉ. 5-38.)

ఔపచారిక సృష్టి 4-185 అప్రధానసృష్టి. ఆనందము ప్రధానము. జీవభావ మప్రధానము. మనసు కొంత వెలికిఁ గొనివచ్చి తాను ప్రహ్లాదుఁడాయెను. వెలికిఁ గొనిరాకున్నచో ప్రహ్లాదమే అనఁగా ఆనందమే యగును.

ఔపనిషదుల్ 3-28 ఉపనిషన్మతము ననుసరించువారు. రామానుజాదు లందఱును ఔపనిషదులేయైనను ఇచట అద్వైతులు అని అర్థము అద్వైతులను ఔపనిషదులేగదా

క

కందు 3-14 నలుపు.

కందువ 1-37 ఏకాంత స్థలము. ప్రదేశము. జాడ. చూ. ఆర. 5-399.

కజ్జలము 3-113 కాటుక, చీకటి.

కటికి 2-3 అధికము.

కడలు - చేతులు 1-34 అలలు అను చేతులు.

—ఒత్తు 2 81 వ్యాపించు, చూ. కరమూలముల జిగి కడలొత్తి హరి. పు. 8-168.

—వడి 1-70 అలలవలె అయి. తరంగితమై.

కడి 2-5 ముద్ద.

కడిది 4-24. కఠినము. అనుపమముల్ రతిస్మరులయాటకు సర్వాము లంచుఁ గట్టిపెట్టిన పువ్వు బంతు లీసతి కడింది చనుంగవ కళా-7. చూ. శ. ర. ?

—కనలు 5-26, 98 తీక్ష్ణమగు కోపము.

కనలు 2-3 మండు.

4.24 కోపము.

—అగ్గి 4-178 మండు నిప్పు.

కనుపుగొట్టు 5-31 ఖండించు, భంగపఱచు.

కన్ను 2-21. రేకు, కన్ను (శ్లే).

*కప్పుబడి 3-50. ఆచ్ఛాదింపఁబడి.

కమలా, కర, కమల 1-55. లక్ష్మీ హస్త కమలములు.

కమలాకర, కమల చెఱువులలోని, కమలములు. (శ్లే).

కమియు 3-70 కవియు.

*కమ్ములు 2-66 ? ఇది శుద్ధపాఠమై యుండదు.

కర 1.42 ఒడ్డు.

కరవటము 33-80 బరణి.

కరాళ 3-96 భయంకరము. రాహు వదనము 4-184 ఎత్తైన శైలము చూ. కరాళో దంతురే తుంగే కరాళో భీషణే పిచ.' విశ్వః.

కఱతలు 4-135 చేష్టలు దుశ్చేష్టలు.

కలితనంబు 2-21 సామర్థ్యము.

కలుచపడి 5-4 కలఁతపడి.

కల్ల 2-69 కల్లె.

కల్లు 2-5 ముద్దలు. కడి ఏకవచనము. 'కడిమాడ సేయఁగుడుచు.' క్రీడా.

కల్లోల 3-3 తరంగము.

కల్మి 1-7. కలుగుట; సంపద.

కవణము 2-127 గుఱ్ఱములు మొ. వానికి పెట్టు ఉలవలు మొ. దాణా.

కష్టుఁడు 4-25 పాపి.

కాకుచేయు 2-119 తిరస్కరించు.

కాదిలి 4-40, 79 ప్రేమము. ప్రియభార్య. శ. ర. లో ఈపదము.

గాదిలిగా గ్రహింపఁబడెను. కన్నె చోడుని కుమార సంభవము 2-28.

కానవు 4-157 కనుట; చూచుట. 'అది కలలోనికానవయి' హరి. ఉ. 7-99.

కావలము 4-53. దురాచారము; పాపము.

కావులు 3-68 కాషాయవస్త్రములు.

కిఱుకు 4-23 (క్రిస్త్రు. రూ.) ఇడుము.

కున్న 5-27 కూన, శిశువు. కున్నఁడు, కున్నె - రూపాంతరములు. ఇది కుణకశబ్దభవము. 'వెన్నుఁడ నిరుఁ బాసి వెరమాయ కోవిల! కున్నల కులుకులు గులికేనిపుడు' అన్న. శృం. 116. 'ఓరి గున్న!' అని వాడుక.

కూడఁబడు 2-133, 5-90. చేరు. స్వార్థమున పడు చు. 'గొల్ల, లెల్లఁగూడఁబడిరి' హరి. పూ. 5-246.

కృతంబులు 4-54 హింసలు. ఈ పద్యమున 3 పాదము నందలి కీడు కును దీనికిని పొత్తుకలదు.

కృష్ణ 1-10 పాపము. (నలుపు పాపము తమస్సు మొ. వానికిని తెలుపు పుణ్యము సత్యము మొద లగు వానికిని లక్షకము.)

కెడయించు 4-178 కూల్చు, పడ వయిచు.

కేతు 1-43 టెక్కెము.

కొంకరవోవు 4-108 వంపు వోవు.

కొంకువోరె 2-75, 119. భియ పడరే, వెనుదీయరే.

కొండిక ప్రాయము 2-61 చిఱుత ప్రాయము.

కొఱకు 4-86 సిఁచుఁడు.

కొఱగామి 5-142 అకార్యము.

*కొలమే 5-45 ? కులమువాఁడా? అని తాత్పర్యము.

కొలుపు-వేడ్కలు 1-78 పుట్టజేయు 4-103 కొలుచుట.

కొలఁదులు 5-42 మేరలు, పరి మితులు.

కోనలు 4-170 (కన్ను) కొనలు.

కోర 3-94 కల్లుత్రాగెడు గిన్నె. చషకము.

కోరి చెండాడు 4-121 కోరాడు, ఏనుఁగు లోనగునవి కొమ్ములతోఁ బొడిచి దుమ్ము ఎత్తి పైకిఁజల్లు. దీనికి గ్రంథములయందు కోరాడు అనియే ప్రయోగమని శ. ర. ఈ పై ప్రయోగము నాచార్యుల వారు గమనించి యుండరు.

కోఱడము 4-11 ప్రతికూలపు పలుకు.

కోలు 1-72 పెద్ద.

—మసఁగి 4-170 మిక్కిలి విజృంభించి.

క్రందుగ 1-78, 2-64. తఱచుగ.

క్రందుకొను 4-132 మూఁగు, గుమి గూడు. చూ. పొడఁగన వేళ యప్పేసని పొంగి కళింగ శకాంగ ముఖ్యు లయ్యెడ నెడ యీక క్రందుకొని. వసు. 1-147.

క్రాఁగు 4-130 ఉడుకు 4-144 నశించు. ప్రే. క్రాఁచు. 2-49, 5-94. నశింపఁజేయు.

క్రించు 3-19 అల్పుఁడు. 'మిమ్ము నీ క్రించుల యాదవాన్వయుల' హరి. ఉ. 1-108.

క్రుమ్ముడి 2-85 (క్రుంగు+ముడి, క్రుఱు+ముడి అని కొందఱు) అంద మగు ముడి అని తా. 5-158-'24 సం. ప్రతిలో క్రొమ్ముడి అని కలదు. బసవపురాణ పీఠికలో శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు క్రుమ్ముడి యను పదమేకాని క్రొమ్ముడి యను పదము లేదని వ్రాసిరి.

క్రుయ్యఁగఁబాఱు 3-67 కృశించు, వెనుదీయు.

క్రొవ్విదము 3-75 క్రొవ్వు.

క్రొడాను 4-47 కోరాడు.

క్రోల్చు 1-7, 5-135 క్రోలఁజేయు. (క్రోలు+ప్రేరణము)

క్షోద 3-65 రేణువు.
5-40 ఒరగంటిపై నూఱుట.

గ

గంటి 5-12 గాయము చేయు (గంటు క్త్వా.)
4-114 వి. గాయము.

గరుడాచల 3-1 వేదాద్రి చూ. 5-99, 5-122, 5-129.

గురువంపు టేఱులు 5-54 విరివియగు ఏఱులు లేక, పెద్దయేఱులు.

—దిట్టలు 1-50 'గరువం బగు తత్త్వ రిబోధము.' హరి. పూ. 2-217. గరువంపు విచారము లేల నీయెదన్. ఆరణ్య. 6-405.

—సూత్రధారి 3-78.

—ఁదపంబు [విక్ర] 6-51.

—నిట్టూర్పు (కాశీ) 4-69.

—ఁగొటారులు (మను) 3-89.

గాఁడి తూపులు (పలు) 2-74 పెక్కు గాఁడులు కల బాణములు.

గాంగేయ భవన 1-55 బంగారు టిండ్లు, భీష్ముని ఉనికి.

గాథలు త్రవ్వ 1-9 మిట్టలు త్రవ్వ అనఁగా మిగుల శ్రమపడు.

గాసట బీసట (చదివి) 1-9 సలక్షణము కాని చదువు. 'గాసట = గాథా సప్తశతి, బీసట = బేతాల పంచవింశతి అనఁగా ఆధ్యాత్మిక

దృష్టిలేని చదువు' అని శ్రీనిమ్మద
వోలు వెంకటరావుగారు చూ.
భారతి. 26సం. 1- భా. 13 పుట.
గిరుము 4-99 వంచన.
గిలుపు 1-54 కపలించు ఇక్కడ
నక్కడ నూడఁ జూచి మే గిలుపఁగ
నిర్వ. 7.
గీటు 5-95 (కోటలు, వాడలు)
కొలుకు.
గెలుచె 1-95 ఛేదించుచె. 'నాటుట'
అని అప్పుకవి. ఆ. 2 అ. చూ.
గుబ్బునన్ 4-3 ఒక్కుమ్మడిగా.
గురువులు వాఱు 2-67 పరుగువాఱు.
అతిశయించు.
గుఱికొను 5-77 యత్నించు.
గుఱుతు 5-142 మేర.
గొనయము 2-74 వింటినారి.
గోత్ర 3-14 కొండ కులము. (శ్లే)
గ్రక్కడలు (గ్రక్కు+అడలు) కం
పించు, అదరు.

ఘ

ఘుటికము 2-127 గుళిక. రసమణి
లోనగునది. చూ. 3-84 సుధా
మయ ఘుటికలు.
చ. ఇట క్రిత్రమెన్ని తోయముల
నిండు ముఖీ ముఖ శేమమద్యమున్,
గుటుకునఁ గ్రోల నీ కుటిలకుంతల
యొంగిటి మాధ్వీఁగల్గు విస్ఫుట
మధురక్త్వ వాసనలు చూడరు గాక
ది పౌకసుల్ సుధా;ఘుటికలలోని
మేలు మఱి కోరుదురే యిది
క్రోలఁ గల్గినన్.(ప్రబోధ)3-56.

చ

చక్ర 1-53 చక్రవాకము, చక్రము.
(శ్లే)
చక్రాంక 5-176 చక్ర చిహ్నము.
ఈ చిహ్నము తాల్చుటయుం ఒక
సేవ.
—భాగవతులు 5-77 చూ.
క. శ్రీకర చక్రాంకితులగు, లోకులు
శుద్ధులును బుణ్యులును నగుదురు
వా, రీక్రియలు లేకయుండినఁ,
బ్రాకృతులనఁ బతితు లనఁగఁ బడు
దురుజగతిన్.పద్మపురాణము321.
చట్టులు 1-3 శిష్యులు.
*చదుర్లు 2-84 చదురుకు బహువ.
చతురోక్తులు.
చల్మిరి 3-68 చలువ.
చవికాటు 2-56 చవికొలుపు కఱచు.
చాఁగిలి 2-93 దండాకారముగా
నేలకు వ్రాలు.
చిందిలి మందిలి 2-53 చెదరినది, చెడి
నది.
చిట్టలు 4-181 వింత.
చిదురుపలు 4-31 తునియలు.

చివ్వ 2-68 యుద్ధము. చివ్వలనీన = యుద్ధములు కలిగింపగా.

చీరికిఁ గైకొనరు 2-102, 3-126. లేశమయినను లక్ష్యము చేయరు.

చుఱచుఱ 4-41 మండుటయందలి ధ్వనికి అనుకరణము.

చూడ్కి-రేకలు 2-67 చూపులు అను పూరేకలు.

చూఱాడు-చూఱలాడు 2-67, 35, 177. కొల్లపెట్టు.

చెనకు 1-5 తాఁకు, ఎదిరించు.

చెనయు 2-135 ,,

చెరలు పట్టి 2-117 నిర్బంధము చేసి పట్టి.

చేయలంతి 4-77 సమీపము.

చొక్కు 2-66 పారవశ్యము.

చోద్యపు మూల్యములు 1-45 వింత వెల కలవి. చోదనా మూల్యములు అని అర్థాంతరము.

జ

జంకెలు 2-84, 4-44, 6-108 బెదరింపులు.

జంత్రము 4-123 సూత్రపు బొమ్మ. ఇచట వెనుకపాదము నందలి మాయయే యీజంత్రము. ఇది 'ఒక అద్భుత కర్మము.' చూ. సూ. ని.

జడిగొనియుండు 2-135 నిరంతరమగు.

జతి 2-82 యతి. ఆటకు పాటకు తగిన స్వర సంతతి.

జవరము 2-50 సాంద్రము. ఇది శ. ర. పాఠము.

జయంతి 5-150 కృష్ణజయంతి నృసింహజయంతి మొ.

జలాశ్రయ 1-53 జలము, జడము అని శ్లేష 'లడయో రభేదః.'

డ

డ(వ)క్కుఁగ నేలుదు 2-8 అనుభవయోగ్యముగా పాలింతును.

డిందు 2-16 ఇంకు.

డిందుపఱుపనేరక 2-44 కుదురుపడఁ జేయఁజాలక.

డెక్కొను 2-81 నెలకొను.

డొంకు 3-110 ఇంకు.

డోలు 2-67 'దోలు. రూ' జంటలు. చూ. 'కుత్ర చిన్నా లోప శ్చ' అపహోబ.

త

తక్కడ 3-7 తప్పద, తొలఁగద.

తగులు 5-131 నిత్యనివాసముచేయు. అంటిపెట్టుకొని యుండు.

తటమట 4-172 'తటవట. రూ'. కలఁత నొందినది.

తట్టాడు 3-147 మట్టాడు. [illegible] తప్పటడుగులువేయుచు తిరుగు.

తనుగాలి 3-74 (తనుపు + [illegible]) చల్లగాలి.

తపోగ్రత 2-21 తపము [illegible] ఉగ్రత. సకారాంతశబ్దము [illegible] అకారాంతములు నగు నను [illegible] యిటులు ప్రయోగించె [illegible]

తరతరంబ 1-24 క్రమము [illegible] పరంపరగా.

తరితాల్పు 1-54 శంఖము [illegible] వాడు-విష్ణువు.

తలకిన 1-91, 5-1. తల [illegible]

తలియము 3-57, 5-9. [illegible] దాటు.

తళులు 1-4, 3-14. అల [illegible]

తనివిత 5-107 తృప్తిచేయ [illegible]

తలకు 2-21 భయపడు.

తలగు 4-97 తొలగు. ఈ పదము ఇచట అతుకదు. ఇది '[illegible]గిలి'యై యుండునా ?

తలపు 5-189 హృదయము.

తానకము 1-37 స్థానము.

*తాఱని 2-71

తాళగించు 2-81 తాళము వేయు.

తిలకించు 1-6, 70. 2-61, 63. 3-14, 97. ప్రకాశించు ప్రసన్నత నొందు. కనబడు. పొడచూపు. 'క. కల నీలకంఠ కేలా, హాలీలలు సెలగె రాజహంస కులములం, దిలకించె సప్తపర్ణావళి వికశిత కుసుమ కుటజ వాటికల నెడన్. అరణ్య. 4-145. చూచు అను నర్థము ఆదికవుల ప్రయోగములందు కానబడదు అని శ. ర. కాని ఇందు 'అసూయాసౌందర్యంబున దిలకించు నిందిరకు' 3-14 అనునెడ చూచు అను నర్థము, కనబడు, పొడచూపు అను నర్థములకంటె సుసంగతము. 'శా. నోరం జేతులు రెండు గ్రుక్కికొనుచున్ మోమెత్తి బాష్పాంజవ స్మేరంబై తిలకింప నేడ్చుచు.' హరి. పూ. 5-171. గీ. సరస కింశుక కోరక సంచయంబు చెలువు తిలకించె...' 'నృసిం. 2-63' అను నీరెండు తావులను, అ. క్రి. కనంబడు, పొడచూపు అను నర్థములు సూ. ని. చెప్పెను.

తివుట 2-47 కోరిక.

తీర్చు 5-12 చక్కబఱచు.

తుప్పరందూలిపోవు 1-67 తుప్పరవలె తొంగిపోవు. కడు చలించు. భాస్కరరామాయణము కుమారసంభవములందలి 'తుప్పలందూలు (బాల. 32) తుప్పలందూలంగ 1-3

మొదలగు ప్రయోగములను జూచి శబ్దసామ్యమును శబ్ద తత్త్వమును గమనించునది.

తుఱఁగలి 2-14 ప్రకాశము.

తూపరము 2-57 చిల్లి. భ్రష్టమై అని యిచట తాత్పర్యము. చూ. సూ. ని.

తూఱఁబోఁకుచు 4-121 చొరఁబడునటులు పొడుచు.

తెట్టిన 5-3 తెట్టగా పెట్టిన. 'తెట్టు' ధాతువు శ. ర. లో లేదు. సూ. ని. లో కలదు.

తెట్టువలు 1-40, 4-109. నీటి యందు గాలి కొక ప్రక్క చేరిన తృణాది సమూహము.

తెప్పలఁదేలు 1-84 ఆనందించు.

తెరలు క్రి. 3-36, 4-44. మొ. కలఁగు. చూ. ఆరణ్య. 5-280.

—పర్వు 2-72 పొంగిపొరలు.

—పొదువ 2-18 కలఁగునటులు పొదువు. [లేచు.

—ఎత్తు 4-176 అలలు పైకి

తెలుపు 4-103 ప్రార్థన. 'తెల్తుర్ త్రిలోకంబులన్.' హరి. చూ. తెలుచు. శ. ర.

*తెలియింపు 5-83.

తేప 1-42, 4-73 తెప్ప.

తేరఁజను 2-90 వృథా యగు.

తొంగలి రెప్పలు 3-14 దట్టమగు వెంట్రుకలు కల రెప్పలు.

తొక్కుచు 3-148 అణఁచుచు.

తొడఁగి 2-105 ప్రారంభించి. 'ఆటకుం దొడంగి.' హరి. పూ. 7-92.

—ఒదవఁదొడఁగి. 4-162. మరగఁదొడఁగి. సూ.ని. తొడగు ధాత్వనుబంధము లేకున్నను 'ఒదవు'నకు మరగు అను అర్థము. హరి. ఉ. ౯-౪౪. కనఁబడును. 'క. చదువక పెద్దలగోష్ఠికి, నొదవక ధర్మంబు లెఱుఁగ కూరక మిగులన్, జదివిన వారై యొఱుకలు, పదివేలు నటింతు రుర్విఁ బండితమానుల్.' 'యుక్తమగు' అని శ. ర. చూ.

తొడరు 1-20, 97 కలుగు.

2-142 ఎదిరించు.

తొడవు 3-33 భూషణము.

తొడిబడు 2-85 తొట్రుపడు, చలించు, బెదరు.

తొప్పఁగదోఁగు 4-183 మిగుల మునుఁగు.

—'దోఁచి 5-101 మిక్కిలి మునిఁగించి, క్షాళనచేసి అని తాత్పర్యము. [పడు.

తొఱఁగు 2-47, 5-104 విడుచు.

తొరగు 3-14 స్రవించు-ప్రవహించు. పడు-తొరుగు. రూ. తొఱఁగు

తోటఁగుల ఐభేదమునకు శ్రీ. వే. ప్రభాకర శాస్త్రిగారి బసవ పురాణ పీఠికయు Journal of Sri Venkateswara Oriental institute Vol. IV. No. I. లో పండితారాధ్య చరిత్రము అను వ్యాసమునుచూచునది.
తోఁపుఁబెంబెర 3-78 ఎఱ్ఱని పెద్ద తెర.
తోలితొప్పుఱలఁబెట్టు 2-74 తఱిమి బాధపెట్టు.
తోలు 4-43 చర్మము. 'క. అవిరళ విషఫణి దంష్ట్రలు, పవనజు వజ్రమయ తనువుపయి తోలును.' భా. అది. 5-176 అను నెడ తనువు తోలుల భేదమువలె ఈ పద్యమున కాయము తోలుల భేద మారయఁబడెను.
త్రచ్చియాడు 3-5 మథించు.
త్రవ్వితండము 2-117 అసంఖ్యము.
త్రిక్కు 2-121 తక్కు, తగ్గు.
త్రిప్పు 5-182 తిరుగుడు భ్రాంతి.
త్రిప్పుకొను 2-90, తిరుగుడుపడు.
త్రెవ్వ 2-119 తెగు.
త్రొక్కు 3-35 పాదముచే అడఁచు.

ద

దంటకెంపు 4-8 జంట యెఱుపు. 'హరివంశమునందు తఱచు దట్ట కెంపు' కనఁబడును. ఆ పాఠమున మిక్కిలి ఎఱుపు అని అర్థము.
దండియ 1-31 వీణ, కిన్నెర.
దండడి 1-36, 4-31. హరి. పూ. 164 అధికము. రాయిడి తఱచు.
దట్టించు 4-59 అదలించు.
దడియంగఁబడు 1-30 దడియఁ క్రిక్కిఱిసియుండు. సూ. ని. 'వణఁకు'అని శ. ర
దళము (గ) 2-63, 71 దట్టముగా, అధికముగా.
—ఎక్కు 3-88 ఆధిక్యముపడసి.
—కొను 3-90 „ పడయు.
దశ 3-113 అవస్థ వర్తి. (స్త్రీ)
దర్శన 1-55 చూచుట-దర్శనములు.
దాఁటు 2-68 లంఘించు.
3-33 సమూహము.
దాడికాఁడు 2-60 వేగులవాఁడు.
*దిమ్మదివురు 2-67
దీటు 2-86 చక్కఁబఱచు.
—కొను 5-109 నిండు.
—కొలుపు 1-175 నిండించు.
—గట్టుకొని 2-68 నిండుకొని.
దెస 4-103 కాపు, ప్రాపు. 'అరయ దెస లేక నీధనం బడవిలోనఁ జెల్ల చెదరయ్యె' హరి. పూ. 7. 4-64 ఇట దెసల అనునది సరి

యగు పాఠమగుచో 'వశలు'కు
తద్భవ మనవలయును.
4-114 ప్రదేశము.
దుద్దు 2-67 కర్ణిక.
†దూఁటుకొను 2-14 ఎగురు. చూ. ఆరణ్యా. 4-384. 'వ......వాని వదన నిశ్వాసపవనంబు......భూ నభోంతరం బెల్లను నిరంతర సికతారజఃపటలంబు దూఁటుకొనం జేయు.'
దొంతులు 4-141 వరుసలు.
దృష్టము 5-38, 165 చూడఁబడినది. అనఁగా ప్రత్యక్షము 'భూనుత యది నీకు దృష్టముగ నెఱిఁగింతున్.' అరణ్యా. 5-113.
'ప్రత్యక్షం మమయో ధర్మ స్తం పశ్య ద్విజసత్తమ. అరణ్యా. 177-3 శ్లో. ఉదాహరణము.
దైవాఱు 5-95 అతిశయించు.

ధ

ధట్టము 2-104 సేన.
5-31 సమూహము.
ధారాళ 2-92 అడ్డపాటులేనిది.
ధ్రువ 1-55 ధ్రువుఁడు. చలనము లేని (శ్లో.)

న

నంకు 2-84 పరిహాసము. చూ. సూ.ని.
2-84 ఈ పద్యము సరిగా ఉన్నదని తోఁచదు. ఉన్న పాఠములనుబట్టి అంకనములు, నంకులు చదుర్లు, అను పదములు వ్యాఖ్యాతములు.
నఖర 5-107 గోరు.
నదాభిసారము 1-32 నదముల ప్రవాహము. అభిసరణము అను శ్లేష కు నదగతమగు పుంలింగమననుగతము. ఐనను కవులు దానిని నవ్యభిచ్ఛిన్నముగా సూచింతురు.
నలికొను 2-85 సన్నని నడుము.
నాచికొను 2-123 అపహరించు.
నాలుకలు గ్రోయు 2-13 జ్వాలలు విషముగా చాఁచు.
నిట్టగ్రమ్ము 2-50, 3-94 ఉప్పొంగు.
*నిక్కల 4-41
నించు 1-22 నించు, నిండించు.
నిరస్త వైకృతు 3-24 మహత్తత్త్వము నుండి భూతములవఱకును వికృతులు. వానిని నిరసించినవాఁడు. అనఁగా నిర్వికారుఁడు. చూ. షడ్వింశు.

---

† ప్రకృత ముద్రణమునందును పూర్వముద్రణములందును గల "దూదుకొను" అను పదము భాషలో నెటయేని గలదా?

నిక్కటిల్లు 5-102 వ్యాపించు.
నిస్సాణ 2-105 నిస్సాణము = ఒకానొక చర్మవాద్యము.
నీలమణి 1-55 నల్లని మణి-నిక్షాళ్ళ.
నెరయు 3-141 వ్యాపించు. మె. 4-48 సంధులు మె. విడిపోవు, లేక దుర్బలములగు.
నెఱపు 2-76, 5-171, 187 నెఱవేర్చు.
నెరసు 5-125 కళంకము.
నెఱుకలు 4-42 జీవస్థానములు.
నెఱవాది 4-75 నేర్పరి.

ప

పంచతపస్సు 2-14 ఐదు అగ్నుల నడుమ చేయు తపస్సు. దీనికి పంచాగ్నిసాధన మనియు పేరు. 'గ్రీష్మే పంచతపాస్తు స్యా ద్వర్షా స్వభ్రావకాశికః। ఆర్ద్రవాసా స్తు హేమంతే క్రమశో వర్ధయం స్తపః.' మను. 6-23
పచరించు 1-1 అలంకరించు. 1-34. ఒప్పు. చేయు. 3-14 ప్రసరింపజేయు. చూ. హరి-పూ. 7-189 ..విహంగరాజు...అప్పద్మనాభు మీఁదఁ బచరించె బీఱెండ మెఱయకుండ.
*పటల 5-81 ఇది 'పటహ'మై యుండునా?
పడితిని 5-37 శ్రమము పొందితిని.
పడిహారులు 1-80 ద్వారపాలకులు.
పతాక 1-43 టెక్కెపుగంబము.
పత్రకము 1-2 రేకు
పదిక 2-3 పద.స్వార్థమున ఇక ప్రత్యయము.
పసిఁడినీరు 1-75 బంగారునీరు.
పదార్థపంచకము 3-26 మలము కర్మ మాయ రోధశక్తి బిందువు అని పదార్థములు ఐదు. ఇవియే పాశములు. "మిథ్యాజ్ఞానము అధర్మము సక్తిహేతువు (విషయ సన్నిధానాదికము) చ్యుతి (సదాచరణభ్రంశము) పశుత్వమూలము (అనాది సంస్కారము) అని మలమయిదు విధములు, కర్మ ధర్మాధర్మరూపము. మాయ సర్వమునకును మూలకారణము. ఇదియే అవిద్య ప్రధానము ప్రకృతి. ఇచ్ఛాశక్తిని క్రియాశక్తిని అవరోధించు మలసామర్థ్యము రోధశక్తి.బిందు వనఁగా మాయాత్మకమగు శివతత్త్వము. మిగిలిన నాలుగు పాశములను విడిచి యీ యొక్క పాశముచేతనే బద్ధుఁ డగువానికి శివపదప్రాప్తిరూపమగు ముఖ్యమోక్షము లేకున్నను గౌణ మగు అపరమోక్షము కలదు. కేవల మగు నీ పాశము విద్యేశ్వ

రాదిపదవీ ప్రాపకము. మిగిలిన పాశములవంటిది కాకపోవుటచే దీనిని పాశ మని అనరు. దాన పాశములు నాలు గనియు ఐ దనియును వ్యవహారము. చూ. సర్వదర్శన సంగ్రహ.

పరపు 2-85 పరివి.

పరిపాటి 1-12 అనుక్రమము,సొరిది.

పరిమెయి 3-72 వేష్టనము, చుట్టుకొనుట.

పఱిపఱి 4-43 పీడితము, నుగ్గునుగ్గు.

పఱుపనొల్లఁడు 2-124 పాటుపడఁజేయఁడు.

పలక 4-116 కేడెముఅను ఆయుధము.

పాటి 2-101 న్యాయము.

పాపఁడు 4-5 బాలుఁడు.

పావలు 1-84 పావకోళ్లు పాదుకలు.

పిండలి 4-182 ముద్ద.

పింపిళ్లుగూయు 2-67 బాలురును బాలికలును పెదవిమీఁదుగా ఒక విధమయిన ధ్వని కలిగించుచు నర్తించు. ఇచట జుంజుమ్మని తిరుగు.

పితామహుఁడు 3-14 తాత, బ్రహ్మ.

పినుఁగు 4-115 లోభి, పాడు పిశాచము అని తా.

పిఱుసనక 2-114 వెనుకకు పోక.

పిశాచి 4-115 పిశాచము. మహదమహాన్మహతీసాంకర్యము వాడు కనుబట్టి మహాకవులు చేసిరి. అసారమేయుం నడిచిన నది యఱచుచు' ఆది. 1-83 'ముసలావె, యే వివేకి?' వైజ—

పీతాంబర 1-55 పచ్చని ఆకాశము, పచ్చని వలువ, విష్ణువు.

పుండరీకాక్షుఁడు 3-14 తెల్లతామరలవంటి కనులు గలవాఁడు, విష్ణువు.

పుక్కిటిబంటి 2-20 పుక్కిటికోలఁది. అనఁగా పుక్కిలి మునుఁగునంత.

పుయిలోడక 4-154 వెనుదీయక. సంకోచింపక.

పురుడు 1-40 సామ్యము.

పురుణించిన క్రియ 5-103 పోలిన రీతి.

పురుషాధీశ్వర 3-14 జీవులకు ఏలిక.

పురుషోత్తమ 3-14 ఉత్తముఁడగు పురుషుఁడు. 'ఉత్తమ శ్చాసౌ పురుష శ్చ' పురుషోత్తమః. రాజదంతాదులలోని దగుట పరనిపాతము. చూ. ఉత్తమః పురుష స్త్వన్యః పరమాత్మే త్యుదాహృతః." లేక 'పురుషాణాం ఉత్తమః' అని శేష షష్ఠితో సమాసము. చూ. శబ్దేందుశేఖరము. 'న నిర్ధారణే.'

పెడమోముపడు 2-116 వెనుమొగమగు.

పెనుపు 1-60 వృద్ధి, మహత్త్వము.

పెఱుఁగ 4-56 ఇతరులను.
పెల్కుఱు 2-46 విలవిలలాడు. విహ్వలించు.
పేదఱికంబు 5-12 పిఱికితనము, అశక్తత.
పేరణి 1-40, 2-84 పెరవణి- రూ. కుండయెక్కి చేయు నృత్యము. 'శివుఁ దాళము లుగ్గడింపుచోఁ డిరుచోఁ వింతగాఁ బేరణికిధ మొకర్తు' ఉ. రా. ౬-౧౩౯.
పేర్చు 2-111 అతిశయించు, వృద్ధియగు.
పేర్మి 4-129, 2-14 మొ. గౌరవము. 'మదము పేర్మి = మదాతిశయము 5-105.
ప్రేంఖత్ 2-18, 5-161 'ప్ర-ఇఖి= గతౌ శతృ' మ్రోఁగుచున్న.
పొడవు 1-37, 3-84, 5-76 స్వరూపము.
పొలుఁగుపడు 1-33, 2-107 నిస్తేజమగు.
పొఱయుం 5-77 పొందు.
పొలము 4-157 మొ. ప్రదేశము, లక్ష్యము.
పొలపంబు 2-79 ప్రకాశము. 'పొలపములు లేవు కనువంకబొమలయందు' క్రీడా. ఈ మొ. చోటుల భ్రాంతర్జనము మొ. అర్థములు గోచరించును.
పొల్ల 5-37 గింజపట్టని ధాన్యము.
పోఁగు 1-8 క్రమము.
పోరామి 4-34 స్నేహము, ఆప్తత. 'పోరామి మైనప్డు పోరుటొప్పు' హరి. పూ. 2-175, 3-208, 9-109 మొ. చూ.
ప్రకార 1-22, 2-34 భేదము, సాదృశ్యము. 'ప్రకారౌ భేద సాదృశ్యే' అమర.
ప్రకృతిపురుష 3-14-3-153 అవతారములు పురుషప్రకృతిశక్తోద్భూతములని తంత్రశాస్త్రము. అధికారపురుషుఁ డనియుం అర్థము కలదు. 'ప్రకృతిపురుషం కామరూపం మఘోనః' మేఘ.
ప్రతిహార 1-56 వాకిలి 1-94 వాకిలి కావలివాఁడు.
*ప్రద్యోతకేళి 3-3 ఇట ఈ పద మతుకదు. 'ప్రత్యూషకేళిఁ' యా?
ప్రపాసీమ 1-37 చలివేంద్ర పట్టు.
ప్రబ్బు 4-120 వ్యాపించు.
ప్రల్లదము 2-3,90 పరుషము, పారుష్యము.
ప్రశాస్త్రి 4-14 గొప్ప ఒజ్జ. ఇది ప్రశాస్త కానోపు.
ప్రసన్న 1-16 ప్రసాదగుణముతోఁ గూడిన 'ఇది వాఙ్మయమునకు విశేష

ణము. చూ. 'ప్రసన్న కథాకలితార్థ యుక్తి' ఆది. 1-25.

ప్రెగ్గడలు 5-4. (పేరు+కడ) మంత్రులు ప్రధానపురుషులు.

*ప్రేపులు 1-32 త్రేపులు అనుదానికి ప్రేపులు పూర్వరూపమా? ఈపదము పూర్వ ముద్రణమునం దక్క నా యెఱిఁగిన ముద్రితగ్రంథములం దెందును గానరాలేదు.

ప్రేలిపడు 4-40, 5-81 వ్రేఁగిపడు.

ప్రొద్దువోకలు 2-127 కాలక్షేపము.

ప్రోక 4-70 ప్రోఁగు.

ప్రోఁగులు 1-8 పోఁగులు. 'ప్రోవులు' రూ. హరి. పూ. 1 49.

ప్రోది [illegible]-84 పోషణము.

ప్రోపు 4-72, 159 పోషణము, పుష్టి 4-159. ఈపద్యము మొదటి 1½ పాదముతక్క, తక్కుఁగలది సరిగా అర్థమగుటలేదు. దీని మూల మిది: 'విద్యాబుద్ధి రవిద్యాయా మజ్ఞానా త్తాత జాయతే' బాలోఽగ్నిం కిం న ఖద్యోత మసురేశ్వర మన్యతే? 1-19 40 విష్ణు పు.

ప్లవన 2-92 'ప్లుప్లవనే' తేలాడుట.

బ

బకళమై (నిలుఁడు) 1-80 తొలఁగి నిలువుఁడు.

*బచ్చులు 3-71

బడిన్ [illegible]-34 వెంబడి.

బత్తడిక [illegible]-74 అంబులపొది.

బమ్మరించు 3-54 భ్రమించు.

బలవంతపు పెట్టి 5-74 బలాత్కరించి పట్టుకొన్న పిచ్చి. లేక పెద్దపిచ్చి. తెలుగువారు నన్ను బలవంత పెట్టకు '[illegible] బాళపు బ్రాహ్మణార్థము' అని [illegible] దలుగా పలురీతుల వాడు [illegible]. దీనికి బలాత్కారము, నిర్బంధ ము మొదలగునవి అర్థము. [illegible] 1 సం. ఆనందముద్రణాలయ [illegible] అచ్చయిన భారతమున 'క. బల[illegible] తము జూదమునకు. బిలువం బ[illegible] నుగుడనగునె పెక్కులు పలు [illegible] అని కలదు. 1915 సం. [illegible] ముద్రణాలయముననే అచ్చ[illegible] భారతమున 'క. బలవద్ద్యూత ముగా' అని ప్రధాన పాఠము [illegible], 'బలవంతము జూదమునకు' [illegible] పాఠాంతరముగాను చూపఁ బడె. అసలు మొదటి పాఠమే [illegible]ంతపు' అనుదానికి మార్పు. [illegible] బలవద్ద్యూత పాఠము 'బల[illegible]ము' అను తెలుగువారి జీవ[illegible]మును నులిమివైచెను.

[illegible]లసె [illegible]-34 పరివేష్టించె.

బ[illegible] 2-121 బలువగు పరాక్రమము.

బాడుపల 2 116 'బాడు - తలం
గించుచో బాడు=మును:ఁఁ తొలగిం
చుట. అనఁగా అవమానించుట.
బారిసమరి 2-121 5-81 హింసించు.
బారసి-ద్వాదసి 'బారా - పన్నెండవ
తిథి.' ఇటులే తేరసి=త్రయోదశి.
బిమ్మిటి 3-96 వివశత.
బుజ్జవములు 2-84 బుజ్జగింపులు.
బెంపుచేసి 2-119 సగౌరవము చేసి.
బెట్టుగ 5-12 అత్యంతము.
బెరయు 2-85, 5-54 వ్యాపించు.
బెలయు 2-81, 3-50 వృద్ధి
పొందు. 5-127 వ్యాపించు.
బొక్కలియలు 2-12 బొక్కెనలు.
బ్రాంతి 3-73 ప్రియము.
బ్రుంగు 4 155 మణుఁగు మునుఁగు.

భ

భవనాశనీ రాగాగత సాధు జన 1-55
భవనాశని అను నదియందు, రాగ=
భక్తిచేత, ఆగత = వచ్చిన, సాధు
జనులు = మంచివారు, భవనాశ=
నశించిన సంసారము కలట్టియు.
నీరాగ = రాగాదులు లేనట్టియు,
ఆగత = వచ్చిన, సాధుజనులు =
సాధువులు.
భవ, ప్రియుఁడు 3-1 సంసారము
నందు, ప్రీతి కలవాఁడు. శివుని
మీఁద ప్రీతి కలవాఁడు.
భృతి 1-98 కూలి, వెల.
భ్రమరక 5-82 కనుబొమలు.

మ

మతములు 5-142 అభిప్రాయములు-
మార్గములు.
మదురువు 2-109 మద్యము, మత్తు.
మనస్కరించి 3-51 మనసుంచి.
*మసిముట్టక 5-4 మసి అంటక. హరి.
పూ. 3-117 లో 'మసిముట్టక'
అని కలదు. ముసిముట్టక అనునది
తప్పు కానోపు.
మాఁగవాఱు 2-107 మలినమగు,
మాయు.
మాత 5-61 (మాఙ్ +తృచ్.)
ఫలమునకు, ప్రమాణమైనవాఁడు.
మాపకడ 3-75 సాయంకాలమున.
మాఱుమలయు 2-119, 125 ఎది
రించు.
మాసరంబులు 3-14 వ్యాప్తములు,
దీర్ఘములు. ఇచట వ్యాప్తి అని
చెప్పవలెను.
మిడుకు 4-159 బ్రతుకు, కదలు.
మిడుఁగుఱు 4-159 మిడుఁగుఱు
పురుగు, అగ్నికణము.
మిఱ్ఱుగట్టు 1-40 ఎత్తు నేలగా నగు.
మిసిమింతుఁడు 4-42 అలసినవాఁడు.
ముందల 2-117 (ముదు+తల)
శిరోగ్రము.

రజ్జు సర్పసదృశ 3-28 త్రాటిని జూచి పామని భ్రమయుటతో సమానము.

రసబద్ధ గుళిక 3-84 పాదరసము పోసి కట్టిన గుళిక. దీనికి రసమణి యని పేరు. కొన్ని ప్రయోజనముల నుద్దేశించి కొందఱు దీనిని కటిబంధము మునకు కట్టుకొందురు. ఇచట 'నల్లఁ గలువపూరసము వోసి బిగించిన గుళిక' అని అర్థము.

రిపు, మిత్ర, మధ్య 4-157 అమిత్రులు, ఉదాసీనులు. చూ. 4-153

ఱ

ఱేకుం 1-32 అతిశయించు. విజృంభించు వెనుకటి రెండు ముద్రణములయందును, 'ప్రేపులు రేలుఁ బెద్దయును జేసి' అని కలదు. రేపులకు ప్రేపులు పూర్వరూపమగుచో 'జేపులు' లేక రేపులు రేలుఁ బెద్దయును జేసి అను పాఠముగూడ సాధువు.

ల

లాయము 2-125 గుఱ్ఱాలసాల.

లీలాయితము 5-13 లీలవలె ఆచరితము. చూ. 'లోకవత్తు లీలా కైవల్యమ్' బ్ర. సూ. 2-1-33.

వ

వడియు 3-33 జాఱు - ప్రవహించు.

వదర 4-37 వదరుఁబోతు. క. వదు నాలుగు లోకంబులు । బొదలింపం ద్రుంపవలసి పొడవులు రెండై । తుదిఁ దా రొక్కటి యగుదురు । వదరలఁ జేయుదురు శైవవాదుల నెల్లన్. ఉ. హ. 2-69.

వనట 2-26 వగపు.

వనవాసి 3-14 అడవిలో నుండు వాఁడు. నీటిలో నుండువాఁడు.

వలను 3-76 దిక్కు.

*వలిగప్పులు 2-50 చల్లని మూఁకలు, లేక నలుపులు.

వలిపము 3-68 పరిశుద్ధము, తెల్లనయినది. వృత్తిలో ముఖోపము. వలిప వెన్నెల. వలిప చెంగావి పావడ.

వాసనములు 5-157 సంస్కారములు, అనుభూతి సంస్కారములు.

విగతబంధు 3-14 పోయిన బంధుగులు కలవాఁడు. వి = గరుడుని, గత = పొందిన, బంధ = బంధము వాత్సల్యము కలవాడు.

విచ్చిన 3-89 విరియఁబఱచిన.

3-111 మూతులు విచ్చు = వికసించు.

,, నెమిళుల యెఱకల పొదులు విచ్చి = 'ప్రే' విచ్చునటులు చేసి.

విమాన 1-57 ఏడంతస్థుల మేడ. రాజసౌధము. చూ. 'యద్విమా

శాస్త్ర భూమియో మేఘ.
62 ఆకాశయానము.

విరవాది 2-68 విరవాజి విరజాజి.
విరియు 4-48 విచ్చిపోవు పగులు
వివాహ 3-14 పెండ్లి. వి. పక్షి అనఁగా ఇట గరుత్మంతుడు. అను వాహ = వాహనము. శ్లే.
విలాసిని 1-55 వేశ్య. ఆడుది.
విషువద్దినములు 5-50 రేయుఁబవలును సమమగు కాలము కల దినములు.
విష్ణుపద 1-55 ఆకాశము, విష్ణుపాదములు. [పటు పెట్టు.
వీడ్వడ నునుచు 5-109 అటుదిటు
ఇటు వెటులు 1-51 పగులు.
వెంబడి 4-15 వెంట, పిమ్మట.
వెగ్గలము 1-8, 2-3 మిక్కుటము.
వెన్నకల్లు 3-98 కల్లు=రాయి. ఇచట వెన్నముద్ద యని తా.
వెమ్మ 2-21 తప్తమగు.
వెరఁజు -.21 చేతులతో కుప్పచేసి యెత్తు.
వెఱచఱచు 5-31 భయపడు.
వెల్లి 3-10 ప్రవాహము.
వెలరువాఱు 3-131 తెల్లనగు.
వెలుకఁబాఱు 1-70 వెల్లఁబాఱు.
వేదురు 5-12 పిచ్చి. [ఖండించు.
వ్రచ్చి వందఱలాడు 2-126 చీల్చి
వ్రేకని కాలము 4-113 బరువగు కాలము. [త్రుటి.
వ్రేల్మిడి 2-39 'వ్రేలు-మిడి' చిటిక,

శ

శంఖచక్ర 53 శంఖము, సర్పవిశేషము. చక్రవాకము చక్రము.(శ్లే)
శిక్షించు 1-13 4-59 చదివించు.
శిఖండి 1-55 నెమలి, శిఖండి. (శ్లే)
శేషభోగ 55 శేషుని పడగ, శేషించిన భోగములు.

ష

షడ్వింశుఁడు. 3-24 ఇరువది యాఱవ వాఁడు.

జీవేశ్వరుల భేదము కల్పించు నెడ ఇరువది యాఱు తత్త్వములు. జీవేశ్వరులు ఇరువుఱు విద్రూపు లగుట విలక్షణులు ఇరువురు మతమున ఇరువదియాఱు తత్త్వములు. చూ. భాగ-౧౧-వ స్క-౨౨-అ శ్లో.

క. ఈ తత్త్వముల నన్నిఁటి, నాదరమునఁ దలఁచు యోగి యచలిత నిష్ఠా కర్మమునా మూర్ధగతుండై దశమద్వారమున నిలుపుఁ బ్రాణము లచటన్. 197

గీ. అపుడు బుధ్యమానుఁడగు నవ్వరిష్ఠ, ...నవ్యక్త మంద్రుఁ దద్దర్శి యాతఁడు ప్రబుద్ధుఁ డాతని నతని నబుద్ధుఁ డెఱుఁగుచుండు

నివి మాత్రపశ లక్షఁ డొకఁడ
యనఘ! 198

ఆ. పురుషుఁడు సత్పురుషుఁడు బరుఁ
డును నను ద్విపంచాశత్పదలఁ బంచ
వింశకుఁడు ప్రబుద్ధ నాముఁ డతఁ
డబుద్ధునిఁ గనఁ బురుష విధము
గను బ్రకృతి సంగ మెఱుఁగు.
200

క. విను మడ్వింశుఁ డబుద్ధుం, డనఁ
జను వాఙ్మనసములకు నందకయుం
నికిం, దపఁ నా నా తత్త్వంబుం
గనిన ప్రబుద్ధుండ యతఁడు కావ
ధ్వాంక్షీ! 201 భార.ఆను శా. ४-ఆ.

ఈతత్త్వముల గణన యోగమునకే సంబంధించినవైనను, ఎఱ్ఱయ గారు గులను కూర్చి విడిగా వ్రాసినను. సాంఖ్యయోగము లొకటిగా నొప్పి ఈతత్త్వమును సాంఖ్యమున గ్రహించియుండును.

స

సంకు 2-91 శంఖము.

సందుకట్టు 3 81 మధ్యకాలము.

సంసృతి పాలము 1-1 సంసార క్షేత్రము. [వచ్చి ఉండి.

సన్నిధిచేసి 5-148 సమీపమునకు

సర్వమంగళాలంకృతము 1-55 పార్వతిచే అలంకరింపఁబడినది. ఎల్లశుభములచేఁ గూడినది. (శ్లే)

సవరించి 5-12 ఇది యిచ్చట అకర్మకముగా కనఁబడుచున్నది. చక్కనయి అని తోఁచుచున్నది. సకర్మకమేయగుచో 'తమ్ము' అని అధ్యాహార్యము.

సాకతంబు 4-107 ఊఁఅడింపు. అను గ్రహము. ఇది స్వాగతభేదము.

సాత్వతులు 5 177. ఒకానొక సంప్రదాయమునకు చెందిన విష్ణుభక్తులు. చూ. సాత్వతతంత్ర.

సామీప్య (సిద్ధి) 5-190. భగవంతుని ప్రోల సేవకునివలె ఉనికి.

సాయుజ్య... జ్యేష్ఠపుత్రునివలె ఉనికి.

సారూప్య...తమ్మునివలె ఉనికి.

సాలోక్య .. పౌరునివలె ఉనికి.

సాహసికుఁడు 5-25 సాహసము కల వాఁడు.

సిద్ధరసాంబు వాహిని 1-59 గంగ.

సుకవి ముఖ 1-55 మంచి కవులు మొ. వారు. గరుడుఁడు మొ. వారు. [చుట్టుకొను..

సుడియు 2-14 చుట్టిచుట్టి వీచు లేక 4-34 రోగతతిచేత 'క్షీణించు.' అని అర్థమై యుండును. చూ.హరి. ఉ. 8-47 'క. నీ కోడలు కొడుకు నకై! శోకం బుడిగింపలేక సుడిసిన యది.' = చిక్కిపోయినది.

'హిరణ్యకశిపవే స్వాహా' 'స్వాహా దేవహవిర్దానే శ్రౌష డ్వౌష డ్వషట్ స్వధా' అమర. చూ. 'స్వాహా స్వధా మతి ర్మేధా శ్రుతి స్మృతి రనుత్తమా' అను లలితా సహస్ర-సౌభాగ్యభాస్కరవ్యాఖ్య హిరణ్య కశిపు హీనులు 3-49 బంగారము, అన్నము, లేనివారు.

శ. ర. శబ్దరత్నాకరము.

సూ. ని. సూర్యారాయనిఘంటువు.

వా. ని. వావిళ్లనిఘంటువు.

నిఘంటువులందును అప్పకవీయ[illegible]నందును కనంబడు పాఠభేదము[illegible]

ఆశ్వా.పద్య.			
2- 14	సుడిగిన	సుడిసిన.	అప్ప. 2. ఆ.
,,	ప్రిదులనీక	వదలనీక.	,,
2- 16	డిందు	డిందె.	శ. ర.
2- 37	రత్న నూత్న రుచి	నూతనార్క[illegible]	,,
2- 53	మీ రిటు పూని	మీ రిటు[illegible]	,,
,,	దక్కు	తక్కు.	,,
2- 69	మ్రాకుల - దొరఁగి	మ్రాఁకులు - [illegible]ఱఁగి.	,,
	నెరయ	నెఱయ.	,,
,,	పూచుకొఱకునైయున్న	పూచుకొఱక[illegible] యున్న యిం (పనున్న నిం)	అప్ప. 2..
,,	యున్న	మున్న.	సూ. ని.
2- 76	ఇట్టి...నందు...నెఱపం	అట్టి...నందు...నెరపం.	,,
2- 82	సరి తాళగింప	జతి తాళగింప.	శ. ర.
	పారగతుల	పారిగతుల	,,
2- 84	జంకెలు ఋజ్జవములునుం గింకలు	నంకులుఁ జద్దళ్లు కరముల యంకనఖుల.	సూ. ని.
2-119	రాచి	దాఁచి (హరివ శపాఠము.పూ.4-155)	
,,	కోటుల	గణముల.	,,
	మడుఁగఁద్రోచి	మడుగఁద్రోఁచి	,,

ఆశ్వా.పద్య.			
2-116	పేర్చుచు	ప్రేల్చుచు	-శ. క
2- —	ఆడఁచి	ఆడఁచి	-శ. క
3- 25	విభేదమై	అవిభేదమై. పూర్వముద్రణములు. (ఇదియె ఒప్పు)	
3- 69	తే. అదరిపాటున వేసవి పొదని కొనినఁ। గలఁగి తలఁగి పో నేరక మలయ పవనుఁ। డిందుఁ దూర్చి కొనియె నా సింపానర్చి సమద తాలవృంతముల మందానిలంబు.	...వెస విచ్చి... । దొలఁగిపోవఁగఁ గూడక.... కొనియెనో యిప్పు డనఁగ। సమదుఁ దాళవృంతముల మందానిలంబు.	అప్పు. 2.
3 80	యుఁండు	యొడి	శ. ర.
	పొదలి-దిశలు-గ్రుక్కి-నట్టి	పొదవి-దెసలు-క్రుక్కి-నట్లు.	అప్పు. 2.
3- 81	సందికట్టునన్	సందుకట్టునన్.	శ. ర.
3- 97	మ్రుచ్చిలించి చెచ్చెర	మ్రుచ్చిలింపఁ జెచ్చెర.	,,
	వడంకు చాడ్పునన్	వడంకుకై వడిన్.	అప్పు. 1.
3-123	దిగిచికొనుచు వేగ	నిగిడికొనుచు సరభసముగఁ	
	చనియె నని	జనియె నవి.	శ. ర. & బ్రౌన్.
3-131	కాంతియ వెలిఁజేర్చెనా	దా వెలిఁ జేర్చెనా.	శ. ర.
3-134	అంబుధియందు శయించు దేవు	అంబుధియందు దయించు దేవు	ప్రాథ.
4- 28	పాప మడసె	పాప మడిసె.	సూ. ని.
4- 32	మదినునిచిన యుత్తమముని	మది నుంచుకొన్నవానిని.	అప్పు. 2.

ఆశ్వా.పద్య.			
4-133	అప్రమేయలు ఘనమాయ లధిప	అప్రమేయముల్ ఘనమాయలధిప ప్రాఘ.	
5- 7	మేవడి	మైవడి.	శ. ర.
5- 77	పొఱయందగఁ దతఁడు	పొఱయఁగ ప వ్వతఁడు.	,,
1- 15	పేరమ	ప్రేకమ - వీరేశలింగముగారి పాఠము.	

తప్పొప్పులు

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
2	19	గొల్చి	గొల్పి
—	22	బీసశే	బీసటే
7	11	నచ	పచ
10	6	ఎఱుఁగింప్ర	ఎఱిఁగింపు
16	19	బూఁచు	బూచు
26	15	దేవులు	దేవియు
27	14	యడంచు	యడఁచు
34	7	గందంగ	గందఁగ
33	2	కారణం బులుగా	కారణంబుగా
48	11	నియెడ	నీయెడ
58	12	కొనయం	గొనయం
	20	తనువున	తనుప్రన
63	2	స్థితిన్	స్మితిన్
65	9	దినము	దిపము
68	16	రోధోం తరయుం	రోదోంత రయు
69	16	మాఱ	మాత్రై
72	10	భీరుండై	భీకరుండై
86	2	విశ్రాంత	విశ్రాంతి
90	8	బశువు	పశువు
97	12	గనివ	గనిన
101	2	పొదరిండ్లి	పొదరిండ్ల
107	6	టలా	తలా
	9	మేలుఁగాంచి	మేలుకాంచి
108	13	గండుల	గండులు
	16	ఐచ్చి	ఐప్పి
109	7	ఐకీర్ణ	వికీర్ణ
119	2	నీకృతి	నికృతి
120	7	తంలుబు	తంబులు
126	12	సడవ	సడువ
	22	పాస	పాప
137	6	ఈడయు	నెడయు
153	16	మసఁగక	మరగక.
168	6	గానవే	గావవే
172	1	కాలిచవడ	కా లీచవడ
176	17	కశ్యంబు	శక్యంబు
179	22	యుద్ధతి	సుద్ధతి
180	6	ప్రారంభ	ప్రాలంబ
186	12	తాడ	తోడ
188	11	ప్రసన్న	ప్రపన్న
189	3	భవద్గా)హ	భవగ్రాహ.
193	14	సంగము లతో	సంఘములతో
196	18	మందార	మంపర
198	22	క్రమ?	కమ్ర

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
201	16	నివముల	నివముల
204	9	వను	నను
211	11	సోలయ	నోలయ.
217	1	ఆఁడు	ఆడు
219	14	౽	ఁ
221	3	టెక్కము	టెక్కెము
	26	'కోరియాడు' లే దని వారి అభిప్రాయము కావలయుం అను వాక్యమును చేర్చుకొని చదువుకొనునది.	
222	9	గురువంపు	గరువంపు
228(2)	13	నవ్యభిద్న	నద్యభిన్న
231(2)	10	'...ప్రకృతిపురుషస్థాన మమలమ్. (౮౮) అను షట్చక్ర నిరూపణము నాని వ్యాఖ్యానము చూచునది అని చేర్చి చదివికొనునది.	
236	13	పటువెట్టు	కటుపటువెట్టు
	14	ఇటువెంటలు	వెంటలు
236(2)	6	శేషించిన భోగములు అను దానిని పరిహరింపవలెను.	
236(2)		'షడ్వింశుఁడు' అనుపదము క్రింద ఉదాహరించిన పద్యములు పీఠికలో (xvivలో)'అథమూర్ధ్న(ని)యః ప్రాణాన్' అను శ్లోకముల క్రిందచేర్చి చదువుకొనవలెను। చివర వాక్యమును పరిహరింపవలెను। మఱియు పీఠికలో (xx iiiలో) సాంఖ్యమునసే ౨౫ తత్త్వములు గాని (I) అనుచో గీటుక్రింద ఉదాహరించిన శాంతి ౬-౫౭౬ వ వచనమునే ఇచట అను సంధించు కొనవలెను.	

పునశ్చ—ఁ ఆ ౕ ౼ పరువ దంత్యాదులలో సలుసులు పాఠము లేఁటి పాఠమయినది.

చెన్నపురి: వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారి
'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1953.